

МОНГОЛ УЛСЫН
ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО

ЯДУУРЛЫН ДҮР ТӨРХ-2016

“ӨРХИЙН НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН СУДАЛГАА”-НЫ 2016 ОНЫ ҮР ДҮН

УЛААНБААТАР 2017

МОНГОЛ УЛСЫН
ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО

ЯДУУРЛЫН ДҮР ТӨРХ-2016

(Өрхийн нийгэм, эдийн засгийн 2016 оны
судалгааны үр дүн)

Улаанбаатар 2017

Үндэсний статистикийн хороо
Засгийн газрын III байр
Бага тойруу 44, Сүхбаатар дүүрэг
Улаанбаатар
Монгол Улс
Утас: 1900-1212
Факс: (976-11)-324518
И-мэйл: information@nso.mn
Вэб: www.1212.mn

Үндэсний статистикийн хорооноос эрхлэн гаргав.
Улаанбаатар хот, Монгол Улс, 2017 он

АГУУЛГА

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ	6
ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ	7
ТОВЧИЛСОН ҮГСИЙН ЖАГСААЛТ	7
ӨМНӨХ ҮГ	8
1. ЯДУУРАЛ БА ТЭГШ БУС БАЙДАЛ	9
1.1 Ядуурлын хэмжүүр	10
1.2 Ядуурлын шугамын түвшний мэдрэмж	10
1.3 Ядуурлын газар зүйн тархалт	12
1.4 Ядуурлын чиг хандлага	15
1.5 Цаг хугацааны харьцуулалт ядуурлын шугамын түвшнээс хамаарах нь	17
1.6 Тэгш бус байдал	17
1.7 Ядуурлын өөрчлөлтийг өсөлтийн болон тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд хуваах нь	20
2. АЖ БАЙДЛЫН ДҮР ТӨРХ	23
2.1 Хэрэглээний хэв шинж	24
2.2 Ядуурал улирлын хэлбэлзлээс хамаарах нь	27
2.3 Өрхийн ам бүлийн бүтэц	27
2.4 Өрхийн тэргүүлэгчийн шинж байдал	29
2.4.1 Нас	29
2.4.2 Хүйс	30
2.4.3 Боловсрол	30
2.4.4 Ажил эрхлэлт	33
2.5 Хөрөнгө	36
2.5.1 Мал	36
2.5.2 Газар	39
2.5.3 Хадгаламж	40
2.5.4 Зээл	41
2.6 Сууц	42
2.6.1 Сууцны төрөл	42
2.6.2 Дэд бүтцийн үйлчилгээ	44
2.7 Нийгмийн хамгаалал	48
2.7.1 Мөнгөн шилжүүлэг, бэлэг, тусламжийн хэмжээ, түүний ач холбогдол	48
2.7.2 Өрхийн хүлээн авч байгаа мөнгөн шилжүүлэг, бэлэг, тусламж	50
2.7.3 Өндөр насны тэтгэвэр	51
ХАВСРАЛТ А. Өрхийн нийгэм, эдийн засгийн 2016 оны судалгаа	53
А.1 ӨНЭЗС-ны талаарх товч танилцуулга	54
А.2 Түүвэрлэлтийн зохиомж	54
А.3 Мэдээллийн чанар, боловсруулалт	55
ХАВСРАЛТ Б. Ядуурлын дүн шинжилгээний арга зүй	57
Б.1 Аж байдлын үзүүлэлтийн сонголт	58
Б.2 Хэрэглээний бүрэлдэхүүн хэсгийг тогтоох нь	59
Б.3 Үнийн засварлалт	65
Б.4 Өрхийн бүтцийн засварлалт	66
Б.5 Ядуурлын шугам	68
Б.6 Ядуурлын хэмжүүрүүд	79
ХАВСРАЛТ В. Доод, дээд ядуурлын тооцоонууд	75
ХАВСРАЛТ Г. Статистикийн хүснэгт	79
ХАВСРАЛТ Д. Ядуурлын тооцоонуудын стандарт алдаа ба итгэмжлэлт интервалууд	133

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

1.1. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, улсын дунджаар	10
1.2. Ядуурлын шугамын ялгавартай түвшингүүд дэх ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд	11
1.3. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, бүсээр	13
1.4. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, суурьшлаар	13
1.5. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, аймаг, нийслэлээр	15
1.6. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, 2014, 2016 он	16
1.7. Тэгш бус байдал ба дундаж хэрэглээ 2014, 2016 он	18
1.8. Тэгш бус байдал ба дундаж хэрэглээ, аймаг, нийслэлээр	19
1.9. Ядуурлын өөрчлөлтийг өсөлтийн болон тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд хуваах нь 2014, 2016 он	21
2.1. Нэг хүнд сард ногдох хэрэглээ, үндсэн нэр төрлөөр, төгрөгөөр	25
2.2. Нэг хүнд сард ногдох хэрэглээ, үндсэн нэр төрлөөр, ядуурлын байдлаар, хот, хөдөөгөөр	26
2.3. Ядуурал ба өрхийн ам бүлийн тоо	28
2.4. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, өрхийн тэргүүлэгчийн насаар	30
2.5. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, өрхийн тэргүүлэгчийн хүйсээр	31
2.6. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, өрхийн тэргүүлэгчийн эзэмшсэн боловсролын дээд түвшингээр	32
2.7. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, өрхийн тэргүүлэгчийн ажиллах хүчний оролцооны байдлаар	34
2.8. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, өрхийн тэргүүлэгчийн ажил эрхлэлтийн салбараар	35
2.9. Мал аж ахуй эрхлэлт	37
2.10. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, мал аж ахуй эрхлэлтийн байдлаар	38
2.11. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, газар өмчлөлийн байдлаар	39
2.12. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, хадгаламжийн байдлаар	40
2.13. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, зээлийн төрлөөр	41
2.14. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, сууцны төрлөөр	43
2.15. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, дэд бүтцийн үйлчилгээний төрлөөр	44
2.16. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, дэд бүтцийн үйлчилгээний төрлөөр, хот, хөдөөгөөр	47
2.17. Өрхийн хүлээн авсан шилжүүлэг, бэлэг, тусламж	49
2.18. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, улсын болон хувийн шилжүүлэг, бэлэг тусламжаар	50
2.19. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, өндөр насны тэтгэвэр	51
А.1. 2014 оны ӨНЭЗС-ны түүвэр, ТАШН-ээр, ярилцлага авсан сараар	55
Б.1. Түүврийн анхан шатны нэгжийн Паашийн индекс, бүлгээр, ярилцлага авсан сараар	66
Б.2. Нэг хүнд хоногт ногдох хүнсний сагс, хүнсний гол нэрийн бүлгээр	69
Б.3. Нэг хүнд сард ногдох ядуурлын шугам	71
Б.4. Нэг хүнд ногдох хоногийн хүнсний сагс	72
В.1. Ядуурлын шугам 2014, 2016 он	76
В.2. Доод ядуурлын тооцоонууд 2014, 2016 он.....	76

В.3. Дээд ядуурлын тооцоонууд 2014, 2016 он	77
Г.1. Нэг хүнд сард ногдох хэрэглээ, ядуурлын байдлаар, суурьшлаар	80
Г.2. Нэг хүнд сард ногдох хэрэглээ, ядуурлын байдлаар, бүсээр	81
Г.3. Нэг хүнд сард ногдох хэрэглээ, төгрөгөөр, өрхийн тооны тэнцүү 10 бүлгээр	82
Г.4. Нийт хэрэглээнд эзлэх хувь, өрхийн тооны тэнцүү 10 бүлгээр	83
Г.5. Ядуурлын дүр төрх, өрхийн тэргүүлэгчийн шинж байдлаар, хот, хөдөөгөөр (хувиар)	86
Г.6. Ядуурлын дүр төрх, өрхийн тэргүүлэгчийн шинж байдлаар, суурьшлаар (хувиар)	87
Г.7. Ядуурлын дүр төрх, өрхийн тэргүүлэгчийн шинж байдлаар, бүсээр (хувиар)	88
Г.8. Ядуурлын дүр төрх, сууцны шинж байдлаар, хот, хөдөөгөөр (хувиар)	89
Г.9. Ядуурлын дүр төрх, сууцны шинж байдлаар, суурьшлаар (хувиар)	90
Г.10. Ядуурлын дүр төрх, сууцны шинж байдлаар, бүсээр (хувиар)	91
Г.11. Насанд хүрэгсдийн боловсролын дээд түвшин (хувиар)	92
Г.12. Насанд хүрэгсдийн боловсролын дээд түвшин, ядуурлын байдлаар (хувиар)	93
Г.13. Насанд хүрсэн хүн ам, боловсролын дээд түвшингээр (хувиар)	94
Г.14. Насанд хүрсэн хүн ам, боловсролын дээд түвшингээр болон ядуурлын байдлаар (хувиар)	95
Г.15. Бага, бүрэн бус дунд болон бүрэн дунд боловсролын сургуульд хамрагдалтын түвшин (хувиар)	96
Г.16. Суралцагчдын боловсролын түвшин (хувиар)	98
Г.17. Суралцагчдын боловсролын түвшин, ядуурлын байдлаар (хувиар)	99
Г.18. Суралцагчдын шинж байдал, сурч буй боловсролын түвшингээр (хувиар)	100
Г.19. Суралцагчдын шинж байдал, сурч буй боловсролын түвшингээр болон ядуурлын байдлаар (хувиар)	101
Г.20. Улсын сургуульд суралцагчдын хувийн жин, боловсролын түвшингээр (хувиар)	102
Г.21. Улсын сургуульд суралцагчдын хувийн жин, боловсролын түвшингээр, ядуурлын байдлаар (хувиар)	103
Г.22. Улсын сургуулийн бага ангийн нэг суралцагчид ногдох зардал (нэг сард, төгрөгөөр)	104
Г.23. Улсын сургуулийн бага ангийн нэг суралцагчид ногдох зардал, ядуурлын байдлаар (нэг сард, төгрөгөөр)	105
Г.24. Бүрэн бус дунд боловсролын улсын сургуульд суралцагч, нэг хүнд ногдох зардал (нэг сард, төгрөгөөр)	106
Г.25. Бүрэн бус дунд боловсролын улсын сургуульд суралцагч, нэг хүнд ногдох зардал, ядуурлын байдлаар (нэг сард, төгрөгөөр)	107
Г.26. Улсын сургуулийн ахлах ангийн нэг сурагчид ногдох зардал (нэг сард, төгрөгөөр)	108
Г.27. Улсын сургуулийн ахлах ангийн нэг сурагчид ногдох зардал, ядуурлын байдлаар (нэг сард, төгрөгөөр)	109
Г.28. Хүн амын өвчлөл ба гэмтэл (хувиар)	110

Г.29. Хүн амын өвчлөл ба гэмтэл, хот, хөдөөгөөр, ядуурлын байдлаар (хувиар)	111
Г.30. Хүн амын өвчлөл ба гэмтэл, суурьшлаар, ядуурлын байдлаар (хувиар) ..	112
Г.31. Хүн амын өвчлөл ба гэмтэл, бүсээр, ядуурлын байдлаар (хувиар)	113
Г.32. Хүн амын өвчлөл ба гэмтэл, хүйсээр, ядуурлын байдлаар (хувиар)	114
Г.33. Хөгжлийн бэрхшээл (хувиар)	115
Г.34. Хөгжлийн бэрхшээл, хот, хөдөөгөөр, ядуурлын байдлаар (хувиар)	115
Г.35. Хөгжлийн бэрхшээл, суурьшлаар, ядуурлын байдлаар (хувиар)	116
Г.36. Хөгжлийн бэрхшээл, бүсээр, ядуурлын байдлаар (хувиар)	116
Г.37. Хөгжлийн бэрхшээлийн тохиолдол, хүйсээр, ядуурлын байдлаар (хувиар)	117
Г.38. Нэг хүнд сард ногдох эрүүл мэндийн зардал (төгрөгөөр)	118
Г.39. Нэг хүнд сард ногдох эрүүл мэндийн зардал, ядуурлын байдлаар (төгрөгөөр)	119
Г.40. Хүн амын тархалт, ажиллах хүчний байдлаар	120
Г.41. Хүн амын тархалт, ажиллах хүчний байдлаар, ядуурлын байдлаар	121
Г.42. Ажиллах хүчний оролцооны түвшин ба ажилгүйдлийн түвшин, ядуурлын байдлаар	122
Г.43. Ажиллах хүчний оролцооны түвшин ба ажилгүйдлийн түвшин, хүйсээр	123
Г.44. Хүн амын ажил эрхлэлт, салбараар, мэргэжлээр, ядуурлын байдлаар (хувиар)	124
Г.45. Хүн амын ажил эрхлэлт, салбараар, мэргэжлээр, хүйсээр (хувиар)	125
Г.46. Ядуурлын дүр төрх, хадгаламж, зээлийн байдлаар, хот, хөдөөгөөр (хувиар)	126
Г.47. Ядуурлын дүр төрх, хадгаламж, зээлийн байдлаар, суурьшлаар (хувиар)	127
Г.48. Ядуурлын дүр төрх, хадгаламж, зээлийн байдлаар, бүсээр (хувиар)	128
Г.49. Сүүлийн 12 сард авсан зээлийн хэмжээ, төрлөөр (мян.төгрөгөөр)	129
Г.50. Зээлийн зарцуулалт, зориулалтаар (хувиар)	130
Г.51. Зээлийн зарцуулалт, зориулалтаар, ядуурлын байдлаар (хувиар)	131
Г.52. Удаан эдэлгээт бараа	132
Д.1. Ядуурлын байдал, хот, хөдөөгөөр	134
Д.2. Ядуурлын байдал, суурьшлаар	134
Д.3. Ядуурлын байдал, бүсээр	135
Д.3. Ядуурлын байдал, аймгаар	136
Д.4. Ядуурлын байдал, судалгааны улирлаар	138
Д.5. Ядуурлын байдал, өрхийн тэргүүлэгчийн насаар	138
Д.6. Ядуурлын байдал, өрхийн тэргүүлэгчийн хүйсээр	139
Д.7. Ядуурлын байдал, өрхийн тэргүүлэгчийн эзэмшсэн боловсролын дээд түвшнээр	140
Д.8. Ядуурал ба мал аж ахуй	141
Д.9. Ядуурлын байдал, хадгаламжийн байдлаар	142
Д.10. Ядуурал ба зээл	143
Д.11. Ядуурлын байдал, сууцны төрлөөр	144
Д.12. Ядуурал ба сайжруулсан усан хангамж	145
Д.13. Ядуурал ба сайжруулсан ариун цэврийн байгууламж	146
Д.14. Ядуурал ба цахилгаан эрчим хүчний хангамж	147
Д.15. Ядуурал ба сайжруулсан усан хангамж, сайжруулсан ариун цэврийн байгууламж	148

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

1.1 Нэг хүнд ногдох хэрэглээний өсөн нэмэгдэх тархалт	10
1.2 Нэг хүнд ногдох хэрэглээний нягтралын функц	11
1.3 Нэгдүгээр эрэмбийн стохастик хамаарал: Нэг хүнд сард ногдох хэрэглээний өсөн нэмэгдэх тархалт	14
1.4 Нэг хүнд сард ногдох хэрэглээний өсөн нэмэгдэх тархалт 2014, 2016 он	16
1.5 Нэг хүнд сард ногдох хэрэглээ: Лоренцын муруй	18
1.6 Хүн амын хэрэглээний бүтэц, тэнцүү 5 бүлгээр	18
1.7 Хүн амын хэрэглээний бүтэц, тэнцүү 10 бүлгээр, хот хөдөөгөөр	18
2.1 Ядуурлын хамралтын хувь, улирлаар.....	25
2.2 Ядуурал ба хүн ам зүйн ачааллын харьцаа	27
2.3 Ядуурал ба малын тоо	36
2.4 Дэд бүтцийн үйлчилгээний хүртээмж, ядуурлын байдлаар	44
Г.1. Нэгдүгээр эрэмбийн стохастик хамаарал: Нэг хүнд ногдох хэрэглээний өсөн нэмэгдэх тархалт, хот, хөдөөгөөр, 2014, 2016 он	84
Г.2. Нэгдүгээр эрэмбийн стохастик хамаарал: Нэг хүнд ногдох хэрэглээний өсөн нэмэгдэх тархалт, суурьшлаар, 2014, 2016 он	85
Г.3. Нэгдүгээр эрэмбийн стохастик хамаарал: Нэг хүнд ногдох хэрэглээний өсөн нэмэгдэх тархалт, бүс нутгаар, 2014, 2016 он	85
Г.4. Сургуульд хамрагдалтын түвшин	97

ТОВЧИЛСОН ҮГСИЙН ЖАГСААЛТ

ӨНЭЭС	Өрхийн нийгэм, эдийн засгийн судалгаа
ДНБ	Дотоодын Нийт Бүтээгдэхүүн
ТАШН	Түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгж
ҮСХ	Үндэсний Статистикийн Хороо
ХАНСГ	Хүн ам, нийгмийн статистикийн газар
GE	Ерөнхий Энтропи

ӨМНӨХ ҮГ

Үндэсний статистикийн хороо (ҮСХ) нь хуулиар хүлээсэн үүргийнхээ хүрээнд Монгол Улсын хүн амын амьжиргааны түвшин, ядуурлын талаарх тоо мэдээллийг тооцон тодорхойлсоор ирсэн. ҮСХ-ноос тогтмол зохион байгуулан явуулдаг “Өрхийн нийгэм, эдийн засгийн судалгаа”-нд 2016 онд хамрагдсан 16 мянга гаруй өрхийн мэдээлэлд үндэслэн ядуурлын өнөөгийн түвшин, ядуурлын хамралтад гарч буй өөрчлөлтийн талаар шинжилгээ хийж энэ тайланг бэлтгэн гаргаж байна. Энэхүү түүвэр судалгаа нь үндэсний хэмжээний томоохон судалгаануудын нэг бөгөөд мэдээллийн хэрэгцээ, давтамж зэргээс шалтгаалан хураангуй болон дэлгэрэнгүй гэсэн хоёр хэлбэртэйгээр хийгдэж байна.

Тэгш тоотой жилүүдэд буюу хоёр жил тутам хүн амын аж байдал, ядуурлын үзүүлэлтүүдийг тооцох зорилгоор судалгааны асуулгыг амьжиргааг тодорхойлох үзүүлэлтүүдээр баяжуулан явуулж үр дүнг гаргадаг.

Үндэсний статистикийн хороо нь ядуурлын талаарх бодитой тоо, мэдээллийг олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн аргачлалаар тооцох чиглэлээр Дэлхийн Банкны мэргэжилтнүүдтэй удаан хугацааны туршид хамтран ажилласаар ирсэн. Энэ урт хугацааны хамтын ажиллагааны үр дүнд Монгол Улсын хүн амын амьжиргааны түвшний өөрчлөлтийг бодитойгоор харуулж чадахуйц, олон улсын стандарт шаардлагад нийцсэн аргачлалыг боловсруулан тооцоогоо хийсээр ирлээ.

Энэхүү судалгааны тоо мэдээлэл, үр дүнгийн тайлан нь зөвхөн төрийн бодлого боловсруулагч, шийдвэр гаргагч нарт төдийгүй ядуурал, нийгэм, эдийн засгийн асуудлын талаар судалгаа, шинжилгээний ажил хийж буй эрдэмтэн, судлаач болон сонирхсон хэн бүхэнд хамгийн сүүлийн үеийн бодит мэдээлэл, гарын авлага болно гэдэгт итгэлтэй байна.

Судалгааны үр дүнг боловсруулах бүхий л шатанд хамтран ажиллаж эцсийн үр дүнг хамтарч зарласан Дэлхийн Банкны ядуурлын судалгааны мэргэжилтнүүд болон Монгол дахь суурин төлөөлөгчийн газрын хамт олонд талархал илэрхийлье. Мөн судалгааг амжилттай зохион байгуулан явуулж, мэдээллийн боловсруулалт, дүн шинжилгээг олон улсын арга зүйн дагуу гүйцэтгэж, судалгааны үр дүнгийн тайланг гаргасан ҮСХ-ны ХАНСГ-ын Өрхийн орлого, зарлагын судалгааны алба, мэдээллийг өрхөөс цуглуулах амаргүй ажлыг хийж гүйцэтгэсэн төв, орон нутгийн статистикийн албаны судлаачдад талархал илэрхийлье.

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРООНЫ ДАРГА

А.АРИУНЗАЯА

1.

ЯДУУРАЛ БА ТЭГШ БУС БАЙДАЛ

Энэ бүлэг нь дараах гурван зорилгыг агуулж байна. Нэгдүгээрт, ядуурлын өнөөгийн цар хэмжээг тодорхойлж тэр нь ядуурлын шугамын түвшнээс хэрхэн хамаарч байгааг үнэлнэ. Хоёрдугаарт, тэгш бус байдлын чиг хандлагыг тодорхойлно. Гуравдугаарт, ядуурлын өөрчлөлтийг өсөлтийн болон тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсгүүдээр авч үзнэ. Энэ удаагийн дүн шинжилгээнд хүн амын амьжиргааны түвшин, ядуурлыг тодорхойлохдоо өмнөх судалгаануудын адилаар мөнгөөрилэрхийлэгдэх үзүүлэлтээр буюу хүн амын хэрэглээнд үндэслэн тооцох арга зүйг баримталсан. Ядуурлын шугам нь хүн амын ядуу эсэхийг тодорхойлох босго үзүүлэлт бөгөөд нэг хүнд ногдох хэрэглээ нь ядуурлын шугамаас доогуур байвал тэр хүнийг ядуу гэж тодорхойлдог. Хүн амын хэрэглээнд үндэслэн гаргасан 2010 оны ядуурлын шугамыг үнийн индексээр индексжүүлэн 2016 оны ядуурлын шугамыг тооцоход 146.1 мянган төгрөг болж байна.

1.1 Ядуурлын хэмжүүр

Өрхийн нийгэм, эдийн засгийн 2016 оны судалгааны үр дүнгээр Монгол Улсын хүн амын ядуурлын түвшин буюу ядуурлын хамралтын хүрээ 29.6 хувь (Хүснэгт 1.1) болсон бөгөөд 907.5 мянга орчим хүн ядууралд өртсөн байна. Өөрөөр хэлбэл, 100 хүн тутмын 30 нь зайлшгүй шаардлагатай хүнсний болон хүнсний бус хэрэглээний зүйлийг худалдан авах чадваргүй байна гэсэн үг юм. Хэдийгээр ядуурлын түвшинг илэрхийлж байгаа энэ үзүүлэлтийн агуулгыг ойлгоход хялбархан боловч уг үзүүлэлт ядуучуудад үндсэн хэрэгцээгээ хангахад юу (мөнгөн дүнгээр) дутагдалтай байгаа, эсвэл ядуучуудын дунд хэрэглээ нь хэрхэн хуваарилагдсан талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг өгдөггүй нь бодлогын хэрэгжилтийг үнэлэхэд дутагдалтай байж болох юм. Тухайлбал, тодорхой нэгэн бодлогыг хэрэгжүүлснээр ядуу хүн амын аж байдал дээшлэх боловч ядуурлын хамралтын хүрээ өөрчлөгдөхгүй үлдэж болно. Иймээс ядуурлын хамралтын хүрээ хэмээх үзүүлэлтийн сул талыг нөхөж ядуурлын талаар илүү тодорхой ойлголт авахын тулд ядуурлын гүнзгийрэлт ба мэдрэмж хэмээх өөр хоёр хэмжүүрийг хамтад нь авч үздэг.

Хүснэгт 1.1. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, улсын дунджаар

Хамралтын хүрээ	Ядуурлын гүнзгийрэлт	Ядуурлын мэдрэмж
29.6	7.7	2.9
(0.7)	(0.2)	(0.1)

Санамж: Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Ядуурлын гүнзгийрэлт нь хүн амын хэрэглээ ядуурлын шугамаас хэр доогуур байгааг тодорхойлдог доогуур байгааг тодорхойлдог доогуур ядуурлын хамралтын хүрээнээс давуу

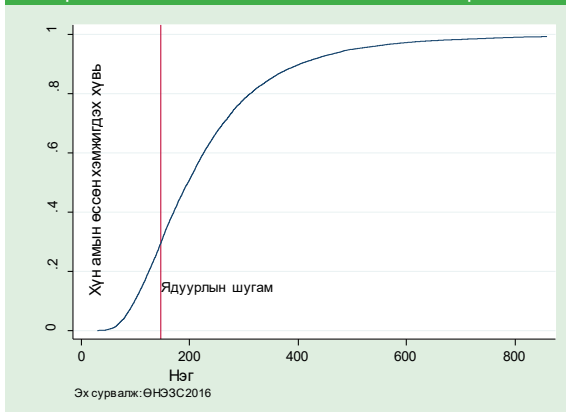
талтай. Энэ үзүүлэлт 7.7 хувьтай байгаа нь ядуу бус хүн амын хэрэглээг ядуурлын шугамтай ижил гэж үзвэл дунджаар хүн тус бүр ядуурлын шугамаас 7.7 хувиар доош хэрэглээтэй байна гэсэн үг юм. Зөвхөн ядуу хүн амын дунд ядуурлын гүнзгийрэлтийг тооцоход 26 хувь байгаа нь ядуучуудын дундаж хэрэглээ ядуурлын шугамаас 26 хувиар буюу сард дунджаар 38.2 мянган төгрөгөөр доогуур байгааг харуулж байна.

Ядуурлын мэдрэмж 2.9 хувь байна. Энэ хэмжүүрийн ядуурлын хамралтын хүрээ болон гүнзгийрэлтээс ялгаатай нь ядуучуудын хэрэглээний тархалтаас хамаардаг. Жишээлбэл, нэг ядуу өрхийн хэрэглээ багасч харин тэр өрхөөс арай өөр өрхийн хэрэглээ яг тэр хэмжээгээр ихэссэн ч ядуурлын шугамаас доогуур хэрэглээтэй хэвээрээ байвал ядуурлын хамралтын хүрээ болон ядуурлын гүнзгийрэлт өөрчлөгдөхгүй боловч ядуурлын мэдрэмж нь нэмэгдэнэ. Энэ үзүүлэлтийг ядуурлын хамралтын хүрээ болон гүнзгийрэлт нь ижил байгаа бүлгүүдийн ядуурлыг харьцуулахад ашигладаг.

1.2 Ядуурлын шугамын түвшний мэдрэмж

Ядуурлын шугамын түвшин өөрчлөгдөхөд ядуурлын хэмжүүрүүд хэр зэрэг мэдрэмжтэй байгааг тодорхойлох нь ядуурлыг бүрэн ойлгоход зайлшгүй чухал. Ядуурлын шугамыг өсгөх юмуу бууруулахад ядуурлын хамралтын хүрээ хэр зэрэг өөрчлөгдөхийг тооцоолохын тулд нэг хүнд ногдох хэрэглээний өсөн нэмэгдэх тархалтын функцийг зураг дээр дүрсэлж харуулав.

Зураг 1.1. Нэг хүнд ногдох хэрэглээний өсөн нэмэгдэх тархалт

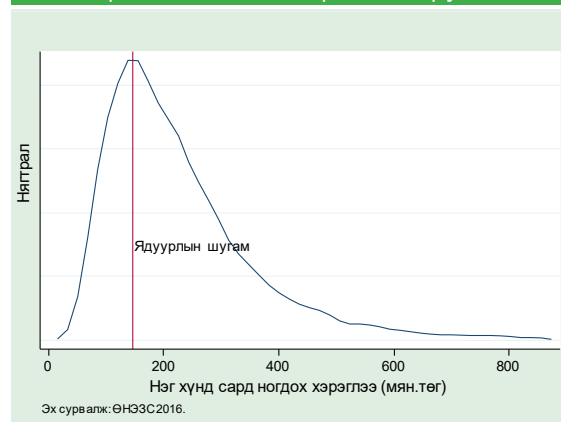

Хэрэглээг хэвтээ тэнхлэг, хэрэглээний тухайн түвшинд харгалзах хүн амын тооны өсөн нэмэгдэх хувь хэмжээг босоо тэнхлэгээр илэрхийллээ. Хэрэглээний ямар нэг түвшинг сонгоод ядуурлын түвшин гэж үзэх юм бол уг шугамаар тодорхойлогдох ядуурлын хамралтын хүрээний түвшинг энэ муруй илэрхийлэх учир үүнийг “Ядуурлын хамралтын хүрээний муруй” гэж үзэж болох юм. Нэг хүний сарын хэрэглээний хэмжээ 146,145 төгрөгийг ядуурлын шугам гэж үзвэл нийт хүн амын 29.6 хувь нь ядуу байна. Дээрх түвшний орчимд тархалтын муруй эгц байгаа нь ядуурлын энэ шугамыг бага зэрэг өөрчлөхөд л ядуурлын хамралтын хүрээ нэлээн хэмжээгээр өөрчлөгдөх магадлалтайг харуулж байна. Эндээс ядуу бус хүн амын дотор ядуурлын шугамд ойр хэрэглээтэй хүмүүс нэлээд хувийг эзэлж байна гэж харж болохоор байна.

1. Нягтралын функцийг ойлголт нь ерөнхийдөө гистограммын ойлголттой ойролцоо. Энгийн гистограммууд сонгож авсан үзүүлэлтүүдийг тэнцүү урттай хэд хэдэн завсарт хуваан завсар бүрд харгалзах давтамжтай нь тэнцүү өндөртэй босоо тэгш өнцөгтүүдийг байгуулна. Нягтралын функцийг “тэгшитгэсэн” гистограмм гэж үзэж болох юм. Энэ нь нягтрал буюу харгалзах давтамжийг завсар бүрд дээр биш цэг бүрд дээр тооцдог. Тиймээс хэрэглээний хувьд үзвэл хэрэглээний түвшин бүрийн хоорондох зай бол тэр завсарт байгаа хүн амын хувь юм. (муруйгаас доош байгаа нийт зайг хүн амын 1 буюу 100 хувь гэж үзнэ.)

Ядуурлын шугамын ойролцоо байгаа өрхүүдийн төвлөрлийг нягтралын функц хэмээх өөр нэгэн ойлголт ашиглан тайлбарлая.¹ Зураг 1.2-т нэг хүнд ногдох хэрэглээний хэмжээгээр тооцсон нягтралыг дүрслэн харууллаа. Эндээс ядуурлын шугамын ойролцоо байгаа тархалтын 2 чухал онцлог шинж харагдаж байна. Үүнд: Нэгдүгээрт, ядуурлын шугамын ойролцоо их хэмжээний төвлөрөл байна. Хоёрдугаарт, хүн амын дийлэнхийн хэрэглээний түвшин нь ядуурлын шугамнаас доош байх магадлал их байгаа нь ядуурлын шугамыг нэмэгдүүлэх тохиолдолд ядуурлын хэмжүүрүүдэд гарч байгаа өөрчлөлтийн хэмжээ нь тухайн шугамыг бууруулахад гарах өөрчлөлтөөс бага байгааг харуулж байна.

Зураг 1.2 Нэг хүнд ногдох хэрэглээний нягтралын функц

Ядуурлын шугамыг өсгөж, бууруулж авсан ядуурлын 3 хэмжүүрийн тооцоог Хүснэгт 1.2-оос харж болно. Тухайлбал, ядуурлын шугамыг 10 хувиар нэмэгдүүлж мөн хэмжээгээр бууруулсан интервалын хооронд хүн амын 13.2 хувь нь оршиж байхад, ядуурлын шугамыг 20 хувиар өсгөж, бууруулсан интервалын хооронд хүн амын 25.1 хувь нь ногдож байна. Ядуурлын шугамыг 30 хувиар өсгөхөд ядуурлын шугам 189,989 төгрөг байхад ядуурлын хамралтын хүрээ 47.9

хувь, ядуурлын шугамыг 30 хувиар бууруулж, 102,302 төгрөг болгоход ядуурлын хамралтын хүрээ 11.6 хувь болж байна. Нөгөө талаас ядуурлын шугам өсөхөд гарч байгаа ядуурлын хамралтын хүрээний өөрчлөлт нь ядуурлын шугам буурахад гарч байгаа өөрчлөлтөөс бага зэрэг өндөр байна.

Хүснэгт 1.2. Ядуурлын шугамын ялгавартай түвшингүүд дэх ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд

Ядуурлын шугамыг хувилсанаар	Ядуурлын		
	Хамралтын хүрээ	Гүнзгий-рэлт	Мэдрэмж
150	58.0	20.0	9.2
140	52.8	17.5	7.8
130	47.9	15.0	6.4
120	42.2	12.5	5.1
110	36.3	10.0	3.9
100	29.6	7.7	2.9
90	23.1	5.7	2.0
80	17.1	3.9	1.3
70	11.6	2.4	0.7
60	4.1	0.8	0.2
50	2.0	0.3	0.1

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

1.3 Ядуурлын газар зүйн тархалт

Улс орны хэмжээнд ядуурал хэрхэн тархсан байна вэ? Энэхүү тайланд Монгол Улсыг газар зүйн хувьд хот, хөдөөгөөр, бүс, суурьшлаар, аймаг, нийслэлээр авч үзлээ. Засгийн газраас бүс нутгуудын эдийн засгийн хөгжлийг хурдасгах оновчтой бодлого боловсруулан хэрэгжүүлэх зорилгоор улс орноо эдийн засгийн таван бүс болгон авч үздэг.

Хүснэгт 1.3-т ядуурлын үзүүлэлтүүдийг Баруун, Хангай, Төв, Зүүн болон Улаанбаатар гэсэн таван бүс нутгаар харуулав.² Улаанбаатар хот болон Төвийн бүсэд ядуурал хамгийн бага буюу нийт хүн амынх нь 24.8-26.8 хувь

нь ядуу байна. Баруун, Хангай болон Зүүн бүсэд ядуурлын хамралтын хүрээ хамгийн өндөр буюу нийт хүн амынх нь 33.6-43.9 хувь нь ядуу байна. Ядуу хүмүүсийн тархалтыг судалж үзэхэд Баруун бүсэд хүн амын 13.6 хувь оршин суудаг хэдий ч ядуучуудын 16.5 хувь нь, Хангайн бүсэд хүн амын 18.4 хувь оршин суудаг боловч ядуучуудын 20.9 хувь нь, Төвийн бүсэд хүн амын 15.5 хувь амьдарч байгаа боловч ядуучуудын 14.1 хувь нь, Зүүн бүсэд хүн амын 7.2 хувь нь оршин суугаа боловч ядуучуудын 10.7 хувь нь тус тус амьдардаг байна. Харин Улаанбаатар хотод нийт хүн амын 45.2 хувь нь, ядуучуудын 37.8 хувь нь амьдарч байна. Хэдийгээр Улаанбаатар хотод ядуурлын хамралтын хүрээ хамгийн бага буюу 24.8 хувь байгаа боловч бусад бүсүүдтэй харьцуулахад хамгийн их ядуучууд буюу 343.1 мянган хүн ядуу амьдарч байна.

Хүснэгт 1.4-т ядуурлын байдлыг дөрвөн үндсэн суурьшлаар харууллаа. Хотод ядуурал хөдөөгөөс нэлээн бага буюу хамралтын хүрээ нь 27.1 хувь, хөдөөд 34.9 хувь байна. Хотыг суурьшлаар нь авч үзвэл ядуурлын хамралтын хүрээ Улаанбаатар хотод аймгийн төвүүдийнхээс бага байна. Хөдөөг суурьшлаар нь авч үзвэл сумын төвд хөдөө нутгийг бодвол ядуурал бага байна. Хотод нийт хүн амын 67.8 хувь нь, ядуучуудын 62.1 хувь нь амьдарч байна. Харин хөдөө нутагт нийт хүн амын 14.6 хувь нь, ядуучуудын 18.8 хувь нь, сумын төвд нийт хүн амын 17.5 хувь нь, ядуучуудын 19.1 хувь нь амьдарч байна.

2. Баруун бүсэд Баян-Өлгий, Говь-Алтай, Завхан, Увс, Ховд аймгууд, Хангайн бүсэд Архангай, Баянхонгор, Булган, Өвөрхангай, Хөвсгөл, Орхон аймгууд, Төвийн бүсэд Дорноговь, Дундговь, Өмнөговь, Говьсүмбэр, Сэлэнгэ, Төв, Дархан-Уул аймгууд, Зүүн бүсэд Дорнод, Сүхбаатар, Хэнтий аймгууд багтдаг.

Хүснэгт 1.3. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, бүсээр

	Улсын дундаж	Баруун	Хангай	Төв	Зүүн	Улаанбаатар
Ядуурлын хамралтын хүрээ	29.6 (0.7)	36.0 (1.4)	33.6 (1.3)	26.8 (1.4)	43.9 (1.7)	24.8 (1.3)
Ядуурлын гүнзгийрэлт	7.7 (0.2)	9.7 (0.5)	8.2 (0.4)	7.0 (0.5)	12.5 (0.7)	6.4 (0.4)
Ядуурлын мэдрэмж	2.9 (0.1)	3.7 (0.2)	2.9 (0.2)	2.7 (0.2)	4.8 (0.3)	2.5 (0.2)
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:						
Хүн амын хувь (%)	100.0	13.6	18.4	15.5	7.2	45.2
Хүн ам (мян.хүн)	3 063.6	393.6	585.7	492.0	211.4	1 380.8
Нийт ядуучууд (%)	100.0	16.5	20.9	14.1	10.7	37.8
Ядуучууд (мян.хүн)	907.5	150.1	189.6	127.6	97.1	343.1
Өрхийн ам бүлийн тоо	3.5	3.9	3.3	3.1	3.4	3.6
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	41.7	42.8	41.6	41.7	41.3	41.4
Хүүхэд (өрхөд эзлэх хувь)	25.5	27.7	24.1	24.1	25.8	26.0
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	45.7	46.0	46.1	45.7	45.1	45.5
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх	75.2	82.2	77.1	74.6	76.3	72.5
Хотжилт (%)	67.8	33.4	40.8	48.8	41.6	100.0

Санамж: Нийт хүн амын тоо нь засаг захиргааны мэдээлэл дээр үндэслэсэн бөгөөд 2016 оны Монгол Улсад оршин суугаа хүн амын тоо юм. Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

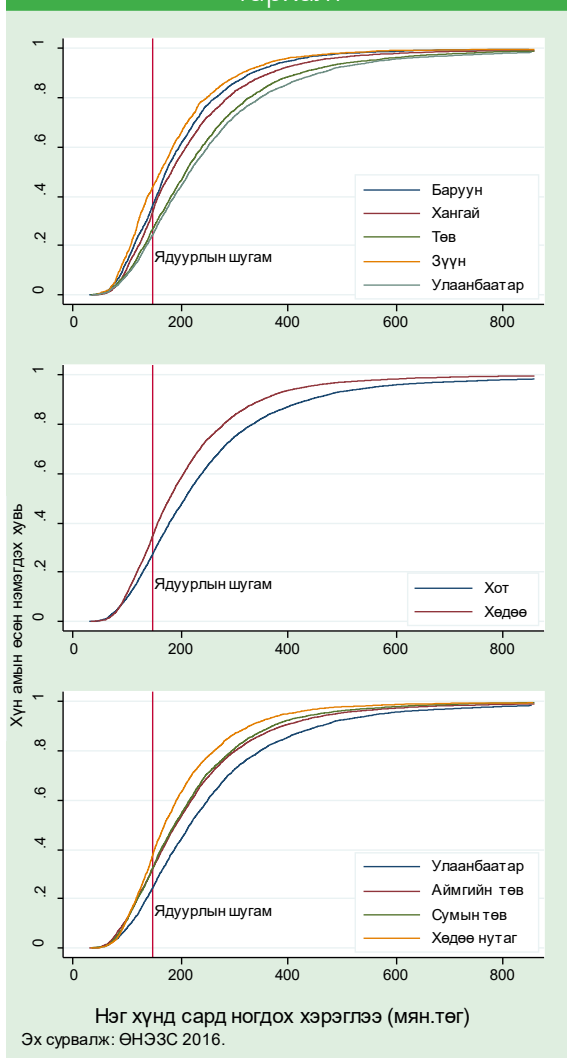
Хүснэгт 1.4. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, суурьшлаар

	Улсын дундаж	Хот			Хөдөө		
		Нийт	Улаанбаатар	Аймгийн төв	Нийт	Сумын төв	Хөдөө нутаг
Ядуурлын хамралтын хүрээ	29.6 (0.7)	27.1 (0.9)	24.8 (1.3)	31.8 (1.2)	34.9 (0.9)	32.3 (1.1)	38.0 (1.5)
Ядуурлын гүнзгийрэлт	7.7 (0.2)	7.2 (0.3)	6.4 (0.4)	8.8 (0.4)	8.8 (0.3)	8.5 (0.4)	9.2 (0.5)
Ядуурлын мэдрэмж	2.9 (0.1)	2.8 (0.2)	2.5 (0.2)	3.4 (0.2)	3.2 (0.1)	3.2 (0.2)	3.2 (0.2)
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:							
Хүн амын хувь (%)	100.0	67.8	45.2	22.6	32.2	17.5	14.6
Хүн ам (мян.хүн)	3 063.6	2 076.8	1 380.8	696.1	986.7	537.5	449.2
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин(%)	100.0	62.1	37.8	24.3	37.9	19.1	18.8
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын тоо (мян.хүн)	907.5	563.8	343.1	220.7	343.7	173.4	170.4
Өрхийн ам бүлийн тоо	3.5	3.5	3.6	3.4	3.4	3.3	3.5
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	41.7	41.6	41.4	42.0	41.8	42.5	40.9
Хүүхэд (өрхөд эзлэх хувь)	25.5	25.9	26.0	25.7	24.7	24.8	24.5
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	45.7	45.6	45.5	45.9	45.8	46.4	45.0
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх	75.2	72.7	72.5	73.3	80.2	76.6	84.5

Санамж: Нийт хүн амын тоо нь засаг захиргааны мэдээлэл дээр үндэслэсэн бөгөөд 2016 оны Монгол Улсад оршин суугаа хүн амын тоо юм. Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Дээрх үр дүн ядуурлын шугамын түвшнээс хэр зэрэг хамаарч байна вэ? Таамаглал дэвшүүлэх шинжилгээний аргыг ашиглан харьцуулах боломжтой ядуурлын шугамуудыг гаргаж авлаа. График³ ашиглан уг хэрэглээний тархалтыг бүхэлд нь авч үзье (Зураг 1.3).

Зураг 1.3. Нэгдүгээр эрэмбийн стохастик хамаарал: Нэг хүнд сард ногдох хэрэглээний өсөн нэмэгдэх тархалт

Бүс нутгаар нь авч үзвэл Зүүн бүс, Баруун бүс, Хангайн бүсэд ядуурал хамгийн их байна. Ядуурлын хамралтын хүрээ Улаанбаатар хотод хамгийн бага, хоёрдугаарт Төвийн бүс орж байна. Хот, хөдөө гэсэн байршлаар нь харьцуулахад өмнөх жилүүдэд харагдаж байсан хандлага тэр хэвээр хадгалагдсаар байна. Харин Улаанбаатар хотод амьжиргаа хамгийн сайтай ба Төвийн бүс, Хангайн бүс, Баруун бүс, Зүүн бүс гэсэн дараалал харагдаж байна. Суурьшлын хувьд авч үзвэл аймгийн төв, сумын төвийн муруй нь тархалтын ихэнх хэсэгт хоорондоо давхцаж байгаа учраас тэдгээрийг харьцуулж үзэх боломжгүй юм. Өөрөөр хэлбэл, ядуурлын шугамыг өөр өөрөөр сонгосон ч эдгээрийн ядуурлын хамралтын хүрээнүүд хоорондоо тун ойролцоо гарч байна.

Хүснэгт 1.5-д ядуурлын байдлыг аймгаар бүсчилж харууллаа. Баруун бүсийн хувьд Увс аймгийн ядуурал бусад дөрвөн аймгаас нэлээн бага буюу хамралтын хүрээ нь 24.2 хувь, Завхан аймагт ядуурал хамгийн өндөр буюу хамралтын хүрээ нь 47.5 хувь байна. Хангайн бүсийн хувьд Орхон аймгийн ядуурал бусад таван аймгаас нэлээн бага буюу хамралтын хүрээ нь 23.5 хувь, Өвөрхангай аймагт ядуурал хамгийн өндөр буюу хамралтын хүрээ нь 41.1 хувь байна. Төвийн бүсийн хувьд Өмнөговь аймгийн ядуурал бусад зургаан аймгаас нэлээн бага буюу хамралтын хүрээ нь 15.4 хувь, харин Говьсүмбэр аймагт ядуурал хамгийн өндөр буюу хамралтын хүрээ нь 52.4 хувь байна. Харин Зүүн бүсийн хувьд гурван аймгийн ядуурлын хамралтын хүрээ ойролцоо буюу 41.5-47.0 хувь байна. Улсын хэмжээнд нийт аймгуудын ядуурлын байдлыг харвал Увс, Орхон, Хөвсгөл, Дорноговь, Дундговь, Өмнөговь,

3. Нэг графикт 2 ба түүнээс дээш суурьшлаар нэг хүнд ногдох хэрэглээг дүрсэлснээр хамгийн давуу талтай байгаа суурьшлыг тодорхойлж болох юм.

Хүснэгт 1.5. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлт, аймаг, нийслэлээр, 2016			
	Ядуурлын хамралтын хүрээ	Ядуурлын гүнзгийрэлт	Ядуурлын мэдрэмж
Улсын дундаж	29.6	7.7	2.9
Баруун бүс	36.0	9.7	3.7
Баян-Өлгий	34.4	9.0	3.4
Говь-Алтай	43.3	12.2	4.7
Завхан	47.5	14.6	5.7
Увс	24.2	6.0	2.3
Ховд	36.8	9.3	3.4
Хангайн бүс	33.6	8.2	2.9
Архангай	37.6	8.4	2.8
Баянхонгор	38.8	8.2	2.8
Булган	31.4	7.0	2.2
Орхон	23.5	6.6	2.5
Өвөрхангай	41.1	11.7	4.4
Хөвсгөл	29.1	6.9	2.4
Төвийн бүс	26.8	7.0	2.7
Говьсүмбэр	52.4	17.5	7.9
Дархан-Уул	33.4	8.1	2.9
Дорноговь	23.2	6.3	2.6
Дундговь	22.9	5.4	1.8
Өмнөговь	15.4	2.6	0.8
Сэлэнгэ	36.4	11.0	4.6
Төв	17.3	3.7	1.3
Зүүн бүс	43.9	12.5	4.8
Дорнод	41.5	12.3	4.8
Сүхбаатар	47.0	13.7	5.4
Хэнтий	43.8	11.7	4.3
Улаанбаатар	24.8	6.4	2.5

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Төв аймгуудын ядуурлын хамралтын хүрээ нь улсын дундаж ядуурлын хамралтын хүрээнээс доогуур байна.

1.4 Ядуурлын чиг хандлага

Сүүлийн жилд ядуурлын төлөв байдал хэрхэн өөрчлөгдсөнийг Хүснэгт 1.6-д харуулав. Сүүлийн жилд ядуурал өссөнийг ядуурлын хамралтын хүрээ, гүнзгийрэлт, мэдрэмжийн тооцооны дүн харуулж байна. Ядуурлын хамралтын хүрээ 2014 онд 21.6 байснаа 2016 онд 29.6 болж 8.0 пунктээр нэмэгджээ. Хотод

ядуурал 18.8 хувиас 27.1 хувь, хөдөөд 26.4 хувиас 34.9 хувь болж нэмэгдсэн байна. Бүх суурьшилд ядуурал өссөн дүнтэй байна. Тухайлбал, хөдөө нутагт хамгийн их буюу 10.1 пунктээр, Улаанбаатар хотод 8.4 пунктээр, аймгийн төвд 8.0 пунктээр, сумын төвд 7.6 пунктээр тус тус өссөн байна. Бүс нутгуудад ядуурлын хамралтын хүрээ мөн өссөн дүнтэй байна. Баруун бүсэд ядуурлын хамралтын хүрээ 26.0 хувиас 36.0 хувь, Хангайн бүсэд 25.3 хувиас 33.6 хувь, Төвийн бүсэд 22.2 хувиас 26.8 хувь, Зүүн бүсэд 31.4 хувиас 43.9 хувь болж нэмэгджээ. Ядуурлын

Хүснэгт 1.6. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, 2014, 2016 он

	2014 он				2016 он			
	Ядуурлын		Хүн амын хувийн жин (%)		Ядуурлын		Хүн амын хувийн жин (%)	
	Хамралтын хүрээ	Гүнзгийрэлт	Мэдрэмж	Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)	Хамралтын хүрээ	Гүнзгийрэлт	Мэдрэмж	Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)
Улсын дундаж	21.6	5.2	1.9	100.0	29.6	7.7	2.9	100.0
Хот	18.8	4.9	1.9	66.4	27.1	7.2	2.8	67.8
Хөдөө	26.4	5.8	2.0	33.6	34.9	8.8	3.2	32.2
Улаанбаатар	16.4	4.5	1.7	44.7	24.8	6.4	2.5	45.2
Аймгийн төв	23.8	5.8	2.1	21.7	31.8	8.8	3.4	22.6
Сумын төв	24.7	5.7	2.0	12.7	32.3	8.5	3.2	17.5
Хөдөө нутаг	27.9	6.0	1.9	20.9	38.0	9.2	3.2	14.6
Баруун	26.0	5.3	1.7	12.8	36.0	9.7	3.7	13.6
Хангай	25.3	5.4	1.7	19.4	33.6	8.2	2.9	18.4
Төв	22.2	5.5	2.1	16.2	26.8	7.0	2.7	15.5
Зүүн	31.4	8.6	3.3	6.9	43.9	12.5	4.8	7.2

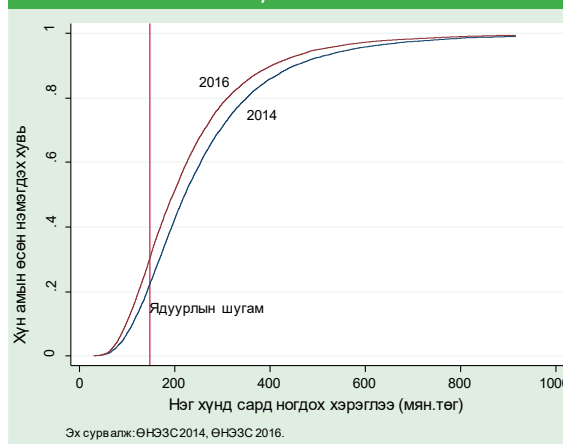
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2014, ӨНЭЭС 2016.

бусад үзүүлэлтүүд энэ хугацаанд хэрхэн өөрчлөгдсөнийг сонирхож үзье. Хот, хөдөөгийн харьцаа хэвээрээ буюу ядуурал хотод хөдөөгөөс бага байна. Ядуурал Улаанбаатар хотод хамгийн бага байна. Аймгийн төв болон сумын төвийн ядуурлын хамралт ойролцоо түвшинд байна. Харин сумын төвүүд хөдөө нутгаас ядуурал багатай байна. Өмнөх жилүүдийн адил хотод ядуу хүн амын тал гаруй хувь нь амьдарсан хэвээр байна. Мөн хотын ядуу хүн амын эзлэх хувийн жин өмнөх жилүүдээс өссөн, хөдөөгийн ядуу хүн амын эзлэх хувийн жин буурсан байна. Бүсүүдэд ядуурлын байдал нэлээн өөрчлөгдсөн байна. Ядуучуудын эзлэх хувийн жин бүсүүдэд бага зэрэг буурчээ. Хангайн бүсийн ядуучуудын эзлэх хувийн жин 2014 оныхоос 1.3 пунктээр буурсан хэдий ч бусад бүсүүдтэйгээ харьцуулахад өндөр хэвээр байна. Баруун бүсийн ядуучуудын эзлэх хувийн жин хоёр жилийн өмнөхөөсөө 1.7 пункт, Төвийн бүсийнх 2.1 пункт, Зүүн бүсийнх бага зэрэг буюу 0.1 пунктээр буурсан байна.

1.5 Цаг хугацааны харьцуулалт ядуурлын шугамын түвшнээс хамаарах нь

Цаг хугацааны өөрчлөлтөнд хүн амын хэрэглээний тархалт ядуурлын шугамын түвшнээс хэрхэн хамаарч байгааг таамаглал дэвшүүлэх шинжилгээний аргаар тодруулж болно. Зураг 1.4-өөс харахад 2016 оны хэрэглээний тархалт 2014 оныхоос дээгүүр байна. Өөрөөр хэлбэл 2016 онд ядуурал 2014 оныхоос нэмэгдсэн байна. Тархалтын нэлээн дээд хэсэг буюу нэг хүнд сард ногдох хэрэглээ 800.0 мянган төгрөгнөөс дээш үед хоёр муруй давхцсан байна.

Зураг 1.4. Нэг хүнд ногдох хэрэглээний өсөн нэмэгдэх тархалт 2014, 2016 он

1.6 Тэгш бус байдал

Хүснэгт 1.7-д Жини коэффициент болон Ерөнхий Энтропийн индексүүдийн⁴ өнгөрсөн хугацаанд гарсан өөрчлөлтийг харуулав. Өнгөрсөн хоёр жилд улсын хэмжээнд нэг хүнд ногдох хэрэглээний тэгш бус байдал өөрчлөлтгүй байна. Жишээ нь, улсын хэмжээнд Жини коэффициент 2014, 2016 онуудад 0.32, Тейлийн индекс 0.19 байна.

Шинжилгээнд хамаарах хугацаанд дундаж хэрэглээнд гарсан өөрчлөлтүүдийг судалснаар зарим дүгнэлт хийж болно. Нэг хүнд ногдох бодит хэрэглээ 2016 онд 2014 оноос 11.6 хувиар буурсан байна. Хот, хөдөөд хүн амын хэрэглээ 8.5-13.8 хувиар буурсан ба хотын хэрэглээ хөдөөтэй харьцуулахад илүү бууралттай байна. Сумын төвийнхний хэрэглээ 8.4 хувиар, хөдөө нутгийнхны хэрэглээ 9.9 хувиар, Аймгийн төвийн

4. Тэгш бус байдлын Ерөнхий Энтропи ангийн хэмжүүрүүдийг $GE(\alpha)$ гэж тэмдэглэдэг. α утга ихсэх (багасах) тусам тархалтын дээд (доод) хэсэг дэх хэрэглээний өөрчлөлтөөс энэ үзүүлэлт илүү хүчтэй хамаардаг. Жини коэффициент нь тархалтын дунд хэсэг дэх хэрэглээний өөрчлөлтөөс илүү хамаардаг. Энэ гурван индекс гурвуулаа тэгээс нэг хүртэл утга авах бөгөөд утга нь өсөх тусам тэгш бус байдал их байна.

Хүснэгт 1.7. Тэгш бус байдал ба дундаж хэрэглээ 2014, 2016 он

	Тейлийн индекс		Жини коэффициент		GE(2)		Нэг хүнд сард ногдох хэрэглээ		
	2014	2016	2014	2016	2014	2016	2014	2016	Өсөлт
Улсын дундаж	0.19	0.19	0.32	0.32	0.27	0.28	267 146	236 288	-11.6
Хот	0.20	0.20	0.33	0.33	0.28	0.30	289 125	249 102	-13.8
Хөдөө	0.15	0.15	0.28	0.30	0.21	0.21	228 681	209 260	-8.5
Улаанбаатар	0.20	0.21	0.33	0.34	0.29	0.32	304 329	261 826	-14.0
Аймгийн төв	0.18	0.17	0.32	0.31	0.26	0.23	257 964	223 689	-13.3
Сумын төв	0.16	0.16	0.29	0.30	0.24	0.20	239 402	219 234	-8.4
Хөдөө нутаг	0.13	0.15	0.27	0.28	0.17	0.22	218 981	197 322	-9.9
Баруун	0.16	0.14	0.28	0.28	0.26	0.18	231 846	198 561	-14.4
Хангай	0.15	0.15	0.29	0.30	0.20	0.20	233 118	213 864	-8.3
Төв	0.17	0.18	0.31	0.32	0.24	0.24	261 405	245 333	-6.1
Зүүн	0.16	0.15	0.31	0.29	0.20	0.23	223 743	185 222	-17.2

Санамж: Хоёр үеийн ядуурлын шугамын харьцаан дээр үндэслэн 2014 оныг 2016 оны үнээр илэрхийлэв. GE(a) индексээр тэгш бус байдлын хэмжүүрүүдийн Ерөнхий Энтропи ангийг тэмдэглэсэн бөгөөд a-ийн утга их (бага) байх тусам тархалтын дунд хэсэгт хэрэглээний ялгавраас бүр их хамааралтай болдог. Эх сурвалж: ӨНЭЗС 2014, ӨНЭЗС 2016.

өрхүүдийн хэрэглээ 13.3 хувиар, Улаанбаатар хотын өрхүүдийн хэрэглээ 14.0 хувиар буурсан байна. Бүсүүдээр харвал, дундаж хэрэглээ бүх бүсүүдэд буурсаны дотор Зүүн бүсэд харьцангуй их, Төвийн бүсэд харьцангуй бага буурсан байна.

Хүснэгт 1.8-д Жини коэффициент, Тейлийн индекс болон Ерөнхий Энтропийн индексүүдийг аймгаар бүсчилж харуулав. Хэрэглээний тэгш бус байдлыг харуулах Жини коэффициент Баруун, Хангай, Зүүн бүсэд 0.02-0.04 нэгжээр Улсын дунджаас бага, харин Төвийн бүсэд Улсын дундажтай ижил байна. Мөн Жини коэффициент нь Орхон, Сэлэнгэ аймагт 0.33, Улаанбаатар хотод 0.34 буюу Улсын дунджаас 0.01-0.02 нэгжээр их байна. Тейлийн индекс Улсын хэмжээнд 0.19 байхад Орхон аймагт улсын дундажтай адилхан 0.19, Улаанбаатар хотод 0.21 буюу

0.02 нэгжээр их байна.

Тэгш бус байдлыг хэмжих өөр нэг арга буюу магадгүй илүү ойлгомжтой арга бол Зураг 1.5, 1.6-д дүрслэн үзүүлсэн хүн амыг хэрэглээний түвшнээр нь тэнцүү 5, 10 бүлэгт хуваах (нэг хүнд ногдох хэрэглээний хэмжээгээр нь хүн амыг ядуугаас нь баян руу нь эрэмбэлэн, улмаар 10, 20-н хувиар буюу тэнцүү 5, 10-н бүлэгт хуваана) арга юм.

Зураг 1.5-аас харахад хүн амын хамгийн чинээлэг 20 хувийнхний хэрэглээний дундаж хэмжээ ядуу 20 хувийнхнаас 5.1 дахин өндөр байна.

Харин хэрэглээний 10 тэнцүү бүлгийн хувьд хүн амын чинээлэг 10 хувийн хэрэглээний дундаж хэмжээ хамгийн ядуу 10 хувийнхнаас 7.7 дахин өндөр байна. Энэ харьцаа хотод 8.3, хөдөөд 6.3 байгаа нь хотод хэрэглээний тэгш бус байдал өндөр байгааг мөн харуулж байна.

Хүснэгт 1.8 Тэгш бус байдал ба дундаж хэрэглээ, аймаг, нийслэлээр, 2016

	Тейлийн индекс	Жини коэффициент	GE(2)	Нэг хүнд сард ногдох хэрэглээ
Улсын дундаж	0.19	0.32	0.28	236 288
Баруун бүс	0.14	0.28	0.18	198 561
Баян-Өлгий	0.13	0.28	0.16	205 057
Говь-Алтай	0.11	0.25	0.12	172 216
Завхан	0.13	0.28	0.16	167 298
Увс	0.12	0.27	0.14	222 464
Ховд	0.17	0.30	0.26	205 950
Хангайн бүс	0.15	0.30	0.20	213 864
Архангай	0.10	0.24	0.14	186 786
Баянхонгор	0.17	0.30	0.25	208 937
Булган	0.11	0.26	0.14	205 786
Орхон	0.19	0.33	0.24	262 191
Өвөрхангай	0.12	0.27	0.17	176 532
Хөвсгөл	0.13	0.29	0.15	236 382
Төвийн бүс	0.18	0.32	0.24	245 333
Говьсүмбэр	0.18	0.31	0.30	165 360
Дархан-Уул	0.13	0.27	0.16	203 127
Дорноговь	0.18	0.31	0.28	244 803
Дундговь	0.13	0.28	0.14	242 842
Өмнөговь	0.16	0.30	0.22	279 541
Сэлэнгэ	0.18	0.33	0.21	219 473
Төв	0.18	0.32	0.24	309 635
Зүүн бүс	0.15	0.29	0.23	185 222
Дорнод	0.17	0.30	0.30	190 188
Сүхбаатар	0.15	0.30	0.21	180 064
Хэнтий	0.14	0.28	0.17	184 606
Улаанбаатар	0.21	0.34	0.32	261 826

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Зураг 1.5. Хүн амын хэрэглээний бүтэц, тэнцүү 5 бүлгээр

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Зураг 1.6. Хүн амын хэрэглээний бүтэц, тэнцүү 10 бүлгээр, хот хөдөөгөөр

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

1.7 Ядуурлын өөрчлөлтийг өсөлтийн болон тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд хуваах нь

Дундаж хэрэглээ өсөх, хэрэглээний тэгш бус байдал нэмэгдэх нь ядууралд хэрхэн нөлөөлдөг вэ? Бусад хүчин зүйлүүд өөрчлөгдөөгүй байхад хэрэглээ өссөнөөр ядуурал буурч, харин тэгш бус байдал өссөнөөр ядуурал нэмэгдэх хандлагатай байдаг. Ядуурлын өөрчлөлтийг өсөлтийн болон тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд хуваан үзсэнээр дээрхи хандлагыг бүр тодорхой харж болно⁵. Бодит дундаж хэрэглээ өөрчлөгдөж, харин тэгш бус байдал өөрчлөгдөөгүй нөхцөлд үүсэх өөрчлөлт нь ядуурлын өөрчлөлтийн өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсэг юм. Харин тэгш бус байдал өөрчлөгдөж, бодит дундаж хэрэглээ өөрчлөгдөөгүй үед үүсэх өөрчлөлтийг ядуурлын өөрчлөлтийн тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсэг гэж үзнэ. Хүснэгт 1.9-т ядуурлын өөрчлөлтийг дээрх бүрэлдэхүүний бүтцээр харууллаа.

Улсын хэмжээнд өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсэг нь ядуурал өсөхөд гол нөлөө үзүүлжээ. Жишээ нь, 2014 болон 2016 оны хооронд ядуурлын хамралтын хүрээ улсын хэмжээнд 8.0 пунктээр өсчээ. Хэрэв энэ хугацаанд тэгш бус байдал өөрчлөгдөөгүй бол хэрэглээний бууралтын улмаас ядуурал 7.3 пунктээр, бодит дундаж хэрэглээ буураагүй бол тэгш бус байдал өссөнөөс болж ядуурал 0.7 пунктээр өсөх байлаа. Эдгээр хоёр хүчин зүйлийн нөлөөгөөр ядуурлын цэвэр өсөлт 8.0 пункт болжээ. Харин гүнзгийрэлтийн хувьд хамралтын хүрээтэй адилаар өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсэг нь ядуурлын гүнзгийрэлт нэмэгдэхэд тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсгээс илүү нөлөө үзүүлсэн байна. Ядуурлыг хэмжих өөр нэг үзүүлэлт болох мэдрэмжийн индекс өсөхөд мөн хэрэглээний

бууралт нь нөлөө үзүүлсэн ба ядуурлын мэдрэмжийн цэвэр өсөлт 1.0 пункт байна. Хот, хөдөөгөөр авч үзвэл эдгээр хүчин зүйл хоёул нөлөөлсөн бөгөөд үүнээс өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсэг хот, хөдөөгийн ядуурал өсөхөд голлон нөлөөлжээ. Хотод ядуурал 8.3 пунктээр нэмэгдсэн бөгөөд энэ хугацаанд хотод тэгш бус байдал өөрчлөгдөөгүй бол ядуурал 7.8 пунктээр өсөх байжээ. Хөдөөд ядуурал 8.5 пунктээр нэмэгдсэн бөгөөд энэ хугацаанд тэгш бус байдал өөрчлөгдөөгүй бол ядуурал 6.6 пунктээр, бодит дундаж хэрэглээ буураагүй бол ядуурал 2.0 пунктээр өсөх байжээ. Суурьшлуудаар тооцож үзэхэд Улаанбаатар хот, сумын төв болон хөдөө нутагт өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсгийн өөрчлөлт ядуурал өсөхөд илүү нөлөөлжээ. Харин аймгийн төвд бодит дундаж хэрэглээ өөрчлөгдөөгүй бол тэгш бус байдлын өөрчлөлтөөс болж ядуурал 0.4 пунктээр буурах байлаа. Бүсүүдийн ядуурлын өсөлтөнд өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсэг нь нөлөөлсөн байна. Харин Баруун болон Зүүн бүсийн хувьд хэрэглээний бууралт өндөр байгаа бөгөөд үүний үр дүнд ядуурлын хамралтын хүрээ нь нэлээд өссөн байна. Баруун болон Зүүн бүсэд хэрэглээ буурсан нь ядуурал өсөхөд, тэгш бус байдлын өөрчлөлт нь ядуурал буурахад нөлөөлжээ.

5. "Ядуурлын харьцуулалт" гарын авлага, Мартин Раваллион (1992)

Хүснэгт 1.9 Ядуурлын өөрчлөлтийг өсөлтийн болон тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд хуваах нь 2014, 2016 оны зөрүүгээр

	Ядуурлын		
	Хамралтын хүрээ	Гүнзгийрэлт	Мэдрэмж
Улсын дундаж			
Ядуурлын өөрчлөлт	8.0	2.5	1.0
Өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсэг	7.3	2.3	1.0
Тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсэг	0.7	0.2	0.0
Хот			
Ядуурлын өөрчлөлт	8.3	2.3	0.9
Өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсэг	7.8	2.5	1.1
Тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсэг	0.5	-0.2	-0.2
Хөдөө			
Ядуурлын өөрчлөлт	8.5	3.0	1.2
Өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсэг	6.6	2.0	0.8
Тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсэг	2.0	0.9	0.4
Улаанбаатар			
Ядуурлын өөрчлөлт	8.4	2.0	0.7
Өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсэг	7.4	2.3	1.0
Тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсэг	1.0	-0.3	-0.3
Аймгийн төв			
Ядуурлын өөрчлөлт	8.0	3.0	1.3
Өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсэг	8.4	2.9	1.3
Тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсэг	-0.4	0.0	0.0
Сумын төв			
Ядуурлын өөрчлөлт	7.6	2.8	1.1
Өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсэг	5.9	1.9	0.8
Тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсэг	1.8	0.9	0.3
Хөдөө нутаг			
Ядуурлын өөрчлөлт	10.1	3.3	1.3
Өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсэг	8.5	2.6	1.0
Тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсэг	1.6	0.7	0.3
Баруун			
Ядуурлын өөрчлөлт	10.0	4.4	2.0
Өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсэг	10.5	3.6	1.5
Тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсэг	-0.5	0.8	0.4
Хангай			
Ядуурлын өөрчлөлт	8.3	2.8	1.2
Өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсэг	6.1	1.9	0.8
Тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсэг	2.1	0.9	0.4
Төв			
Ядуурлын өөрчлөлт	4.6	1.4	0.6
Өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсэг	4.0	1.2	0.5
Тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсэг	0.5	0.3	0.1
Зүүн			
Ядуурлын өөрчлөлт	12.5	4.0	1.5
Өсөлтийн бүрэлдэхүүн хэсэг	12.8	5.2	2.4
Тэгш бус байдлын бүрэлдэхүүн хэсэг	-0.3	-1.3	-0.9

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2014, ӨНЭЭС 2016.

2.

АЖ БАЙДЛЫН ДҮР ТӨРХ

Аж байдлын дүр төрх нь хүн амын янз бүрийн бүлгүүдэд амьжиргааны түвшин ямар байгааг харуулдаг. Энэ бүлэгт ядуурлын шинж чанар, тэдгээр нь өрхийн ялгаатай байдал болон аж байдлын бусад үзүүлэлтүүдтэй хэрхэн холбогдож байгааг харуулж, ядуурлын ерөнхий төрхийг авч үзнэ. Ингэснээр ядуучуудыг ядуу бус хүмүүсээс ялгах, ядуу хүн гэж хэн бэ, тэдний хүмүүний капитал, эзэмшиж буй эдийн засгийн нөөц баялгийн түвшин, амьдарч байгаа сууцны чанар, хүртэж буй нийгмийн хамгаалал, эрхэлж байгаа ажлын төрөл зэргийг тодорхойлох бололцоотой болох юм.

2.1 Хэрэглээний хэв шинж

Бид өрхийн нэг хүнд ногдох хэрэглээг хүн амын аж байдлыг тодорхойлох, харьцуулж болохуйц үзүүлэлт болгон сонгосон. Судалгааны дүнгээр Монгол Улсын нэг хүнд ногдох сарын хэрэглээ 2016 онд дунджаар 236,288 төгрөг⁶ байна. Хүн амын дундаж хэрэглээг зардлын үндсэн бүлгүүдээр болон хот, хөдөө, бүс нутгаар Хүснэгт 2.1-д харуулав. Хот, суурин газрын хүн амын хэрэглээний түвшин хөдөөнийхөөс 19 хувиар их байна. Бүсүүдийг хэрэглээний түвшнээр нь эрэмбэлэн үзвэл Төвийн бүс хамгийн өндөр дараа нь Хангай, Баруун, хамгийн сүүлд Зүүн бүс орж байгаа нь 2014 оны хандлагатай ижил байна.

Хүн амын хэрэглээний бүтцийг хүснэгтийн доод хэсэгт үзүүллээ. Хүнс нь нийт хэрэглээний 32.0 хувийг эзлэх гол бүрдэл хэсэг болж байгаа нь хэвээр боловч нийт хэрэглээний дүнд эзлэх хувь хэмжээ нь хот, хөдөөд нэлээд ялгаатай байна. Хот суурин газрын аж байдлын түвшин хөдөөнийхөөс өөр бөгөөд хүнсний бүтээгдэхүүний хувийн жин нь ерөнхийдөө бага байдаг. Нийслэл хот, аймгийн төвд хүнсний хувь хэмжээ нь 30 хувь орчим байна. Харин сумын төв болон хөдөөд хүнсний хэрэглээний нийт хэрэглээнд эзлэх хувийн жин хоорондоо нилээн ялгаатай байна. Бүс нутгуудын хувьд хүнсний хувийн жин ойролцоо буюу 34-өөс 37 хувь буюу 2014 онтой харьцуулахад ерөнхийдөө ижил байна.

Хүнсний бус нэр төрлүүдийн дотроос хамгийн том бүрэлдэхүүн хэсэг нь гутал, хувцасны зардал бөгөөд улсын дунджаар нийт

хэрэглээний 15 хувийг эзэлж байна. Энэ хэмжээ хот, хөдөөд 2014 оныхтой ижил байна. Тээвэр, холбооны зардал нь нийт хэрэглээний 13 хувийг эзэлж байгаа бөгөөд нийслэл хотод хамгийн өндөр, харин бусад гурван суурьшилд ойролцоо, бүсүүдийн хувьд ч ижил түвшинд байна. Боловсролын зардал нь нийт хэрэглээний 6 хувь болж байгаа бөгөөд Баруун бүсэд хамгийн өндөр буюу 8 хувь, бусад бүх байршилд харьцангуй ойролцоо байгаа юм. Сууцны хэрэглээ нь нийт хэрэглээний 8 хувь болж байгаа бөгөөд хотод 10 хувь, хөдөөд 3 хувь байна. Эрүүл мэндийн зардал нийт хэрэглээний 5 хувь ба бүх байршилд ойролцоо байна. Халаалтын зардал нийт хэрэглээний мөн 5 хувь болж байгаа бөгөөд хот, хөдөөгийн хувьд улсын дундажтай ойролцоо байна. Ус, цахилгаан, гэрэлтүүлэг зэрэг ахуйн хэрэглээ 3 хувь болж байна. Нийт хэрэглээний үлдсэн 13 хувь нь амралт чөлөөт цаг, гоо сайхан, удаан эдэлгээт бараа болон архи, тамхинд ноогдож байна.

6. Мөнгөн дүнгээр илэрхийлэгдсэн мэдээлэл нь оны үнээр тооцогдсон болно

Хүснэгт 2.1 Нэг хүнд сард ногдох хэрэглээ, үндсэн нэр төрлөөр, төгрөгөөр

	Улсын дундаж	Хот	Хөдөө	Суурьшлагар				Бус нутаг					
				Улаанбаатар төв	Аймгийн төв	Сумын төв	Хөдөө нутаг	Баруун	Хангай	Төв	Зүүн		
Хэрэглээ, төгрөг													
Хүнс	75 495	74 093	78 453	76 900	68 487	75 648	81 809	66 783	74 933	82 963	68 464		
Согтууруулах ундаа, тамхи	3 005	2 006	5 113	2 038	1 941	5 388	4 784	3 175	3 286	5 039	3 646		
Боловсрол	14 131	15 399	11 455	16 526	13 148	13 233	9 326	15 948	10 615	11 490	10 369		
Эрүүл мэнд	11 383	12 057	9 960	12 008	12 157	11 306	8 349	11 344	9 978	12 718	8 257		
Удаан эдэлгээтэй бараа 1/ Түрээс 2/ Халаалт 3/ Үйлчилгээ 4/ Хувцас	7 550	8 341	5 881	9 186	6 655	6 499	5 143	5 280	6 124	7 339	5 683		
Тээвэр холбоо	19 442	25 909	5 801	30 917	15 905	8 059	3 097	5 822	9 866	13 666	10 129		
Бусад 5/ Нийт	10 577	10 685	10 348	10 703	10 650	11 387	9 106	11 682	10 331	10 355	8 812		
	7 616	9 382	3 889	9 925	8 298	6 193	1 132	4 557	4 762	7 904	5 586		
	35 033	33 905	37 411	31 488	38 732	38 201	36 466	34 453	42 613	39 761	28 767		
	29 646	33 225	22 097	37 623	24 440	22 755	21 309	20 503	21 546	28 875	19 261		
	22 411	24 099	18 851	24 512	23 275	20 565	16 800	19 013	19 811	25 223	16 247		
	236 288	249 102	209 260	261 826	223 689	219 234	197 322	198 561	213 864	245 333	185 222		
Хувийн жин, хувь													
Хүнс	32.0	29.8	37.5	29.4	30.6	34.5	41.5	33.6	35.0	33.8	37.0		
Согтууруулах ундаа, тамхи	1.3	0.8	2.4	0.8	0.9	2.5	2.4	1.6	1.5	2.0	2.0		
Боловсрол	6.0	6.2	5.5	6.3	5.9	6.0	4.7	8.0	5.0	4.7	5.6		
Эрүүл мэнд	4.8	4.8	4.8	4.6	5.4	5.2	4.2	5.7	4.7	5.2	4.5		
Удаан эдэлгээтэй бараа 1/ Түрээс 2/ Халаалт 3/ Үйлчилгээ 4/ Хувцас	3.2	3.3	2.8	3.5	3.0	2.9	2.6	2.7	2.9	3.0	3.1		
	8.2	10.4	2.8	11.8	7.1	3.7	1.6	2.9	4.6	5.6	5.5		
	4.5	4.3	4.8	4.1	4.8	5.2	4.6	5.9	4.8	4.2	4.6		
	3.2	3.8	1.9	3.8	3.7	2.8	0.6	2.3	2.2	3.2	3.0		
	14.8	13.6	17.9	12.0	17.3	17.4	18.5	17.4	19.9	16.2	15.5		
	12.5	13.3	10.6	14.4	10.9	10.4	10.8	10.3	10.1	11.8	10.4		
	9.5	9.7	9.0	9.3	10.4	9.4	8.5	9.6	9.3	10.3	8.8		
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0		

1/ Удаан эдэлгээт барааг ашигласнаас үүссэн хэрэглээг мөнгөн дүнгээр илэрхийлэв.
 2/ Сууц эзэмшсэнээс гарч буй хэрэглээг мөнгөн дүнгээр тооцсон. Хэрэв тухайн өрх сууцаа түрээслэн ашиглаж байгаа бол тооцолсон утгыг биш харин түрээсийн жинхэнэ утгыг авна.
 3/ Төвлөрсөн болон орон нутгийн халаалт, мод, нүүрс, аргал, хөрвөн орно.
 4/ Гэрэл, цахилгаан, усны хэрэглээг тооцсон бөгөөд телефон угсыг оруулаагүй.
 5/ Амралт, чөлөөт цаг, үзвэр, гоо сайхан, ариун цэврийн бараа болон гэр ахуйн хэрэгсэл орно.
 Эх сурвалж: ӨНЭЗС 2016.

Хүснэгт 2.2. Нэг хүнд сард ногдох хэрэглээ, үндсэн нэр төрлөөр, ядуурлын байдлаар, хот, хөдөөгөөр

	Нийт		Хот		Хөдөө	
	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу
Хэрэглээ, төгрөг						
Хүнс	88 036	45 702	85 676	42 980	93 608	50 166
Согтууруулах ундаа, тамхи	3 643	1 490	2 407	927	6 560	2 412
Боловсрол	18 406	3 974	19 539	4 280	15 732	3 471
Эрүүл мэнд	15 215	2 278	15 614	2 505	14 275	1 906
Удаан эдэлгээтэй бараа 1/	9 815	2 171	10 673	2 078	7 789	2 322
Түрээс 2/	25 578	4 863	33 234	6 233	7 506	2 617
Халаалт 3/	11 999	7 198	11 870	7 504	12 305	6 697
Үйлчилгээ 4/	9 112	4 061	10 949	5 175	4 777	2 233
Хувцас	42 986	16 137	41 208	14 288	47 184	19 171
Тээвэр холбоо	38 043	9 697	41 681	10 511	29 456	8 361
Бусад 5/	27 469	10 395	29 071	10 743	23 688	9 824
Нийт	290 304	107 965	301 921	107 224	262 880	109 181
Хувийн жин, хувь						
Хүнс	30.3	42.3	28.4	40.1	35.6	45.9
Согтууруулах ундаа, тамхи	1.3	1.4	0.8	0.9	2.5	2.2
Боловсрол	6.3	3.7	6.5	4.0	6.0	3.2
Эрүүл мэнд	5.3	2.1	5.2	2.3	5.4	1.7
Удаан эдэлгээтэй бараа 1/	3.4	2.0	3.6	2.0	3.0	2.2
Түрээс 2/	8.8	4.5	11.0	5.8	2.9	2.4
Халаалт 3/	4.1	6.7	3.9	7.0	4.7	6.1
Үйлчилгээ 4/	3.1	3.8	3.6	4.8	1.8	2.0
Хувцас	14.8	14.9	13.6	13.3	17.9	17.6
Тээвэр холбоо	13.1	9.0	13.8	9.8	11.2	7.7
Бусад 5/	9.5	9.6	9.6	10.0	9.0	9.0
Нийт	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

1/ Удаан эдэлгээт барааг ашигласнаас үүссэн хэрэглээг мөнгөн дүнгээр илэрхийлэв.

2/ Сууц эзэмшсэнээс гарч буй хэрэглээг мөнгөн дүнгээр тооцсон. Хэрэв тухайн өрх сууцаа түрээслэн ашиглаж байгаа бол тооцоолсон утгыг биш харин түрээсийн жинхэнэ утгыг авна.

3/ Төвлөрсөн болон орон нутгийн халаалт, мод, нүүрс, аргал, хөрзөн орно.

4/ Гэрэл, цахилгаан, усны хэрэглээг тооцсон бөгөөд телефон утсыг оруулаагүй.

5/ Амралт, чөлөөт цаг, үзвэр, гоо сайхан, ариун цэврийн бараа болон гэр ахуйн хэрэгсэл орно.

Эх сурвалж: ӨНЭЗС 2016.

Ядуу болон ядуу бус хүмүүсийн хэрэглээний байдлын ялгаа их хэвээр байна (Хүснэгт 2.2). Ядуу бус хүн ам ядуучуудаас 3 дахин их хэрэглээтэй, мөн ядуу бус хүн амын хүнсний дундаж хэрэглээ ядуучуудын хүнсний дундаж хэрэглээнээс хоёр дахин их байна. Ядуучуудын нийт хэрэглээнд хүнсний хувийн жин өндөр буюу 42.3 хувийг эзэлж байна. Ядуучуудын хүнсний хэрэглээ нь ядуу бус хүн амыг бодвол нийт хэрэглээнд нь илүү өндөр хувь эзэлдэг тул хүнсний бүтээгдэхүүний үнийн өсөлт тэдэнд

илүү хүндээр тусаж байдаг. Ядуу бус хүн амын боловсролын дундаж зардал ядуучуудынхаас 5 дахин их байгаа боловч дүнд эзлэх хувь хэмжээгээр авч үзвэл ядуу бус хүн амынх ядуу хүн амынхаас бага зэрэг л өндөр байна. Ядуу бус хүн амын эрүүл мэндийн дундаж зардал ядуучуудынхаас 7 дахин өндөр бөгөөд хувь хэмжээний хувьд ч илүү байна. Ядуу бус хүн ам халаалтандаа ядуучуудаас илүү зардал гаргадаг боловч нийт хэрэглээнд эзлэх хувь хэмжээгээрээ ядуу хүн амынх илүү байна. Ядуу бус хүн амын хувцасны

зардал ядуучуудынхаас 3 дахин их боловч ядуу болон ядуу бус хүн амын хувцасны зардлын нийт хэрэглээнд эзлэх хувь хэмжээ бараг ижил байна. Эцэст нь тэмдэглэхэд, ядуу бус хүн ам тээвэр, холбооны зардалд ядуу хүн амаас 4 дахин ихийг зарцуулж байна.

2.2 Ядуурал улирлын хэлбэлзлээс хамаарах нь

Хүн амын хэрэглээний түвшин улирлаар хэлбэлзэхэд мал аж ахуй, газар тариалан эрхлэлтийн хүчин зүйлүүд хамгийн их нөлөөлдөг. Хүнсний хэрэглээний бүтэц нь улирлаар эрс өөрчлөгдөх буюу зун сүү, цагаан идээ, намар хүнсний ногоо, өвөл махыг түлхүү хэрэглэх боловч хавар ерөнхийдөө тарчигдуу байдаг. Намартаа сүү, цагаан идээ сайтай, махны хангамж бас сайжирдаг тул дөрвөн улирал дотроо хүнсний хэрэглээ хамгийн өндөр, харьцангуй элбэг, дэлбэг улирал юм. Бид өмнөх тайлантай харьцуулах боломжийг хангахын тулд Монгол орны байгалийн дөрвөн улирлаар⁷ бус харин хуанлийн дөрвөн улирлаар дүн шинжилгээ хийлээ. Судалгаа явуулсан нэг жилийн хугацаанд хүн амын аж байдал бүх улирлын хувьд өөрчлөлт багатай, тогтвортой байсан гэж хэлж болох боловч хоёр болон гуравдугаар улирлын хувьд хүн амын амьжиргаа арай дээгүүр, сайн байсан гэдгийг Зураг 2.1-ээс харж болно.

Ядуурлын хамралтын хүрээ нь судалгааны эхний улиралд 30.2 хувь байсан бол сүүлийн улирал буюу оны сүүлийн гурван сард 30.5 хувь болж өссөн бөгөөд ерөнхийд нь харахад хүн амын амьжиргаа хоёрдугаар улиралд сайжрах хандлагатай байсан боловч сүүлийн улиралд муудсан харагдаж байна. Ядуурал хоёр болон гуравдугаар улиралд харьцангуй тогтвортой буюу 28.9 хувьтай байсан хэдий ч дөрөвдүгээр улиралд 1.6 пунктээр нэмэгдсэн байна.

2.3 Өрхийн ам бүлийн бүтэц

Судалгаанд хамрагдсан өрхүүдийн ам бүлийн бүтэц хоорондоо ихээхэн ялгаатай байдаг. Зарим өрх нь үндсэн гэр бүлээс (эхнэр, нөхөр, хүүхдүүдээс бүрдсэн), нөгөө хэсэг нь өргөтгөсөн гэр бүлээс (эхнэр, нөхөр, хүүхдүүдээс гадна бусад хамаатнуудаас бүрдсэн) тус тус бүрдэж байхад зарим өрхүүд олон хүүхэдтэй, эсвэл зөвхөн өндөр настай хүмүүсээс бүрдсэн гэх мэтээр ялгаатай байна. Үүнээс ядуурал болон өрхийн ам бүлийн бүтцийн хооронд харилцан хамаарал байна уу? гэсэн асуулт гарч ирж байна. Хүснэгт 2.3-т өрхийн ам бүлийн тооноос шалтгаалж ядуурлын үзүүлэлтүүд хэрхэн өөрчлөгдөж байгааг харуулав. Өрхийн ам бүлийн тоо нэмэгдэх тусам ядуурлын хамралтын хүрээ жигд өсч байна. Энэ хандлага нь аж байдлын үзүүлэлтийг нэг хүнд ногдох хэрэглээгээр авч байгаа тохиолдолд тийм ч гайхмаар зүйл биш юм. Ганц бие хүний хувьд ядуу байх магадлал ойролцоогоор 3 хувь байна. Харин 2 ам бүлтэй өрхийн 7 хувь нь ядуу байна. Ийм өрхүүд нийт хүн амын 14 хувь,

7. Монгол Улсад 6-8-р сарууд нь зун, 9-11-р сарууд нь намар, 12-2 сарууд нь өвөл, 3-5 сарууд нь хаврын улиралд тооцогддог.

Хүснэгт 2.3. Ядуурал ба өрхийн ам бүлийн тоо

	Улсын дундаж	Өрхийн ам бүлийн тоо							8-аас дээш
		1	2	3	4	5	6	7	
Ядуурлын хамралтын хүрээ	29.6 (0.7)	2.9 (0.5)	6.9 (0.5)	15.0 (0.8)	25.5 (0.9)	39.1 (1.3)	48.8 (1.9)	56.7 (3.1)	67.6 (4.0)
Ядуурлын гүнзгийрэлт	7.7 (0.2)	0.6 (0.1)	1.0 (0.1)	2.8 (0.2)	5.8 (0.3)	10.1 (0.4)	14.2 (0.7)	17.5 (1.3)	24.2 (1.9)
Ядуурлын мэдрэмж	2.9 (0.1)	0.2 (0.0)	0.3 (0.0)	0.8 (0.1)	2.0 (0.1)	3.7 (0.2)	5.7 (0.3)	7.4 (0.7)	10.9 (1.1)
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:									
Хүн амын хувийн жин (%)	100.0	3.9	9.7	18.1	26.5	21.7	11.6	5.0	3.5
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)	100.0	0.4	2.3	9.1	22.8	28.7	19.1	9.6	7.9
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	41.7	44.5	43.6	33.1	40.7	46.4	47.5	46.6	46.8
Хүүхдийн тоо (ам бүлд эзлэх хувийн жин)	25.5	0.0	6.8	23.1	36.9	42.9	43.5	41.6	40.5
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	45.7	52.3	53.4	43.7	40.6	41.9	43.9	47.0	48.5
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх (%)	75.2	48.3	65.6	73.4	86.1	88.2	88.2	82.6	81.2

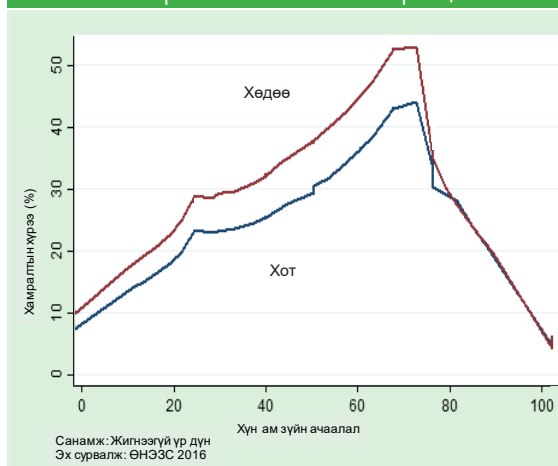
Санамж: Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

ядуучуудын 3 орчим хувийг эзэлж байна. Дундаж буюу 3-5 ам бүлтэй өрхүүдийн ядуурлын хамралтын хүрээ 15-39 орчим хувь болж байна. Эдгээр өрх нийт хүн амын 66 хувийг, ядуучуудын 61 хувийг эзэлж байна. Харин зургаан ам бүлтэй өрхийн 49 орчим хувь нь, долоогоос дээш ам бүлтэй өрхийн бараг тал хувь нь ядуу байна. Эдгээр өрхөд амьдардаг хүмүүс нийт хүн амын 17 хувийг эзэлж байгаа боловч нийт ядуучуудын 29 хувийг бүрдүүлж байна. Наймаас дээш ам бүлтэй өрхүүдэд ядуурал их буюу 68 хувь нь ядуурлын шугамаас доогуур амьдарч байна. Ийм тооны ам бүлтэй өрх нийт хүн амын 4 хувийг, ядуучуудын 8 хувийг бүрдүүлж байна.

Өрхийн ам бүлийн байдалд дүн шинжилгээ хийх хоёр дахь арга нь хүн ам зүйн ачааллын харьцаанд үндэслэдэг. Өрхийн ам бүлийн бүтцийг судлахад энэ үзүүлэлтийг

өргөн ашигладаг бөгөөд өрхийн хөдөлмөрийн бус насны гишүүдийг өрхийн нийт гишүүдийн тоонд харьцуулсан харьцаа⁸. Өөрөөр хэлбэл өрхөд байгаа “тэжээлгэгчдийн” хувийн жинг илэрхийлнэ. Зураг 2.2-т ядуурлын хамралтын хүрээ болон хүн ам зүйн ачааллын хоорондын хамаарлыг харуулав. Өрхийн ам

Зураг 2.2. Ядуурал ба хүн ам зүйн ачааллын харьцаа

Санамж: Жигнээгүй үр дүн
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016

8. Үүний зэрэгцээ хөдөлмөрийн бус насны хүн ам ба хөдөлмөрийн насны хүн амын харьцаа буюу ерөнхийдөө 15, түүнээс доош насны ба 64-өөс дээш насны хүн амыг 15-64 насны хүн ам харьцуулсан харьцаагаар тодорхойлж болно. Тиймээс энэ нь өрхийн “орлого ологч” бүрт хэдэн “тэжээлдэгч” ногдож байгааг илэрхийлдэг. Гэхдээ Монгол Улсын нөхцөлд хөдөлмөрийн насыг тодорхойлохдоо өөр ангилал баримталдаг бөгөөд 16-59 насны эрэгтэйчүүд, 16-54 насны эмэгтэйчүүдийг хөдөлмөрийн насны хүн амд тооцдог.

бүлийн тоонд хүүхэд, өндөр настны эзлэх хувийн жин хөдөлмөр эрхэлж байгаа гишүүдийн хувийн жинтэй харьцуулахад өндөр байх нь “Орлого олж буй” гишүүд өөрөөсөө гадна тодорхой тооны хүнийг тэжээж байгааг харуулах бөгөөд өрхийн гишүүн бүрт ногдох орлого ба хэрэглээний түвшин буурч ядуурал нэмэгдэнэ.

Онолын хувьд хүн ам зүйн ачааллын харьцаа их байх тусам тухайн өрх ядууралд илүү өртөмтгий байна. Гэвч судалгааны дүнгээр энэ харьцаа нь 75 хувь хүртлээ ядуурлыг өсгөж байгаа хэдий ч 75-аас их үед ядуурал буурч байна. Энэ тохиолдолд эдгээр өрх нь ихэвчлэн ажил эрхэлж буй эсвэл тэтгэвэр авдаг, мөн хамаатнуудаасаа тусламж авдаг зэрэг тогтмол орлоготой өндөр настнуудаас бүрдсэн байдаг тул ядууралд өртөх нь багасч байгааг харуулж байна.

Хүн ам зүйн ачааллын харьцаа хөдөөд харьцангуй өндөр байна. Өөрөөр хэлбэл өрхөд байгаа “тэжээлгэгчдийн” хувийн жин хөдөөд илүү байна.

2.4 Өрхийн тэргүүлэгчийн шинж байдал

Ядуурлын талаарх зарим харьцуулалтыг хийхийн тулд өрхийн тэргүүлэгчийн тодорхой шинж байдлаар нь өрхүүдийг ангилж нь амьдралд элбэг байдаг.⁹ Зарим сул тал байдаг ч энэ нь өрх хоорондын харьцуулалтыг хийх энгийн боловч чухал аргын нэг мөн.¹⁰

Өрхийн эдийн засгийн гол эх

үүсвэр болон амьжиргааны байдлыг ихэнх тохиолдолд тодорхойлж байдаг өрхийн тэргүүлэгчийн шинж байдалтай тухайн өрхийн ам бүлийн байдал, амьжиргааны түвшний асуудал зайлшгүй хамааралтай. Энэ бүлэгт өрхийн тэргүүлэгчийн нас, хүйс, боловсролын түвшин, ажил эрхлэлт, шилжилт хөдөлгөөний байдлыг ядууралтай холбон авч үзэв.

2.4.1 Нас

Өрхийн тэргүүлэгчийн нас ядууралтай ямар хамааралтай байна вэ? Хүснэгт 2.4-т өрхийн тэргүүлэгчийн насыг таван бүлэгт хувааж харгалзах ядуурлын хэмжүүрүүдийг нь үзүүлэв.

Гучин наснаас доош насанд ядууралд өртөх нь бага байснаа 30-39 насны бүлэгт ядууралд өртөх нь нэмэгдэж, дөч гарахаар буурч байгаа ерөнхий дүр зураг хэвээр байна. Нийт өрхийн 12 хувь нь 30-аас доош насны залуу өрхийн тэргүүлэгчтэй, 57 хувь нь 30-49 насны тэргүүлэгчтэй, үлдсэн 31 хувь нь 50-аас дээш насны тэргүүлэгчтэй өрхүүд байна. Ядуурлын хандлагад энэ бүлгүүдийн хэрэглээний зөрүү нөлөөлсөн байж болох талтай. Жишээ нь өрхийн тэргүүлэгч гучин нас гарах үед өрхийн ам бүлийн тоо шинэ хүүхдээр нэмэгдэх магадлалтай нь хүн ам зүйн ачаалал энэ насны тэргүүлэгчтэй өрхөд өндөр байгаагаас харагдаж байна. Түүнчлэн 60-аас дээш насны бүлэгт өрхийн тэргүүлэгч нь эмэгтэй байх магадлал нэмэгдсэн хэвээр байна.

9. ӨНЭЭС-нд өрхийн тэргүүлэгчийн хувьд нарийн тодорхойлолтыг ашигласан. Өрхийн тэргүүлэгч гэдэг нь өрхийн бусад гишүүдийн хүлээн зөвшөөрсөн, бусдыг зохион байгуулахад гол үүрэг гүйцэтгэдэг, өрхийн бэрхшээлтэй асуудлуудад ихэнх хариуцлагыг хүлээдэг, өрхийн санхүүгийн асуудлыг ихэвчлэн шийдвэрлэдэг гишүүн юм.

10. Сул талын тухай ярихад, жишээлбэл, хэдийгээр өрхийн хамгийн өндөр настай гишүүн дээрх тодорхойлолтонд тохирохгүй ч гэсэн түүнд хүндлэл үзүүлж өрхийн тэргүүн гэж тооцдог. Бас нэгэн жишээ бол бэлэвсэн эмэгтэй өрхийн тэргүүний үүрэг гүйцэтгэж байгаа боловч хамгийн том хүүгээ өрхийн тэргүүн гэж нэрлэх нь Монголчуудын дунд түгээмэл заншил юм.

Хүснэгт 2.4. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, өрхийн тэргүүлэгчийн насаар

	Улсын дундаж	<30	30 - 39	40 - 49	50 - 59	>=60
Ядуурлын хамралтын хүрээ	29.6 (0.7)	27.0 (1.4)	36.2 (1.1)	30.3 (1.1)	26.0 (1.2)	20.7 (1.3)
Ядуурлын гүнзгийрэлт	7.7 (0.2)	6.4 (0.4)	9.6 (0.4)	8.1 (0.4)	7.0 (0.5)	4.9 (0.5)
Ядуурлын мэдрэмж	2.9 (0.1)	2.2 (0.2)	3.6 (0.2)	3.1 (0.2)	2.7 (0.2)	1.7 (0.2)
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:						
Хүн амын хувийн жин (%)	100.0	12.0	29.0	27.9	18.5	12.5
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)	100.0	11.0	35.5	28.6	16.2	8.7
Өрхийн ам бүлийн тоо	3.5	3.1	4.0	4.0	3.2	2.5
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	41.7	33.4	45.5	28.2	26.5	79.6
Хүүхдийн тоо (ам бүлд эзлэх хувийн жин)	25.5	31.8	43.8	26.9	11.9	7.5
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	45.7	26.1	34.6	44.4	54.2	69.1
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх (%)	75.2	82.6	85.3	78.9	69.1	56.4

Санамж: Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

2.4.2 Хүйс

Өрхийн тэргүүлэгчийн хүйсийн байдал ядууралд ороход хэрхэн нөлөөлж байгааг Хүснэгт 2.5-аас харж болно.

Нийт өрхийн 19 хувь нь эмэгтэй тэргүүлэгчтэй бөгөөд энэ үзүүлэлт хотод 22 хувь, хөдөөд 13 хувь байна. Хот суурин газарт эрэгтэй өрхийн тэргүүлэгчтэй өрхийн ядуурал эмэгтэй өрхийн тэргүүлэгчтэй өрхөөс бага байхад хөдөөд эмэгтэй өрхийн тэргүүлэгчтэй өрхийн ядуурал эрэгтэй өрхийн тэргүүлэгчтэй өрхийнхөөс бага байна. Тодруулбал хөдөөд эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх илүү ядууралд өртсөн байдалтай байна. Гэвч бид эрс өөр өөр бүтэцтэй өрхүүдийг үнэлж байгаа гэдгийг дээрх үр дүнг ашиглахдаа бодолцох ёстой. Өрхүүдийн хүн ам зүйн гурван онцлогийг үүнтэй холбогдуулан дурьдаж болох юм. Нэгдүгээрт, арван эмэгтэй тэргүүлэгч тутмын бараг долоо нь бэлэвсэн, салсан эсвэл тусгаарласан байхад арван эрэгтэй тэргүүлэгч тутмын ес нь хань

ижилтэй байна. Хоёрдугаарт, эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрхүүдийн дундаж ам бүл нь 3 байхад эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрхүүдийн дундаж ам бүл 4 байна. Гуравдугаарт, Өрхийн тэргүүлэгчдийн хүйсэнд насны зөрүү тод ажиглагдаж байна. Эмэгтэй тэргүүлэгчийн дундаж нас эрэгтэй тэргүүлэгчийнхээс 8 насаар өндөр байна. Дээрх хүн ам зүйн онцлог шинжүүд өөрчлөлтгүйгээр хадгалагдсаар байна.

Хүснэгт 2.5. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, өрхийн тэргүүлэгчийн хүйсээр

	Улсын хэмжээнд		Хот		Хөдөө	
	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй
Ядуурлын хамралтын хүрээ	30.3 (1.2)	29.5 (0.7)	30.0 (1.5)	26.3 (1.0)	31.6 (1.7)	35.4 (1.0)
Ядуурлын гүнзгийрэлт	8.3 (0.5)	7.6 (0.2)	8.4 (0.6)	6.9 (0.3)	7.8 (0.6)	9.0 (0.3)
Ядуурлын мэдрэмж	3.3 (0.2)	2.8 (0.1)	3.4 (0.3)	2.6 (0.2)	2.9 (0.3)	3.2 (0.2)
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:						
Хүн амын хувийн жин (%)	19.3	80.7	22.2	77.8	13.3	86.7
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)	19.8	80.2	24.5	75.5	12.0	88.0
Өрхийн ам бүлийн тоо	2.7	3.7	2.9	3.8	2.3	3.7
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	49.1	39.2	46.6	39.7	56.2	38.2
Хүүхдийн тоо (ам бүлд эзлэх хувийн жин)	20.4	27.2	21.6	27.5	17.2	26.5
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	51.5	43.8	50.3	43.9	55.0	43.5
Гэрлэсэн, хамтран амьдардаг (%)	16.4	92.8	10.0	91.8	15.0	92.4
Бэлэвсэн, салсан, тусдаа амьдарч байгаа (%)	72.3	4.5	76.4	4.4	73.2	4.5

Санамж: Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

2.4.3 Боловсрол

Хүн амын амьжиргааны түвшинг сайжруулах нэг чухал хүчин зүйл нь боловсролын асуудал гэж үзэж болно. Боловсролгүй эсвэл бага боловсролтой хүн мэргэжлийн ур чадвар шаардахгүй ажил буюу цалин багатай ажил хийж улмаар хүндрэл, бэрхшээлд илүү өртөмтгий байдаг. Боловсролын түвшин өндөр байх нь ажилд орох боломжуудыг нэмж өгөхөөс гадна нийгэмдээ илүү идэвхтэй оролцоотой байх зэрэг аж байдлын бусад чухал талуудыг ойлгоход тусалдаг. Хүснэгт 2.6-д ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүдийг өрхийн тэргүүлэгчийн эзэмшсэн боловсролын дээд түвшнээр харуулав. Боловсролын түвшин ба ядуурлын хоорондын хамаарлын талаар дүгнэлт хийхийн өмнө өрхийн тэргүүлэгчдийн

боловсролын ерөнхий түвшинг харвал, улсын хэмжээгээр арван хүн бүрийн ес нь бүрэн бус дунд¹¹ болон түүнээс дээш боловсрол эзэмшсэн тэргүүлэгчтэй өрхөд, харин арван хүн тутмын нэг нь боловсролгүй эсвэл бага боловсролтой тэргүүлэгч бүхий өрхөд амьдарч байна. Судалгааны жил жилийн дүнгээс харахад өрхийн тэргүүлэгчийн эзэмшсэн боловсролын түвшин өндөр байх тусам тухайн өрх ядууралд өртөх магадлал багатай байдаг зүй тогтол ажиглагдаж байна. Өрхийн тэргүүлэгч бүрэн дундаас дээш боловсролтой байх нь ядууралд өртөх магадлалыг бууруулсаар

11. Бүрэн бус дунд боловсролын сургалтын жилийн тоо нь төгссөн оноос хамаарч байна. 1963 он хүртэл бүрэн бус дунд боловсрол нь 7 жилийн сургалттай байсан. 1964-2004 он хүртэл 8 жил, 2005 оноос 9 жилийн сургалттай болоод байна.

Хүснэгт 2.6. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, өрхийн тэргүүлэгчийн эзэмшсэн боловсролын дээд түвшингээр

	Улсын дундаж	Боловсролгүй	Бага	Бүрэн бус дунд	Бүрэн дунд	Техникийн болон мэргэжлийн дунд	Тусгай мэргэжлийн дунд	Дипломын дээд	Бакалавр	Магистр	Доктор	
Ядуурлын хамралтын хүрээ	29.6 (0.7)	52.8 (2.5)	45.7 (1.7)	43.9 (1.3)	35.7 (1.2)	27.4 (1.3)	19.2 (1.8)	9.5 (1.3)	10.6 (1.0)	0.8 (0.6)	0.0 (0.0)	
Ядуурлын гүнзгийрэлт	7.7 (0.2)	15.7 (1.1)	12.7 (0.7)	12.6 (0.5)	9.2 (0.5)	6.5 (0.4)	5.0 (0.6)	2.0 (0.4)	2.1 (0.2)	0.0 (0.0)	0.0 (0.0)	
Ядуурлын мэдрэмж	2.9 (0.1)	6.3 (0.6)	5.0 (0.3)	5.0 (0.3)	3.4 (0.2)	2.3 (0.2)	1.8 (0.3)	0.6 (0.2)	0.6 (0.1)	0.0 (0.0)	0.0 (0.0)	
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:												
Хүн амын хувийн жин (%)	100.0	3.0	7.3	15.9	25.5	18.7	6.6	8.1	13.3	1.3	0.3	
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)	100.0	5.3	11.3	23.6	30.8	17.3	4.3	2.6	4.8	0.0	0.0	
Өрхийн ам бүлийн тоо	3.5	3.4	3.1	3.6	3.6	3.7	3.2	3.1	3.5	3.1	3.4	
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	41.7	48.6	58.2	40.3	37.3	39.4	44.8	43.9	39.6	36.2	54.3	
Хүүхдийн тоо (ам бүлд эзлэх хувийн жин)	25.5	26.2	20.7	24.9	27.5	25.7	17.4	21.3	32.6	23.9	19.6	
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	45.7	47.6	54.7	46.9	42.8	46.2	52.9	47.8	37.5	42.1	58.1	
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх (%)	75.2	72.1	65.5	78.6	76.4	81.8	62.1	69.2	78.7	70.7	82.9	

Санамж: Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

байна. Бүрэн дунд боловсролтой тэргүүлэгчтэй өрхөд амьдардаг хүн амын ядуурлын хамралтын хүрээ 35.7 хувь байна. Бүрэн дундаас бага боловсролтой тэргүүлэгчтэй өрхүүдийн хувьд ядуурлын хамралтын хүрээ ойролцоогоор 44-53 хувь, харин мэргэжлийн болон тусгай мэргэжлийн боловсролтой тэргүүлэгчтэй өрхийн хувьд ойролцоогоор 19-27 хувь байна. Харин өрхийн тэргүүлэгч нь дээд боловсролтой бол ядуурлын хамралтын хүрээ 1-11 хувь байна.

2.4.4 Ажил эрхлэлт

Өрхийн аж байдлыг тодорхойлогч өөр нэг чухал хүчин зүйл бол өрхийн гишүүдийн, түүний дотор өрхийн тэргүүлэгчийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал, эрхэлж байгаа ажлын төрөл болно. Хүснэгт 2.7-д ядуурлын талаарх мэдээллийг ажиллах хүчний оролцоо, ажил эрхлэлтийн үндсэн салбараар харуулав.¹² Өрхийн тэргүүлэгч нь ажил эрхэлж байгаа өрхөд амьдарч буй хүн амын 27.6 хувь нь ядуу байхад өрхийн тэргүүлэгч нь ажилгүй өрхүүдийн 48.7 хувь нь ядуу байна.

Өрхийн тэргүүлэгч ямар салбарт ажил эрхэлж байгаа нь өрхийн амьжиргаанд ихээхэн нөлөөтэй байна. Өрхийн тэргүүлэгч нь үйлчилгээний салбарт ажиллаж байгаа өрхийн ядуурлын түвшин аж үйлдвэр болон хөдөө аж ахуйн салбарт өрхийн тэргүүлэгч нь ажилладаг өрхийнхөөс харьцангуй бага байна.

Ядуучуудын 21.4 хувь нь өрхийн тэргүүлэгч нь хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлд ажилладаг, 23.2 хувь нь үйлчилгээний салбарт ажилладаг,

21.3 хувь нь аж үйлдвэрийн салбарт ажилладаг тэргүүлэгчтэй өрхөд амьдарч байгаа бөгөөд 10.5 хувь нь өрхийн тэргүүлэгч нь сүүлийн нэг жилийн хугацаанд огт ажил эрхлээгүй өрхөд тус тус амьдарч байна. Ядуурал болон ажил эрхлэлтийн хамаарлыг өрхийн тэргүүлэгчийн эрхэлж буй ажлын салбараар нь судалж үзье. Хүснэгт 2.8-д өрхийн тэргүүлэгчийг мал малладаг, хувийн салбар, төсвийн байгууллага, мөн төрийн өмчийн аж ахуйн нэгжид ажил эрхэлдэгээр нь ялган харуулав. Түүнчлэн ажиллах хүчнээс гадуур байгаа хүн амыг тэтгэвэр, тэтгэмж авагч гэж тодорхойлсон. Энэ хүснэгтээс дараах дүгнэлтүүдийг хийж болно.

Өрхийн тэргүүлэгч нь төрийн болон төсвийн байгууллага мөн төрийн өмчит үйлдвэрт ажиллаж байгаа өрхүүдийн амьжиргааны түвшин хувийн хэвшилд ажиллагчдынхаас илүү сайн байна. Харин өрхийн тэргүүлэгч нь хувийн хэвшилд ажиллаж байгаа өрхүүдийн амьжиргааны түвшин мал аж ахуй эрхлэгчдийн амьжиргааны түвшнээс сайн байна. Өрхийн тэргүүлэгч нь ажил эрхлээгүй өрхүүдийн 48.7 хувь нь ядуу байгаа бөгөөд тэдгээр нь нийт ядуучуудын 10.5 хувийг эзэлж байна. Дээрх өрхүүдээс ялгаатай нэг бүлэг байгаа нь өрхийн тэргүүлэгч нь хөдөлмөрийн зах зээлд оролцоогүй өрхүүд (тэтгэвэр, тэтгэмж авагчид) юм. Өрхийн тэргүүлэгч нь тэтгэвэр, тэтгэмж авдаг өрхүүдийн ядууралд хамрагдах магадлал нь улсын дундажтай ойролцоо байна. Гэвч өрхийн тэргүүлэгч нь тэтгэвэр авдаг бүлэг ядуучуудын 23.7 хувийг бүрдүүлж байна.

12. Хэрэв үгүй бол ажиллах хүчинд тооцогдохгүй. Хэрэв тухайн хүн сүүлийн жил ажил эрхэлсэн, ажил эрхлээгүй боловч байнгын ажилтэй, эсвэл ажилгүй бөгөөд ажил хайсан бол ажиллах хүчинд орно.

Хүснэгт 2.7. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, өрхийн тэргүүлэгчийн ажиллах хүчний оролцооны байдлаар

	Ажилтай						Ажиллах хүчнээс гадуур
	Улсын дундаж	Нийт	Хөдөө аж ахуй	Аж үйлдвэр	Үйлчилгээ	Ажилгүй	
Ядуурлын хамралтын хүрээ	29.6 (0.7)	27.6 (0.7)	39.1 (1.3)	31.7 (1.3)	19.8 (0.8)	48.7	30.6
Ядуурлын гүнзгийрэлт	7.7 (0.2)	6.8 (0.2)	10.0 (0.5)	8.5 (0.5)	4.3 (0.2)	15.4	8.5
Ядуурлын мэдрэмж	2.9 (0.1)	2.4 (0.1)	3.6 (0.2)	3.2 (0.2)	1.4 (0.1)	6.5	3.4
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:							
Хүн амын хувийн жин (%)	100.0	70.7	16.3	19.9	34.6	6.4	22.9
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)	100.0	65.9	21.4	21.3	23.2	10.5	23.7
Өрхийн ам бүлийн тоо	3.5	3.7	3.7	3.8	3.6	3.7	2.9
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	41.7	34.9	37.0	34.7	34.1	30.8	60.6
Хүүхдийн тоо (ам бүлд эзлэх хувийн жин)	25.5	29.9	27.2	31.9	30.0	26.4	14.6
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	45.7	40.5	42.5	38.8	40.5	42.2	59.1
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх (%)	75.2	83.0	90.7	89.2	76.1	81.5	54.6

Санамж: Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт 2.8. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, өрхийн тэргүүлэгчийн ажил эрхлэлтийн салбараар

	Улсын дундаж	Ажил эрхэлдэг				Төрийн өмчит үйлдвэр	Ажил эрхлээгүй	Тэтгэвэр, тэтгэмж авагч
		Малчин	Хувийн	Улсын	Төрийн өмчит үйлдвэр			
Ядуурлын хамралтын хүрээ	29.6 (0.7)	37.8 (1.4)	27.5 (1.0)	19.2 (1.2)	17.5 (2.4)	48.7 (2.2)	30.6 (1.2)	
Ядуурлын гүнзгийрэлт	7.7 (0.2)	9.2 (0.5)	7.0 (0.3)	4.0 (0.3)	4.5 (0.9)	15.4 (0.9)	8.5 (0.5)	
Ядуурлын мэдрэмж	2.9 (0.1)	3.2 (0.2)	2.6 (0.2)	1.2 (0.1)	1.8 (0.4)	6.5 (0.5)	3.4 (0.2)	
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:								
Хүн амын хувийн жин (%)	100.0	14.3	40.1	13.2	3.1	6.4	22.9	
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)	100.0	18.2	37.2	8.6	1.8	10.5	23.7	
Өрхийн ам бүлийн тоо	3.5	3.7	3.7	3.6	3.8	3.7	2.9	
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	41.7	37.9	34.4	33.7	34.0	30.8	60.6	
Хүүхдийн тоо (ам бүлд эзлэх хувийн жин)	25.5	27.3	30.6	30.0	31.0	26.4	14.6	
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	45.7	42.7	39.7	40.7	40.6	42.2	59.1	
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх (%)	75.2	91.1	82.7	75.6	82.3	81.5	54.6	

Санамж: Тэтгэмж авагч гэдэгт төрөөс ямар нэгэн төрлийн тэтгэвэр, тэтгэмж авч байгаа бүх өрхийн тэргүүлэгчийг хамрууллаа.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

2.5 Хөрөнгө

Хөрөнгө өмчлөлийн байдал нь хүн амын амьжиргааны түвшинг тодорхойлох бас нэг чухал хүчин зүйл билээ. Хөрөнгийн чадавхитай байх нь айл өрхийн эдийн засгийн тогтворгүй байдал, хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл дэх улирлын өөрчлөлт, нөлөөллийг арилгах боломжийг олгоно. Хэрэв өрхийн үндсэн орлого ологч нь гэнэт ажилгүй болох, цас зуд, ган гачиг, усны үер зэрэг байгалийн гэнэтийн гамшиг тохиолдох зэрэг эрсдэлд орох үед хэрэглээгээ хангахын тулд өрх нь үл хөдлөх хөрөнгөө ашигладаг. Тиймээс баялгийн энэ үзүүлэлтийг тухайн өрхийг эрсдэлд өртөхөөс хамгаалдаг даатгал гэж ойлгож болно.

2.5.1 Мал

Манай улсын хувьд мал сүрэг нь малчин айл өрхүүдийн амин чухал хөрөнгө, хөдөө аж ахуйн салбарын үндсэн үйлдвэрлэл болдог давхар ач холбогдолтой. Ажил эрхэлдэг арван хүн тутмын дөрөв орчим нь мал маллах болон мал аж ахуйн үйлдвэрлэлтэй холбоотой хөдөлмөр эрхэлж байна. Таван хошуу малын төрөл тус бүр нь өрхийн амьжиргаанд өөр өөрийн онцлогоос хамааран янз бүрийн хэлбэрээр дэмжлэг үзүүлдэг. Тухайлбал, ямаатай өрх нь ноолуурын бизнест оролцох, хонь эсвэл тэмээтэй байх нь ноосны худалдаа хийх, үхэр, адуутай байх нь мах, сүү, цагаан идээ, арьс, шир боловсруулах гэх мэт онцлог давуу боломжуудыг бий болгодог.

Малтай өрхийг таван хошуу малын төрөл болон хот, хөдөө, бүс, суурьшлаар Хүснэгт 2.9-д харуулав. Улсын хэмжээнд нийт хүн амын 26.1 хувь нь малтай өрхөд амьдарч байна. Үүнийг хот, хөдөөгөөр авч үзвэл хотын хүн амын 6.7 хувь нь, хөдөөгийн хүн

амын 67.2 хувь нь малтай өрхөд амьдарч байна. Хүн амын 16.9-21.8 хувь нь адуу, үхэр, хонь, ямаатай байхад, 2.5 хувь нь тэмээтэй байна. Улаанбаатар хотод малтай өрхийн тоо хамгийн цөөн, харин хөдөө нутагт хүн амын 91.4 хувь нь аль нэг төрлийн малтай байна. Малтай өрхийг бүс нутгаар нь авч үзэхэд Баруун бүсийн хүн амын 61.2 хувь, Хангайн бүсийн хүн амын 48.5, Зүүн бүсийн хүн амын 42.3 хувь нь малтай бол Төвийн бүсэд бусад бүсүүдтэй харьцуулахад хамгийн бага буюу хүн амын 30.4 хувь нь малтай байна.¹³

Малтай өрхүүдийг хооронд нь харьцуулан судлахын тулд малын тоог нэгтгэн бодод шилжүүлэн тооцов. Ингэхэд малтай өрхүүдийн дунд бодод шилжүүлснээр нэг хүнд ногдох малын тоо 16 бод буюу 16 адуутай тэнцүү байна.¹⁴ (Хүснэгт 2.9) Малтай өрхийн нэг хүнд ногдох малын дундаж тоо хөдөөд хотынхоос хоёр дахин их байна. Бүс нутгаар авч үзэхэд Төв, Зүүн бүсүүдэд нэг хүнд ногдох малын дундаж тоо хамгийн олон, харин малтай хүн амын тоо нь Баруун, Хангайн бүсүүдтэй харьцуулахад цөөн байна. Баруун бүсэд таван хошуу мал болон малтай хүний хувийн жин хамгийн их боловч нэг хүнд ногдох малын дундаж тоо хамгийн бага байна. Эцэст нь олон ядуу хүн мал маллаж байгаа ч тэдний өмчилж байгаа малын дундаж тоо нь ядуу бус хүн амын малын дундаж тооноос илт цөөн байна. Тухайлбал, хонь, ямааг олон ядуу хүн маллаж байгаа ч малын тоо нь харьцангуй бага байна.

13. Энэхүү тооцоо нь түүвэр судалгааны дүнг тархаан тооцсон тул мал тооллогын дүнгээс зөрүүтэй байна.

14. Малын тоог нэгтгэн тоолохын тулд бодод шилжүүлэх коэффициентийг хэрэглэв. Малын бодод шилжүүлэх коэффициент: 1 бод=1 адуу=1 үхэр=0.67 тэмээ=6 хонь=8 ямаа

Хүснэгт 2.9. Мал аж ахуй эрхлэлт

	Үхэр		Адуу		Тэмээ		Хонь		Ямаа		Бод	
	Малчид (%)	Малын дундаж тоо	Малчид (%)	Малын дундаж тоо	Малчид (%)	Малын дундаж тоо	Малчид (%)	Малын дундаж тоо	Малчид (%)	Малын дундаж тоо	Малчид (%)	Малын дундаж тоо
Улсын дундаж	21.1	5.0	16.9	5.2	2.5	4.6	20.8	33.2	21.8	30.2	26.1	15.6
Хот	5.0	4.0	2.7	4.4	0.2	3.5	4.1	21.5	4.2	20.6	6.7	8.8
Хөдөө	55.0	5.1	46.9	5.3	7.2	4.6	56.1	35.0	59.0	31.7	67.2	17.0
Улаанбаатар	2.1	4.9	1.0	6.1	0.0	.	1.0	27.6	0.9	17.5	2.4	9.8
Аймгийн төв	10.7	3.7	6.1	3.9	0.6	3.5	10.2	20.3	11.0	21.1	15.2	8.5
Сумын төв	36.9	3.4	24.6	3.9	2.6	3.5	33.0	19.0	36.9	19.1	46.9	9.2
Хөдөө нутаг	76.5	6.1	73.6	5.8	12.7	4.9	83.7	42.6	85.5	38.1	91.4	21.8
Баруун	49.6	2.9	39.1	2.7	8.0	2.2	48.5	22.5	53.9	24.9	61.2	10.2
Хангай	37.9	6.4	32.3	5.2	2.5	5.5	41.9	33.3	43.3	31.0	48.5	17.1
Төв	23.0	5.3	17.8	7.2	3.7	9.9	22.1	45.8	22.9	41.4	30.4	19.4
Зүүн	38.7	5.9	33.7	8.2	4.6	1.8	35.9	44.5	35.7	29.2	42.3	21.6
Ядуу бус	20.8	5.7	16.2	6.2	2.4	6.0	20.0	40.2	20.8	35.2	25.3	18.4
Ядуу	21.7	3.2	18.6	3.0	2.7	1.6	22.9	18.8	24.4	20.1	28.1	9.4

Санамж: Малын тоог бодод шилжүүлсэн. Ингэхдээ малыг адуутай адилгаж тооцдог. Нэг бод нь нэг адуу, нэг үхэр, 0.67 тэмээ, 6 хонь буюу 8 ямаатай тэнцүү гэж тооцдог. Сарлагийг үхэрт тооцсон. Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Малажахуйэрхлэлт, амьжиргааны түвшний хооронд ямар хамаарал байна вэ? Хүснэгт 2.10-т ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүдийг малтай өрхүүдээр, хот, хөдөөгөөр харьцуулж харуулав. Хөдөөд хүн амын 67.2 хувь нь малтай, 32.8 хувь нь малгүй, харин хотод хүн амын 6.7 хувь нь малтай, 93.3 хувь нь малгүй байна. Улсын дунджаар харвал малтай өрх малгүй өрхөөс илүү ядууралд өртсөн байна. Тухайлбал, малгүй өрхийн 28.8 хувь нь ядуу байхад малтай өрхийн 31.9 хувь нь ядуу байна. Харин хот, хөдөөд ялгаагүй мал аж ахуй эрхэлж байгаа хүн амыг малгүй хүн амтай харьцуулахад ядууралд өртөх нь бага, амьжиргаа сайтай болсон байна. Энэ хандлага 2014 оныхтой ижил буюу хот, хөдөөд аль алинд нь малгүй өрх малтай өрхөөс ядуу байсан юм.

Малын тоо толгойн нөлөө хэр байна вэ? Зураг 2.3-т нэг малтай хүнд ногдох малын тооноос ядуурлын хамралтын хүрээ хэрхэн хамаарч байгааг харуулав. Хөдөөд нэг хүнд ногдох малын тоо өсөхөд ядуурал эрчимтэйгээр жигд буурч байгаа нь нэг хүнд ногдох малын тоо болон тухайн өрхийн амьжиргааны түвшний хооронд шууд хамааралтай байгааг харуулж байна. Энэ хандлага хот суурин газарт ч мөн адил хандлагатай байна.

Хүснэгт 2.10. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, мал аж ахуй эрхлэлтийн байдлаар

	Улсын дундаж		Хот		Хөдөө	
	Малтай	Малгүй	Малтай	Малгүй	Малтай	Малгүй
Ядуурлын хамралтын хүрээ	31.9	28.8	24.3	27.3	33.4	37.8
	(1.0)	(0.8)	(2.0)	(1.0)	(1.2)	(1.3)
Ядуурлын гүнзгийрэлт	7.7	7.7	6.3	7.3	8.0	10.5
	(0.3)	(0.3)	(0.7)	(0.3)	(0.4)	(0.5)
Ядуурлын мэдрэмж	2.7	3.0	2.3	2.8	2.8	4.1
	(0.2)	(0.1)	(0.3)	(0.2)	(0.2)	(0.3)
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:						
Хүн амын хувийн жин (%)	26.1	73.9	6.7	93.3	67.2	32.8
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)	28.1	71.9	6.0	94.0	64.4	35.6
Өрхийн ам бүлийн тоо	3.7	3.4	3.9	3.5	3.7	2.9
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	41.7	41.7	43.0	41.5	41.4	42.4
Хүүхдийн тоо (ам бүлд эзлэх хувийн жин)	26.3	25.2	27.8	25.8	26.0	22.5
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	45.4	45.8	45.5	45.6	45.3	46.5
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх (%)	85.5	71.9	81.7	72.2	86.2	70.4

Санамж: Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

2.5.2 Газар

Газар нь өрхүүдийн, ялангуяа хөдөө аж ахуй эрхэлдэг өрхүүдийн хувьд хамгийн чухал хөрөнгийн нэг. Манай улсад мал аж ахуйтай харьцуулахад газар тариалангийн хөгжил хязгаарлагдмал байдаг. Учир нь уур амьсгалын эрс тэс нөхцөл, цаг агаарын хүндрэл, хөрсний чанар муу, усны нөөц хязгаарлагдмал, өрхүүд газар тариаланг уламжлан эрхэлж байгаагүй зэрэг шалтгаан нь газар тариалангийн хөгжилд сөргөөр нөлөөлж байгаа юм. Өрхийн судалгааны дүнгээр хүн амын бараг

тал хувь нь тариалангийн газар өмчилдөг буюу эсвэл тариалангийн зорилгоор газар ашигладаг байна. Хот, хөдөөд энэ үзүүлэлт ойролцоо байна.

Улсын хэмжээгээр газар эзэмшигч хүн амын амьжиргаа нь газар эзэмшдэггүй хүн амаас дээгүүр байна. Газар өмчлөлийг хот, хөдөөгөөр авч үзвэл хотод хүн амын 48.5 хувь нь, хөдөөд хүн амын 49.8 хувь нь газартай байна. Хөдөөд газар өмчилдөггүй хүн амын ядуурал өндөр, харин хотод газар өмчилдөг өрхийн ядуурал өндөр байна.

Хүснэгт 2.11. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, газар өмчлөлийн байдлаар

	Улсын дундаж		Хот		Хөдөө	
	Газартай	Газаргүй	Газартай	Газаргүй	Газартай	Газаргүй
Ядуурлын хамралтын хүрээ	28.3 (0.8)	30.9 (0.9)	28.3 (1.1)	26.0 (1.2)	28.2 (1.1)	41.5 (1.3)
Ядуурлын гүнзгийрэлт	7.1 (0.3)	8.4 (0.3)	7.4 (0.4)	7.1 (0.4)	6.6 (0.4)	11.1 (0.4)
Ядуурлын мэдрэмж	2.6 (0.1)	3.2 (0.2)	2.7 (0.2)	2.8 (0.2)	2.3 (0.2)	4.1 (0.2)
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:						
Хүн амын хувийн жин (%)	48.9	51.1	48.5	51.5	49.8	50.2
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)	46.7	53.3	50.5	49.5	40.3	59.7
Өрхийн ам бүлийн тоо	3.8	3.2	3.8	3.3	3.7	3.1
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	41.8	41.5	42.2	41.1	41.1	42.4
Хүүхдийн тоо (ам бүлд эзлэх хувийн жин)	25.6	25.4	25.5	26.2	25.8	23.7
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	47.2	44.4	47.6	44.0	46.5	45.2
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх (%)	78.8	72.2	76.3	69.8	84.0	77.0

Санамж: Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

2.5.3 Хадгаламж

Өрхийн баялгийн нэг чухал бүрэлдэхүүн хэсэг нь санхүүгийн хөрөнгө билээ. Хэрэв орлого нь зарлагаа давж байвал хүмүүс хуримтлуулдаг, харин өдөр тутмын хэрэгцээнд дөнгөж хүрэлцэх төдий орлоготой бол хадгаламж үүсгэх боломжгүй нь тодорхой юм. Манай орны хүн амын 27 хувь нь санхүүгийн байгууллагад мөнгөн хадгаламжтай өрхөд амьдарч байна.¹⁵ Суурьшлаар авч үзвэл хот, хөдөөд адилхан бөгөөд хүн амын 27 хувь нь хадгаламжтай байна.

Энэ нь хүмүүс хаана амьдарч байгаагаас хамаарахгүйгээр хадгаламжинд мөнгө хуримтлуулах сонирхолтой болсныг харуулж байна. Хот, хөдөө аль алинд нь хадгаламжтай өрхийн ядуурлын хамралтын хүрээ бага, хадгаламжгүй өрхийн ядуурлын хамралтын хүрээ их байгаа нь энэ хоёр үзүүлэлт шууд хамааралтай байгааг илэрхийлж байна. Улаанбаатар хот болон аймгийн төвүүдэд хадгаламж эзэмшигчдийн ядуурлын хамралтын хүрээ нь хадгаламжгүй хүмүүсийнхээс бараг 3 дахин бага байгаа бол сумын төв болон хөдөөд ойролцоогоор 2 дахин бага байна.

Хүснэгт 2.12. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, хадгаламжийн байдлаар

	Улсын дундаж		Хот		Хөдөө	
	Хадгаламжтай	Хадгаламжгүй	Хадгаламжтай	Хадгаламжгүй	Хадгаламжтай	Хадгаламжгүй
Ядуурлын хамралтын хүрээ	17.4	34.1	13.7	32.0	25.1	38.5
	(0.9)	(0.8)	(1.1)	(1.1)	(1.5)	(1.1)
Ядуурлын гүнзгийрэлт	3.7	9.2	3.0	8.8	5.3	10.1
	(0.2)	(0.3)	(0.3)	(0.4)	(0.4)	(0.4)
Ядуурлын мэдрэмж	1.2	3.5	0.9	3.4	1.7	3.8
	(0.1)	(0.1)	(0.1)	(0.2)	(0.2)	(0.2)
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:						
Хүн амын хувийн жин (%)	26.7	73.3	26.6	73.4	26.9	73.1
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)	15.7	84.3	13.5	86.5	19.4	80.6
Өрхийн ам бүлийн тоо	3.7	3.4	3.7	3.4	3.8	3.3
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	42.1	41.5	41.4	41.7	43.6	41.2
Хүүхдийн тоо (ам бүлд эзлэх хувийн жин)	31.2	23.6	30.9	24.2	31.8	22.4
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	43.1	46.5	43.2	46.4	42.9	46.7
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх (%)	80.7	73.4	77.8	71.1	86.9	78.0
<i>Санамж: Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав. Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.</i>						

15. Өрхийн нийгэм, эдийн засгийн судалгаагаар өрхийг хадгаламжтай эсэхийг асуудаг. Ямар төрлийн хадгаламж, хэдий хэмжээний мөнгө байгаа талаар асуудаггүй.

2.5.4 Зээл

Хүн амын дунд зээл авах хандлага жил ирэх тусам нэмэгдэж байгаа ба энэ нь сүүлийн жилүүдэд өрхийн санхүүгийн чухал эх үүсвэрийн нэг болсоор байна. Монгол Улсын нийт хүн амын бараг тал хувь нь ямар нэг төрлийн зээлтэй байгаа ба зээлийг төрлөөр нь авч үзвэл давхардсан тоогоор хүн амын 42.8 хувь нь цалингийн зээлтэй, 18.4 хувь нь тэтгэврийн зээлтэй, 15.8 хувь нь малчны зээлтэй, 12.0 хувь нь орон сууцны зээлтэй, 7.2 хувь нь өрхийн хэрэглээний зээлтэй, 5.4 хувь нь бизнесийн зээлтэй, 13.2 хувь нь бусад төрлийн зээлтэй байна.

Нийт зээлтэй хүн амын 24.3 хувь, зээлгүй хүн амын 35.3 хувь нь ядуу байна. Тархалтаар нь авч үзвэл ядуу хүн амын 42 хувь зээлтэй, 58 хувь нь зээлгүй байна. Өрхийн хэрэглээний болон малчны зээлтэй хүн амын хувьд ядуурлын хамралт улсын дунджаас өндөр байна. Өрхийн хэрэглээний зээлтэй хүн амын 31 хувь нь ядуу байгаа хэдий ч энэ төрлийн зээлтэй хүн ам нийт хүн амын 7 хувь, ядуу хүн амын 9 хувь байна. Харин орон сууцны зээлтэй хүн ам нийт хүн амын 12 хувь, ядуу хүн амын 3 хувь байна. Цалингийн зээлтэй хүмүүс нийт хүн амын 43 хувь, ядуу хүн амын хамгийн их хувийг буюу 37 хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт 2.13. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, зээлийн төрлөөр

	Улсын дундаж	Зээлтэй								Зээлгүй
		Нийт	Цалин-гийн	Тэтгэв-рийн	Орон сууцны	Өрхийн хэрэглээний	Малчны	Бизнесийн	Бусад	
Ядуурлын хамралтын хүрээ	29.6 (0.7)	24.3 (0.7)	20.9 (0.9)	27.2 (1.6)	6.9 (1.2)	30.7 (2.5)	32.6 (1.7)	12.5 (2.0)	30.2 (2.1)	35.3 (1.0)
Ядуурлын гүнзгийрэлт	7.7 (0.2)	5.8 (0.2)	4.6 (0.3)	7.3 (0.6)	1.3 (0.3)	7.4 (0.9)	7.7 (0.5)	2.2 (0.4)	7.5 (0.7)	9.8 (0.4)
Ядуурлын мэдрэмж	2.9 (0.1)	2.0 (0.1)	1.5 (0.1)	2.9 (0.4)	0.3 (0.1)	2.6 (0.4)	2.6 (0.2)	0.7 (0.2)	2.9 (0.4)	3.9 (0.2)
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:										
Хүн амын хувийн жин (%)	100.0	51.6	42.8	18.4	12.0	7.2	15.8	5.4	13.2	48.4
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)	100.0	42.2	36.9	20.6	3.4	9.0	21.3	2.8	16.4	57.8
Өрхийн ам бүлийн тоо	3.5	3.7	3.9	3.0	3.8	4.2	4.2	4.0	4.1	3.2
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	41.7	41.7	34.4	63.4	38.3	38.8	36.5	32.7	38.6	41.6
Хүүхдийн тоо (ам бүлд эзлэх хувийн жин)	25.5	27.3	30.6	10.7	34.2	33.8	31.3	29.0	33.0	23.8
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	45.7	45.3	41.7	60.5	39.0	41.6	42.0	43.8	41.4	46.0
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх (%)	75.2	79.1	83.6	59.5	83.7	84.0	92.5	83.5	82.4	71.6

Санамж: Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

2.6 Сууц

Хүн амын амьжиргааны түвшинг тодорхойлох гол үзүүлэлтийн нэг нь тухайн өрх, хүний эзэмшиж байгаа сууцны төрөл болон дэд бүтцийн үндсэн үйлчилгээнд хамрагдсан байдал юм. Өрхийн сууцны нөхцөл, ахуйн үйлчилгээ сайжирснаар өрх, хүн ам нь эмзэг байдлаас гарах, цаашлаад амьжиргаагаа дээшлүүлэх боломж нэмэгдэнэ. Дэд бүтцийн хөгжил сайн байх нь өрхийн гишүүдийн тухтай амьдрах нөхцөл, бүтээмжийг нэмэгдүүлэх бололцоог олгодог. Тухайлбал, төвлөрсөн усан хангамжийн системтэй холбогдож ундны шаардлага хангасан ус хэрэглэж байгаа өрх, хүн амыг гэрээсээ хагас цаг гаруй явж хэрэглээний усаа авч байгаа өрх, хүн амтай харьцуулахад мэдээж ахуйн давуутай нөхцөлд амьдарч байна. Энд өрх, хүн амын сууцны төрөл болон тэдний дэд бүтцийн үндсэн үйлчилгээг хүртэж байгаа байдлын талаар авч үзнэ.

2.6.1 Сууцны төрөл

Монгол Улсын хүн амын сууцны хамгийн нийтлэг нэг төрөл бол гэр юм. Нийт хүн амын 39.2 хувь нь гэрт, 35.9 хувь нь сууцны тусдаа байшинд, 23.1 хувь нь нийтийн орон сууцны байшин доторх сууцанд (цаашид, нийтийн тохилог сууц гэнэ) амьдарч байна. Суурьшлаар нь авч үзэхэд хотын хүн амын 36.9 хувь нь сууцны тусдаа байшинд, 32.7 хувь нийтийн тохилог сууцанд, 28.4 хувь нь гэрт амьдарч байна.

Харин хөдөөгийн хүн амын 61.9 хувь нь гэрт, 33.9 хувь нь сууцны тусдаа байшинд, 2.7 хувь нь нийтийн тохилог сууцанд амьдарч байна.¹⁶ Хүснэгт 2.14-т ядуурал сууцны төрөлтэй ямар хамааралтай байгааг харуулав. Ядуурлын түвшин гэрт амьдран суугчдын дунд харьцангуй өндөр, сууцны тусдаа байшинд амьдрагчдын хувьд үүнээс арай бага, харин нийтийн тохилог сууцанд амьдрагчдын дунд хамгийн бага байна. Хот, хөдөөд энэ чиг хандлага адил байсаар байна.

2016 оны судалгааны дүнгээр хотод гэрт амьдрагчдын 48.9 хувь, хөдөөд 40.2 хувь нь ядуу байна. Хотод нийтийн тохилог сууцанд амьдрагчдын 6.8 хувь нь ядуу байхад хөдөөд нийтийн тохилог сууцанд суугчдын 17.7 хувь нь ядуу байна. Хотод гэрт амьдардаг өрх хотын хүн амын 28.4 хувийг эзэлж байгаа ч ядуучуудын 51.3 хувийг бүрдүүлж байна. Харин тохилог сууцанд амьдарч байгаа хүн ам 32.7 хувийг эзэлж байгаа боловч 8.2 хувь нь ядуу байна. Хөдөөд сууцны төрөл тус бүрд ядуучуудын тархалт нь нийт хүн амын тархалттай ойролцоо байна.

16. Энэхүү тооцоо нь түүвэр судалгааны дүнг тархаан тооцсон тул хүн ам, орон сууцны тооллогын дүнгээс зөрүүтэй байна.

Хүснэгт 2.14. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, сууцны төрлөөр

	Улсын дундаж						Хот						Хөдөө					
	Гэр		Тохилог сууц		Байшин Бусад		Гэр		Тохилог сууц		Байшин Бусад		Гэр		Тохилог сууц		Байшин Бусад	
Ядуурлын хамралтын хүрээ	44.5 (0.9)	7.2 (0.7)	27.4 (1.0)	36.3 (4.0)	48.9 (1.4)	6.8 (0.8)	27.7 (1.3)	39.0 (5.1)	40.2 (1.2)	17.7 (2.9)	26.8 (1.5)	28.8 (5.1)						
Ядуурлын гүнзгийрэлт	12.3 (0.4)	1.3 (0.2)	6.8 (0.3)	8.8 (1.7)	14.5 (0.6)	1.2 (0.2)	6.8 (0.4)	9.8 (2.2)	10.2 (0.4)	3.9 (0.9)	6.8 (0.5)	6.1 (1.4)						
Ядуурлын мэдрэмж	4.8 (0.2)	0.4 (0.1)	2.5 (0.2)	3.4 (0.9)	5.9 (0.4)	0.4 (0.1)	2.4 (0.2)	3.9 (1.2)	3.7 (0.2)	1.4 (0.4)	2.5 (0.3)	1.9 (0.6)						
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:																		
Хүн амын хувийн жин (%)	39.2	23.1	35.9	1.8	28.4	32.7	36.9	2.0	61.9	2.7	33.9	1.5						
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)	58.9	5.6	33.3	2.2	51.3	8.2	37.7	2.8	71.4	1.4	26.0	1.2						
Өрхийн ам бүлийн тоо	3.4	3.3	3.7	3.2	3.5	3.3	3.7	3.3	3.3	3.1	3.7	3.0						
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	42.7	40.4	41.6	37.2	43.3	40.5	41.7	37.2	42.2	38.6	41.6	37.1						
Хүүхдийн тоо (ам бүлд эзлэх хувийн жин)	25.7	25.2	25.5	24.3	27.5	25.1	25.4	24.0	24.0	26.8	25.7	25.3						
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	45.4	44.3	47.1	45.0	45.2	44.3	47.3	45.3	45.6	42.8	46.7	44.4						
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх (%)	75.4	72.2	77.6	66.6	70.6	71.9	75.9	65.1	79.7	81.5	81.4	70.4						

Санамж: Бусад сууцанд оюутны дотуур байр, компанийн ажилчдын байр болон айл, өрхөд зориулаагүй бусад байшингуудыг оруулав.

Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав.

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

2.6.2 Дэд бүтцийн үйлчилгээ

Хүн амыг сайжруулсан усан хангамж, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан ариун цэврийн байгууламж, цахилгаан, эрчим хүч зэрэг дэд бүтцийн үйлчилгээгээр хангаснаар хүн амын амьжиргааны түвшин дээшилнэ.¹⁷ Шаардлага хангаагүй усан хангамж болон ариун цэврийн байгууламж нь хүн амын эрүүл мэндэд шууд нөлөөлж, өвчлөл, түүний дэгдэлтийг нэмэгдүүлж, шаардлагагүй зардлыг буй болгон хүн амын амьжиргаанд сөргөөр нөлөөлнө. Цахилгаан, эрчим хүчний дутагдал нь хүн амын боловсрол, хөрөнгө оруулалтанд сөрөг нөлөө үзүүлнэ. Тэгвэл аж байдлын энэ үзүүлэлтүүд ямар байна вэ?

Ядуурал нь дэд бүтцийн үндсэн үйлчилгээнүүдийн хүртээмжээс хэрхэн хамаарч байгааг Хүснэгт 2.15 ба 2.16-д үзүүлэв. Судалгааны дүнгээр хүн амын 78.3 хувь нь сайжруулсан усан хангамжтай, 85.7 хувь нь эрүүл ахуйн шаардлага хангасан ариун цэврийн байгууламжтай, 86.5 хувь нь цахилгаан эрчим хүчээр хангагдсан ба нийт хүн амын 74.0 хувь нь дээрх гурван үйлчилгээг бүгдийг нь хүртэж байна. Энэ нь 2014 оноос нэлээн сайжирсан үзүүлэлт болсон байна. Эдгээр үйлчилгээний хүртээмж нь хотод хөдөөгийнхөөс өндөр байна. Жишээ нь хотын хүн амын 97.6 хувь нь, хөдөөгийн хүн амын 60.6 хувь нь эрүүл ахуйн шаардлага хангасан ариун цэврийн байгууламжтай байна.

Хотын хүн ам үндсэндээ цахилгаан эрчим хүчээр хангагдсан байхад хөдөөд хүн амын 59.6 хувь нь л цахилгаан эрчим хүчний үйлчилгээг авч байна.

Дээр дурьдсан хоёр хүснэгтэнд харуулсан мэдээлэлд нарны эрчим хүчний хэрэглээ багтаагүй гэдгийг хэлэх хэрэгтэй. Засгийн газраас хямдруулсан үнэ бүхий нарны зайн эх үүсвэрээр малчдыг хангах бодлогыг хэрэгжүүлж сүүлийн хэдэн жил ихээхэн амжилт олсон. Хэдийгээр энэ төрлийн эрчим хүч нь цахилгааныг бүрэн орлохгүй ч одоо хөдөөгийн хүн ам нарны эрчим хүч эсвэл цахилгааны эрчим хүчээр бараг бүрэн хангагдсан байна. Сайжруулсан усан хангамж, ариун цэврийн байгууламж, цахилгаан гэсэн гурван үндсэн үйлчилгээг бүгдийг нь хотын хүн амын 87.9 хувь нь хүртэж байхад хөдөөд зөвхөн 44.7 хувь нь хүртэж байна. Үүний зэрэгцээ эдгээр үйлчилгээний чанарын асуудлыг анхаарах хэрэгтэй. Хэдийгээр энэ судалгаагаар үйлчилгээний чанарын мэдээллийг аваагүй ч хотынхон ерөнхийдөө хөдөөгийнхнөөс илүү чанартай үйлчилгээг хүртэж байна гэж үзэж болох юм.

17. Сайжруулсан усан хангамж гэдэг нь төвлөрсөн усан хангамжинд холбогдсон буюу хамгаалалттай худгаас усаа авч хэрэглэдэг байх (хамгаалалтгүй худаг, гол, булаг, цас мөсний ус хэрэглэдэг бол үүнд орохгүй) гэж тодорхойлсон. Эрүүл ахуйн шаардлага хангасан ариун цэврийн байгууламж гэдэг нь хувийн болон дундын /нийтийн бус/ бохир зайлуулах шугам, нүхтэй байхыг хэлнэ. Энэ нь энгийн болон төвлөрсөн бохирын сүлжээ зэрэг байж болно.

Хүснэгт 2.15. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, дэд бүтцийн үйлчилгээний төрлөөр

	а/ Сайжруулсан усан хангамж		б/ Ариун цэврийн байгууламж		Цахилгаан		Бүгд	
	Тийм	Үгүй	Тийм	Үгүй	Тийм	Үгүй	Тийм	Үгүй
Ядуурлын хамралтын хүрээ	27.1 (0.8)	38.7 (1.2)	27.7 (0.8)	41.2 (1.4)	28.2 (0.8)	38.9 (1.5)	26.2 (0.8)	39.5 (1.1)
Ядуурлын гүнзгийрэлт	7.1 (0.3)	9.9 (0.5)	7.3 (0.3)	10.5 (0.5)	7.5 (0.3)	9.4 (0.5)	6.8 (0.3)	10.3 (0.4)
Ядуурлын мэдрэмж	2.7 (0.1)	3.6 (0.2)	2.8 (0.1)	3.8 (0.2)	2.8 (0.1)	3.3 (0.2)	2.6 (0.1)	3.8 (0.2)
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:								
Хүн амын хувийн жин (%)	78.3	21.7	85.7	14.3	86.5	13.5	74.0	26.0
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)	71.6	28.4	80.1	19.9	82.3	17.7	65.4	34.6
Өрхийн ам бүлийн тоо	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.4	3.5	3.5
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	41.8	41.3	41.9	40.1	42.0	39.7	41.8	41.2
Хүүхдийн тоо (ам бүлд эзлэх хувийн жин)	25.6	24.9	25.6	25.0	25.7	24.3	25.7	25.0
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	45.7	45.7	45.8	44.8	45.8	44.7	45.7	45.6
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх (%)	74.0	79.5	73.6	84.8	73.5	86.2	73.5	80.1

а/ Сайжруулсан усан хангамжтай буюу төвлөрсөн усан хангамж, хамгаалалттай худаг, булаг зэргээс ус авдаг хүн амын хувийн жин юм.

Сайжруулаагүй усан хангамж гэдэгт зөөврийн ус, хамгаалалтгүй худаг, булгийн ус орно.

б/ Сувагжуулалт гэдэгт хог гадагшлуулах (хувийн болон нийтийн) бохирын цооног/шугамтай өрхүүдийн хувийн жинг оруулан тооцно.

Энэ нь сууцны гаднах бие засах газраас эхлээд бохир усны сүлжээнд холбогдсон бие засах газар байж болно.

Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав.

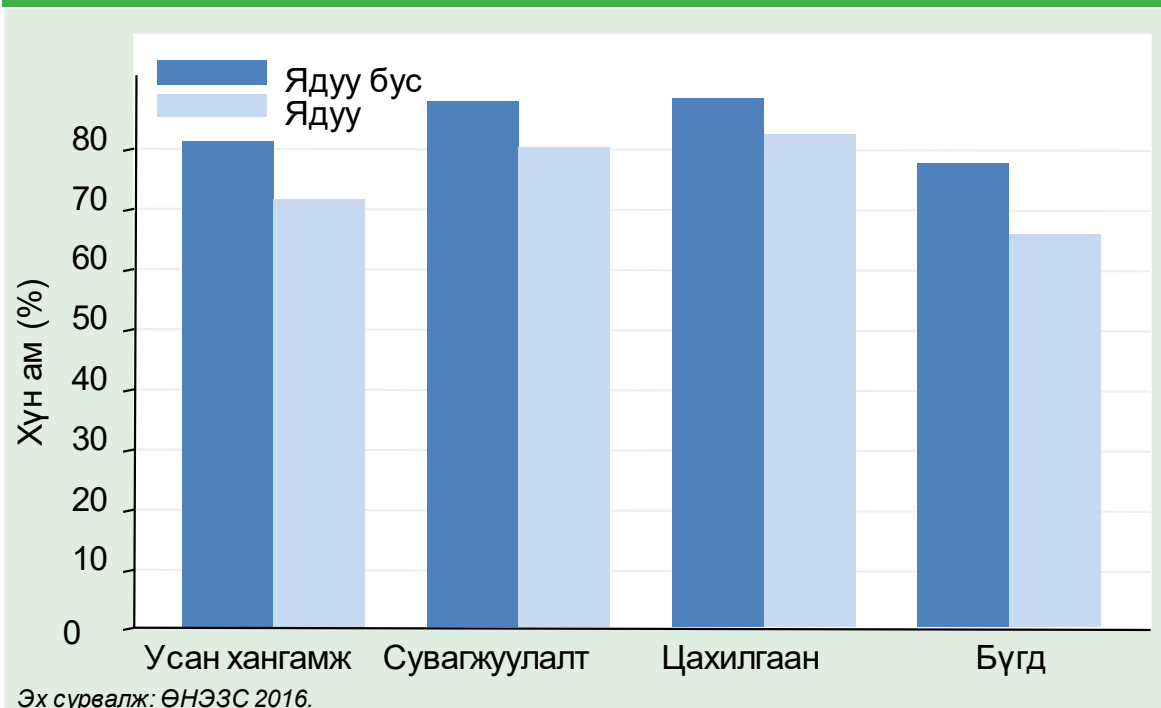
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Ус, ариун цэврийн байгууламж болон цахилгаан хангамжийн үйлчилгээг хүртэх боломжгүй хүн амын амьжиргааны түвшин тэдгээр үйлчилгээг хүртэж буй хүн амынхаас доогуур байна. Энэ гурван үйлчилгээг бүгдийг нь хүртдэг хүн амын 26.2 хувь нь ядуу байхад үйлчилгээг хүртдэггүй хүн амын 39.5 хувь нь ядуу байна. Энэ ерөнхий чиг хандлага хот, хөдөөгийн суурьшилд хоёуланд нь ажиглагдаж байна.

Зураг 2.4-т дэд бүтцийн үйлчилгээний хүртээмжийг хүн амын ядуурлын байдлаар харуулав.

Ядуу бус хүн амын дунд сайжруулсан усан хангамж, ариун цэврийн байгууламж болон цахилгаан эрчим хүчний үйлчилгээний хүртээмж ядуу хүн амтай харьцуулахад илүү байгаа бөгөөд үйлчилгээнүүдийг хамтад нь хүртэж байгаагаар нь нарийвчлан үзвэл ялгаа нь улам нэмэгдэж байна. Энэ дүр зураг хот, хөдөөд хоёуланд нь ажиглагдаж байна. Гэхдээ ядуу ба ядуу бус хүн амын эдгээр үйлчилгээг хүртэж байгаа байдал нь хөдөөд нэлээн бага байна.

Зураг 2.4. Дэд бүтцийн үйлчилгээний хүртээмж, ядуурлын байдлаар

Хүснэгт 2.16. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, дэд бүтцийн үйлчилгээний төрлөөр, хот, хөдөөгөөр

	а/ Сайжруулсан усан хангамж			б/ Ариун цэврийн байгууламж			Цахилгаан			Бүгд						
	Хөдөө			Хот			Хөдөө			Хот						
	Тийм	Үгүй	Тийм	Үгүй	Тийм	Үгүй	Тийм	Үгүй	Тийм	Үгүй	Тийм	Үгүй				
Ядуурлын хамралтын хүрээ	25.3	42.9	33.4	36.7	26.5	53.1	31.8	39.6	27.0	42.8	32.3	38.7	24.8	43.8	31.7	37.5
	1.0	2.4	1.1	1.4	0.9	4.1	1.1	1.5	0.9	5.9	1.1	1.6	1.0	2.1	1.2	1.3
Ядуурлын гүнзгийрэлт	6.6	12.3	8.9	8.8	7.0	17.8	8.4	9.5	7.2	11.0	8.4	9.4	6.4	12.9	8.4	9.1
	0.3	1.0	0.4	0.5	0.3	2.0	0.4	0.5	0.3	2.5	0.4	0.5	0.3	0.9	0.4	0.4
Ядуурлын мэдрэмж	2.5	4.9	3.3	3.0	2.6	7.7	3.1	3.3	2.8	4.1	3.1	3.3	2.4	5.2	3.2	3.2
	0.2	0.5	0.2	0.2	0.2	1.2	0.2	0.2	0.2	1.1	0.2	0.2	0.2	0.5	0.2	0.2
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:																
Хүн амын хувийн жин (%)	89.7	10.3	54.2	45.8	97.6	2.4	60.6	39.4	99.3	0.7	59.6	40.4	87.9	12.1	44.7	55.3
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)	83.7	16.3	51.8	48.2	95.2	4.8	55.3	44.7	98.8	1.2	55.2	44.8	80.5	19.5	40.5	59.5
Өрхийн ам бүлийн тоо	3.5	3.5	3.3	3.4	3.5	3.7	3.4	3.4	3.5	3.1	3.3	3.5	3.5	3.5	3.3	3.4
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	41.5	42.8	42.8	40.6	41.6	40.5	42.9	40.1	41.6	45.9	43.3	39.4	41.4	42.8	43.4	40.5
Хүүхдийн тоо (ам бүлд эзлэх хувийн жин)	25.8	26.2	25.0	24.3	25.9	26.7	24.6	24.8	25.9	21.7	24.8	24.4	25.9	25.9	24.8	24.5
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	45.5	46.4	46.1	45.4	45.6	46.0	46.5	44.7	45.6	47.5	46.6	44.5	45.5	46.6	46.6	45.1
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх (%)	72.8	72.0	77.8	83.1	72.6	78.0	76.7	85.6	72.6	85.8	76.2	86.3	72.8	72.6	76.2	83.4

а/ Сайжруулсан усан хангамжтай буюу төвлөрсөн усан хангамж, хамгаалалттай худаг, булаг зэргээс ус авдаг хүн амын хувийн жин юм.

Сайжруулаагүй усан хангамж гэдэгт зөврийн ус, хамгаалалтгүй худаг, булгийн ус орно.

б/ Сувагжуулалт гэдэгт хог гадагшлуулах (хувийн болон нийтийн) бохирын цооног/шугамтай өрхүүдийн хувийн жинг оруулан тооцно.

Энэ нь сууцны гаднах бие засах газраас эхлээд бохир усны сүлжээнд холбогдсон бие засах газар байж болно.

Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав.

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

2.7 Нийгмийн хамгаалал

Нийгмийн хамгаалал нь ядуурлыг бууруулахад чухал үүрэгтэй бөгөөд эдийн засаг, нийгэм, хүрээлэн байгаа байгаль орчны нөхцөл байдлаас шалтгаалан хувь хүн, өрхөд учрах сөрөг нөлөөллийг багасгах зорилготой. Эдгээр сөрөг нөлөөлөл нь байнгын (хөгжлийн бэрхшээл, хөдөлмөрийн чадваргүй) юм уу, түр зуурын болон ажилгүйдлийн шинж чанартай байж болох юм. Мөн улсын хэмжээнд тохиолдсон, нийгмийн томоохон бүлэг хэсэг өртсөн байгалийн гамшиг, бэрхшээл (зуд, ган, үер, түймэр гэх мэт) болон тэжээгчээ алдах зэргээр зөвхөн тухайн өрхөд хамаарахаар ч байж болно. Гэхдээ тухайн тохиолдол бүрт авах хариу арга хэмжээ нь өрх бүрт өөр өөр байна.

Нийгмийн хамгааллын үндсэн 2 сүлжээ байдаг. Нийгмийн хамгааллын албан бус сүлжээ нь уламжлалт буюу албан бус арга замаар тухайн орон нутгийн хүмүүс, танилтал болон өрхийн гишүүдийн дэмжлэгт тулгуурласан, бусдаас авсан бэлэг, тусламж, хандив хэлбэрээр тодорхойлогддог. Харин нийгмийн хамгааллын албан сүлжээ нь нийгмийн эмзэг бүлгийн хүмүүст төрөөс туслах, хамгаалахад чиглэгддэг. Нийгмийн хамгааллын албан бус сүлжээ буюу албан бус, хувийн тусламж ч түгээмэл байна. Тухайлбал, малчид малаа бэлэглэх гэх мэт хувийн шилжүүлгийн хэлбэрийг ашиглаж байна.

Манай улсын хувьд нийгмийн хамгааллын албан сүлжээ нь нэлээд өргөн хүрээтэй бөгөөд ихэвчлэн нийгмийн даатгал, нийгмийн халамжаас бүрддэг.¹⁸ Төвлөрсөн төлөвлөгөөт эдийн засгаас зах зээлийн эдийн засагт шилжихэд хадгалагдан үлдсэн төрийн нийгмийн

хамгааллын энэхүү сүлжээ нь одоо хүртэл ихээхэн үүрэгтэй байна. Энэ дэд хэсэгт нийгмийн хамгааллын албан болон албан бус (хувийн) хэлбэрүүд, өрхийн хүлээн авч байгаа хувийн болон улсаас өгч байгаа мөнгөн шилжүүлэг (тэтгэвэр, тэтгэмж, бэлэн мөнгө), тусламжийн талаар дэлгэрэнгүй тайлбарлана.

2.7.1 Мөнгөн шилжүүлэг, бэлэг, тусламжийн хэмжээ, түүний ач холбогдол

Хүснэгт 2.17-д өрхүүдийг мөнгөн шилжүүлэг, бэлэг, тусламжийг хүлээн авч байгаагаар нь ангилан үзүүлэв. Нийгмийн хамгааллын албан болон албан бус сүлжээ нь нэлээд өргөн хүрээг хамарч байгаа бөгөөд бараг бүх өрх ямар нэгэн байдлаар улсаас болон бусдаас мөнгөн шилжүүлэг, бэлэг, тусламж авсан байна. Улсаас болон хувь хүнээс бэлэг, тусламж, шилжүүлэг авсан өрхүүдийн хамрагдалт эрс өөр байна. Нийт өрхийн 89.4 хувь нь улсаас шилжүүлэг, халамж, тусламж авсан байхад гэр бүл, найз нөхдөөсөө 16.8 хувь нь л бэлэг, тусламж авчээ. Улсын мөнгөн шилжүүлэг нь нийт шилжүүлгийн 83.3 хувийг бүрдүүлж байна. Улсын мөнгөн шилжүүлгийн гол бүрэлдэхүүн хэсэг нь өндөр насны тэтгэвэр байна. Өндөр насны тэтгэврийг нийт өрхийн 29.2 хувь нь авч байгаа бөгөөд нийт дүнгээрээ улсын мөнгөн шилжүүлгийн 53.5

18. Нийгмийн даатгал нь зарим эрсдлийг хамгаалахын тулд улсаас төлж байгаа өндөр настны, тахир дутуугийн, тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэр, хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсаны тэтгэмж, эрүүл мэндийн, ажилгүйдлийн, үйлдвэрлэлийн осол мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгал гэх мэт мөнгөн тусламж байна. Нийгмийн халамж нь эрүүл мэндийн доройтолтой, гэр бүлийн халамж, асрамж дутагдалтай, бие даан, эсхүл бусдын тусламжгүйгээр хэвийн амьдрах боломжгүй, өвөрмөц хэрэгцээ бүхий иргэн, нийгмийн халамжийн дэмжлэг, тусалцаа зайлшгүй шаардагдаж байгаа бүлэг хүмүүст зориулсан улсаас олгож байгаа тэтгэвэр, тэтгэмж, тусгайлсан үйлчилгээ үзүүлэх үйл ажиллагаа байна.

Хүснэгт 2.17. Өрхийн хүлээн авсан шилжүүлэг, бэлэг, тусламж

	Шилжүүлэг бүхий өрхүүд (%)		Шилжүүлэг бүхий хүн ам (%)		Шилжүүлэг хүлээн авч байгаагаас		
	Шилжүүлэг бүхий өрхүүд (%)	Шилжүүлэг бүхий хүн ам (%)	Өрхийн авсан дундаж шилжүүлэг (сард, төгрөгөөр)	Хэрэглээнд эзлэх хувь (%)	Нийт шилжүүлгэнд эзлэх хувь (%)		
Нийт	89.4	94.3	222 339	36.6	100.0		
Нийгмийн хамгаалал, халамж							
Өндөр насны	87.4	93.4	189 377	32.3	83.3		
Жирэмсний болон нярай, хөхүүл хүүхэдтэй эхийн	29.2	24.6	364 453	65.3	53.5		
Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний	8.9	12.1	35 858	4.8	1.6		
Тэжээгчээ алдсан хүүхдийн	11.3	13.0	195 205	34.1	11.1		
Хүний хөгжил сангийн	2.1	2.4	158 688	26.2	1.7		
Бусад а/	63.9	79.4	35 349	5.1	11.4		
Бэлэг, тусламж	26.2	30.0	30 782	4.3	4.1		
Гэр бүл, найз нөхдөөс	16.8	15.2	197 209	26.4	16.7		
Бусад б/	15.7	13.8	194 736	26.8	15.4		
Гадаадаас	1.4	1.8	184 069	16.6	1.3		
Дотоодоос	2.0	1.8	412 029	40.7	4.1		
	15.1	13.7	166 068	24.1	12.6		

а/ Нөхөн олговор, ажилгүйдлийн тэтгэмж, хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсаны тэтгэмж, оршуулгын тэтгэмж, олон хүүхэд төрүүлж өстөсөн эхийн урамшуулал, суралцагчдын тэтгэлэг, тэтгэмж болон бусад тэтгэвэр, тэтгэмжүүд орно.

б/ Төр, улсын болон хувийн компани, байгууллагууд, ТББ-ууд, гадаадын байгууллага, хувь хүний болон бусад эх үүсвэр орно.

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

хувийг бүрдүүлж байна. Өрхийн хувь хүнээс хүлээн авсан нийт шилжүүлгийн дийлэнх нь буюу 15.7 хувь нь гэр бүл, найз нөхдөөс нь ирсэн байна. Улсаас өгч байгаа мөнгөн шилжүүлэг, халамж, тусламжийн хэмжээ тухайн өрхүүдийн хэрэглээний 32.3 хувийг, харин хувиас авч байгаа хэмжээ нь 26.4 хувийг бүрдүүлж байна.

2.7.2 Өрхийн хүлээн авч байгаа мөнгөн шилжүүлэг, бэлэг, тусламж

Нийгмийн хамгааллын үндсэн зорилгын нэг нь эмзэг бүлгийнхэнд туслах, эдийн засаг, нийгмийн учирч болох сөрөг нөлөөллийг багасгахад оршдог. Хүснэгт 2.18-д ядуурлын түвшин болон зарим нэмэлт үзүүлэлтүүдийн хувьд улсын, хувийн мөнгөн шилжүүлэг, бэлэг, тусламжийг

хүлээн авч байгаа болон аваагүй өрхүүдийн хоорондын хамаарлыг үзүүлэв.

Хот суурин газарт хувийн мөнгөн шилжүүлэг, бэлэг, тусламж авч байгаа хүн амын ядуурлын түвшин хувийн мөнгөн шилжүүлэг, бэлэг, тусламж аваагүй хүн амын ядуурлын түвшнээс их байна. Энэ дүр зураг хөдөөд илүү их ажиглагдаж байна.

Улсаас мөнгөн шилжүүлэг, бэлэг, тусламж авч байгаа болон аваагүй байгаа хүн амын бүлгүүдийн харьцуулалтыг маш болгоомжтой хийх хэрэгтэй. Хот суурин газарт улсаас мөнгөн шилжүүлэг, бэлэг, тусламж авч байгаа хүн амын ядуурлын түвшин аваагүй хүн амын ядуурлын түвшнээс их байна. Энэ дүр зураг хөдөөд мөн адилхан хандлагатай байна.

Хүснэгт 2.18. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, улсын болон хувийн шилжүүлэг, бэлэг, тусламжаар

	Хувийн				Улсын			
	Хот		Хөдөө		Хот		Хөдөө	
	Тийм	Үгүй	Тийм	Үгүй	Тийм	Үгүй	Тийм	Үгүй
Ядуурлын хамралтын хүрээ	28.1 (1.7)	26.9 (1.0)	37.0 (2.0)	34.6 (1.0)	28.6 (1.0)	5.2 (1.0)	36.9 (1.0)	8.9 (1.3)
Ядуурлын гүнзгийрэлт	7.7 (0.6)	7.1 (0.4)	10.7 (0.8)	8.5 (0.3)	7.6 (0.3)	1.2 (0.3)	9.4 (0.3)	1.8 (0.3)
Ядуурлын мэдрэмж	3.0 (0.3)	2.7 (0.2)	4.2 (0.4)	3.0 (0.2)	2.9 (0.2)	0.4 (0.1)	3.4 (0.2)	0.5 (0.1)
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:								
Хүн амын хувийн жин (%)	16.4	83.6	12.9	87.1	93.7	6.3	93.0	7.0
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)	16.9	83.1	13.7	86.3	98.8	1.2	98.2	1.8
Өрхийн ам бүлийн тоо	3.2	3.6	3.1	3.4	3.7	1.9	3.7	1.7
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	45.4	40.8	42.2	41.7	46.9	1.9	48.5	0.7
Хүүхдийн тоо (ам бүлд эзлэх хувийн жин)	25.0	26.1	24.8	24.6	29.3	0.4	28.7	0.1
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	46.1	45.5	45.1	45.9	46.1	42.1	46.5	41.5
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх (%)	58.8	75.8	71.5	81.6	73.0	70.6	79.4	84.8

Санамж: Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016

2.7.3 Өндөр насны тэтгэвэр

Хүн амын амьжиргаанд улсаас өгч байгаа мөнгөн шилжүүлэг, тусламж чухал ач холбогдолтой гэж үзээд түүний томоохон бүрэлдэхүүн хэсэг болох өндөр насны тэтгэвэр болон ядуурлын хоорондын хамаарлыг судалж үзэв. (Хүснэгт 2.19) Улсын хэмжээнд тэтгэвэр авагчтай өрхийн амьжиргаа нь тэтгэвэр авдаггүй өрхүүдийнхтэй харьцуулахад илүү сайн байна.¹⁹ Суурьшлаар авч үзэхэд тэтгэвэр авагчтай хөдөөгийн өрхийн ядууралд өртсөн байдал нь тэтгэвэр авагчгүй өрхтэй харьцуулахад харьцангуй доогуур байхад хот суурин газрын тэтгэвэр авагчтай болон авагчгүй өрхүүдийн ядуурлын түвшин ойролцоо байна.

Энэ нь улирлын онцлогоос үл хамаарсан, тогтмол орлогын эх үүсвэр болох тэтгэвэр авагч гишүүнтэй байх нь сумын төв болон хөдөө нутагт байгаа өрхийн амьжиргааг сайжруулж байж болох юм. Улсын дунджаар ядуу хүн амын 19.8 хувь нь тэтгэвэр авагчтай өрхийнх байгаа бөгөөд энэ хандлага хотод өндөр, хөдөөд бага байна. Хүн ам зүйн үзүүлэлтүүд ч гэсэн маш тодорхой хандлагуудыг харуулж байна. Тэтгэвэр авагчтай өрхөд хүүхдийн тоо улсын дунджаар цөөн байгаа хэдий ч хүн ам зүйн ачаалал өндөр буюу өндөр настай хүн амын тоо олон байдаг хандлага хэвээр байна. Эдгээр өрхийн тэргүүлэгчийн дундаж нас нь нэлээд ахимаг, голдуу эмэгтэйчүүд байна.

Хүснэгт 2.19. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлтүүд, өндөр насны тэтгэвэр

	Улсын дундаж		Хөдөө		Хот	
	Тийм	Үгүй	Тийм	Үгүй	Тийм	Үгүй
Ядуурлын хамралтын хүрээ	23.8 (1.0)	31.5 (0.8)	23.5 (1.3)	28.4 (1.0)	24.7 (1.4)	37.6 (1.0)
Ядуурлын гүнзгийрэлт	6.1 (0.4)	8.3 (0.3)	6.2 (0.5)	7.6 (0.4)	5.9 (0.5)	9.6 (0.4)
Ядуурлын мэдрэмж	2.3 (0.2)	3.1 (0.1)	2.4 (0.3)	2.9 (0.2)	2.1 (0.3)	3.5 (0.2)
Нэмэлт үзүүлэлтүүд:						
Хүн амын хувийн жин (%)	24.6	75.4	26.3	73.7	21.1	78.9
Ядуурлын шугамаас доогуур хүн амын хувийн жин (%)	19.8	80.2	22.8	77.2	14.9	85.1
Өрхийн ам бүлийн тоо	2.9	3.7	3.1	3.7	2.5	3.7
Хүн ам зүйн ачаалал (%)	64.7	32.2	63.1	32.5	68.1	31.5
Хүүхдийн тоо (ам бүлд эзлэх хувийн жин)	10.3	31.7	11.4	32.0	8.0	31.2
Өрхийн тэргүүлэгчийн нас	61.2	39.3	60.7	39.3	62.4	39.3
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх (%)	59.0	81.8	58.3	78.8	60.7	87.8

*Санамж: Судалгааны зохиомжоос хамаарсан стандарт алдааг хаалтанд харуулав.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016*

19. Өндөр насны тэтгэвэр нь нийгмийн халамжийн нэг хэлбэр бус харин ажилчид тэтгэврийн санд хуримтлуулсан мөнгөнөөсөө авч байгаа юм гэдгийг мартаж болохгүй.

ХАВСРАЛТ А.

ХАВСРАЛТ А. ӨРХИЙН НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН 2016 ОНЫ СУДАЛГАА

Энэ хавсралтанд 2016 онд хийгдсэн Өрхийн нийгэм, эдийн засгийн судалгаа (ӨНЭЗС)-ны ерөнхий танилцуулга, түүврийн зохиомж, мэдээллийн чанарын талаарх зарим нарийвчилсан үнэлгээг хийж тусгав.

А.1 ӨНЭЗС-ны талаарх товч танилцуулга

ӨНЭЗС нь хүн амын амьжиргааны түвшин, ядуурлын байдлыг тодорхойлохоос гадна өрхийн орлого, зарлагыг тооцох, хэрэглээний үнийн индекст ашигладаг сагс болон жинг шинэчлэх, ДНБ-ийг эцсийн ашиглалтын аргаар тооцоход шаардлагатай хэрэглээний мэдээлэл гаргах зорилготой улсын хэмжээнд төлөөлөх чадвартай судалгаа юм. ҮСХ нь амьжиргааны түвшинг тодорхойлоход шаардлагатай үзүүлэлтүүдийг урьд нь тасралтгүй явагддаг байсан ӨОЗС-нд нэгтгэн 2007 оноос эхлэн ӨНЭЗС нэртэйгээр явуулж буй бөгөөд судалгааны үзэл баримтлалын дагуу хураангуй болон дэлгэрэнгүй гэсэн хоёр хэлбэрээр зохион байгуулан явуулж байна. ӨНЭЗС-г тогтмол явуулж байгаа бөгөөд нэг жилийн хугацааг хамруулан дүн шинжилгээ хийж байна. Энэхүү тайланд 2016 оны 1-р сараас 12-р сарыг дуусталх бүтэн 12 сарын хугацааг хамруулав.

Судалгааны асуулга

2016 оны судалгааг дэлгэрэнгүй хэлбэрээр явуулсан бөгөөд 14 бүлэг асуулгыг багтааж маягтаа боловсруулсан. Судалгаанд гурван төрлийн асуулгын хуудас ашигласан. Үүнд:

- Өрхийн нийгэм, эдийн засгийн үндсэн мэдээллийн маягт (ӨНЭЗС-1): ӨНЭЗС-1 маягтаар өрхийн гишүүдийн ерөнхий мэдээлэл, боловсрол, эрүүл мэнд, ажил эрхлэлт, мал аж ахуй ба газар тариалан, өрхийн хөдөө аж ахуйн бус үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээ болон бусад орлого, хадгаламж, зээл, орон сууц ба эрчим хүч, удаан эдэлгээт бараа, хүнсний бус зарлагын мэдээлэл

цуглуулсан.

- Өрхийн хүнсний мэдээллийн маягт (ӨНЭЗС-2а, ӨНЭЗС-2б): ӨНЭЗС-2а маягтаар нийслэл, аймгийн төвийн өрхүүдийн өдрийн тэмдэглэлийн нэгтгэл болох 30 хоногийн хүнсний хэрэглээний мэдээлэл цуглуулсан. ӨНЭЗС-2б маягтаар сумын төв, хөдөөгийн өрхүүдийн сүүлийн 7 хоногийн хүнсний хэрэглээний мэдээлэл цуглуулсан.
- Өдрийн тэмдэглэлийн маягт (ӨНЭЗС-3): Өдрийн тэмдэглэлээр нийслэл, аймгийн төвийн өрхүүдийн өдөр тутмын хүнсний хэрэглээний мэдээллийг сарын турш цуглуулсан.

А.2 Түүвэрлэлтийн зохиомж

Судалгаанд 2015 оны засаг, захиргааны бүртгэлд үндэслэн ҮСХ-ноос боловсруулсан түүврийн хүрээг ашигласан. Судалгааны түүврийн зохиомжид хот (Улаанбаатар, аймгийн төв), хөдөө (сумын төв, хөдөө нутаг) гэсэн бүлгийг ашигласан. Түүврийн анхан шатны нэгж (ТАШН) нь Улаанбаатарт хэсэг, аймгийн төв болон хөдөөд баг бөгөөд нийт 1836 ТАШН-ийг бүтэн жилийн туршид хамруулсан. Түүврийн хуваарилалтыг хийхдээ аймгуудын үр дүнг хооронд нь харьцуулагдахуйц байлгахын тулд тэгш хуваарилалтын аргаар хийж, ТАШН-ийг 2 шатат энгийн санамсаргүй аргаар сонгосон.

Улаанбаатар хотод 360 ТАШН, аймгийн төв бүрээс 24 ТАШН (Дархан-Уул аймагт 36 ТАШН, Орхон аймагт 60 ТАШН, Говьсүмбэрт 12 ТАШН), харин хөдөөд 48 ТАШН (Өвөрхангай 60, Хөвсгөл 60, Дархан-Уул аймагт 24, Орхон аймагт 0, Говьсүмбэрт 24 ТАШН) түүвэрлэн авсан ба Улаанбаатар хот болон аймгийн төвийн ТАШН тус бүрээс 10 өрхийг, хөдөөгийн ТАШН тус бүрээс 8 өрхийг

Хүснэгт А.1. 2016 оны ӨНЭЗС-ны түүвэр, ТАШН-ээр, ярилцлага авсан сараар

	Улаанбаатар	Аймгийн төв	Хөдөө	Улсын хэмжээнд
2016 он				
1 сар	300	449	624	1,373
2 сар	298	449	623	1,370
3 сар	299	459	623	1,381
4 сар	292	449	625	1,366
5 сар	298	450	624	1,372
6 сар	295	440	624	1,359
7 сар	298	449	623	1,370
8 сар	298	450	623	1,371
9 сар	299	450	624	1,373
10 сар	300	450	624	1,374
11 сар	296	450	624	1,370
12 сар	300	449	623	1,372
Нийт	3,573	5,394	7,484	16,451

сонгосон.

Судалгаанд нийт 16488 өрх хамрагдсанаас 3600-г нь Улаанбаатар хотод, 5400-г аймгийн төвүүдэд, 7488-г сумын төвүүд болон хөдөө нутагт хуваариллаа. Гэхдээ энэ тайланд ашигласан бодит түүвэр нь үүнээс арай бага буюу Улаанбаатар хотод 3573 өрх, аймгийн төвд 5394 өрх, сумын төв болон хөдөө нутагт 7484 өрх байлаа.

Бүлэг тус бүрт болон улсын хэмжээнд төлөөлөх чадвартай үр дүн гаргахын тулд түүврийн жинг ашигласан болно.

А.3 Мэдээллийн чанар, боловсруулалт

Судалгааны мэдээллийг цуглуулахдаа цаасан технологийг бүрэн автоматжуулсан, орчин үеийн дэвшилтэт технологи болох таблет төхөөрөмжийг ашигласан. Ингэснээр мэдээллийг анхан шатны нэгжээс нь цуглуулсан даруй төв сүлжээнд дамжуулж, мэдээллийн чанар, аюулгүй байдлыг хангах, хугацаа, хүн хүч болон зардал хэмнэх зэрэг олон давуу талтай байдаг. Судлаач нарын анхан шатнаас цуглуулсан мэдээлэл эхлээд багийн ахлагчийн түвшинд нэгтгэгдэж хянагдсаны дараа

ҮСХ-ны төв сүлжээнд илгээгдэж байсан. Ирүүлсэн мэдээлэлд ҮСХ-ны судалгааны багийнхан хяналт тавьж, нэгтгэн мэдээллийн уялдаа, холбооны шалгалтыг хийж, нэмэлт тодруулгыг багийн ахлагчаар дамжуулан анхан шатнаас авч байлаа. Эдгээр тохиолдолд тодруулгын жагсаалтуудыг өрхүүд дээр дахин очих, утсаар эргэн тодруулах байдлаар шалгасан бөгөөд алдаа илэрсэн даруйд шууд залруулж байсан. Үндсэндээ мэдээллийн шалгалтыг гурван үе шатанд буюу таблетанд мэдээлэл оруулах үед, анхдагч тоо мэдээллийг боловсруулах үед, гуравдугаарт, энэ тайланг бэлдэх үед гүйцэтгэсэн. Мөн судалгааг эхлүүлэхийн өмнө таблет төхөөрөмжийн туршилтын судалгааг зохион байгуулсаны зэрэгцээ судалгааны ахлагч, судлаач нарт судалгааг нэгдсэн ойлголт, арга, аргачлалаар цуглуулах талаар мэдлэг олгох сургалтыг зохион байгуулж, судалгааг амжилттай явуулах бэлтгэл ажлыг хангасан. Ингэснээр судалгааны мэдээллийн чанарын стандарт сайн хангагдсан гэж үзэж байна. Судалгааны мэдээллийг CPro 5.0 програм ашиглан цахим санд оруулж, үр дүнг боловсруулж, дүн шинжилгээ хийхэд STATA 14.2 програм ашиглав.

ХАВСРАЛТ Б.

ЯДУУРЛЫН ДҮН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ АРГА ЗҮЙ

Ядуурлын дүн шинжилгээ хийхэд юуны өмнө 3 бүрэлдэхүүн хэсэг шаардлагатай байдаг. Үүнд: Нэгдүгээрт: хэмжигдэж, хүлээн зөвшөөрөгдөж болохуйц, хүн амыг эрэмбэлэх боломжтой аж байдлын үзүүлэлтүүд; Хоёрдугаарт: хүн амыг ядуу ба ядуу бусаар ангилах сонгогдсон үзүүлэлттэй харьцуулахад тохиромжтой ядуурлын шугам; Гуравдугаарт: аж байдлын бие даасан үзүүлэлтүүдийг нэгтгэн ядуурлын ерөнхий дүр төрхийг харуулах цогц хэмжүүрүүд.

Энэ хавсралтад ядуурлын хэмжүүрүүд, ядуурлын шугамыг тогтоосон байдал, хэрэглээний хэмжээг тодорхойлон бүрдүүлсэн боловсруулалтын бүх шатыг тайлбарлана. Эхний хэсэгт хэрэглээг аж байдлын үзүүлэлт болгон сонгон авсан талаар өгүүлнэ. II хэсэгт өрхийн нэрлэсэн хэрэглээг тооцох аргыг харуулна. III, IV хэсэгт өрхийн суурьшил, судалгаанд хамрагдсан он, сар, өдөр болон ам бүлийн бүтцийг засварласнаар бодит хэрэглээний хэмжигдэхүүнийг хэрхэн тооцсон талаар тайлбарлах болно. III хэсэгт газар зүйн байрлалын болон цаг хугацааны үнийн засварлалт, IV хэсэгт өрхийн хүн амын бүтцийн засварлалт, V хэсэгт ядуурлын шугамыг тодорхойлсон аргачлалыг нарийвчлан харуулна. Сүүлчийн VI хэсэгт энэхүү тайланд хэрэглэсэн ядуурлын хэмжүүрүүдийг тайлбарлав.

Б.1 Аж байдлын үзүүлэлтийн сонголт

Ядуурал нь хувь хүний аж байдлын доройтол, гачигдалтай байдлаар илрэх бөгөөд эрүүл мэнд, боловсрол, оюуны болон биеийн чадавх доройтох, хоол тэжээлийн гачигдал, бараа үйлчилгээний дутагдалд орох, дэд бүтцийн үйлчилгээнүүдийн хүртээмж хязгаарлагдмал байх, шашин шүтлэг, улс төрийн үзэл бодлоо илэрхийлэх чадвар хангалтгүй байх зэргээр илэрдэг. Энэ бүгд нь тус бүрдээ аж байдлыг тодорхойлох бүрэлдэхүүн хэсгийг илэрхийлэх тул нэг бүрчлэн анхаарч судлах шаардлагатай бөгөөд бодлого боловсруулагч нарыг ядуурлын олон янзын хэлбэрт анхаарлаа хандуулахад тус болдог. Ядуурлын эдгээр ялгаатай бүрэлдэхүүн хэсгүүд хосолсон байх тохиолдол элбэг байдаг. Жишээлбэл, хоол тэжээлийн дутагдалд үргэлж орсон хүн голдуу боловсрол багатай, эрүүл мэндийн тусламж авах боломжгүй байх г.м.

Орлого, хэрэглээ хоёрын алиныг нь аж байдлын хэмжүүр үзүүлэлт болгож сонгож авахыг шийдэх нь юуны түрүүнд чухал юм. Хэрэглээ нь амьжиргааны түвшнийг орлогоос арай нарийн хэмжиж тодорхойлдог илүү ач холбогдолтой буюу зохимжтой үзүүлэлт болно. Онолын хувьд ч мөн практик дээр ч амьжиргааны түвшнийг хэрэглээгээр тодорхойлох нь орлогоор тодорхойлсноос илүү зохимжтой, бодит байдлыг илэрхийлдэг гэж үздэг.²⁰

Хэдийгээр энэ хоёр нь өөр ойлголтууд боловч хоёул сэтгэл ханамжийг ямар нэг байдлаар илэрхийлдгээрээ төстэй. Хэрэглээ нь хувь хүн бүр бодитоор юу хэрэглэснийг

илэрхийлдэг бол орлого нь тухайн хүний чадварыг хөрөнгийн хамт хэмжинэ. Хүний бүхий л амьдралын турш дахь амьжиргааны түвшнийг судлахыг сонирхож байгаа бол орлого ба хэрэглээний алийг нь сонгох нь ялгаагүй. Харин богино хугацааны буюу жишээ нь нэг жилийн хувьд орлогоос хэрэглээ нь илүү тогтвортой, өөрчлөлт багатай байна. Мөн түүнчлэн хэрэглээ нь орлоготой харьцуулахад улирлын хэлбэлзэл багатай байдаг. Тухайлбал газар тариалан эрхэлж байгаа өрхийн орлогын түвшин нь ургац хураалт, тариалалтын үетэй холбоотойгоор маш хэлбэлзэлтэй байдаг учраас энэ үзүүлэлтийг ашигласнаар амьжиргааны түвшнийг үлэмж хэмжээгээр ихэсгэж, багасгаж бодит бусаар тооцоолох магадлал илүү байна.

Практик талаас анхаарч үзвэл зохих асуудлууд байдаг. Үүнд, юуны өмнө асуулга авахад мэдээлэл өгөгчид ойлгомжтой, хялбар, тодорхой байх шаардлагатай. Хэрэглээ нь мэдээлэл өгөгчдөд орлогоос илүү хялбар ойлголт байдаг. Ялангуяа, орлого нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэх үйл ажиллагаанаас орж байгаа тохиолдолд хэрэглээг мэдээлэхэд илүү хялбар байна. Жишээлбэл, албан ёсны бүртгэлтэй салбарт ажиллаж байгаа хүн орлогын үндсэн эх үүсвэрээ буюу жишээлбэл цалин, хөлсөө тодорхой мэдээлэхэд ямар нэг хүндрэл учрахгүй. Харин албан бус сектор, эсвэл хөдөө аж ахуйд ажилладаг, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчид орлогоо нарийн тодорхойлоход бэрхшээлтэй байдаг бөгөөд өрхийн болон бизнесийн ажил гүйлгээ холилдон бүртгэгддэг. Өрхүүд орлогоосоо илүүгээр хэрэглээгээ мэдээлэхдээ дуртай байдаг. Тэд орлогын талаарх мэдээллийг нь өөр зорилгоор, тухайлбал

20. Деатон, Зайди нарын илтгэл (2002)

татварын түвшнийг тодорхойлох үүднээс цуглуулж магадгүй гэж болгоомжилдог, эсвэл орлогын талаар асуух нь таатай бус гэж үздэгтэй ч холбоотой юм. Мөн өрхийн гишүүд нь өрхийн орлого, түүний эх үүсвэрээс илүүтэйгээр хэрэглээг сайн мэдэж байдаг.

Б.2 Хэрэглээний бүрэлдэхүүн хэсгийг тогтоох нь

Хэрэглээний бүрэлдэхүүн хэсгийг тогтоохдоо онол, практикийн үүднээс мөн авч үздэг. Нэгдүгээрт, байгаа мэдээллийг ашиглан аль болох дэлгэрэнгүй байх, хүн амын аж байдлыг тодорхойлохгүй, эрэмбэлэхэд нөлөө үзүүлэхгүй, мэдээллийн зарим нэг хэсгийг тооцоонд оруулахгүй байх ёстой. Хоёрдугаарт, худалдан авалт нь энэ үзүүлэлтийн цорын ганц бүрэлдэхүүн хэсэг биш учир зах зээлийн болон зах зээлийн бус гүйлгээг хоёуланг нь хамруулна. Гуравдугаарт, зардал бол хэрэглээ биш. Удаан хадгалахад тохиромжгүй, ялангуяа хүнсний бүтээгдэхүүний хувьд худалдан авснаа бүгдийг нь хэрэглэдэг гэж үзэх нь түгээмэл байдаг. Харин орон сууц, удаан эдэлгээт бараа гэх мэт бусад бараа, үйлчилгээний хувьд тохируулга хийх шаардлагатай. Эцэст нь хэрэглээ нь хүнс, хүнсний бус, сууц, удаан эдэлгээт бараа, эрчим хүч гэсэн 5 үндсэн бүрэлдэхүүн хэсгээс бүрдэнэ. Бүрэлдэхүүн хэсэг бүр тодорхой нэр төрлүүдээс бүрдэх ба эдгээр нэр төрөл бүрийн хэрэглээний үнэлгээг хийх аргачлалыг доор товч тайлбарлав.

Хүнсний бүрэлдэхүүн хэсэг

Хүнсний хэрэглээг тооцохдоо хүнсний бүх бүтээгдэхүүний нэр төрөл тус бүрийн хэрэглээг нэгдсэн нэг цаг хугацаанд шилжүүлэн, нэмж бүрдүүлэх бөгөөд дараа нь өрх бүрийн бүх хүнсний барааг нэгтгэдэг. 2016 оны ӨНЭЗС-гаар гурил, гурилан бүтээгдэхүүн, мах, махан бүтээгдэхүүн, загас болон далайн бүтээгдэхүүн, сүү, сүүн бүтээгдэхүүн, өндөг, төрөл бүрийн өөх тос, жимс, жимсгэнэ, чихэр, жимсний чанамал, хүнсний бусад бүтээгдэхүүн, цай, кофе, цэвэр ус, ундаа, жимсний шүүс, согтууруулах ундаа, тамхи гэсэн 14 бүлэг болгон ангилсан 130 нэр төрлийн бүтээгдэхүүний хүнсний хэрэглээний мэдээллийг өрхийн түвшинд цуглуулсан.

Мэдээлэл цуглуулах арга болон хугацаа нь хот, хөдөөд ялгаатай. Хотын суурьшил буюу Улаанбаатар хот болон аймгийн төвүүдэд хүнсний хэрэглээний мэдээллийг өрхийн өдөр тутмын бүртгэл дээр үндэслэн цуглуулсан бөгөөд судлаач нар сард гурван удаа өөрөөр хэлбэл арав хоног тутамд өрхөд очиж мэдээллийг нэгтгэж байв. Өөрөөр хэлбэл, өрх тус бүрийн хувьд хүнсний мэдээллийн хамрах хугацаа нь нэг сар байлаа. Сумын төв болон хөдөөд өрхийн сүүлийн долоо хоногийн хүнсний хэрэглээг эргэн сануулж бүртгэх аргыг ашигласан. Ийм хоёр өөр арга хэрэглэсэн нь дараах гурван шалтгаантай болно. Нэгдүгээрт, судлаач нар аймгийн төвд байрладаг тул аймгийн төвөөс алслагдсан сумын төв болон хөдөөгийн өрхүүдэд арав хоног бүр очих боломж байхгүй. Хоёрдугаарт, малчин өрхүүд тогтмол нүүдэллэдэг учраас хоёр дахь, гурав дахь очилтоор зорьсон өрхөө

олоход хүндрэл учрах магадлал их. Гуравдугаарт, хөдөөгийн хүн ам нь хотын хүн амтай харьцуулахад худалдан авалтыг бөөнөөр нь голдуу хийдэг тул өрхийн өдөр тутмын бүртгэлээ нөхөхөд илүү бэрхшээлтэй байдаг.

Хэрэглээний энэ бүрэлдэхүүн хэсгийг боловсруулахад хэд хэдэн үндсэн зарчмыг хэрэглэсэн. Нэгдүгээрт, хэрэглээний бүх боломжит эх үүсвэрийг оруулав. Өөрөөр хэлбэл хүнсний бүтээгдэхүүний хэрэглээ нь зах зээлээс худалдан авсан эсвэл гэрээс гадуур хэрэглэсэн хүнсний зүйлээс гадна өөрийн аж ахуйгаас хэрэглэсэн, бусдаас авсан бэлэг, бараа солилцоогоор авсан бүтээгдэхүүн зэргээс бүрдэнэ. Хоёрдугаарт, худалдан авсан болон өөрийн аж ахуйгаас авсан бүх хүнсний бүтээгдэхүүнийг биш тухайн хугацаанд хэрэглэсэн бүтээгдэхүүнүүдийг л хэрэглээний бүтцэд багтаасан. Гуравдугаарт, мөнгөөр худалдан аваагүй хүнсний зүйлийг үнэлж аж байдлын хэмжигдэхүүнд оруулсан. ӨНЭЗС-гаар зөвхөн өрхийн хүнсний худалдан авалтын хувьд дундаж үнийн дүн, тоо хэмжээний талаар мэдээлэл цуглуулсан бөгөөд бусад эх үүсвэрийн хувьд зөвхөн тоо, хэмжээний мэдээллийг авсан. Тиймээс худалдан аваагүй хүнсний бүтээгдэхүүний мөнгөн дүнг тооцохдоо дундаж үнийн мэдээллийг ашиглалаа.

Ихэнх хүнсний бүтээгдэхүүнүүд харгалзах бүлэг дотроо нэлээд дэлгэрэнгүй нэр төрлөөр орсон учир нэр төрөл тус бүр нь харьцангуй нэгэн жигд болсон. Гэхдээ нэгжийн үнэ нь бодит үнэ биш боловч барааны чанарын ялгааг илэрхийлнэ. Энэ нөлөөллийг багасгаж, газар зүйн байрлалын болон цаг хугацааны зөрүүг авч үзэхийн тулд хэд хэдэн

түвшинд (өрх, түүврийн нэгж, аймаг, суурьшил, улирал) үнийн медиан утгыг тооцсон болно. Иймээс тухайн өрх хүнсний бүтээгдэхүүн худалдан авсан бол уг худалдан авсан барааны харгалзах медиан үнийг өөрийн аж ахуйгаас болон бусдаас үнэгүй авсан барааг үнэлэхэд ашиглана. Хэрвээ өрх ямарваа нэг нэр төрлийн бүтээгдэхүүнийг огт худалдан аваагүй боловч хэрэглэсэн бол хэрэглээг нь үнэлэхэд түүний дээд түвшний (өрхийн харьяалагдах түүврийн нэгжийн гэх мэт) үнийг ашиглана. 2016 оны хүнсний хэрэглээний бүтцэд худалдан авсан, бусдаас үнэгүй авсан болон өөрийн аж ахуйгаас хэрэглэсэн тоо хэмжээг авч үзсэн.

Хүнсний бус бүрэлдэхүүн хэсэг

Хүнсний бус хэрэглээг хүнсний хэрэглээтэй адилаар шууд, хялбархан тооцоолно. Хүнсний хэрэглээтэй адилаар нэгдсэн нэг хугацаанд шилжүүлэн тэгшитгэсэн хэрэглээний бүхий л эх үүсвэрийг оруулах ёстой. Хүнсний бус хэрэглээгээр өргөн хүрээний буюу эрэгтэй, эмэгтэй хүний, хүүхдийн хувцас, гутал, бэлэг дурсгал, үнэт эдлэл, бөс бараа, боловсрол, эрүүл мэнд, амралт чөлөөт цаг, соёлын зардал, гоо сайхан, ариун цэврийн бараа үйлчилгээ, гэр ахуйн бараа, удаан эдэлгээт бараа, орон сууцны зардал, тээвэр, холбоо, даатгал, татвар зэрэг 38 бүлгийн 371 нэр төрлийн бүтээгдэхүүний мэдээллийг цуглуулсан. Хүнсний бус барааны ихэнх нэр төрөл нь дотроо ижил бус буюу зарим ялгаатай олон бүтээгдэхүүнийг агуулж нэгжийн үнийг нь тооцоход бэрхшээлтэй байдаг тул ӨНЭЗС-гаар энэ бүлгийн барааны тоо хэмжээний талаарх мэдээллийг цуглуулдаггүй. Удаан эдэлгээт бараа,

сууц, түлш, эрчим хүчнээс бусад хүнсний бус барааны хэрэглээг энэ бүлэгт авч үзнэ.

Хэрэглээг бүрдүүлэхэд мөн тухайн нэр төрлийг оруулах эсэх, судалгааны үеийг тодорхойлох гэсэн үндсэн 2 бэрхшээл байдаг. Нэгдүгээрт, зөвхөн хэрэглээнд ордог нэр төрлүүдийг л судалгаанд багтаах ёстой гэсэн алтан дүрэм бий. Тухайлбал, хувцас, гутал, гоо сайхны бараа, бүтээгдэхүүн, амралт, чөлөөт цагт зарцуулсан зардал гэх мэт зүйлс хамрагдана. Татвар илүү төлснөөрөө тухайн өрх улсаас илүү их үйлчилгээ авдаггүй нь хэрэглээний өндөр түвшинтэй уялдахгүй байгааг харуулж байна. Иймээс татварын хэмжээг хэрэглээнд оруулахгүй. Хөрөнгийн урсгал буюу санхүүгийн хөрөнгө худалдан авах, өр, зээлийн хүүгийн төлбөрийг мөн оруулдаггүй. Гэнэтийн эсвэл бөөн дүнгээр зарцуулагддаг хурим, төрөлт, оршуулгын зардлын хувьд бүр ч бэрхшээлтэй байдаг. Эдгээр зардлыг он жилүүдэд тархаан, тэгшитгэж тооцох нь хамгийн оновчтой хувилбар юм. Харин тэгшитгээгүй тохиолдолд тухайн өрхийн хэрэглээний түвшин бодит хэмжээнээс илүүтэйгээр тооцогдоно. Одоогоор бидэнд ингэж тооцох хангалттай мэдээлэл байхгүй тул эдгээр хэрэглээнүүдийг тооцоонд оруулаагүй болно. Хүлээн авсан бэлэгтэй холбоотой тооцоо нь бэлгийг хүлээн авч байгаа талын тооцоонд тусгагддаг тул, тооцоог давхардуулахгүйн тулд бусдад өгсөн бэлэг, тусламж, шилжүүлгийг тооцоонд оруулаагүй. Хэрэв эдгээрийг тооцоонд оруулбал амьжиргааны дундаж түвшнийг хиймлээр өсгөх болно.

Хүнсний бус хэрэглээний бүрэлдэхүүн хэсэг дотроос хоёр зүйл буюу эрүүл мэнд, боловсролын

тооцоог онцгойлон авч үзэх шаардлагатай. Нэгдүгээрт, боловсрол нь хэрэглээ биш харин хөрөнгө оруулалт тул хадгаламж гэж үзэх ойлголт байдаг. Боловсролын үр өгөөжийг зөвхөн сурч байх тухайн үедээ бус бүхий л амьдралынхаа турш хүртэнэ. Хоёрдугаарт, хэрэв амьдралын удаан хугацааны үеийг авч үзэж байгаа бол боловсролын зардал нь хүний амьдралын тодорхой үед л гардаг. Сургалтдаа яг ижил хэмжээний зардал зарцуулсан бөгөөд нэг нь одоо суралцаж байгаа нөгөө нь нэлээд хэдэн жилийн өмнө сургуулиа төгсчихсөн хоёр хүнийг харьцуулж авч үзье. Энэ тохиолдолд одоо суралцаж байгаа нь амьжиргаа дээгүүртэй мэт бодогдох боловч энэ үр дүн нь зөвхөн насны хувьд хамаатай бөгөөд жинхэнэ аж байдлын түвшний ялгааг харуулж чадахгүй. Энэ зардлыг амьдралынх нь нийт хугацаанд тэгшитгэн хуваарилах нь хамгийн оновчтой арга болно. Гуравдугаарт, улсын сургуульд суралцах боломжийг авч үзэх хэрэгтэй. Хэрэв бүх хүн үнэ төлбөргүй эсвэл өндөр татаас бүхий боловсрол эзэмших боломжтой бөгөөд харин чанарыг нь харгалзан үзэж хувийн сургуулийг сонгон төлбөр төлж суралцдаг бол боловсролын зардлын ялгаатай байдал нь аж байдлын ялгаатай байдалтай холбогдох ба ийм тохиолдолд тухайн зардлыг тооцоонд тусгах нь зүйтэй гэж үздэг. Энэ судалгаанд боловсролын зардлыг хэрэглээний бүтцэд оруулсан. Эдгээр зардлыг оруулахгүй байх нь сургуулийн насны хүүхдүүдтэй хоёр өрхийн зөвхөн нэг нь хүүхдээ сургуульд сургах боломжтой бол энэ ялгааг гаргаж чадахгүйд хүрнэ.

Эрүүл мэндийн зардал ч зарим талаараа боловсролтой адил юм. Эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх

үзлэгт зарцуулсан зардал нь мөн хөрөнгө оруулалттай адилаар тооцогдоно. Төрөөс хангадаг үйлчилгээг харилцан адилгүй хүртдэг тохиолдолд өрх хоорондын харьцуулалтыг хийх нь буруу үр дүнд хүргэнэ. Хүн амын зарим хэсэг нь эмнэлгийн үнэ төлбөргүй, эсвэл улсаас ихэнх зардлыг нь хариуцдаг үйлчилгээнд хамрагдаж байхад нөгөө хэсэг нь хувийн салбарын үйлчилгээнд хамрагдаж байвал зардлын энэ ялгавартай байдал аж байдлын ялгааг харуулахгүй. Энд анхааран үзэх хэд хэдэн зүйл бий. Үүнд: Нэгдүгээрт, эрүүл мэндийн зардал нь байнга бус тодорхой цаг хугацаанд бөөнөөр гардаг. Хоёрдугаарт, эрүүл мэндийн зардал нь өрхийн гишүүн өвчтэй байсантай холбогдон гарсан зардлыг авч үзэж байгаа тохиолдолд өрхийн аж байдал муудах боловч зардал гарсан учир аж байдал нь өссөн мэт харагддаг. Гуравдугаарт, эрүүл мэндийн даатгал нь харьцуулалтыг буруу үр дүнд хүргэдэг. Учир нь өрхийн даатгалтай гишүүн нь өвдөхдөө бага хэмжээний мөнгө зарцуулсан байхад даатгалгүй нь ихийг зарцуулна. Иймээс энэ судалгааны хувьд эрүүл мэндийн зардлыг хүнсний бус хэрэглээний бүрэлдэхүүнд оруулж байна. Эрүүл мэндийн зардлыг хасвал өвчтэй хүнтэй хоёр өрхийн хувьд нэг нь эмчилгээнд мөнгө зарцуулах чадвартай, нөгөө нь чадваргүй байгаа бол энэ өрхүүдийн ялгааг харуулж чадахгүй болно.

Хүнсний бус хэрэглээтэй холбоотой хоёр дахь бэрхшээлтэй асуудал нь хэрэглээг тооцох хугацааг сонгох юм. Үүнд худалдан авалт хийх давтамж, өрхийн хэрэглээгээ буцаж санах хугацааны хоорондын хамаарал орно. Ариун цэврийн хэрэгсэл, гоо сайхны бараа, орон сууцны төлбөрөөс

бусад хүнсний бус олон бараа, бүтээгдэхүүний хувьд долоо хоног, сард ямар нэгэн худалдан авалт гараагүй байдаг тул буцааж санах хугацааг ихэнхдээ сүүлийн улирал эсвэл сүүлийн жилээр сонгодог.

ӨНЭЭС нь сүүлийн сар ба сүүлийн жил гэсэн судалгааны хоёр үеийг хамарсан мэдээлэл цуглуулдаг. Аль үеийг сонгох нь хэрэглээний бүтцэд үлэмж нөлөөтэй байдаг. Өрхүүд сар бүр хүнсний бус бараа, бүтээгдэхүүн худалдан аваад байдаггүй учраас олон өрхийн хувьд ямар ч хэрэглээ мэдээлэгдэхгүй байх магадлалтай. Сүүлийн нэг сарын худалдан авалтыг тооцоонд ашигласнаар сарын дундаж хэрэглээг ойролцоогоор тооцоолж болох ч судалгаанд хамрагдсан нэг сарын хугацаанд худалдан авалт хийгээгүй өрхүүдийг хэрэглээ багатайд тооцон улмаар ядуу гэсэн ангилалд хамааруулах магадлалтай юм. Сүүлийн нэг жилийг эргэн санах хугацаа болгон авбал хүнсний бус бараа, бүтээгдэхүүний хувьд илүү үндэслэлтэй хугацаа болох учир дээрх бэрхшээл арилна. Гэвч эргэн санах хугацааг уртасгахаар нэг сул тал үүсдэг. Зарлагаа мэдээлэх өрхийн тоо нь нэмэгдэх боловч дундаж зарлага нь эргэн санах хугацаа богинотой зардлаас багасаж гарч ирдэг. Энэ хоёр сонголтын давуу болон сул талыг нь харгалзаж үзсэн гуравдахь сонголт нь эргэн санах хоёр хугацааг хоёуланг нь хослуулах арга юм. Энэ тохиолдолд хэрэв тухайн өрх сүүлийн нэг сард хүнсний бус бараа, бүтээгдэхүүн худалдан авсан бол тухайн мэдээллийг нь авч, харин сүүлийн нэг сарын хугацаанд хүнсний бус бараа бүтээгдэхүүн худалдан аваагүй бол сүүлийн нэг жилийнх нь мэдээллээс авдаг.

Удаан эдэлгээтэй бараа

Өрхийн эзэмшиж буй удаан эдэлгээт бараа нь амьжиргааны түвшнийг тодорхойлох чухал бүрэлдэхүүн хэсэг болдог. Эдгээр бараа нь удаан хугацаанд ашиглагддаг учир худалдан авсан үнэ нь хэрэглээг тодорхойлох тохиромжтой үзүүлэлт болохгүй. Энд тооцоо хийх хамгийн зөв арга нь тухайн хугацаанд эзэмшиж байгаа удаан эдэлгээт бараанаас авч байгаа сэтгэл ханамжийн түвшнийг тооцоход оршино. Энэхүү авч байгаа сэтгэл ханамжийн хэмжээ нь биетээр ажиглагдахгүй ч үнийн дүнтэй шууд пропорциональ бөгөөд элэгдлийн түвшин гэсэн үзүүлэлтээр тодорхойлогдоно. Бараа бүрийн элэгдлийн түвшнийг тооцох үйл ажиллагаа ӨНЭЗС-гаар авсан удаан эдэлгээт барааны одооны зах зээлийн үнэ, ашигласан (мэдээлэл нь өрхийн эзэмшиж буй удаан эдэлгээт барааны тоо ширхгийн хамт цуглуулагдсан) хугацаанд үндэслэнэ.²¹

Энэ бүрэлдэхүүн хэсгийн тооцоог 3 үе шаттайгаар хийнэ. Нэгдүгээрт, удаан эдэлгээт бараанаас хэрэглээний бүрэлдэхүүнд орох нэр төрлийг сонгоно. ӨНЭЗС-гаар гэр ахуйн хэрэгслээс эхлүүлээд тавилга хүртэлх 44 нэр төрлийн удаан эдэлгээт барааны талаар мэдээлэл цуглуулсан. Гэхдээ нийт удаан эдэлгээт барааны 1/3 болох өрхийн бизнест ашиглагдах бараа эсвэл сууц болон “бусад” гэж ангилагдсан бараануудыг тооцоонд оруулаагүй. Хоёрдугаарт, хэрэглээний бүрэлдэхүүнд сонгон оруулсан удаан эдэлгээт барааны хувьд элэгдлийн түвшнийг тооцохдоо нэгжийн үнэ (хувьсах хэмжигдэхүүн) ба ашигласан

хугацаанд үндэслэсэн шугаман регресс тооцсон. Энэхүү тооцооны арга нь нэг барааны хувьд хэрэглэсэн хугацаанаас хамааран элэгдлийн өөр, өөр түвшнийг бодох боломжийг олгодог. (Жишээ нь удаан эдэлгээт бараа нь шинэ бол элэгдлийн түвшин буюу бараанаас авч буй сэтгэл ханамж өндөр байна.) Эцэст нь хэрэглээг тооцохдоо тухайн барааны нэг жилийн өмнөх үнийг элэгдлийн хувиар үржүүлэн эдгээр хэрэглээг өрхөөр нэгтгэж гаргана.

Сууц

Хүн амын амьжиргааны түвшний гол үзүүлэлт нь орон сууцны нөхцөл билээ. Хөгжиж байгаа орнуудын хувьд орон сууцны түрээсийн зах зээл хязгаарлагдмал эсвэл байдаггүй учир тооцоо хийх, хэрэглээний бүтцэд оруулахад нэлээд бэрхшээлтэй байдаг. Үүнийг хэрэглээний бүтцэд оруулах зорилго нь удаан эдэлгээт бараатай адилаар тухайн орон сууцыг эзэмшиж байгаагаас авах ханамжийн хэмжээг тооцож оруулахад оршино. Хэрвээ тухайн өрх байр түрээслэн амьдарч байгаа бол төлбөрийн хэмжээ нь энэ сэтгэл ханамжийн үнэлгээ болно. Монгол орны хувьд орон сууц түрээслэн амьдарч байгаа өрхийн тоо цөөн (сүүлийн жилүүдэд нэлээд түгээмэл болж байгаа), мөн түрээсийн өртөг хэтэрхий өндөр байдаг учир уг мэдээлэл дээр үндэслэн өөрийн сууцанд амьдарч байгаа өрхийн хувьд сууцнаасаа авч байгаа сэтгэл ханамжийн хэмжээг буюу түрээсийн зардлыг тооцох боломжгүй юм. Хэдий тийм боловч ӨНЭЗС-гаар тухайн өрх хэрвээ сууцаа түрээсэлбэл хэдэн төгрөгөөр түрээслэх (хийсвэр түрээс) болон орон сууцаа худалдах үнийг нь судалсан. Бодит түрээсийн утга

21. Инфляцийн түвшин болон нэрлэсэн хүүгийн түвшинг ашиглан улам боловсронгуй болгож болно.

бүртгэгдээгүй тохиолдолд хийсвэр түрээсийн утгыг ашиглан тооцооны түрээс тооцож хэрэглээний иж бүрдэлд оруулж болно. Тооцооны түрээсийн утгыг таамаглаж гаргадаг учраас зарим тохиолдолд ашиглах боломжгүй ч байх талтай. Мөн хүн амын тал орчим хувь нь гэрт амьдардаг тул түрээсийн утгыг тооцоход бүр илүү хүндрэлтэй байна.

Тооцооны түрээсийн утгыг тооцохын тулд сууцны худалдах үнийг хамаарагч хувьсагч болгон сонгож регрессийн шинжилгээ хийсэн. Үл хамаарах хувьсагчдаар орон сууцны нөхцөлийг тодорхойлогч шал, хана, дээврийн үндсэн материалын төрөл, өрөөний тоо, усан хангамж, цахилгаан, дулаан, байршил зэргийг авсан. Орон сууцны төрлөөр гэр, сууцны тусдаа байшин, нийтийн тохилог сууцны хувьд уг тооцоог тус тусад нь хийв. Тооцооны үр дүнгээс харахад орон сууцны худалдах үнийн мэдээлэл нь сууцны нөхцөлтэй нягт хамааралтай буюу илүү бодитой байна. Энэ нь тухайн өрх сууц түрээсэлдэггүй боловч сууцны үнийн хувьд өөрсдөө барьсан эсвэл худалдаж авсан байдгаас таамагласан хийсвэр түрээсийн үнээс илүү найдвартай дүнг хэлсэн гэж үзнэ.

Гэхдээ сууцны үнийг ашиглаж сууцнаас авч байгаа үйлчилгээний тооцоог гаргахад нэмэлт тооцоо хийх буюу сууцны элэгдлийн түвшнийг тодорхойлох шаардлагатай болдог. Сууцны тусдаа байшин болон нийтийн тохилог сууц 33 жилийн дараа, гэр 17 жилийн дараа бүрэн элэгдэнэ гэж тооцоонд тусгасан болно. Тиймээс хэрэглээний бүтцийг байгуулахдаа бид сууцнаас авч буй үйлчилгээний тооцоонд сууцны үнийг ашиглан бодсон тооцооны хийсвэр түрээсийг оруулсан бөгөөд гэхдээ мэдээж хэрэв бодит түрээсийн мэдээлэл тухайн

өрхийн хувьд байгаа тохиолдолд түүнийг нь ашиглана.

Түлш, эрчим хүч

Хүнсний бус хэрэглээний анхааран үзэх бас нэг бүрэлдэхүүн хэсэг нь эрчим хүчний хэрэглээ буюу голлон халаалт, цахилгааны зардал юм. Монголын уур амьсгал өвөрмөц, өвөл нь -40, зун нь +30 хэмд хүрдэг эрс тэс уур амьсгалтай. Хэдийгээр зуны улиралд байгаль, цаг уурын нөхцөл харьцангуй тааламжтай хэдий ч өвлийн улирал нь онцгой хүнд нөхцөл үүсгэдэг. Өвлийн улирал бараг 6 сар үргэлжлэн, голдуу хасах хэмтэй байдаг бөгөөд нэг, хоёрдугаар сарын дундаж температур -25 байдаг. Энэ нь орон даяар халаалт болон түлш өрхийн хэрэглээний зайлшгүй, нэн чухал хэрэгцээ болохыг илэрхийлж байгаа бөгөөд зарим тохиолдолд хэрэглээний иж бүрдлийн маш том, чухал бүрэлдэхүүн хэсэг ч болдог.

ӨНЭЗС-гаар худалдан авсан болон өөрсдөө бэлтгэсэн түлш, мөн эрчим хүчний зардлыг өрхүүдээр өөрсдөөр нь үнэлүүлэн мэдээллийг нь цуглуулсан. Өөрсдөө бэлтгэсэн түлшний тоо, хэмжээний талаар ямар ч мэдээлэл байхгүй нөхцөлд хэрэглээний утгыг тооцох боломжгүй болох буюу өрхийн эрчим хүчний хэрэглээ дутуу тооцогдох магадлалтай байдаг. Тиймээс өрх халаалт, гэрэлтүүлэгтээ түлш буюу мод, нүүрс, аргал хэрэглэдэг бол худалдан авалтын мэдээлэл, харин худалдан аваагүй тохиолдолд өөрсдийн бэлтгэсэн түлшний тоо хэмжээний мэдээллийг нь цуглуулсан учраас хэрэглээг нь бүрэн тооцох боломжтой болсон юм.

Өрхийн өөрсдийн бэлтгэж хэрэглэсэн түлшийг үнэлэхдээ уг өрхийн харгалзах түүврийн нэгж дэх

тухайн төрлийн түлшийг худалдан авч хэрэглэсэн өрхүүдийн түлшний нэг нэгжид харгалзах медиан үнийг ашигласан. Хэрэв тухайн түүврийн нэгжид уг нэр төрлийн түлшний худалдан авалт хийгдээгүй бол худалдан авалт хийгдсэн түүний дээд түвшний (сум, аймаг, бүс, суурьшил) түүврийн нэгжид харьяалагдах медиан үнийг ашигласан. Ингээд өрхийн өөрсдийн бэлтгэж хэрэглэсэн түлшний тоо хэмжээг тухайн түлшинд харгалзах медиан үнээр үржүүлж, түлш эрчим хүчний хэрэглээнд оруулсан болно.

Б.3 Үнийн засварлалт

Монголд хүнсний бүтээгдэхүүний үнийн хэлбэлзэл өндөр. Жишээ нь, хаврын улиралд хүнсний бүтээгдэхүүний үнэ бусад улирлыг бодвол харьцангуй өндөр болдог бөгөөд бүс нутгуудын хувьд үнэ харилцан адилгүй байдаг. Ялангуяа, бусад бүсүүдтэй харьцуулахад Улаанбаатар хотод зарим бараа, бүтээгдэхүүний үнэ өндөр байдаг. Ийм ч учраас амьжиргааны түвшнийг бодитойгоор тооцохын тулд зарлагын дүнг үнийн индексийг ашиглан засварлах шаардлагатай болдог. Үнийн индекс нь үнийн түвшин, хэрэглээний бүтэц хоёроос хамааран хувьсдаг тул үнэ болон үнийн тохирох түвшинд харгалзах нийт зардалд эзлэх тухайн бараа бүтээгдэхүүний хувь хэмжээ буюу хэрэглээний хувийн жин гэсэн 2 хэсгээс бүрдэнэ. Өрхийн судалгаа нь хэрэглээний бүх нэр төрлийн хувьд нийт зардалд эзлэх тухайн бараа, бүтээгдэхүүний хувь хэмжээг, харин зөвхөн хүнсний бүтээгдэхүүний нэр төрлийн хувьд өрхөөс зарцуулсан дундаж үнийн мэдээллийг цуглуулдаг. ӨНЭЗС болон

улсын хэрэглээний үнийн индексээс авсан мэдээллийг хослуулан ашиглаж түүврийн анхан шатны нэгжийн түвшинд Паашийн үнийн индексийг тооцов. Түүврийн анхан шатны нэгжүүд нь хотод 10 өрхөөс, хөдөөд 8 өрхөөс бүрддэг. Нэг түүврийн анхан шатны нэгжид харьяалагдаж байгаа өрхүүдийн хэрэглэдэг бараа, үйлчилгээний үнэ болон хэрэглээний бүтэц нь ойролцоо байх магадлалтай.

Түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгж дэх Паашийн үнийн индексийг дараах томъёогоор тодорхойлно:

$$P_i^P = \left[\sum_{k=1}^n w_{ik} \left(\frac{P_{ik}}{P_{0k}} \right)^{-1} \right]^{-1}$$

Энд w_{ik} - түүврийн анхан шатны i нэгжийн k нэрийн барааны төсөвт/хэрэглээнд эзлэх хувийн жин;

P_{ik} - түүврийн анхан шатны i нэгжийн k нэрийн барааны дундаж үнэ (үнийн медиан);

P_{0k} - i нэгжийн k нэрийн барааны улсын дундаж үнийн түвшин (үнийн медиан).

Хүнсний хувьд нэр төрөл тус бүрийн нийт хэрэглээнд эзлэх дундаж хувь хэмжээ болон нэгжийн дундаж үнийг хоёуланг нь ӨНЭЗС-аар цуглуулсан. Хүнсний бус бүрэлдэхүүн хэсгийн хувьд өрхийн төсөвт эзлэх дундаж хувь хэмжээг ӨНЭЗС-наас, харин дундаж үнийг улсын хүнсний бус барааны үнийн мэдээллээс авч ашигласан. Хүнсний бүтээгдэхүүний хувьд цаг хугацааны болон газар зүйн байршлын засварлалтыг, харин хүнсний бус бүх бараа, бүтээгдэхүүний хувьд цаг хугацааны засварлалтыг оруулж тооцсон.

Хүснэгт Б.1. Түүврийн анхан шатны нэгжийн Паашийн индекс, бүлгээр, ярилцлага авсан сараар

	Хүнсний Паашийн индекс				Нийт Паашийн индекс			
	Улаанбаатар	Аймгийн төв	Хөдөө	Улсын дундаж	Улаанбаатар	Аймгийн төв	Хөдөө	Улсын дундаж
2016 он								
1 сар	1.00	0.96	0.92	0.97	1.01	0.99	0.97	0.99
2 сар	1.05	0.99	0.94	1.00	1.02	1.00	0.97	1.00
3 сар	1.07	1.02	0.93	1.01	1.02	1.00	0.97	1.00
4 сар	1.10	1.07	1.02	1.07	1.03	1.02	1.01	1.02
5 сар	1.12	1.08	1.03	1.08	1.03	1.02	1.01	1.02
6 сар	1.11	1.04	1.03	1.07	1.03	1.01	1.01	1.02
7 сар	1.07	1.02	0.97	1.03	1.02	1.00	0.98	1.00
8 сар	1.02	0.98	0.90	0.97	1.01	0.99	0.95	0.99
9 сар	0.98	0.96	0.95	0.97	1.00	0.99	0.98	0.99
10 сар	0.97	0.95	0.92	0.95	1.00	0.99	0.97	0.99
11 сар	0.97	0.94	0.87	0.93	1.01	0.99	0.95	0.98
12 сар	1.01	0.98	0.91	0.97	1.02	1.01	0.97	1.00
Дундаж	1.04	1.00	0.95	1.00	1.02	1.00	0.98	1.00

Эх сурвалж: ӨНЭЗС 2016.

Хүнсний бүтээгдэхүүний дундаж утгууд болон нийт үнийн индексийг сараар болон бүлгээр нь Хүснэгт Б.1-д харуулав. Энэ индексээс амьжиргааны өртөг бусад аль ч нутаг дэвсгэрээс Улаанбаатар хотод илүү өндөр байгааг, мөн улирлын нөлөөллийг харж болно. Өөрөөр хэлбэл энэ индекс 1, 2-р улиралд хамгийн өндөр, бусад улиралд арай бага байна.

Б.4 Өрхийн бүтцийн засварлалт

Аж байдлын үзүүлэлтийг бий болгох эцсийн шат нь өрхийн түвшинд тодорхойлогдсон амьжиргааны түвшний хэмжигдэхүүнүүдийг нэг хүнд ногдох хэмжээнд шилжүүлэх явдал бөгөөд зэрэгцүүлэлтийг өрхөөр биш хувь хүнээр хийдэг. Эрүүл мэндийн болон боловсролоос бусад зардлын мэдээллийг өрхийн түвшинд цуглуулдаг тул хувь хүний аж байдлын түвшнийг тооцохын тулд

өрхийн нийт хэрэглээг тухайн өрхийн нийт ам бүлийн тоонд харьцуулан тооцно. Өрхийн гишүүн бүр ижил хувь, хэмжээтэйгээр хэрэглэнэ гэж үзэх нэгдсэн практикт үндэслэнэ.

Хэрэглээний бүтэц, хэмжээг 2 аргаар засварладаг. Үүний тулд нэгдүгээрт, өрхийн ам бүлийн бүтцийн засварлалтыг хийнэ. Өрхийн гишүүдийн нас, хүйс, онцлогоос хамааран янз бүрийн хэрэгцээ, шаардлагатай байдаг боловч өөр онцлогуудыг бас авч үзэж болно. Жишсэн хүнд шилжүүлэх арга нь эдгээр ялгаатай байдлыг харгалзан өрхийн гишүүдийг “жишсэн насанд хүрсэн” гэж томъёолсон нэг хэмжээт шилжүүлдэг. Жишээ нь хүүхдийн хэрэглээ насанд хүрсэн хүнийхээс бага гэж үзвэл ам бүлийн тоо, хэрэглээний түвшин нь адилхан 2 өрхийн нэг нь хүүхэдтэй, нөгөө нь зөвхөн насанд хүрсэн хүмүүстэй бол хүүхэдтэй өрхийн нэг хүнд ногдох амьжиргааны түвшин илүү дээр байна.

Хоёр дахь засварлалт нь хэрэглээнд байгаа эдийн засгийн хэмжүүрийг засварлахад оршино. Үүнийг хэрэглэх шалтгаан нь өрхийн хэрэглэсэн зарим бараа, үйлчилгээ “нийтийн буюу дундын бараа” гэсэн онцлогтой байдаг. Өрхийн нэг гишүүний тухайн барааг хэрэглэх нь нөгөө нэг гишүүний хэрэглэх боломжийг хаахгүй бол тухайн барааг нийтийн буюу дундын гэнэ. Эдгээр барааны жишээ бол сууц, удаан эдэлгээт бараа юм. Өрхийн хэрэглээнд эзлэх нийтийн хэрэглээний барааны хувь өндөр байх тусам эдийн засгийн хэмжүүр их байна. Нөгөө талаас хувийн хэрэглээний бараа, бүтээгдэхүүнийг өрхийн нэг гишүүн хэрэглэсэн бол нөгөө гишүүн хэрэглэх боломжгүй байдаг. Хүнсний бүтээгдэхүүн нь хувийн хэрэглээний сонгомол жишээ юм. Ядуу эдийн засагтай орны хувьд хүн амын хэрэглээний түвшинд хүнсний эзлэх хувь өндөр байдаг тул эдийн засгийн хэмжүүр бага байдаг. Дээрх 2 төрлийн хэмжүүрийн засварлалтыг доорх аргаар хийнэ.

$$AE = (A + \alpha K)^\theta$$

Энд AE - өрхийн жишсэн ам бүлийн тоо. A – насанд хүрсэн хүний тоо. K - хүүхдийн тоо, α -хүүхдийг насанд хүрэгчтэй харьцуулсан харьцангуй өртгийг хэмжих параметр, θ -эдийн засгийн хэмжүүрийн зэрэг.²²

Энэ 2 параметрийн утга нь 0-1 ийн хооронд байна. Хөгжиж байгаа орны хувьд хүүхдийн хэрэглээний түвшин насанд хүрсэн хүнийхтэй харьцуулахад доогуур байдаг учир α – гийн түвшин доогуур ойролцоогоор 0.3 байдаг бол хөгжингүй орны хувьд 1-тэй ойролцоо байдаг.²³

Үүний зэрэгцээ ядуу улс орны хувьд хувийн хэрэглээний үндсэн хэсэг болох хүнсний хэрэглээ нь нийт өрхийн хэрэглээний дийлэнх хувийг эзэлдэг учир нийтийн хэрэглээний барааны эзлэх хувь бага, эдийн засгийн хэмжүүр θ нь 1-т дөхөж очдог бол баян орны хувьд 0.75 байдаг.

α болон θ -г ямар утгатайгаар авч тооцоонд ашиглах эсвэл хэрхэн шинээр тооцох, энэ нь тооцоонд хэр тохиромжтой эсэхийг тодорхойлсон нэгдсэн арга, аргачлал одоог хүртэл байхгүй маргаантай хэвээр байна. Тиймээс нэг хүнд шилжүүлэх зохицуулалтыг хийхдээ хүүхдийн хэрэглээ, насанд хүрсэн хүний хэрэглээнээс ялгаагүй, эдийн засгийн хэмжүүр байхгүй гэж үздэг олон улсад хэрэглэгддэг нэгдсэн стандартыг дагав. Энэ нь α болон θ -гийн түвшин аль аль нь нэгтэй тэнцүү гэж үзсэн дээрх томьёоны тухайн тохиолдол юм.

Өөрөөр хэлбэл гишүүн бүрийн хэрэглээний нийт хэрэглээнд эзлэх хувь адилхан хэмжээтэй, өрхийн ам бүлийн тоо нэмэгдэх тусам зардлын түвшин нэмэгдэнэ гэсэн үг юм. Нэг хүнд ногдох хэрэглээний түвшингээр тооцоо хийснээр олон ам бүлтэй, хүүхэдтэй өрхийн амьжиргааны түвшин нь цөөн ам бүлтэй, хүүхэдгүй өрхтэй харьцуулахад байгаагаасаа доогуур тооцогддог. Үүнд эдийн засгийн болон хүүхдийн өртгийн янз бүрийн хувилбарыг сонгож, ядуурлын үзүүлэлт, түүний дэс дараалал хэрхэн өөрчлөгдөж байгааг судлах нь мэдрэмжийн дүн шинжилгээ хийхэд чухал юм.

22. Хэрвээ жишсэн хүнд шилжүүлэх мэдрэмж нь “бодит хэмжээс” бол $(A + \alpha K)$ нь θ болно. Эдийн засгийн хэмжүүр нь 1- θ байна. Эдгээр параметрууд нь 0-ээс 1 байна.

23. Диатон болон Зайди (2002)

Б.5 Ядуурлын шугам

Ядуурлын шугам нь тодорхой өгөгдсөн цаг хугацаа, оршин байгаа орчинд хувь хүний амьжиргааны түвшнийг мөнгөн дүнгээр илэрхийлсэн утга юм (Раваллион 1998). Хэрвээ хэн нэгэн амьжиргааны стандарт доод түвшнээс доогуур хэрэглээтэй бол уг хүнийг ядуу гэж тооцно. Ядуурлын түвшнийг тодорхойлох нь нэлээд бэрхшээлтэй байдаг. Учир нь “амьжиргааны доод түвшин” гэсэн ойлголт, томъёололтой зарим хүн санаа нийлдэггүй. Ядуурлын шугам нь ядуурлыг хянах, түүний талаар бодлого боловсруулахад чухал.

Ядуурлын шугам нь судалгааны суурьшлуудад тогтмол байдаг. Энэ нь цаг хугацааны болон хувь хүмүүсийн хоорондох харьцуулалтыг тогтвортой болгодог. Өөрөөр хэлбэл аж байдлын адилхан түвшинтэй хоёр хүн амьдарч байгаа суурьшлаасаа шалтгаалахгүйгээр адилхан харьцуулагдана. Хоёрдугаарт, шаардлагатай хэрэглээний түвшнийг заавал тооцож оруулах хэрэгтэй. Ерөнхийдөө хоол тэжээлийн хэрэгцээг тооцдог бөгөөд тухайлбал эрүүл, идэвхтэй амьдралыг хангахуйц илчлэгийг авч байх ёстой. Эцэст нь, ядуурлын шугам нь энэ шаардлагыг хангах хамгийн бага зардал байхаар тогтоогдоно.

Хугацаагаар харьцуулах боломжийг хангахын тулд Дэлхийн Банктай хамтран ажилласны үндсэн дээр 2010 оны ядуурлын шугамыг суурь болгож, үнийн индексээр индексжүүлэх замаар урт хугацаанд ядуурлыг тооцох, зэрэгцүүлэх боломжтой болсон. Энэ арга нь тухайн хүний хэрэглэж буй бараа үйлчилгээний сагсны бүтцэд ямар нэгэн өөрчлөлт ороогүй тогтмол гэж үзвэл хэрэглээний

бараа, үйлчилгээний үнийн өсөлтөөс хамааран амьжиргааны байдал нь хэрхэн өөрчлөгдөж байгааг харуулдаг.

Бидний 2016 оны тооцоонд суурь болгон ашигласан 2010 оны ядуурлын шугамыг тооцсон үндсэн хэрэгцээний зардлын арга нь хүний үндсэн хэрэгцээнд хангалттай гэж үзсэн хэрэглээний сагсанд зарцуулах зардлыг тооцдог. Хэрвээ тухайн хүн уг сагсны зардлыг гаргах чадваргүй бол ядууд тооцогдоно. Ядуурлын шугам нь хүнсний ба хүнсний бус гэсэн хоёр үндсэн бүрэлдэхүүн хэсгээс бүрдэнэ.

Хүнсний бүрэлдэхүүн хэсэг

Энэ бүрэлдэхүүн хэсгийг байгуулах эхний алхам нь эрүүл, идэвхтэй амьдралыг хангахад шаардлагатай хүнс тэжээлийн хэмжээг тодорхойлох юм. Мэдээж, хүний эрүүл, идэвхтэй амьдралгэжюугхэлэх, үүнийгилчлэгийн хэмжээгээр хэрхэн тодорхойлох нь түвэгтэй асуудал юм. Ихэнхдээ нэг хүний хоногт авч байх ёстой илчлэгийн хэмжээг 2100 калори байхаар жишиг болгож авдаг. Хоёрдугаарт, хүнсний сагсыг сонгох ёстой. Онолын хувьд хүнсний төгсгөлгүй олон янзын сагсаар дээрх илчлэгийн хэмжээг авч болно. Эдгээрээс нэг арга нь тухайн орны жишиг болгон авч байгаа хүн амын хүнсний хэрэглээний бүтцийг харгалзан тогтоодог арга юм. Энэ судалгаанд дээрх аргыг ашиглан, нийт хүн амыг нэг хүнд ногдох хэрэглээгээр нь эрэмбэлэн, доогуур хэрэглээтэй 40 хувийн хүн амын дундаж хүнсний сагсыг сонгон авсан. Энэ нь ядуу өрхийн хэрэглээг илүү төлөөлөн илэрхийлдэг учир амьжиргааны түвшний тархалтын хамгийн доод хэсгийн хүн амын хүнсний хэрэглээний сагсыг сонгон авах нь илүү байдаг. Гуравдугаарт, хүнсний сагсыг

илчлэгийн хэмжээгээр тодорхойлохдоо хүнсний бүтээгдэхүүний илчлэгийн үзүүлэлтийг ашиглана. Энэ үзүүлэлтийг Эрүүл мэндийн яамны Нийгмийн эрүүл мэндийн хүрээлэнгээс тогтоодог. Архи, тамхи нь зайлшгүй хэрэглээ биш, мөн өрхөөс гадуур хэрэглэсэн хүнсний зүйлийн илчлэгийн хэмжээг тодорхойлоход маш их бэрхшээлтэй байдаг тул архи, тамхи, өрхөөс гадуур хэрэглэсэн хүнсний хэрэглээг энэхүү тооцоонд хамруулаагүй болно. Дөрөвдүгээрт, нэг калорийн медиан үнийг тооцож улмаар хүнсний сагсыг үнэлэхэд ашиглана. Нэгжийн үнийг тооцохдоо зөвхөн жишиг болгон авсан хүн амын мэдээлэлд тулгуурлав. Энэ нь ядуучуудын худалдан авч байгаа

үнийг илүү сайн илэрхийлэх болно. Тавдугаарт, хүнсний сагсны дундаж илчлэгийн хэмжээг тооцсон бөгөөд ингэснээр хүнсний сагсыг хоногт 1 хүн 2100 калори авахаар хуваарилсан. Тухайлбал, Монгол Улсын нийт өрхийн хамгийн бага хэрэглээтэй 40 хувийн нэг хүнд ногдох хоногийн дундаж илчлэгийн хэмжээ 1391 калори, нэг хүний хоногийн хүнсний сагсны зардал 1634 төгрөг байна. Иймээс нэг хүнд ногдох хоногийн хүнсний ядуурлын шугам 2467 төгрөг ($2467 = 1634$ төгрөг х 2100 калори / 1391 калори) байна. Хүснэгт Б.2-т гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүний илчлэгийн түвшин, хүнсний ядуурлын шугамд эзлэх хувийг тодорхойлов.²⁴

Хүснэгт Б.2. Нэг хүнд хоногт ногдох хүнсний сагс, хүнсний гол нэрийн бүлгээр

	Хоногийн илчлэг		Үнэ	
	Хэмжээ	%	Төгрөг	%
Нийт	2 100	100	2 467	100
Гурил, гурилан бүтээгдэхүүн	1 286	61	627	25
Мах, махан бүтээгдэхүүн	241	11	985	40
Загас, далайн бүтээгдэхүүн	0	0	1	0
Сүү, цагаан идээ, өндөг	141	7	340	14
Төрөл бүрийн өөх тос	235	11	125	5
Жимс, жимсгэнэ	4	0	23	1
Хүнсний ногоо	77	4	152	6
Чихэр, жимсний чанамал	93	4	93	4
Хүнсний бусад бүтээгдэхүүн	3	0	22	1
Цай, кофе	8	0	43	2
Цэвэр ус, ундаа, жимсний шүүс	5	0	22	1
Согтууруулах ундаа	6	0	33	1

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүнсний бус бүрэлдэхүүн хэсэг

Ядуурлын шугамын хүнсний бус бүрэлдэхүүн хэсэгт ямар төрлийн бараа, бүтээгдэхүүнийг хамруулах вэ гэдэг дээр санал маш их зөрөлдөөнтэй байдаг. Гэхдээ энэ бүрэлдэхүүн хэсгийн хүнсний хэсгийг сонгоход хэрэглэсэн норматив ойлголттой холбох хэрэгтэй. Хүн эрүүл байж, нийгмийн амьдралд оролцох боломжтой байхын тулд байр

сууц, хувцас, эрүүл мэнд, амралт, чөлөөт цаг зэрэгт зардал гаргах шаардлагатай болдог.

Эхний алхамд ядуучуудыг төлөөлөх жишиг бүлгийг сонгож хүнсний бус зүйлд уг бүлгийн гаргаж буй зардлыг тооцоолох хэрэгтэй. Дэлхийн банкнаас боловсруулсан нийтлэг мөрдөж

24. Хүнсний нэр төрлөөр нь харуулсан илүү дэлгэрэнгүй хүснэгтийг хавсралтын төгсгөлд өгөв.

буй арга зүйг ашиглан хүнсний бус ядуурлын хоёр шугам байгуулж болдог. Өөрөөр хэлбэл хүнсний бус ядуурлын дээд шугам гэдэг нь хүнсний хэрэглээ нь хүнсний ядуурлын шугамтай ойролцоо хүн амын хүнсний бус зүйлийн дундаж хэрэглээ юм. Энэхүү дээд жишгээр хүн амын бүлгийг сонгон авч байгаа нь хэрэв тухайн хүн эрүүл амьдарч, тодорхой түвшний үйл ажиллагааг эрхлэхэд шаардлагатай зардлыг хүнсэндээ гаргаж байгаа бол мөн амьдрахын тулд зайлшгүй шаардлагатай хүнсний бус бараа, үйлчилгээг хэрэглэдэг гэсэн таамаглалд тулгуурладаг. Нөгөө талаас хүнсний бус ядуурлын доод шугам нь нийт хэрэглээ хүнсний ядуурлын шугамтай ойролцоо хүн амын хүнсний бус зүйлийн дундаж хэрэглээ юм. Үүний цаад агуулга нь хэрэв тухайн хүн эрүүл амьдрахад шаардлагатай зардлыг хүнсэндээ гаргаж байгаа бол мөн амьдрахын тулд зайлшгүй шаардлагатай хүнсний бус зүйлийг хэрэглэдэг гэсэн таамаглалд тулгуурладаг. Хэрэв энэ хүмүүс хүнснийхээ үндсэн хэрэгцээний зарим хэсгээс татгалзаж түүнийгээ хүнсний бус зүйлд зарцуулж байгаа бол энэ нь мөнгөн дүнгээрээ хүнсний бус зүйлийн зайлшгүй шаардлагатай хамгийн бага зардал гэж бид үзэж байгаа учраас энэ доод жишиг бүлгийг сонгон авч хүнсний бус доод ядуурлын шугамыг тооцоолон гаргадаг.

Дээд, доод ядуурлын шугамыг тооцоход хүнсний хувийн жинг нь ашигладаг өөр нэг арга байдаг. Хүнсний хувийн жинг Раваллионы боловсруулсан энгийн параметрт бус тооцооны аргыг ашиглан тооцдог. Тухайлбал, дээд ядуурлын шугамын хувьд нэгдүгээрт, хүнсний ядуурлын шугамаас нэмэх, хасах нэг хувийн хооронд хүнсний хэрэглээтэй өрхийн хүнсний хувийн жинг тооцно. Үүнийг

нэмэх, хасах хоёр хувь, гурван хувь гэх мэтээр арван хувь хүртэл давтан үйлдэнэ. Хоёрдугаарт, эдгээр арван хувийн жинг дундажлан ядуурлын шугамын хүнсний хувийн жинг тооцно. Эцэст нь хүнсний ядуурлын шугамыг хүнсний энэ хувийн жинд нь хувааж дээд ядуурлын шугамыг хялбархан тооцоолно. Доод ядуурлын шугамын хувьд арга зүй нь төстэй боловч хоёр ялгаа бий. Нэгдүгээрт, нийт хэрэглээ нь хүнсний ядуурлын шугамтай тэнцүү хүн амыг жишиг бүлгээр сонгодог. Хоёрдугаарт, хүнсний хувийн жинг хоёроос хасаад хүнсний ядуурлын шугамаар үржүүлэхэд доод ядуурлын шугам гарна.²⁵

Энэ тайланд ашиглаж байгаа ядуурлын шугам нь доод ядуурлын шугам тооцох эхний арга буюу нийт хэрэглээ нь хүнсний ядуурлын шугамтай тэнцүү хүн амыг жишиг болгон авсан тооцооны үр дүн юм. Энэхүү ядуурлын шугамыг тооцоходоо нийт хэрэглээ нь хүнсний ядуурлын шугамтай ойролцоо хүн амын мэдээлэлд тулгуурлан Раваллионы боловсруулсан энгийн параметрт бус тооцооны аргыг ашиглан тооцдог. Энэхүү тайланд ашигласан ядуурлын шугамыг дунд ядуурлын шугам гэж үзсэн болно. Энэ гурван ядуурлын шугамын хүнсний болон хүнсний бус бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг харгалзах хэрэглээний үнийн индексээр индексжүүлэн 2016 оны ядуурлын шугамыг тооцож гаргасан болно (Хүснэгт Б.3). Хэдийгээр тайлангийн турш дунд ядуурлын шугамыг ашигласан хэдий ч доод болон дээд ядуурлын шугамуудыг ашигласан тооцооллыг Хавсралт В-д үзүүллээ.

25. Say FZ нь хүнсний ядуурлын шугам, FSu нь дээд жишиг бүлгийн хүнсний хувь харин FSI нь доод жишиг бүлгийн хүнсний хувь байг. Тэгвэл дээд ядуурлын FZ/FSu, доод ядуурлын шугамыг FZ*(2-FSI) томъёогоор бодно.

Хүснэгт Б.3. Нэг хүнд сард ногдох ядуурлын шугам

	Доод ядуурлын шугам		Дунд ядуурлын шугам		Дээд ядуурлын шугам	
	Төгрөг	%	Төгрөг	%	Төгрөг	%
Хүнсний	75 034	67	75 034	51	75 034	39
Хүнсний бус	37 244	33	71 111	49	116 463	61
Нийт	112 278	100	146 145	100	191 497	100

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Б.6 Ядуурлын хэмжүүрүүд

Ядуурлын хэмжүүрийн талаар олон ном, товхимол байдаг хэдий ч Фостер, Грээр, Торбек нарын 1984 онд боловсруулсан ядуурлын хэмжүүрийг түлхүү ашигладаг. Үүнийг дараах нэгдсэн томъёогоор тооцдог.

$$P_{\alpha} = (1/n) \sum_{i=1}^q \left(\frac{z - y_i}{z} \right)^{\alpha}$$

энд: α - сөрөг бус параметр, z – ядуурлын шугам, y – хэрэглээ, i - хувь хүн, n – ерөнхий олонлогт байгаа нийт хүн амын тоо, q - ядуурлын шугамаас доош хэрэглээтэй хүний тоо.

Ядуурлын хамралтын хүрээний индекс ($\alpha=0$) нь нийт хүн амд эзлэх ядуучуудын хувь бөгөөд энэ нь ядуурлын шугамаас доогуур хэрэглээтэй хүн амын эзлэх хувийг үзүүлнэ. Энэ нь ядуурлыг хэмжих хамгийн энгийн бөгөөд тайлбарлахад амархан үзүүлэлт учраас хамгийн өргөн хэрэглэгддэг хэмжүүр юм. Гэсэн ч үүнд зарим дутагдалтай тал бий. Уг үзүүлэлт нь ядуу хүмүүсийн хэрэглээний түвшин ядуурлын шугамаас хэр зэрэг хол байгаа болон ядуучуудын дунд хэрэглээний тархалт ямар байгааг үзүүлж

чаддаггүй. Ядуурлын гүнзгийрэлтийн индекс нь ($\alpha=1$) ядуурлын шугамаас ядуучуудын хэрэглээ хэр зэрэг доогуур байгааг илэрхийлнэ. Хэрэглээний хомсдол их байх тусам гүнзгийрэлт өндөр байна. Үүнийг илэрхийлж харуулснаараа ядуурлын хамралтын хүрээний индексийн эхний дутагдалтай талыг нөхнө. Ядуурлын мэдрэмжийн индекс ($\alpha=2$) нь ядуучуудын дундах хэрэглээний тархалтын мэдрэмжийг илэрхийлэх бөгөөд ядуучууд хоорондоо хийсэн шилжүүлэг нь ядуурлын индекс буюу ядуурлын хамралтын хүрээ, ядуурлын гүнзгийрэлтийг өөрчлөхгүй, харин мэдрэмжийг өөрчилнө.

Эцэст нь тэмдэглэхэд, энэ илтгэлд ядуурлын бүх үзүүлэлт стандарт алдааны хамт хэвлэгдсэн. Бүх тооцоо нь тооллогын бус түүврийн үндсэн дээр тооцогдсон тул стандарт алдаа нь түүврийн зохиомжийн элементүүд болох бүлэглэлт, түүврийн анхан шатны нэгж болон түүврийн жинг тусгах ёстой.²⁶ Ядуурлын талаар харьцуулалт хийхдээ эдгээрийг орхигдуулах нь нийт хүн ам буюу эх олонлогийн түүврээр үүссэн ялгаатай байдлыг түүврийн үйл явцын ялгаатай холих аюултай. Хавсралт Д-д ядуурлын үндсэн үзүүлэлтийн хувьд итгэмжлэгдэх интервал, түүврийн аргын нөлөөллийг үзүүлэв.

26. Илүү дэлгэрэнгүйг Ховес болон Ланжоун (1997) –аас харж болно.

Хүснэгт Б.4. Нэг хүнд ногдох хоногийн хүнсний сагс					
	Нэгжийн илчлэг (ккал)	Шаардлагатай тоо хэмжээ	Хуваарилагдсан илчлэгийн хэмжээ	Нэгжийн үнэ (төгрөг)	Үнэ (төгрөг)
Нийт			2 100		2 467
ГУРИЛ, ГУРИЛАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН					
Талх (ш=670гр), ширхэг	1 589	0.128	204	977	125
Цагаан будаа, кг	3 447	0.053	183	2 521	134
Гурил, дээд зэрэг, кг	3 617	0.009	31	1 205	10
Гурил, 1-р зэрэг, кг	3 250	0.199	646	1 058	210
Гурил, 2-р зэрэг, кг	3 474	0.007	25	910	7
Бусад гурил (арвайн г.м), кг	3 742	0.000	1	2 403	1
Гоймон, дотоод, кг	3 505	0.007	24	2 331	16
Гоймон, гадаад, кг	3 623	0.003	12	2 468	8
Гурилан боов, кг	4 050	0.036	145	2 803	100
Жигнэмэг, өрмөнцөр, кг	2 508	0.001	3	4 266	6
Бялуу, кг	3 096	0.000	1	9 527	5
Шар будаа, кг	3 513	0.002	6	1 812	3
Бусад будаа, кг	3 455	0.001	3	1 891	2
МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН					
Хонины мах, кг	1 083	0.087	94	5 010	437
Үхрийн мах, кг	1 531	0.028	43	5 720	162
Ямааны мах, кг	1 057	0.040	42	3 937	157
Адууны мах, кг	911	0.015	14	4 286	64
Тэмээний мах, кг	1 025	0.001	1	4 441	6
Борц, кг	4 292	0.004	19	22 515	98
Тахианы мах, кг	1 908	0.000	1	5 951	2
Гахайн мах, кг	3 554	0.000	0	8 195	1
Гахайн утсан мах, кг	4 580	0.000	0	7 484	0
Ангийн мах, кг	1 788	0.000	1	3 116	1
Бусад шувууны мах, кг	1 908	0.000	0	1 568	0
Дотор мах, цувдай, кг	1 057	0.016	17	2 361	37
Хиам, кг	2 666	0.003	8	6 114	17
Зайдас, кг	1 680	0.000	0	6 066	0
Лаазалсан мах, кг	2 250	0.000	1	5 252	3
ЗАГАС БОЛОН ДАЛАЙН БҮТЭЭГДЭХҮҮН					
Загас, кг	821	0.000	0	5 223	1
Хатаасан, утсан, давсалсан загас, кг	2 600	0.000	0	11 128	0
Лаазалсан загас, кг	1 965	0.000	0	6 155	0
СҮҮ, СҮҮН БҮТЭЭГДЭХҮҮН, ӨНДӨГ					
Сүү, литр	671	0.129	87	1 759	227
Тараг, литр	564	0.022	12	1 839	40
Өндөг, ширхэг	78	0.033	3	332	11

Хүснэгт Б.4-ийн үргэлжлэл					
	Нэгжийн илчлэг (ккал)	Шаардлагатай тоо хэмжээ	Хуваарилагдсан илчлэгийн хэмжээ	Нэгжийн үнэ (төгрөг)	Үнэ (төгрөг)
Ааруул, кг	4 908	0.004	19	7 307	28
Гүүний айраг, литр	487	0.003	1	3 006	9
Аарц, кг	2 566	0.003	8	2 725	9
Бяслаг, монгол, кг	4 733	0.000	2	6 760	2
Бяслаг, гадаад, кг	3 040	0.000	0	14 969	0
Эззгий, кг	4 010	0.000	2	4 401	2
Хуурай болон кофены сүү, кг	3 293	0.001	3	7 556	6
Өтгөрүүлсэн сүү, литр	4 850	0.001	4	4 764	4
Зөөхий, кг	2 495	0.000	1	6 486	3
ТӨРӨЛ БҮРИЙН ТОС, ӨӨХ					
Цэцгийн тос/масло, кг	5 323	0.006	34	4 964	31
Маргарин, кг	7 448	0.000	0	3 565	0
Ургамлын тос, литр	8 991	0.013	116	3 885	50
Өөхөн тос, кг	8 991	0.007	66	2 521	18
Өрөм, цагаан тос, кг	3 835	0.003	10	5 756	15
Шар тос, кг	8 415	0.001	10	8 409	10
Оливийн тос, литр	8 991	0.000	0	19 012	0
ЖИМС, ЖИМСГЭНЭ					
Алим, кг	468	0.005	2	2 668	14
Мандарин, кг	376	0.001	0	3 094	2
Усан үзэм, кг	716	0.000	0	4 525	1
Байгалийн жимс, кг	398	0.001	0	4 791	6
Хатаасан жимс, кг	2 721	0.000	1	4 538	1
Байгалийн самар, кг	5 980	0.000	0	3 073	0
ХҮНСНИЙ НОГОО					
Төмс, кг	877	0.072	63	1 136	82
Байцаа, кг	140	0.012	2	1 345	16
Лууван, кг	224	0.011	3	1 239	14
Манжин, кг	208	0.003	1	1 245	4
Сонгино, кг	336	0.014	5	1 541	22
Сармис, гр	1	0.386	0	6	2
Улаан лооль, кг	260	0.000	0	3 863	1
Өргөст хэмх, кг	142	0.001	0	3 713	3
Пүнтүүз, кг	3 272	0.001	3	2 548	2
Савласан өргөст хэмх, кг	164	0.000	0	4 113	1
Ногооны савласан салат, кг	1 120	0.001	1	4 514	2
Чинжүү, кг	220	0.001	0	3 783	2

Хүснэгт Б.4-ийн үргэлжлэл					
	Нэгжийн илчлэг (ккал)	Шаардлагатай тоо хэмжээ	Хуваарилагдсан илчлэгийн хэмжээ	Нэгжийн үнэ (төгрөг)	Үнэ (төгрөг)
ЧИХЭР, ЖИМСНИЙ ЧАНАМАЛ					
Элсэн чихэр, кг	3 992	0.016	64	2 703	43
Ёотон, кг	3 996	0.000	2	3 550	1
Сахар орлуулагч, гр	4	0.000	0	17	0
Хатуу чихэр, кг	3 697	0.004	14	5 383	21
Зөөлөн чихэр, кг	5 200	0.002	8	7 104	11
Шоколад, гр	5	0.368	2	17	6
Зегийн бал, гр	3	0.024	0	11	0
Компот, гр	1	0.126	0	7	1
Жимсний чанамал, нухаш, гр	3	0.610	2	7	4
Мөхөөлдөс, гр	2	0.875	2	6	5
Бохь, ширхэг	4	0.009	0	79	1
ХҮНСНИЙ БУСАД БҮТЭЭГДЭХҮҮН					
Давс, гр	0	8.872	0	1	6
Цуу, гр	1	0.039	0	7	0
Кетчуп, соус, гр	1	0.459	0	3	1
Майонез, кг	6 258	0.000	2	6 376	2
Исгэгч, гр	2	0.203	0	16	3
Амтлагч, гр	1	0.561	0	15	8
Хүүхдийн тэжээл, кг	2 940	0.000	0	2 974	0
ЦАЙ, КОФЕ					
Ногоон цай, гр	1	7.206	8	4	32
Байхуу цай, гр	1	0.455	1	21	10
Кофе, гр	1	0.081	0	16	1
Какао, гр	3	0.003	0	29	0
ЦЭВЭР УС, УНДАА, ЖИМСНИЙ ШҮҮС					
Ундаа, литр	342	0.008	3	1 550	13
Жимсний шүүс, литр	488	0.004	2	2 367	8
Цэвэр ус, савласан, литр	0	0.000	0	788	0
СОГТУУРУУЛАХ УНДАА					
Цагаан архи, дотоод, литр	2 750	0.002	6	14 070	29
Шар айраг, дотоод, литр	240	0.000	0	3 553	1
Цагаан архи, гадаад, литр	2 750	0.000	0	13 870	0
Шар айраг, гадаад, литр	240	0.000	0	3 876	0
Дарс, литр	700	0.000	0	11 346	1

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

ХАВСРАЛТ В.

ДООД, ДЭЭД
ЯДУУРЛЫН ТООЦООНУУД

Хүснэгт В.1. Нэг хүнд сард ногдох ядуурлын шугам 2014, 2016 он

	2014		2016	
	Төгрөг	%	Төгрөг	%
Доод				
Хүнсний	79 855	70	75 034	67
Хүнсний бус	34 984	30	37 244	33
Нийт	114 839	100	112 278	100
Дунд				
Хүнсний	79 855	54	75 034	51
Хүнсний бус	66 795	46	71 111	49
Нийт	146 650	100	146 145	100
Дээд				
Хүнсний	79 855	42	75 034	39
Хүнсний бус	109 394	58	116 463	61
Нийт	189 249	100	191 497	100

Санамж: Ядуурлын шугамыг 2010 онд суурилан үнийн индекс ашиглан тооцов.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт В.2. Доод ядуурлын тооцоонууд 2014, 2016 он

	2014				2016			
	Хамралтын хүрээ	Ядуурлын Гүнзгийрэлт	Мэдрэмж	Ядуу хүн ам (%)	Хамралтын хүрээ	Ядуурлын Гүнзгийрэлт	Мэдрэмж	Ядуу хүн ам (%)
Улсын дундаж	15.6	3.6	1.2	100.0	15.2	3.4	1.1	100.0
Хот	14.2	3.5	1.2	57.8	14.0	3.2	1.1	62.2
Хөдөө	18.1	3.8	1.2	42.2	17.9	3.6	1.1	37.8
Улаанбаатар	12.6	3.2	1.2	34.7	12.3	2.8	1.0	36.5
Аймгийн төв	17.3	4.0	1.4	23.2	17.3	4.0	1.3	25.8
Сумын төв	17.0	3.8	1.3	18.8	17.5	3.6	1.1	20.1
Хөдөө нутаг	19.1	3.8	1.2	23.4	18.4	3.6	1.1	17.7
Баруун	17.3	3.3	1.0	16.7	20.3	4.3	1.4	18.1
Хангай	17.5	3.4	1.0	21.3	16.8	3.3	1.0	20.3
Төв	15.2	3.9	1.4	15.4	13.1	3.1	1.1	13.4
Зүүн	25.2	6.1	2.2	11.9	24.7	5.5	1.8	11.7

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2014, 2016.

Хүснэгт В.3. Дээд ядуурлын тооцоонууд 2014, 2016 он

	2014				2016			
	Ядуурлын			Ядуу хүн ам (%)	Ядуурлын			Ядуу хүн ам (%)
	Хамралтын хүрээ	Гүнзгийрэлт	Мэдрэмж		Хамралтын хүрээ	Гүнзгийрэлт	Мэдрэмж	
Улсын дундаж	54.3	17.9	7.9	100.0	48.5	15.3	6.5	100.0
Хот	48.4	15.9	7.2	56.8	45.1	14.1	6.1	63.1
Хөдөө	64.5	21.3	9.3	43.2	55.6	17.6	7.4	36.9
Улаанбаатар	44.6	14.4	6.5	35.1	42.2	12.9	5.5	39.4
Аймгийн төв	56.3	18.9	8.6	21.7	50.9	16.6	7.3	23.8
Сумын төв	60.7	20.2	8.9	19.3	51.6	16.5	7.1	18.6
Хөдөө нутаг	67.9	22.3	9.6	23.9	60.5	18.9	7.8	18.3
Баруун	64.0	20.7	8.8	17.8	58.6	18.8	8.1	16.4
Хангай	63.5	20.5	8.8	22.2	54.4	16.9	7.0	20.7
Төв	54.9	18.3	8.3	15.9	44.0	13.7	5.9	14.1
Зүүн	65.6	24.3	11.6	8.9	63.5	22.3	10.1	9.4

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2014, 2016.

ХАВСРАЛТ Г.

СТАТИСТИКИЙН НЭМЭЛТ ХҮСНЭГТ

Хүснэгт Г.1. Нэг хүнд сард ногдох хэрэглээ, ядуурлын байдлаар, суурьшлаар

	Нийт		Улаанбаатар		Аймгийн төв		Сумын төв		Хөдөө нутаг	
	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу бус	Ядуу бус	Ядуу
	88 036	45 702	88 304	42 281	79 886	44 067	88 842	47 988	99 835	52 383
Хэрэглээ, төгрөг										
Хүнс	3 643	1 490	2 413	899	2 394	971	6 769	2 493	6 287	2 330
Архи, тамхи	18 406	3 974	20 546	4 321	17 318	4 216	17 874	3 504	12 934	3 437
Боловсрол	15 215	2 278	15 069	2 714	16 814	2 180	15 671	2 155	12 452	1 653
Эрүүл мэнд	9 815	2 171	11 517	2 109	8 813	2 030	8 555	2 189	6 788	2 457
Удаан эдэлгээт бараа 1/	25 578	4 863	38 831	6 892	20 899	5 208	10 266	3 432	3 900	1 788
Түрээс 2/	11 999	7 198	11 606	7 963	12 452	6 790	13 551	6 850	10 677	6 541
Халаалт 3/										
Гэрэл, цахилгаан, ус, телефон утасны хэрэглээ 4/	9 112	4 061	11 403	5 440	9 948	4 764	7 329	3 812	1 442	627
Хувцас	42 986	16 137	37 724	12 555	48 885	16 983	47 863	17 944	46 296	20 419
Тээвэр, холбоо	38 043	9 697	46 049	12 044	32 055	8 126	30 001	7 565	28 743	9 172
Бусад 5/	27 469	10 395	28 983	10 938	29 266	10 441	25 700	9 801	21 059	9 847
Нийт	290 304	107 965	312 445	108 156	278 731	105 776	272 422	107 733	250 413	110 654
Бүтэц, хувь										
Хүнс	30.3	42.3	28.3	39.1	28.7	41.7	32.6	44.5	39.9	47.3
Архи, тамхи	1.3	1.4	0.8	0.8	0.9	0.9	2.5	2.3	2.5	2.1
Боловсрол	6.3	3.7	6.6	4.0	6.2	4.0	6.6	3.3	5.2	3.1
Эрүүл мэнд	5.2	2.1	4.8	2.5	6.0	2.1	5.8	2.0	5.0	1.5
Удаан эдэлгээт бараа 1/	3.4	2.0	3.7	2.0	3.2	1.9	3.1	2.0	2.7	2.2
Түрээс 2/	8.8	4.5	12.4	6.4	7.5	4.9	3.8	3.2	1.6	1.6
Халаалт 3/	4.1	6.7	3.7	7.4	4.5	6.4	5.0	6.4	4.3	5.9
Гэрэл, цахилгаан, ус, телефон утасны хэрэглээ 4/	3.1	3.8	3.6	5.0	3.6	4.5	2.7	3.5	0.6	0.6
Хувцас	14.8	14.9	12.1	11.6	17.5	16.1	17.6	16.7	18.5	18.5
Тээвэр, холбоо	13.1	9.0	14.7	11.1	11.5	7.7	11.0	7.0	11.5	8.3
Бусад 5/	9.5	9.6	9.3	10.1	10.5	9.9	9.4	9.1	8.4	8.9
Нийт	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

1/ Удаан эдэлгээт барааг ашигласнаас үүссэн хэрэглээг мөнгөн дүнгээр илэрхийлэв.

2/ Сууц эзэмшсэнээс гарч буй хэрэглээг мөнгөн дүнгээр тооцсон. Хэрэв тухайн өрх сууцаа түрээслэн ашиглаж байгаа бол тооцолсон утгыг биш харин түрээсийн жинхэнэ утгыг авна.

3/ Төвлөрсөн болон орон нутгийн халаалт, мод, нүүрс, аргал, хөрзөн орно.

4/ Гэрэл, цахилгаан, усны хэрэглээг тооцсон бөгөөд телефон утасны хэрэглээг оруулаагүй.

5/ Амралт, чөлөөт цаг, үзвэр, гоо сайхан, ариун цэврийн бараа болон гэр ахуйн хэрэгсэл орно.

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.2. Нэг хүнд сард ногдох хэрэглээ, ядуурлын байдлаар, бүсээр

	Нийт		Баруун		Хангай		Төв		Зүүн		Улаанбаатар	
	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу бус	Ядуу
	88 036	45 702	78 283	46 374	87 693	49 665	96 176	46 875	84 916	47 472	88 304	42 281
Хэрэглээ, төгрөг												
Хүнс	3 643	1 490	4 053	1 617	4 065	1 743	6 049	2 279	5 055	1 848	2 413	899
Архи, тамхи	18 406	3 974	22 842	3 713	14 204	3 509	14 183	4 136	15 484	3 842	20 546	4 321
Боловсрол	15 215	2 278	16 133	2 845	14 049	1 915	16 810	1 543	13 526	1 534	15 069	2 714
Эрүүл мэнд	9 815	2 171	6 954	2 310	8 101	2 207	9 305	1 966	8 281	2 369	11 517	2 109
Удаан эдэлгээт бараа 1/	25 578	4 863	7 824	2 268	13 245	3 175	16 920	4 778	14 057	5 117	38 831	6 892
Түрээс 2/	11 999	7 198	13 924	7 703	12 238	6 556	11 748	6 549	11 157	5 821	11 606	7 963
Халаалт 3/												
Гэрэл, цахилгаан, ус,												
телефон утасны хэрэглээ 4/	9 112	4 061	5 663	2 593	5 872	2 563	9 130	4 557	7 039	3 733	11 403	5 440
Хувцас	42 986	16 137	43 662	18 108	53 611	20 833	48 365	16 262	38 446	16 417	37 724	12 555
Тээвэр, холбоо	38 043	9 697	27 225	8 573	28 252	8 266	36 269	8 680	28 660	7 269	46 049	12 044
Бусад 5/	27 469	10 395	23 805	10 508	24 840	9 851	30 578	10 595	21 847	9 102	28 983	10 938
Нийт	290 304	107 965	250 368	106 611	266 170	110 282	295 532	108 222	248 466	104 524	312 445	108 156
Бүтэц, хувь												
Хүнс	30.3	42.3	31.3	43.5	32.9	45.0	32.5	43.3	34.2	45.4	28.3	39.1
Архи, тамхи	1.3	1.4	1.6	1.5	1.5	1.6	2.0	2.1	2.0	1.8	0.8	0.8
Боловсрол	6.3	3.7	9.1	3.5	5.3	3.2	4.8	3.8	6.2	3.7	6.6	4.0
Эрүүл мэнд	5.2	2.1	6.4	2.7	5.3	1.7	5.7	1.4	5.4	1.5	4.8	2.5
Удаан эдэлгээт бараа 1/	3.4	2.0	2.8	2.2	3.0	2.0	3.1	1.8	3.3	2.3	3.7	2.0
Түрээс 2/	8.8	4.5	3.1	2.1	5.0	2.9	5.7	4.4	5.7	4.9	12.4	6.4
Халаалт 3/	4.1	6.7	5.6	7.2	4.6	5.9	4.0	6.1	4.5	5.6	3.7	7.4
Гэрэл, цахилгаан, ус,												
телефон утасны хэрэглээ 4/	3.1	3.8	2.3	2.4	2.2	2.3	3.1	4.2	2.8	3.6	3.6	5.0
Хувцас	14.8	14.9	17.4	17.0	20.1	18.9	16.4	15.0	15.5	15.7	12.1	11.6
Тээвэр, холбоо	13.1	9.0	10.9	8.0	10.6	7.5	12.3	8.0	11.5	7.0	14.7	11.1
Бусад 5/	9.5	9.6	9.5	9.9	9.3	8.9	10.3	9.8	8.8	8.7	9.3	10.1
Нийт	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

1/ Удаан эдэлгээт барааг ашигласнаас үүссэн хэрэглээг мөнгөн дүнгээр илэрхийлэв.

2/ Сууц эзэмшсэнээс гарч буй хэрэглээг мөнгөн дүнгээр тооцсон. Хэрэв тухайн өрх сууцаа түрээслэн ашиглаж байгаа бол тооцоолсон утгыг биш харин түрээсийн жинхэнэ утгыг авна.

3/ Төвлөрсөн болон орон нутгийн халаалт, мод, нүүрс, аргал, хөрзөн орно.

4/ Гэрэл, цахилгаан, усны хэрэглээг тооцсон бөгөөд телефон утасны хэрэглээг оруулаагүй.

5/ Амралт, чөлөөт цаг, үзвэр, гоо сайхан, ариун цэврийн бараа болон гэр ахуйн хэрэгсэл орно.

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.3. Нэг хүнд сард ногдох хэрэглээ, тегрегөөр, өрхийн тооны тэнцүү 10 бүлгээр

Улсын дундаж	Хот	Хөдөө	Суурьшил				Бус				
			Улаанбаатар	Аймгийн төв	Сумын төв	Хөдөө	Баруун	Хангай	Төв	Зүүн	
I	78 405	78 575	78 406	81 373	74 356	77 668	79 332	74 882	80 696	79 284	70 648
II	111 258	114 629	105 789	119 876	106 159	106 780	104 730	101 540	107 878	116 820	94 045
III	135 688	140 594	127 431	146 267	129 881	130 581	124 403	122 917	130 641	142 272	111 858
IV	157 850	164 979	146 562	171 838	152 980	151 607	141 892	144 558	148 308	167 413	127 218
V	182 519	191 886	166 214	200 413	176 641	174 560	158 472	162 775	168 429	194 366	148 487
VI	210 712	221 172	190 347	230 948	203 723	201 372	179 078	183 049	193 976	221 977	171 621
VII	242 832	255 425	218 282	266 387	233 670	230 204	203 914	210 366	223 348	255 561	195 835
VIII	285 165	299 705	254 833	313 846	273 288	269 508	237 329	241 746	261 317	298 240	225 954
IX	353 155	374 949	310 290	394 500	336 363	327 922	288 627	294 159	318 292	365 178	275 107
X	605 365	649 524	494 800	693 420	550 423	522 493	456 276	450 426	506 290	612 846	432 060
Нийт	236 288	249 102	209 260	261 826	223 689	219 234	197 322	198 561	213 864	245 333	185 222

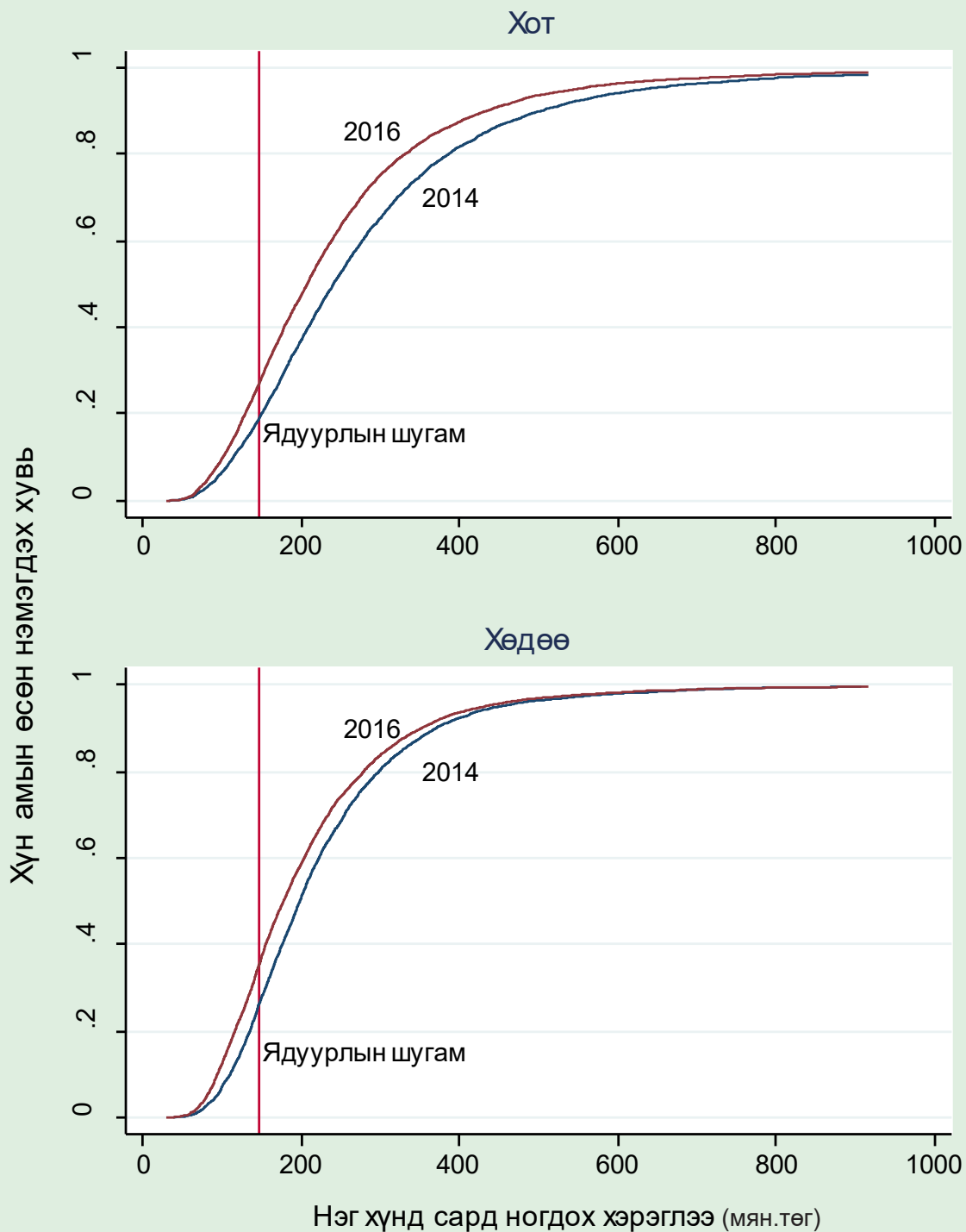
Санамж: Өрхийн тооны тэнцүү 10 бүлгийг газарзүйн суурьшил тус бүрт үүсгэсэн. Эдгээр бүлэг тус бүр нь харгалзах бүсийнхээ 10 хувийг бүрдүүлнэ. Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.4. Нийт хэрэглээнд эзлэх хувь, өрхийн тооны тэнцүү 10 бүлгээр

Улсын дундаж	Хот	Хөдөө	Суурьшил				Бүс				
			Улаанбаатар	Аймгийн төв	Сумын төв	Хөдөө	Баруун	Хангай	Төв	Зүүн	
I	3.3	3.2	3.8	3.1	3.3	3.5	4.0	3.8	3.8	3.2	3.8
II	4.7	4.6	5.1	4.6	4.7	4.9	5.3	5.1	5.0	4.8	5.1
III	5.7	5.6	6.1	5.6	5.8	6.0	6.3	6.2	6.1	5.8	6.0
IV	6.7	6.6	7.0	6.6	6.9	6.9	7.2	7.3	6.9	6.8	6.9
V	7.7	7.7	7.9	7.6	7.9	7.9	8.0	8.2	7.9	7.9	8.0
VI	8.9	8.9	9.1	8.8	9.1	9.2	9.1	9.2	9.1	9.1	9.3
VII	10.3	10.3	10.4	10.2	10.5	10.5	10.4	10.6	10.4	10.4	10.6
VIII	12.1	12.0	12.2	12.0	12.2	12.3	12.0	12.2	12.2	12.2	12.2
IX	14.9	15.1	14.8	15.0	15.0	14.9	14.6	14.8	14.9	14.9	14.8
X	25.6	26.1	23.6	26.5	24.6	23.8	23.1	22.7	23.7	25.0	23.3
Нийт	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

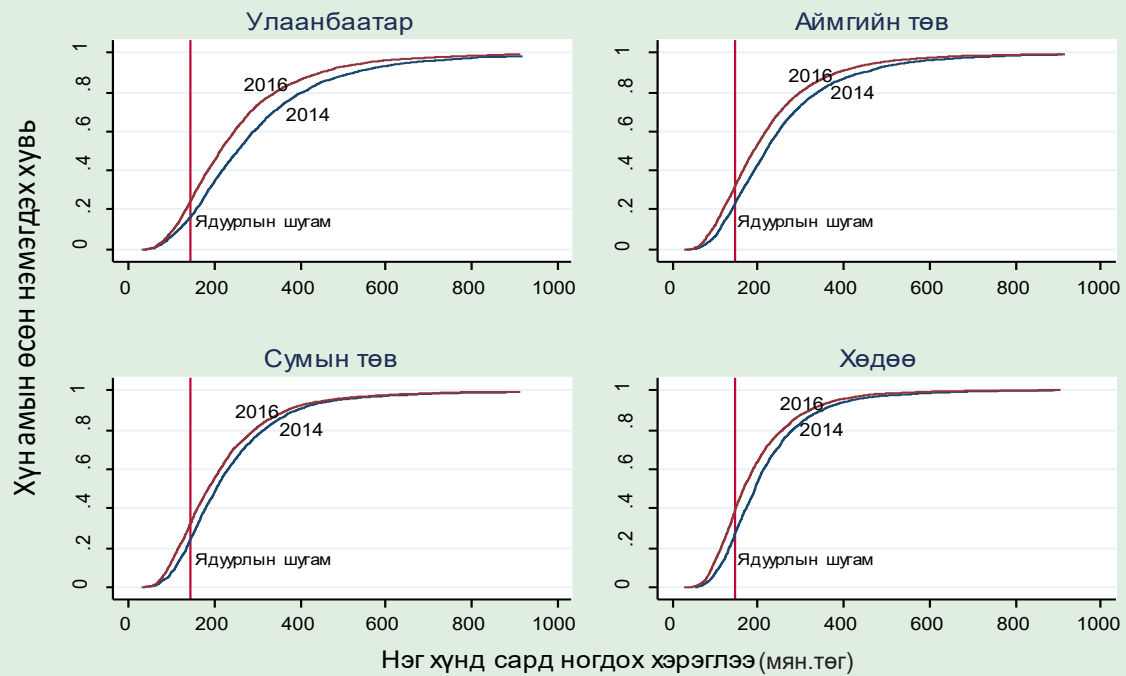
Санамж: Өрхийн тооны тэнцүү 10 бүлгийг газарзүйн суурьшил тус бүрт үүсгэсэн. Эдгээр бүлэг тус бүр нь харгалаах бүсийнхээ 10 хувийг бүрдүүлнэ. Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Зураг Г.1. Нэгдүгээр эрэмбийн стохастик хамаарал: Нэг хүнд ногдох хэрэглээний өсөн нэмэгдэх тархалт, хот, хөдөөгөөр, 2014, 2016 он

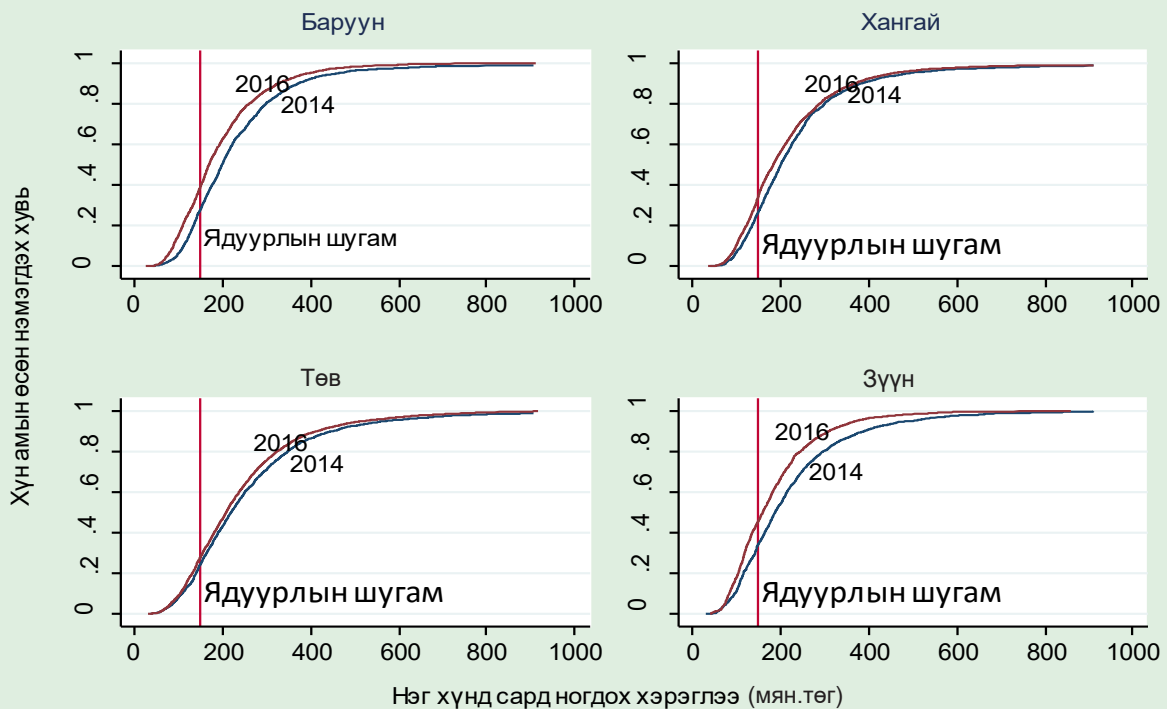
Эх сурвалж: ӨНЭЗС 2014, ӨНЭЗС 2016.

Зураг Г.2. Нэгдүгээр эрэмбийн стохастик хамаарал: Нэг хүнд ногдох хэрэглээний өсөн нэмэгдэх тархалт, суурьшлаар, 2014, 2016 он

Эх сурвалж: ӨНЭЗС 2014, ӨНЭЗС 2016.

Зураг Г.3. Нэгдүгээр эрэмбийн стохастик хамаарал: Нэг хүнд ногдох хэрэглээний өсөн нэмэгдэх тархалт, бүс нутгаар, 2014, 2016 он

Эх сурвалж: ӨНЭЗС 2014, ӨНЭЗС 2016.

Хүснэгт Г.5. Ядуурлын дүр төрх, өрхийн тэргүүлэгчийн шинж байдлаар, хот, хөдөөгөөр (хувиар)

	Ядуурлын хамралтын хүрээ			Хүн амд эзлэх хувь			Ядуучуудын эзлэх хувь		
	Хот	Хөдөө	Улсын дундаж	Хот	Хөдөө	Улсын дундаж	Хот	Хөдөө	Улсын дундаж
Нийт	27.1	34.9	29.6	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Хүйс									
Эр	26.3	35.4	29.5	77.8	86.7	80.7	75.5	88.0	80.2
Эм	30.0	31.6	30.3	22.2	13.3	19.3	24.5	12.0	19.8
Нас									
30-аас доош	22.9	35.3	27.0	12.0	12.2	12.0	10.1	12.4	11.0
30-39	33.0	42.9	36.2	28.7	29.6	29.0	34.9	36.4	35.5
40-49	27.3	36.3	30.3	27.2	29.5	27.9	27.4	30.7	28.6
50-59	25.2	27.6	26.0	18.9	17.7	18.5	17.6	14.0	16.2
60-аас дээш	20.7	20.7	20.7	13.2	11.0	12.5	10.1	6.5	8.7
Боловсролын дээд түвшин									
Боловсролгүй	65.3	49.0	52.8	1.0	7.1	3.0	2.5	10.0	5.3
Бага	52.1	43.0	45.7	3.3	15.8	7.3	6.3	19.5	11.3
Бүрэн бус дунд	46.6	41.9	43.9	9.8	28.9	15.9	16.8	34.8	23.6
Бүрэн дунд	36.6	33.4	35.7	27.5	21.5	25.5	37.0	20.6	30.8
Мэргэжлийн	28.2	24.0	27.4	22.4	10.8	18.7	23.3	7.4	17.3
Тусгай мэргэжлийн дунд	19.4	18.6	19.2	7.4	5.0	6.6	5.3	2.7	4.3
Дипломын дээд	8.7	14.1	9.5	10.2	3.5	8.1	3.3	1.4	2.6
Бакалавр	9.1	18.0	10.6	16.2	7.0	13.3	5.5	3.6	4.8
Магистр	0.3	6.0	0.8	1.7	0.4	1.3	0.0	0.1	0.0
Доктор	0.0	0.0	0.0	0.5	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0
Ажил эрхлэлт									
Ажиллах хүчний оролцоо									
Ажилтай	23.6	34.9	27.6	67.6	77.4	70.7	58.8	77.4	65.9
Ажилгүй	49.9	46.1	48.7	6.5	6.1	6.4	11.9	8.1	10.5
Ажиллах хүчнээс гадуур	30.6	30.6	30.6	26.0	16.5	22.9	29.3	14.5	23.7
Ажилтай хүн амаас									
Эдийн засгийн үйл ажиллагаа									
Хөдөө аж ахуй	39.6	39.0	39.1	3.0	44.2	16.3	4.4	49.4	21.4
Аж үйлдвэр	30.1	39.9	31.7	24.4	10.4	19.9	27.0	11.9	21.3
Үйлчилгээ	18.5	24.7	19.8	40.2	22.8	34.6	27.4	16.2	23.2
Ажил эрхлэлтийн сектор									
Малчин	30.9	38.5	37.8	1.9	40.3	14.3	2.2	44.5	18.2
Хувийн	25.8	35.7	27.5	49.0	21.3	40.1	46.6	21.8	37.2
Улсын	16.4	24.7	19.2	12.9	14.0	13.2	7.8	9.9	8.6
Төрийн өмчит үйлдвэр	15.9	24.2	17.5	3.7	1.9	3.1	2.2	1.3	1.8

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.6. Ядуурлын дүр төрх, өрхийн тэргүүлэгчийн шинж байдлаар, суурьшлаар (хувиар)

	Ядуурлын хамралтын хүрээ				Хүн амд эзлэх хувь				Ядуучуудын эзлэх хувь			
	Улаан-баатар	Аймгийн төв	Сумын төв	Хөдөө нутаг	Улаан-баатар	Аймгийн төв	Сумын төв	Хөдөө нутаг	Улаан-баатар	Аймгийн төв	Сумын төв	Хөдөө нутаг
Нийт	24.8	31.8	32.3	38.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Хүйс												
Эр	23.9	31.0	32.7	38.4	77.2	79.0	84.1	89.8	74.5	76.9	85.1	90.9
Эм	27.7	34.9	30.3	33.9	22.8	21.0	15.9	10.2	25.5	23.1	14.9	9.1
Нас												
30-аас доош	17.6	34.6	34.4	36.4	12.3	11.3	12.2	12.2	8.7	12.2	13.0	11.7
30-39	30.1	38.4	39.6	46.2	28.3	29.6	27.2	32.4	34.4	35.6	33.4	39.4
40-49	25.1	31.4	34.6	38.5	26.9	27.8	30.0	29.0	27.3	27.4	32.1	29.3
50-59	24.0	27.7	23.6	33.1	18.7	19.3	18.7	16.4	18.1	16.8	13.7	14.3
60-аас дээш	20.6	20.8	21.3	19.9	13.7	12.1	11.9	9.9	11.4	7.9	7.8	5.2
Боловсролын дээд түвшин												
Боловсролгүй	70.3	62.9	60.9	43.9	0.5	2.1	3.9	11.0	1.4	4.1	7.4	12.7
Бага	53.0	51.5	46.3	41.4	1.9	6.0	9.4	23.4	4.1	9.7	13.5	25.5
Бүрэн бус дунд	47.6	45.6	44.9	39.6	7.4	14.5	23.5	35.5	14.2	20.9	32.6	37.0
Бүрэн дунд	35.8	37.9	30.9	37.8	25.6	31.1	24.9	17.3	37.0	37.1	23.8	17.3
Мэргэжлийн	27.8	29.6	22.6	26.7	25.7	15.9	13.5	7.6	28.8	14.8	9.5	5.3
Тусгай мэргэжлийн дунд	18.6	20.7	18.1	20.8	6.9	8.5	7.3	2.2	5.2	5.5	4.1	1.2
Дипломын дээд	8.4	9.7	14.6	11.2	11.8	7.1	5.4	1.2	4.0	2.2	2.5	0.4
Бакалавр	7.5	13.4	18.3	15.6	17.6	13.5	11.5	1.6	5.3	5.7	6.5	0.7
Магистр	0.0	1.4	7.5	0.0	1.9	1.2	0.5	0.2	0.0	0.0	0.1	0.0
Доктор	0.0	0.0	0.0	0.0	0.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Ажил эрхлэлт												
Ажиллах хүчний оролцоо												
Ажилтай	20.7	29.4	30.7	38.9	67.2	68.3	69.1	87.3	56.2	63.0	65.6	89.4
Ажилгүй	48.5	52.1	46.2	45.2	6.0	7.5	9.7	1.8	11.7	12.3	13.9	2.2
Ажиллах хүчнээс гадуур	29.7	32.5	31.3	29.2	26.8	24.2	21.2	10.9	32.2	24.8	20.5	8.4
Ажилтай хүн амаас												
Эдийн засгийн үйл ажиллагаа												
Хөдөө аж ахуй	32.2	43.0	37.0	39.5	1.4	6.3	15.3	78.8	1.8	8.4	17.5	81.8
Аж үйлдвэр	27.0	36.4	38.8	47.9	24.7	23.6	16.6	2.9	27.0	27.0	20.0	3.6
Үйлчилгээ	16.5	22.8	24.5	27.0	41.0	38.4	37.2	5.6	27.3	27.5	28.2	4.0
Ажил эрхлэлтийн сектор												
Малчин	30.2	31.2	33.1	39.4	0.8	4.2	10.7	75.7	1.0	4.1	11.0	78.6
Хувийн	22.7	33.5	34.3	42.6	52.2	42.6	32.7	7.6	47.8	44.9	34.8	8.5
Улсын	13.4	20.3	25.3	20.1	11.0	16.6	22.7	3.5	6.0	10.6	17.8	1.9
Төрийн өмчит үйлдвэр	11.1	22.1	22.3	38.3	3.1	4.9	3.0	0.5	1.4	3.4	2.1	0.5

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.7. Ядуурлын дүр төрх, өрхийн тэргүүлэгчийн шинж байдлаар, бүсээр (хувиар)

	Ядуурлын хамралтын хүрээ						Хүн амд эзлэх хувь						Ядуучуудын эзлэх хувь					
	Баруун		Хангай		Төв		Зүүн		Улаанбаатар		Төв		Зүүн		Улаанбаатар			
	Хангай	Төв	Зүүн	Улаанбаатар	Баруун	Хангай	Төв	Зүүн	Улаанбаатар	Баруун	Хангай	Төв	Зүүн	Улаанбаатар				
Нийт	36.0	33.6	26.8	43.9	24.8	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0			
Хүйс																		
Эр	37.3	33.0	26.1	43.9	23.9	88.7	82.7	80.7	81.8	77.2	91.9	81.5	78.7	81.7	74.5			
Эм	25.9	36.1	29.6	44.0	27.7	11.3	17.3	19.3	18.2	22.8	8.1	18.5	21.3	18.3	25.5			
Нас																		
30-аас доош	36.6	35.8	26.6	49.2	17.6	9.8	11.6	13.2	13.3	12.3	9.9	12.4	13.1	14.9	8.7			
30-39	45.3	40.9	33.4	49.7	30.1	29.9	29.2	29.7	29.7	28.3	37.6	35.7	36.9	33.6	34.4			
40-49	37.6	34.3	26.3	44.5	25.1	30.4	29.3	27.1	28.1	26.9	31.7	29.9	26.7	28.5	27.3			
50-59	26.6	28.7	23.2	36.9	24.0	18.6	18.7	18.0	17.7	18.7	13.7	16.0	15.5	14.8	18.1			
60-аас дээш	22.5	18.1	17.3	32.3	20.6	11.3	11.2	12.0	11.2	13.7	7.0	6.1	7.7	8.2	11.4			
Боловсролын дээд түвшин																		
Боловсролгүй	54.8	43.5	46.8	65.2	70.3	6.8	5.0	3.1	6.2	0.5	10.3	6.5	5.4	9.2	1.4			
Бага	49.3	43.8	31.1	50.0	53.0	16.5	13.4	5.7	11.7	1.9	22.5	17.5	6.6	13.4	4.1			
Бүрэн бус дунд	46.2	42.5	32.3	55.1	47.6	19.4	27.0	19.1	27.8	7.4	24.9	34.2	23.0	34.9	14.2			
Бүрэн дунд	37.4	32.2	36.3	40.8	35.8	21.7	27.3	26.4	25.7	25.6	22.6	26.3	35.7	23.9	37.0			
Мэргэжлийн	27.5	30.0	22.6	34.0	27.8	14.2	10.4	17.3	7.7	25.7	10.9	9.3	14.5	6.0	28.8			
Тусгай мэргэжлийн дунд	17.4	15.6	18.2	36.6	18.6	5.2	4.4	10.1	6.2	6.9	2.5	2.0	6.9	5.1	5.2			
Дипломын дээд	16.5	9.4	8.1	19.6	8.4	3.2	3.1	8.4	6.0	11.8	1.5	0.9	2.5	2.7	4.0			
Бакалавр	14.2	13.1	15.1	25.9	7.5	12.1	8.7	9.5	8.0	17.6	4.8	3.4	5.3	4.7	5.3			
Магистр	0.0	4.8	0.0	8.0	0.0	0.9	0.8	0.5	0.6	1.9	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0			
Доктор	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0			
Ажил эрхлэлт																		
Ажиллах хүчний оролцоо																		
Ажилтай	37.0	33.7	23.6	42.2	20.7	75.8	75.9	71.3	68.6	67.2	77.7	76.2	62.7	65.9	56.2			
Ажилгүй	44.1	46.8	49.4	59.9	48.5	6.9	6.4	6.2	7.9	6.0	8.5	9.0	11.4	10.8	11.7			
Ажиллах хүчнээс гадуур	28.8	28.2	30.8	43.7	29.7	17.3	17.7	22.5	23.4	26.8	13.8	14.8	25.9	23.3	32.2			
Ажилтай хүн амаас																		
Эдийн засгийн үйл ажиллагаа																		
Хөдөө аж ахуй	49.2	39.7	22.6	43.0	32.2	31.0	34.9	19.5	26.9	1.4	42.3	41.3	16.4	26.3	1.8			
Аж үйлдвэр	44.8	35.8	29.2	57.3	27.0	12.2	16.3	19.3	14.0	24.7	15.2	17.4	21.0	18.2	27.0			
Үйлчилгээ	22.4	23.8	20.8	33.8	16.5	32.6	24.6	32.5	27.7	41.0	20.3	17.5	25.2	21.3	27.3			
Ажил эрхлэлтийн сектор																		
Малчин	48.6	39.3	17.1	38.9	30.2	28.5	32.9	15.4	21.8	0.8	38.4	38.5	9.8	19.3	1.0			
Хувийн	35.7	32.4	29.3	51.2	22.7	27.6	29.5	34.1	27.5	52.2	27.4	28.5	37.3	32.0	47.8			
Улсын	22.5	24.3	17.8	30.6	13.4	18.6	11.8	15.3	16.3	11.0	11.6	8.5	10.1	11.3	6.0			
Төрийн өмчит үйлдвэр	11.7	13.5	22.0	46.7	11.1	1.1	1.7	6.6	3.1	3.1	0.4	0.7	5.4	3.3	1.4			

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.8. Ядуурлын дүр төрх, сууцны шинж байдлаар, хот, хөдөөгөөр (хувиар)

	Ядуурлын хамралтын хүрээ			Хүн амд эзлэх хувь			Ядуучуудын эзлэх хувь		
	Хот	Хөдөө	Улсын дундаж	Хот	Хөдөө	Улсын дундаж	Хот	Хөдөө	Улсын дундаж
Нийт	27.1	34.9	29.6	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Сууц									
Гэр	48.9	40.2	44.5	28.4	61.9	39.2	51.3	71.4	58.9
Нийтийн тохилог сууц	6.8	17.7	7.2	32.7	2.7	23.1	8.2	1.4	5.6
Байшин	27.7	26.8	27.4	36.9	33.9	35.9	37.7	26.0	33.3
Бусад 1/	39.0	28.8	36.3	2.0	1.5	1.8	2.8	1.2	2.2
Усан хангамж									
Төвлөрсөн, халуун хүйтэн ус	7.5	16.8	7.9	34.6	3.2	24.5	9.5	1.5	6.5
Төвлөрсөн, хүйтэн	36.3	35.2	36.1	43.4	13.5	33.8	58.0	13.6	41.2
Хамгаалалттай худаг	37.5	34.2	35.5	11.7	37.5	20.0	16.1	36.7	23.9
Хамгаалалтгүй худаг	42.9	33.0	40.3	9.1	6.9	8.4	14.4	6.5	11.4
Зөөврийн 2/	39.9	35.2	35.8	1.0	15.1	5.5	1.5	15.2	6.7
Бусад 3/	54.6	38.6	38.9	0.2	23.9	7.8	0.4	26.4	10.3
Сайжруулсан усан хангамж 4/									
Үгүй	42.9	36.7	38.7	10.3	45.8	21.7	16.3	48.2	28.4
Тийм	25.3	33.4	27.1	89.7	54.2	78.3	83.7	51.8	71.6
Сайжруулсан ариун цэврийн байгууламж 5/									
Үгүй	53.1	39.6	41.2	2.4	39.4	14.3	4.8	44.7	19.9
Тийм	26.5	31.8	27.7	97.6	60.6	85.7	95.2	55.3	80.1
Түлш, халаалт									
Төвлөрсөн	7.5	15.9	7.9	34.5	3.7	24.6	9.5	1.7	6.6
Энгийн галлагаатай 6/	39.1	36.4	37.9	59.6	93.3	70.4	85.8	97.3	90.2
Бусад 7/	21.3	12.1	19.6	5.9	3.0	5.0	4.7	1.0	3.3
Цахилгаан									
Төвлөрсөн	26.9	32.3	28.1	99.0	59.4	86.3	98.3	55.1	82.0
Орон нутгийн	53.1	17.6	43.1	0.3	0.2	0.2	0.5	0.1	0.3
Нарны	37.6	38.3	38.3	0.6	38.5	12.8	0.8	42.3	16.5
Бусад 8/	49.3	51.4	51.1	0.1	1.4	0.5	0.2	2.1	0.9
Цахилгаангүй	91.9	35.1	45.5	0.0	0.4	0.2	0.2	0.4	0.3

1/ Бусад сууцанд оюутны дотуур байр, компанийн ажилчдын байр болон айл, өрхөд зориулаагүй бусад байшингуудыг оруулав.

2/ Мөн зөөврийн усыг нөөцөлдөг газрууд багтана.

3/ Булаг, гол, цас, мөс болон бусад.

4/ Энэ нь сууцанд холбогдсон болон эсвэл нийтийн шугам, хамгаалалттай худаг болон булгаас ус авдаг хүн амын хувийн жинг илэрхийлнэ. Сайжруулаагүй эх үүсвэрт зөөврийн ус, ус нөөцөлдөг газрууд, хамгаалалтгүй худаг, булаг, бусад эх үүсвэр орно.

5/ Ариун цэврийн байгууламж гэдэгт бохир гадагшлуулах хувийн болон нийтийн цооног, шугамтай өрхүүдийн хувийн жинг оруулан тооцно. Энэ нь сууцны гадна бие засах газраас эхлээд бохир усны сүлжээнд холбогдсон бие засах газар байж болно.

6/ Мод, нүүрс, аргал, хэрзэнгөөр галладаг энгийн халаалтын хэрэгсэл.

7/ Хувийн нам даралтын зуух гэх мэт хувийн халаалтын хэрэгсэл.

8/ Салхи, бага оврын цахилгаан үүсгүүр болон бусад цахилгаан үүсгүүр, лаа.

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.9. Ядуурлын дүр төрх, сууцны шинж байдлаар, суурьшлаар (хувиар)

	Ядуурлын хамралтын хүрээ				Хүн амд эзлэх хувь				Ядуучуудын эзлэх хувь			
	Улаан-Аймгийн Сумын төв		Хөдөө нутаг		Улаан-Аймгийн Сумын төв		Хөдөө нутаг		Улаан-Аймгийн Сумын төв		Хөдөө нутаг	
	төв	төв	төв	төв	төв	төв	төв	төв	төв	төв	төв	төв
Нийт	24.8	31.8	32.3	38.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Сууц	49.3	48.2	42.3	38.9	26.3	32.8	44.3	83.0	52.3	49.7	58.0	85.0
Гэр	5.5	10.8	17.8	16.3	36.8	24.5	4.7	0.3	8.2	8.3	2.6	0.1
Нийтийн тохилог сууц	25.9	30.8	24.9	33.6	35.0	40.7	48.9	15.9	36.5	39.4	37.8	14.0
Байшин	38.1	40.8	26.0	37.8	1.9	2.0	2.1	0.8	3.0	2.6	1.7	0.8
Бусад 1/												
Усан хангамж												
Төвлөрсөн, халуун хүйтэн ус	5.9	11.6	17.3	10.6	37.8	28.3	5.5	0.5	9.1	10.3	2.9	0.1
Төвлөрсөн, хүйтэн	35.4	39.5	35.1	36.7	50.9	28.4	22.9	2.2	72.6	35.3	24.8	2.2
Хамгаалалттай худаг	35.7	38.2	33.3	36.6	4.7	25.6	51.4	20.9	6.8	30.7	53.0	20.1
Хамгаалалтгүй худаг	43.0	42.8	32.0	35.3	6.5	14.2	9.0	4.3	11.3	19.1	8.9	4.0
Зөөврийн 2/	55.6	39.2	31.9	36.2	0.1	2.9	6.2	25.8	0.2	3.5	6.1	24.6
Бусад 3/	50.0	54.8	26.6	40.2	0.0	0.6	5.2	46.3	0.0	1.0	4.3	49.0
Сайжруулсан усан хангамж 4/												
Үгүй	43.2	42.6	30.6	38.6	6.6	17.7	20.3	76.4	11.5	23.7	19.3	77.6
Тийм	23.5	29.5	32.7	36.1	93.4	82.3	79.7	23.6	88.5	76.3	80.7	22.4
Сайжруулсан ариун цэврийн байгууламж 5/												
Үгүй	53.3	53.0	44.6	39.0	1.4	4.5	7.8	77.1	3.0	7.5	10.8	79.1
Тийм	24.4	30.8	31.3	34.6	98.6	95.5	92.2	22.9	97.0	92.5	89.2	20.9
Түлш, халаалт												
Төвлөрсөн	5.9	11.8	16.3	10.3	37.6	28.2	6.4	0.5	8.9	10.4	3.2	0.1
Энгийн галлагаатай 6/	37.9	41.0	34.5	38.3	55.0	68.7	89.1	98.4	84.1	88.5	95.3	99.3
Бусад 7/	23.5	11.0	10.6	19.5	7.4	3.1	4.5	1.1	7.0	1.1	1.5	0.6
Цахилгаан												
Төвлөрсөн	24.7	31.5	32.0	34.6	99.4	98.1	95.5	16.3	99.1	97.1	94.7	14.8
Орон нутгийн	52.4	53.7	4.8	43.7	0.2	0.4	0.3	0.1	0.3	0.7	0.0	0.2
Нарны	20.1	44.2	38.2	38.3	0.2	1.3	3.7	80.2	0.2	1.8	4.4	80.9
Бусад 8/	35.7	71.6	57.1	50.6	0.1	0.1	0.3	2.7	0.2	0.3	0.6	3.6
Цахилгаангүй	100.0	73.2	48.4	31.2	0.0	0.0	0.2	0.7	0.2	0.1	0.3	0.6

1/ Бусад сууцанд оюутны дотуур байр, компанийн ажилчдын байр болон айл, өрхөд зориулаагүй бусад байшингуудыг оруулав.

2/ Мөн зөөврийн усыг нөөцөлдөг газрууд багтана.

3/ Булаг, гол, цас, мөс болон бусад.

4/ Энэ нь сууцанд холбогдсон болон эсвэл нийтийн шугам, хамгаалалттай худаг болон булгаас ус авдаг хүн амын хувийн жинг илэрхийлнэ. Сайжруулаагүй эх үүсвэрт зөөврийн ус, ус нөөцөлдөг газрууд, хамгаалалтгүй худаг, булаг, бусад эх үүсвэр орно.

5/ Ариун цэврийн байгууламж гэдэгт бохир гадагшлуулах хувийн болон нийтийн цооног, шугамтай өрхүүдийн хувийн жинг оруулан тооцно. Энэ нь сууцны гадна бие засах газраас эхлээд бохир усны сүлжээнд холбогдсон бие засах газар байж болно.

6/ Мод, нүүрс, аргал, хөрзөнгөөр галладаг энгийн халаалтын хэрэгсэл.

7/ Хувийн нам даралтын зүүх гэх мэт хувийн халаалтын хэрэгсэл.

8/ Салхи, бага оврын цахилгаан үүсгүүр болон бусад цахилгаан үүсгүүр, лаа.

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.10. Ядуурлын дүр төрх, сууцны шинж байдлаар, бүсээр (хувиар)

	Ядуурлын хамралтын хүрээ						Хүн амд эзлэх хувь						Ядуучуудын эзлэх хувь																	
	Баруун		Хангай		Төв		Зүүн		Улаанбаатар		Төв		Зүүн		Улаанбаатар		Төв		Зүүн		Улаанбаатар									
	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв								
Нийт	36.0	33.6	26.8	43.9	24.8	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0								
Сууц	44.6	42.9	33.4	52.7	49.3	52.2	55.8	41.0	49.5	26.3	64.5	71.4	51.1	59.4	52.3	36.5	37.0	27.8	4.6	3.0	3.0	3.0								
Гэр	3.4	5.1	12.0	28.0	5.5	4.6	9.0	20.7	12.9	36.8	0.4	1.4	9.3	8.2	8.2	29.3	25.6	28.0	36.2	25.9	42.8	34.5	33.7	35.0	34.8	26.3	37.0	27.8	36.5	
Байшин	18.5	44.4	23.6	52.1	38.1	0.5	0.7	3.0	3.9	1.9	0.2	0.9	2.6	4.6	3.0	18.5	44.4	23.6	52.1	38.1	0.5	0.7	3.0	3.9	1.9	0.2	0.9	2.6	4.6	
Усан хангамж	3.5	6.8	12.6	26.9	5.9	5.8	9.7	24.3	14.9	37.8	0.6	2.0	11.5	9.1	9.1	34.7	35.0	29.6	46.5	35.7	49.3	22.9	27.6	36.5	4.7	47.6	24.2	30.5	38.7	6.8
Төвлөрсөн, халуун хүйтэн ус	34.7	36.0	31.2	53.0	35.4	7.7	29.2	15.7	26.4	50.9	7.4	31.3	18.3	31.8	31.8	34.8	35.5	29.6	46.5	35.7	49.3	22.9	27.6	36.5	4.7	47.6	24.2	30.5	38.7	6.8
Төвлөрсөн, хүйтэн	43.1	36.2	39.3	37.7	43.0	4.5	6.9	19.2	7.6	6.5	5.4	7.5	28.2	6.5	11.3	41.8	40.6	20.8	40.7	55.6	9.8	9.3	9.3	14.2	0.1	11.3	11.2	7.2	13.1	0.2
Хамгаалалттай худаг	43.5	36.3	30.5	70.7	50.0	22.9	22.0	3.8	0.5	0.0	27.7	23.8	4.4	0.8	0.0	43.5	36.3	30.5	70.7	50.0	22.9	22.0	3.8	0.5	0.0	27.7	23.8	4.4	0.8	0.0
Хамгаалалтгүй худаг	43.0	36.2	39.3	37.7	43.0	4.5	6.9	19.2	7.6	6.5	5.4	7.5	28.2	6.5	11.3	41.8	40.6	20.8	40.7	55.6	9.8	9.3	9.3	14.2	0.1	11.3	11.2	7.2	13.1	0.2
Зөөврийн 2/	43.5	36.3	30.5	70.7	50.0	22.9	22.0	3.8	0.5	0.0	27.7	23.8	4.4	0.8	0.0	43.5	36.3	30.5	70.7	50.0	22.9	22.0	3.8	0.5	0.0	27.7	23.8	4.4	0.8	0.0
Бусад 3/	43.0	36.2	39.3	37.7	43.0	4.5	6.9	19.2	7.6	6.5	5.4	7.5	28.2	6.5	11.3	41.8	40.6	20.8	40.7	55.6	9.8	9.3	9.3	14.2	0.1	11.3	11.2	7.2	13.1	0.2
Бусад 4/	43.0	36.2	39.3	37.7	43.0	4.5	6.9	19.2	7.6	6.5	5.4	7.5	28.2	6.5	11.3	41.8	40.6	20.8	40.7	55.6	9.8	9.3	9.3	14.2	0.1	11.3	11.2	7.2	13.1	0.2
Сайжруулсан усан хангамж 4/	43.0	36.2	39.3	37.7	43.0	4.5	6.9	19.2	7.6	6.5	5.4	7.5	28.2	6.5	11.3	41.8	40.6	20.8	40.7	55.6	9.8	9.3	9.3	14.2	0.1	11.3	11.2	7.2	13.1	0.2
Үгүй	43.0	36.2	39.3	37.7	43.0	4.5	6.9	19.2	7.6	6.5	5.4	7.5	28.2	6.5	11.3	41.8	40.6	20.8	40.7	55.6	9.8	9.3	9.3	14.2	0.1	11.3	11.2	7.2	13.1	0.2
Тийм	31.9	31.2	23.9	45.0	23.5	62.8	61.8	67.6	77.8	93.4	55.6	57.5	60.2	79.6	88.5	31.9	31.2	23.9	45.0	23.5	62.8	61.8	67.6	77.8	93.4	55.6	57.5	60.2	79.6	88.5
Сайжруулсан ариун цэврийн байгууламж 5/	50.2	38.3	29.2	46.2	53.3	26.1	31.0	17.4	23.6	1.4	36.4	35.4	18.9	24.8	3.0	50.2	38.3	29.2	46.2	53.3	26.1	31.0	17.4	23.6	1.4	36.4	35.4	18.9	24.8	3.0
Үгүй	31.0	31.4	26.3	43.2	24.4	73.9	69.0	82.6	76.4	98.6	63.6	64.6	81.1	75.2	97.0	31.0	31.4	26.3	43.2	24.4	73.9	69.0	82.6	76.4	98.6	63.6	64.6	81.1	75.2	97.0
Түлш, халаалт	3.3	6.4	12.7	27.9	5.9	6.2	9.7	24.7	15.5	37.6	0.6	1.8	11.7	9.8	8.9	3.3	6.4	12.7	27.9	5.9	6.2	9.7	24.7	15.5	37.6	0.6	1.8	11.7	9.8	8.9
Төвлөрсөн	39.3	36.9	32.7	48.0	37.9	89.5	88.8	71.7	81.5	55.0	97.6	97.6	87.6	88.9	84.1	39.3	36.9	32.7	48.0	37.9	89.5	88.8	71.7	81.5	55.0	97.6	97.6	87.6	88.9	84.1
Энгийн галлагаатай 6/	15.2	12.7	5.2	17.6	23.5	4.3	1.5	3.6	3.0	7.4	1.8	0.6	0.7	1.2	7.0	15.2	12.7	5.2	17.6	23.5	4.3	1.5	3.6	3.0	7.4	1.8	0.6	0.7	1.2	7.0
Бусад 7/	31.2	31.1	27.7	44.7	24.7	71.8	69.0	85.1	77.8	99.4	62.3	63.9	87.9	79.2	99.1	31.2	31.1	27.7	44.7	24.7	71.8	69.0	85.1	77.8	99.4	62.3	63.9	87.9	79.2	99.1
Цахилгаан	22.9	33.6	49.1	0.0	52.4	0.2	0.1	0.7	0.2	0.2	0.1	0.1	1.3	0.0	0.3	22.9	33.6	49.1	0.0	52.4	0.2	0.1	0.7	0.2	0.2	0.1	0.1	1.3	0.0	0.3
Төвлөрсөн	48.1	38.6	19.6	40.3	20.1	27.4	29.6	13.6	19.0	0.2	36.6	34.1	10.0	17.5	0.2	48.1	38.6	19.6	40.3	20.1	27.4	29.6	13.6	19.0	0.2	36.6	34.1	10.0	17.5	0.2
Орон нутгийн	63.9	54.1	49.5	49.0	35.7	0.5	0.8	0.4	2.7	0.1	0.8	1.3	0.8	3.1	0.2	63.9	54.1	49.5	49.0	35.7	0.5	0.8	0.4	2.7	0.1	0.8	1.3	0.8	3.1	0.2
Нарны	44.3	41.5	7.8	60.5	100.0	0.1	0.5	0.2	0.2	0.0	0.2	0.6	0.1	0.3	0.2	44.3	41.5	7.8	60.5	100.0	0.1	0.5	0.2	0.2	0.0	0.2	0.6	0.1	0.3	0.2
Бусад 8/	44.3	41.5	7.8	60.5	100.0	0.1	0.5	0.2	0.2	0.0	0.2	0.6	0.1	0.3	0.2	44.3	41.5	7.8	60.5	100.0	0.1	0.5	0.2	0.2	0.0	0.2	0.6	0.1	0.3	0.2
Цахилгаангүй	44.3	41.5	7.8	60.5	100.0	0.1	0.5	0.2	0.2	0.0	0.2	0.6	0.1	0.3	0.2	44.3	41.5	7.8	60.5	100.0	0.1	0.5	0.2	0.2	0.0	0.2	0.6	0.1	0.3	0.2

1/ Бусад сууцанд оюутны дотуур байр, компанийн ажилчдын байр болон айл, өрхөд зориулаагүй бусад байшингуудыг оруулав.

2/ Мөн зөөврийн усыг нөөцөлдөг газрууд багтана.

3/ Булаг, гол, цас, мөс болон бусад.

4/ Энэ нь сууцанд холбогдсон болон эсвэл нийтийн шугам, хамгаалалттай худаг болон булгаас ус авдаг хүн амын хувийн жинг илэрхийлнэ. Сайжруулаагүй эх үүсвэрт зөөврийн ус, ус нөөцөлдөг газрууд, хамгаалалтгүй худаг, булаг, бусад эх үүсвэр орно.

5/ Ариун цэврийн байгууламж гэдэгт бохир гадагшлуулах хувийн болон нийтийн цооног, шугамтай өрхүүдийн хувийн жинг оруулан тооцно. Энэ нь сууцны гадна бие засах газраас эхлээд бохир усны сүлжээнд холбогдсон бие засах газар байж болно.

6/ Мод, нүүрс, аргал, хөрзөнгөөр галладаг энгийн халаалтын хэрэгсэл.

7/ Хувийн нам даралтын зуух гэх мэт хувийн халаалтын хэрэгсэл.

8/ Салхи, бага оврын цахилгаан үүсгүүр болон бусад цахилгаан үүсгүүр, лаа.

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.11. Насанд хүрэгсдийн боловсролын дээд түвшин (хувиар)

	Боловсролгүй		Бага		Бүрэн бус дунд		Бүрэн дунд		Техникийн болон мэргэжлийн		Тусгай мэргэжлийн дунд		Дипломын дээд		Бакалавр		Магистр		Доктор		Нийт		
	2.9	6.1	13.4	29.6	13.9	7.1	8.7	16.7	1.5	0.2	100.0												
Улсын дундаж	2.9	6.1	13.4	29.6	13.9	7.1	8.7	16.7	1.5	0.2	100.0												
Байршил																							
Хот	1.3	2.9	8.2	30.9	16.3	7.7	10.8	19.7	1.9	0.3	100.0												
Хөдөө	6.4	12.9	24.6	26.8	8.7	5.6	4.2	10.4	0.5	0.0	100.0												
Улаанбаатар	0.8	1.9	6.5	29.9	18.4	7.2	11.9	20.8	2.2	0.4	100.0												
Аймгийн төв	2.5	5.0	11.5	33.0	11.9	8.8	8.5	17.5	1.4	0.1	100.0												
Сумын төв	3.6	8.1	18.8	29.0	10.1	8.0	6.1	15.5	0.8	0.0	100.0												
Хөдөө нутаг	9.7	18.7	31.6	24.1	7.1	2.8	1.8	4.1	0.1	0.0	100.0												
Баруун	5.9	12.6	16.3	28.8	10.2	5.2	3.8	16.0	1.1	0.0	100.0												
Хангай	4.7	11.3	22.7	30.6	8.2	4.9	3.8	12.9	1.0	0.0	100.0												
Төв	3.1	4.9	15.8	28.7	13.0	11.2	9.7	12.8	0.6	0.0	100.0												
Зүүн	6.3	10.0	22.3	28.6	8.3	5.9	7.4	10.6	0.6	0.0	100.0												
Хүйс																							
Эрэгтэй	3.3	6.2	14.7	30.0	17.5	5.4	7.5	14.1	1.1	0.3	100.0												
Эмэгтэй	2.6	6.0	12.3	29.2	10.7	8.6	9.7	19.1	1.8	0.1	100.0												
Өрхийн тооны тэнцүү 5 бүлгээр																							
I	6.2	9.3	22.8	34.9	13.4	4.0	2.7	6.7	0.1	0.0	100.0												
II	4.1	7.8	17.9	33.3	15.5	4.8	5.1	11.2	0.3	0.0	100.0												
III	2.7	6.0	13.7	30.4	15.5	6.9	7.9	16.3	0.6	0.1	100.0												
IV	2.0	5.2	10.2	28.0	13.6	8.6	10.6	20.1	1.5	0.2	100.0												
V	0.9	3.4	6.2	23.9	11.8	9.6	14.4	25.1	4.1	0.6	100.0												
Ядуурлын байдлаар																							
Ядуу бус	2.1	5.1	10.8	27.9	13.7	8.1	10.5	19.6	1.9	0.3	100.0												
Ядуу	5.4	8.9	21.3	34.8	14.4	4.0	3.2	7.9	0.1	0.0	100.0												

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.12. Насанд хүрэгсдийн боловсролын дээд түвшин, ядуурлын байдлаар (хувиар)

	Боловсролгүй		Бага		Бүрэн бус дунд		Техникийн болон мэргэжлийн		Тусгай мэргэжлийн дунд		Дипломын дээд		Магистр		Доктор		Нийт	
	Боловсролгүй	Бага	Бүрэн бус дунд	Бүрэн бус дунд	Техникийн болон мэргэжлийн	Тусгай мэргэжлийн дунд	Дипломын дээд	Магистр	Доктор	Нийт								
Улсын дундаж	2.9	6.1	13.4	29.6	13.9	7.1	8.7	16.7	1.5	0.2	100.0							
Ядуурлын байдал																		
Ядуу бус	2.1	5.1	10.8	27.9	13.7	8.1	10.5	19.6	1.9	0.3	100.0							
Ядуу	5.4	8.9	21.3	34.8	14.4	4.0	3.2	7.9	0.1	0.0	100.0							
Байршил																		
Хотын, ядуу бус	0.8	2.3	6.1	28.2	15.7	8.6	12.8	22.8	2.5	0.4	100.0							
Хотын, ядуу	3.1	4.9	15.4	40.3	18.3	5.0	4.0	9.0	0.1	0.0	100.0							
Хөдөөгийн, ядуу бус	5.1	11.7	21.9	27.2	9.1	7.0	5.1	12.1	0.7	0.0	100.0							
Хөдөөгийн, ядуу	9.3	15.6	31.2	25.7	7.8	2.3	2.0	6.1	0.1	0.0	100.0							
Улаанбаатар хотын, ядуу бус	0.5	1.5	4.7	26.8	17.5	8.0	13.9	23.9	2.8	0.6	100.0							
Улаанбаатар хотын, ядуу	1.8	3.4	13.9	41.8	21.8	4.3	4.4	8.7	0.1	0.0	100.0							
Аймгийн төвийн ядуу бус	1.5	4.2	9.2	31.2	11.6	9.9	10.3	20.4	1.8	0.1	100.0							
Аймгийн төвийн ядуу	5.1	7.2	17.7	38.0	12.9	6.0	3.3	9.7	0.2	0.0	100.0							
Сумын төвийн ядуу бус	2.5	7.0	15.8	29.2	10.3	9.5	7.2	17.5	1.0	0.0	100.0							
Сумын төвийн ядуу	6.7	11.0	27.3	28.6	9.5	3.6	3.2	9.9	0.3	0.0	100.0							
Хөдөө нутгийн ядуу бус	8.7	18.0	30.0	24.7	7.6	3.6	2.3	5.0	0.2	0.0	100.0							
Хөдөө нутгийн ядуу	12.1	20.3	35.2	22.7	6.0	0.9	0.7	2.2	0.0	0.0	100.0							
Баруун бүсийн ядуу бус	4.7	10.6	13.3	29.6	10.3	6.6	4.3	19.1	1.5	0.0	100.0							
Баруун бүсийн ядуу	8.8	17.4	23.4	26.9	10.0	2.1	2.5	8.7	0.1	0.0	100.0							
Хангайн бүсийн ядуу бус	3.8	10.2	19.7	30.7	7.9	6.1	4.7	15.4	1.3	0.1	100.0							
Хангайн бүсийн ядуу	6.9	13.8	30.4	30.2	8.7	2.0	1.3	6.5	0.2	0.0	100.0							
Төвийн бүсийн ядуу бус	2.3	4.9	14.9	26.2	13.1	12.1	11.6	14.1	0.8	0.0	100.0							
Төвийн бүсийн ядуу	6.0	5.0	19.2	37.6	12.4	8.2	3.2	8.4	0.0	0.0	100.0							
Зүүн бүсийн ядуу бус	4.2	9.1	18.0	29.5	8.4	7.2	9.6	13.1	0.9	0.0	100.0							
Зүүн бүсийн ядуу	9.7	11.4	29.4	27.2	8.1	3.9	3.8	6.4	0.2	0.0	100.0							
Хүйс																		
Эрэгтэй ядуу бус	2.3	5.0	12.2	29.1	17.6	6.1	9.1	16.8	1.4	0.4	100.0							
Эрэгтэй ядуу	6.4	9.9	22.4	32.8	17.1	3.1	2.7	5.5	0.1	0.0	100.0							
Эмэгтэй ядуу бус	1.9	5.3	9.6	26.8	10.2	9.9	11.7	22.1	2.4	0.2	100.0							
Эмэгтэй ядуу	4.6	8.0	20.3	36.5	12.0	4.7	3.6	10.0	0.2	0.0	100.0							

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.13. Насанд хүрсэн хүн ам, боловсролын дээд түвшингээр (хувиар)

	Боловсролгүй		Бага		Бүрэн бус дунд		Бүрэн дунд		Техникийн болон мэргэжлийн		Тусгай мэргэжлийн дунд		Дипломын дээд		Бакалавр		Магистр		Доктор		Нийт		
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
Улсын дундаж	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
Байршил																							
Хот	31.2	32.5	41.6	71.2	80.0	80.0	74.7	84.7	80.3	89.2	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	68.2	
Хөдөө	68.8	67.5	58.4	28.8	20.0	20.0	25.3	15.3	19.7	10.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	31.8	
Улаанбаатар	12.2	14.0	22.3	46.1	60.6	60.6	46.6	62.7	56.7	68.7	95.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	45.7	
Аймгийн төв	19.0	18.5	19.3	25.1	19.4	19.4	28.1	22.0	23.6	20.5	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	22.5	
Сумын төв	21.4	23.2	24.6	17.1	12.7	12.7	19.7	12.4	16.2	9.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	17.5	
Хөдөө нутаг	47.4	44.2	33.8	11.6	7.3	7.3	5.6	3.0	3.5	1.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	14.3	
Баруун	26.2	27.1	15.9	12.7	9.6	9.6	9.6	5.6	12.4	9.3	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	13.0	
Хангай	29.5	34.3	31.4	19.1	10.9	10.9	12.9	8.1	14.3	12.3	3.3	3.3	3.3	3.3	3.3	3.3	3.3	3.3	3.3	3.3	3.3	18.5	
Төв	16.7	12.8	18.5	15.2	14.6	14.6	24.9	17.5	12.0	6.7	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	15.6	
Зүүн	15.3	11.8	11.9	6.9	4.3	4.3	6.0	6.1	4.5	3.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	7.2	
Хүйс																							
Эрэгтэй	52.9	47.7	51.3	47.4	59.0	59.0	35.6	40.5	39.3	34.2	68.2	68.2	68.2	68.2	68.2	68.2	68.2	68.2	68.2	68.2	68.2	46.8	
Эмэгтэй	47.1	52.3	48.7	52.6	41.0	41.0	64.5	59.5	60.7	65.8	31.8	31.8	31.8	31.8	31.8	31.8	31.8	31.8	31.8	31.8	31.8	53.2	
Өрхийн тооны тэнцүү 5 бүлгээр																							
I	34.0	24.9	27.5	19.1	15.6	15.6	9.1	5.0	6.4	0.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	16.2	
II	25.7	23.5	24.5	20.6	20.5	20.5	12.6	10.8	12.3	3.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	18.3	
III	18.0	19.8	20.4	20.6	22.3	22.3	19.5	18.2	19.5	7.8	6.4	6.4	6.4	6.4	6.4	6.4	6.4	6.4	6.4	6.4	6.4	20.0	
IV	14.6	18.3	16.4	20.3	21.1	21.1	26.0	26.2	25.8	22.4	19.3	19.3	19.3	19.3	19.3	19.3	19.3	19.3	19.3	19.3	19.3	21.5	
V	7.7	13.4	11.2	19.4	20.5	20.5	32.8	39.8	36.0	65.7	74.3	74.3	74.3	74.3	74.3	74.3	74.3	74.3	74.3	74.3	74.3	24.1	
Ядуурлын байдлаар																							
Ядуу бус	54.3	63.8	60.8	71.0	74.5	74.5	86.2	90.9	88.3	97.9	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	75.3	
Ядуу	45.7	36.2	39.3	29.0	25.6	25.6	13.8	9.1	11.7	2.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	24.7	

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.14. Насанд хүрсэн хүн ам, боловсролын дээд түвшингээр болон ядуурлын байдлаар (хувиар)

	Боловсролгүй	Бага	Бүрэн бус дунд	Бүрэн дунд	Техникийн болон мэргэжлийн	Тусгай мэргэжлийн дунд	Дипломын дээд	Бакалавр	Магистр	Доктор	Нийт
Улсын дундаж	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ядуурлын байдал											
Ядуу бус	54.3	63.8	60.8	71.0	74.5	86.2	90.9	88.3	97.9	100.0	75.3
Ядуу	45.7	36.2	39.3	29.0	25.6	13.8	9.1	11.7	2.1	0.0	24.7
Байршил											
Хотын, ядуу бус	14.9	20.2	23.9	50.2	59.6	63.9	77.6	72.0	87.9	100.0	52.8
Хотын, ядуу	16.3	12.4	17.7	21.0	20.4	10.8	7.1	8.3	1.3	0.0	15.4
Хөдөөгийн, ядуу бус	39.5	43.6	36.9	20.8	14.9	22.3	13.2	16.3	10.0	0.0	22.5
Хөдөөгийн, ядуу	29.4	23.9	21.5	8.0	5.2	3.0	2.1	3.4	0.8	0.0	9.3
Улаанбаатар хотын, ядуу бус	6.4	8.7	12.6	32.9	45.8	40.9	58.0	51.9	68.0	95.0	36.3
Улаанбаатар хотын, ядуу	5.8	5.3	9.8	13.3	14.8	5.7	4.8	4.9	0.7	0.0	9.4
Аймгийн төвийн ядуу бус	8.5	11.4	11.3	17.4	13.8	23.0	19.7	20.1	19.9	5.0	16.5
Аймгийн төвийн ядуу	10.5	7.1	8.0	7.7	5.6	5.1	2.3	3.5	0.6	0.0	6.0
Сумын төвийн ядуу бус	10.8	14.8	15.1	12.6	9.5	17.3	10.6	13.4	8.8	0.0	12.8
Сумын төвийн ядуу	10.6	8.5	9.5	4.5	3.2	2.4	1.7	2.8	0.8	0.0	4.7
Хөдөө нутгийн ядуу бус	28.6	28.9	21.8	8.1	5.3	5.0	2.6	2.9	1.3	0.0	9.7
Хөдөө нутгийн ядуу	18.8	15.4	12.0	3.5	2.0	0.6	0.4	0.6	0.0	0.0	4.6
Баруун бүсийн ядуу бус	14.5	15.9	9.0	9.1	6.8	8.5	4.5	10.4	9.0	0.8	9.1
Баруун бүсийн ядуу	11.8	11.2	6.8	3.6	2.8	1.2	1.1	2.0	0.3	0.0	3.9
Хангайн бүсийн ядуу бус	17.4	22.5	19.6	13.8	7.6	11.4	7.3	12.3	11.7	3.3	13.3
Хангайн бүсийн ядуу	12.1	11.8	11.8	5.3	3.3	1.5	0.8	2.0	0.6	0.0	5.2
Төвийн бүсийн ядуу бус	9.7	9.9	13.5	10.8	11.5	20.9	16.2	10.3	6.6	0.9	12.2
Төвийн бүсийн ядуу	7.0	2.8	5.0	4.4	3.1	4.0	1.3	1.7	0.1	0.0	3.5
Зүүн бүсийн ядуу бус	6.4	6.7	6.0	4.5	2.7	4.5	4.9	3.5	2.7	0.0	4.5
Зүүн бүсийн ядуу	8.9	5.1	5.9	2.5	1.6	1.5	1.2	1.0	0.4	0.0	2.7
Хүйс											
Эрэгтэй ядуу бус	28.2	29.2	32.2	34.8	45.0	30.5	36.9	35.6	33.6	68.2	35.4
Эрэгтэй ядуу	24.7	18.6	19.1	12.6	14.0	5.1	3.6	3.7	0.6	0.0	11.4
Эмэгтэй ядуу бус	26.1	34.6	28.5	36.2	29.5	55.7	53.9	52.7	64.3	31.8	39.9
Эмэгтэй ядуу	21.0	17.6	20.2	16.4	11.5	8.8	5.6	8.0	1.5	0.0	13.3

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

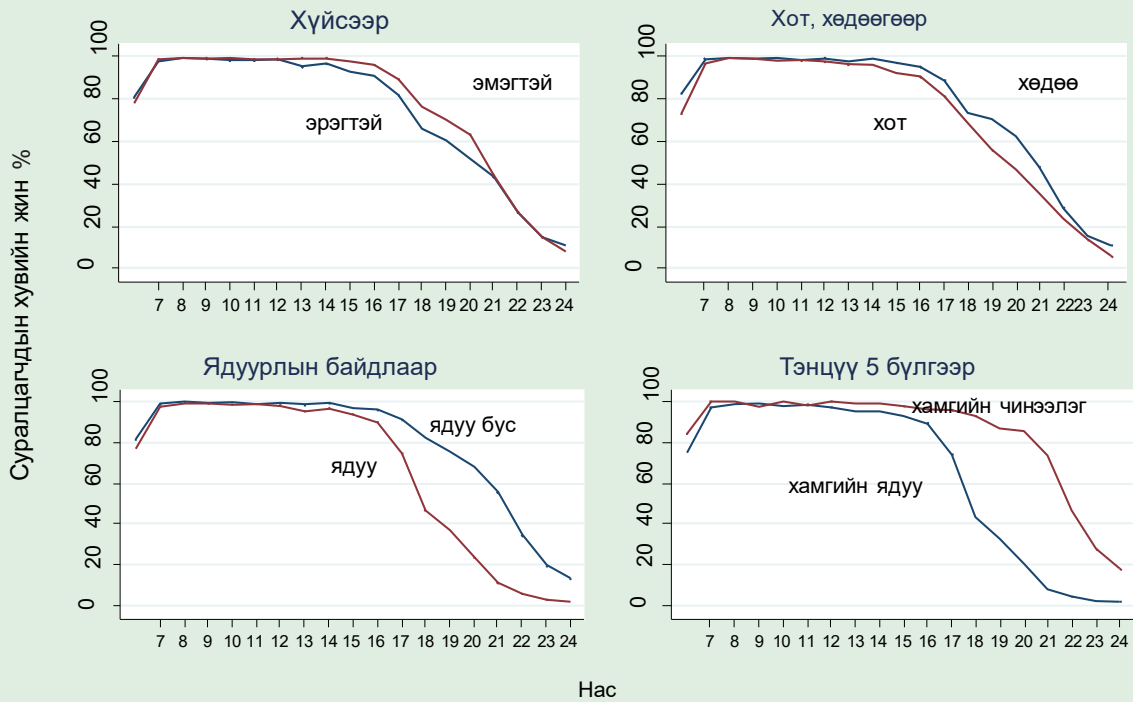
Хүснэгт Г.15. Бага, бүрэн бус дунд болон бүрэн дунд боловсролын сургуульд хамрагдалтын түвшин (хувиар)

	Цэвэр түвшин												Бохир түвшин											
	Бага				Бүрэн бус дунд				Бүрэн дунд				Бага				Бүрэн бус дунд				Бүрэн дунд			
	Нийт	Ядуу бус	Ядуу	Нийт	Нийт	Ядуу бус	Ядуу	Нийт	Нийт	Ядуу бус	Ядуу	Нийт	Нийт	Ядуу бус	Ядуу	Нийт	Нийт	Ядуу бус	Ядуу	Нийт	Нийт	Ядуу бус	Ядуу	
Улсын дундаж	92.4	92.7	92.0	85.4	85.1	85.7	69.5	72.9	62.8	98.3	98.2	98.4	94.7	94.6	94.7	81.5	85.2	74.2						
Байршил																								
Хот	93.3	93.2	93.3	86.8	85.9	88.4	70.3	73.7	62.9	98.0	97.7	98.5	95.1	94.9	95.5	82.0	85.8	73.8						
Хөдөө	90.7	91.4	90.0	82.7	83.5	81.6	68.1	71.4	62.6	98.8	99.4	98.2	93.9	94.2	93.4	80.6	84.2	74.6						
Улаанбаатар	93.0	92.5	93.9	87.5	85.7	91.0	69.1	72.3	61.2	97.3	96.7	98.5	95.5	94.5	97.5	80.1	84.0	70.3						
Аймгийн төв	93.8	94.7	92.4	85.7	86.3	84.8	72.3	76.4	65.1	99.3	99.8	98.5	94.3	95.6	92.7	85.3	89.1	78.5						
Сумын төв	91.5	92.1	90.6	86.1	86.3	85.8	73.2	78.0	64.4	98.6	99.9	97.0	95.9	95.7	96.1	85.1	91.1	74.0						
Хөдөө нутаг	89.9	90.5	89.3	78.8	80.1	77.5	62.2	63.3	60.8	99.1	98.8	99.4	91.6	92.3	90.8	75.6	75.8	75.3						
Баруун	90.3	90.1	90.5	83.9	85.0	82.5	75.0	77.0	71.3	98.2	96.8	99.7	95.2	97.4	92.7	91.3	94.3	86.0						
Хангай	92.6	93.5	91.5	83.0	84.9	80.8	67.3	72.9	58.6	100.1	100.5	99.6	95.0	96.6	92.9	78.2	82.6	71.3						
Төв	93.0	93.5	92.3	83.2	83.0	83.5	67.8	71.8	58.6	99.5	100.9	97.2	90.9	90.8	91.2	79.7	83.5	71.0						
Зүүн	91.4	95.1	88.0	87.5	88.0	87.2	68.6	69.3	67.9	96.7	98.8	94.8	95.5	93.8	96.8	79.9	82.7	77.1						
Хүйс																								
Эрэгтэй	92.7	93.1	92.1	85.1	84.8	85.4	64.8	69.2	56.5	98.4	98.5	98.2	93.4	93.5	93.4	75.9	81.1	65.8						
Эмэгтэй	92.1	92.3	91.9	85.7	85.4	86.1	74.0	76.5	69.0	98.1	97.9	98.5	96.0	95.9	96.1	87.0	89.3	82.5						

Санамж: Тухайн боловсролын ангиллын цэвэр хамрагдалтын түвшин нь тухайн ангилалд хамаарах насны сурагчдын тоог тухайн ангилалд хамаарах насны нийт хүүхдийн тоонд хувааж олно. Тухайн ангиллын бохир хамрагдалтын түвшин гэдэг нь тухайн ангилалд наснаас үл хамааран сурч буй нийт сурагчийн тоог тухайн ангилалд хамаарах насны нийт хүүхдийн тоонд харьцуулсантай тэнцүү.

Бага боловсролд 6-10 настай, суурь боловсролд 11-14, бүрэн дунд боловсролд 15-17 настай хүүхдүүд суралцдаг. Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Зураг Г.4. Сургуульд хамрагдалтын түвшин

Эх сурвалж: ӨНЭЗС 2016.

Хүснэгт Г.16. Суралцагчдын боловсролын түвшин (хувиар)

	Бага	Бүрэн бус дунд	Бүрэн дунд	Мэргэжлийн	Дээд	Бусад	Нийт
Улсын дундаж	39.1	23.6	16.9	2.8	16.9	0.8	100.0
Байршил							
Хот	38.8	22.9	16.1	3.0	18.2	1.0	100.0
Хөдөө	39.8	25.0	18.3	2.3	14.4	0.3	100.0
Улаанбаатар	38.4	22.3	15.2	3.3	19.5	1.3	100.0
Аймгийн төв	39.5	24.0	18.0	2.4	15.7	0.5	100.0
Сумын төв	38.8	24.4	18.5	2.1	15.9	0.3	100.0
Хөдөө нутаг	41.0	25.8	18.2	2.4	12.4	0.3	100.0
Баруун	35.1	25.0	19.8	1.8	17.6	0.7	100.0
Хангай	41.0	24.9	18.1	2.1	13.7	0.1	100.0
Төв	42.0	23.0	17.1	2.9	14.6	0.3	100.0
Зүүн	41.5	26.1	16.9	2.6	12.5	0.3	100.0
Хүйс							
Эрэгтэй	40.4	24.4	15.6	3.5	15.4	0.7	100.0
Эмэгтэй	37.9	22.8	18.1	2.0	18.4	0.9	100.0
Өрхийн тооны тэнцүү 5 бүлгээр							
I	47.2	30.1	14.5	4.9	3.0	0.2	100.0
II	44.0	26.0	18.7	3.2	7.9	0.2	100.0
III	38.7	24.7	18.2	2.2	15.8	0.3	100.0
IV	35.0	19.9	17.5	2.0	24.6	1.1	100.0
V	28.4	15.6	15.5	0.9	37.2	2.3	100.0
Ядуурлын байдлаар							
Ядуу бус	35.5	21.0	17.3	2.1	23.1	1.1	100.0
Ядуу	46.6	29.0	15.9	4.2	4.0	0.2	100.0

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.17. Суралцагчдын боловсролын түвшин, ядуурлын байдлаар (хувиар)

	Бага	Бүрэн бус дунд	Бүрэн дунд	Мэргэж- лийн	Дээд	Бусад	Нийт
Улсын дундаж	39.1	23.6	16.9	2.8	16.9	0.8	100.0
Ядуурлын байдал							
Ядуу бус	35.5	21.0	17.3	2.1	23.1	1.1	100.0
Ядуу	46.6	29.0	15.9	4.2	4.0	0.2	100.0
Байршил							
Хотын, ядуу бус	35.9	20.3	16.5	2.1	24.0	1.3	100.0
Хотын, ядуу	45.7	29.0	15.3	5.1	4.5	0.4	100.0
Хөдөөгийн, ядуу бус	34.6	22.5	19.3	1.9	21.2	0.5	100.0
Хөдөөгийн, ядуу	48.1	29.1	16.8	2.8	3.3	0.0	100.0
Улаанбаатар хотын, ядуу бус	35.3	20.0	15.6	2.5	25.0	1.7	100.0
Улаанбаатар хотын, ядуу	47.0	28.7	14.0	5.5	4.5	0.4	100.0
Аймгийн төвийн ядуу бус	37.1	21.0	18.4	1.3	21.7	0.6	100.0
Аймгийн төвийн ядуу	43.9	29.6	17.2	4.5	4.6	0.3	100.0
Сумын төвийн ядуу бус	33.5	21.9	19.8	1.6	22.7	0.5	100.0
Сумын төвийн ядуу	48.4	29.1	16.0	3.0	3.5	0.0	100.0
Хөдөө нутгийн ядуу бус	36.1	23.4	18.5	2.4	19.2	0.5	100.0
Хөдөө нутгийн ядуу	47.8	29.0	17.7	2.5	3.0	0.0	100.0
Баруун бүсийн ядуу бус	28.9	22.0	20.8	1.4	25.9	1.0	100.0
Баруун бүсийн ядуу	45.6	30.1	18.0	2.5	3.5	0.2	100.0
Хангайн бүсийн ядуу бус	37.8	22.3	18.7	1.4	19.7	0.1	100.0
Хангайн бүсийн ядуу	46.4	29.2	17.2	3.4	3.7	0.2	100.0
Төвийн бүсийн ядуу бус	38.7	21.4	18.0	2.1	19.2	0.5	100.0
Төвийн бүсийн ядуу	49.3	26.7	15.1	4.8	4.2	0.0	100.0
Зүүн бүсийн ядуу бус	39.2	21.3	16.7	1.7	20.6	0.5	100.0
Зүүн бүсийн ядуу	44.0	31.4	17.2	3.6	3.7	0.1	100.0
Хүйс							
Эрэгтэй ядуу бус	36.9	21.7	16.3	2.7	21.6	0.9	100.0
Эрэгтэй ядуу	47.6	30.2	14.1	5.2	2.7	0.2	100.0
Эмэгтэй ядуу бус	34.1	20.3	18.4	1.4	24.7	1.2	100.0
Эмэгтэй ядуу	45.7	27.9	17.6	3.2	5.3	0.2	100.0

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.18. Суралцагчдын шинж байдал, сурч буй боловсролын түвшингээр (хувиар)

	Бага	Бүрэн бус дунд	Бүрэн дунд	Мэргэжлийн	Дээд	Бусад	Нийт
Улсын дундаж	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Байршил							
Хот	66.8	65.3	64.4	73.4	72.3	87.3	67.3
Хөдөө	33.3	34.7	35.6	26.7	27.8	12.7	32.7
Улаанбаатар	43.3	41.7	39.7	53.0	50.7	73.0	44.1
Аймгийн төв	23.5	23.6	24.7	20.4	21.6	14.2	23.2
Сумын төв	18.0	18.8	19.9	13.8	17.1	7.6	18.1
Хөдөө нутаг	15.3	15.9	15.7	12.9	10.7	5.1	14.6
Баруун	14.4	17.0	18.7	10.5	16.6	14.6	16.0
Хангай	18.9	19.1	19.4	14.0	14.6	3.3	18.0
Төв	16.2	14.7	15.3	16.1	13.0	6.3	15.1
Зүүн	7.3	7.6	6.9	6.5	5.1	2.8	6.9
Хүйс							
Эрэгтэй	51.2	51.4	45.9	63.4	45.2	44.1	49.6
Эмэгтэй	48.8	48.6	54.1	36.6	54.8	55.9	50.4
Өрхийн тооны тэнцүү 5 бүлгээр							
I	26.9	28.4	19.1	39.9	4.0	6.0	22.3
II	23.5	23.0	23.2	24.4	9.8	4.8	20.9
III	19.1	20.2	20.8	15.6	18.0	8.4	19.3
IV	17.3	16.3	20.1	14.1	28.1	26.9	19.4
V	13.3	12.1	16.8	6.1	40.2	54.0	18.3
Ядуурлын байдлаар							
Ядуу бус	61.2	60.0	69.4	50.1	92.3	91.1	67.5
Ядуу	38.8	40.1	30.6	49.9	7.7	9.0	32.5

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.19. Суралцагчдын шинж байдал, сурч буй боловсролын түвшингээр болон ядуурлын байдлаар (хувиар)

	Бага	Бүрэн бус дунд	Бүрэн дунд	Мэргэж- лийн	Дээд	Бусад	Нийт
Улсын дундаж	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ядуурлын байдал							
Ядуу бус	61.2	60.0	69.4	50.1	92.3	91.1	67.5
Ядуу	38.8	40.1	30.6	49.9	7.7	9.0	32.5
Байршил							
Хотын, ядуу бус	43.3	40.7	46.3	36.1	66.9	78.3	47.3
Хотын, ядуу	23.4	24.7	18.1	37.3	5.3	9.0	20.0
Хөдөөгийн, ядуу бус	17.9	19.3	23.1	14.0	25.4	12.7	20.2
Хөдөөгийн, ядуу	15.4	15.4	12.5	12.6	2.4	0.0	12.5
Улаанбаатар хотын, ядуу бус	29.0	27.2	29.8	29.1	47.5	67.6	32.2
Улаанбаатар хотын, ядуу	14.3	14.5	9.9	23.9	3.1	5.5	11.9
Аймгийн төвийн ядуу бус	14.3	13.5	16.5	7.0	19.4	10.8	15.1
Аймгийн төвийн ядуу	9.1	10.2	8.3	13.4	2.2	3.5	8.1
Сумын төвийн ядуу бус	10.1	10.9	13.8	6.8	15.8	7.6	11.8
Сумын төвийн ядуу	7.9	7.8	6.0	7.0	1.3	0.0	6.4
Хөдөө нутгийн ядуу бус	7.8	8.4	9.3	7.2	9.6	5.1	8.4
Хөдөө нутгийн ядуу	7.5	7.6	6.4	5.6	1.1	0.0	6.1
Баруун бүсийн ядуу бус	7.4	9.4	12.4	5.1	15.4	13.1	10.0
Баруун бүсийн ядуу	6.9	7.6	6.4	5.4	1.2	1.5	6.0
Хангайн бүсийн ядуу бус	10.9	10.7	12.5	5.7	13.2	2.0	11.3
Хангайн бүсийн ядуу	8.0	8.4	6.9	8.3	1.5	1.4	6.8
Төвийн бүсийн ядуу бус	10.3	9.5	11.1	8.0	11.9	6.3	10.4
Төвийн бүсийн ядуу	5.8	5.2	4.2	8.0	1.2	0.0	4.6
Зүүн бүсийн ядуу бус	3.6	3.2	3.5	2.2	4.4	2.2	3.6
Зүүн бүсийн ядуу	3.7	4.4	3.3	4.3	0.7	0.6	3.3
Хүйс							
Эрэгтэй ядуу бус	31.5	30.7	32.4	32.8	42.6	39.1	33.4
Эрэгтэй ядуу	19.7	20.7	13.5	30.7	2.6	5.0	16.2
Эмэгтэй ядуу бус	29.7	29.2	37.1	17.4	49.7	51.9	34.0
Эмэгтэй ядуу	19.1	19.3	17.1	19.2	5.1	4.0	16.3

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.20. Улсын сургуульд суралцагчдын хувийн жин, боловсролын түвшингээр (хувиар)

	Бага	Бүрэн бус дунд	Бүрэн дунд	Мэргэжлийн	Дээд	Бусад	Нийт
Улсын дундаж	96.1	96.7	94.7	83.6	71.1	79.9	91.3
Байршил							
Хот	94.4	95.3	92.4	79.8	69.1	78.4	89.1
Хөдөө	99.4	99.4	99.0	94.0	76.1	90.4	95.8
Улаанбаатар							
Аймгийн төв	97.1	97.3	96.0	98.6	78.3	82.9	94.0
Сумын төв	99.5	99.4	98.6	89.8	76.0	92.8	95.4
Хөдөө нутаг	99.2	99.3	99.6	98.5	76.4	86.7	96.4
Баруун							
Хангай	98.7	99.2	98.8	99.2	74.3	100.0	95.5
Төв	98.6	99.0	98.5	97.7	77.4	77.5	95.5
Зүүн	99.0	99.5	99.1	92.2	74.0	76.0	95.7
Хүйс							
Эрэгтэй	96.0	96.8	95.3	86.0	71.2	69.3	91.7
Эмэгтэй	96.2	96.6	94.3	79.4	70.9	88.3	90.9
Өрхийн тооны тэнцүү 5 бүлгээр							
I	99.5	99.6	100.0	87.3	66.8	53.3	97.9
II	99.2	99.3	99.4	76.1	64.7	62.1	95.7
III	97.6	97.2	97.3	90.9	70.5	60.0	92.9
IV	96.5	97.5	94.2	85.5	70.9	79.7	89.6
V	80.9	83.1	79.9	66.1	73.4	87.7	78.3
Ядуурлын байдлаар							
Ядуу бус	94.0	94.9	92.6	81.2	71.7	83.0	88.4
Ядуу	99.3	99.4	99.7	86.0	63.5	48.4	97.3

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.21. Улсын сургуульд суралцагчдын хувийн жин, боловсролын түвшингээр, ядуурлын байдлаар (хувиар)

	Бага	Бүрэн бус дунд	Бүрэн дунд	Мэргэж- лийн	Дээд	Бусад	Нийт
Улсын дундаж	96.1	96.7	94.7	83.6	71.1	79.9	91.3
Ядуурлын байдал							
Ядуу бус	94.0	94.9	92.6	81.2	71.7	83.0	88.4
Ядуу	99.3	99.4	99.7	86.0	63.5	48.4	97.3
Байршил							
Хотын, ядуу бус	91.8	92.9	89.6	76.6	69.8	81.8	85.9
Хотын, ядуу	99.3	99.3	99.5	82.8	60.3	48.4	96.5
Хөдөөгийн, ядуу бус	99.3	99.1	98.5	92.8	76.7	90.4	94.2
Хөдөөгийн, ядуу	99.5	99.7	100.0	95.3	70.5	0.0	98.6
Улаанбаатар хотын, ядуу бус	89.8	91.3	86.9	71.4	66.3	81.1	83.1
Улаанбаатар хотын, ядуу	99.5	99.6	100.0	73.9	48.6	33.3	95.7
Аймгийн төвийн ядуу бус	95.9	96.2	94.5	98.3	78.4	86.4	91.9
Аймгийн төвийн ядуу	98.9	98.8	99.0	98.7	77.1	72.1	97.8
Сумын төвийн ядуу бус	99.5	99.0	98.0	88.0	77.1	92.8	93.8
Сумын төвийн ядуу	99.6	100.0	100.0	91.5	61.8	0.0	98.2
Хөдөө нутгийн ядуу бус	99.2	99.2	99.3	97.4	75.9	86.7	94.7
Хөдөө нутгийн ядуу	99.3	99.4	100.0	100.0	80.7	0.0	98.9
Баруун бүсийн ядуу бус	96.9	96.0	94.1	88.9	80.1	95.4	91.7
Баруун бүсийн ядуу	98.6	98.2	98.7	93.8	81.4	36.4	97.6
Хангайн бүсийн ядуу бус	98.0	98.9	98.2	97.9	75.3	100.0	93.7
Хангайн бүсийн ядуу	99.6	99.7	100.0	100.0	64.9	100.0	98.4
Төвийн бүсийн ядуу бус	98.2	98.5	97.9	98.3	78.2	77.5	94.2
Төвийн бүсийн ядуу	99.3	100.0	100.0	97.1	69.5	0.0	98.2
Зүүн бүсийн ядуу бус	98.2	98.8	98.2	85.9	72.2	69.5	92.6
Зүүн бүсийн ядуу	99.7	100.0	100.0	95.5	85.2	100.0	99.1
Хүйс							
Эрэгтэй ядуу бус	94.1	95.1	93.4	85.1	71.8	76.2	89.0
Эрэгтэй ядуу	99.1	99.4	99.6	87.0	62.0	15.4	97.4
Эмэгтэй ядуу бус	94.0	94.7	91.8	73.8	71.6	88.2	87.8
Эмэгтэй ядуу	99.6	99.5	99.8	84.4	64.2	90.3	97.2

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.22. Улсын сургуулийн бага ангийн нэг суралцагчид ногдох зардал
(нэг сард, төгрөгөөр)

	Сурах бичиг, бичгийн хэрэгсэл	Анги, Дотуур байр	Дүрэмт хувцас	Тээвэр	Бусад	Нийт
Улсын дундаж	4 638	7	2 929	736	1 258	9 657
Байршил						
Хот	4 325	-	3 147	781	1 599	9 969
Хөдөө	5 236	19	2 513	651	608	9 063
Улаанбаатар						
Аймгийн төв	4 952	-	2 765	638	1 091	9 461
Сумын төв	5 331	16	2 686	218	554	8 869
Хөдөө нутаг	5 124	22	2 310	1 162	673	9 292
Баруун						
Хангай	4 626	-	2 517	743	842	8 727
Төв	5 415	40	3 066	903	1 293	10 744
Зүүн	4 590	-	3 566	164	785	9 191
Хүйс						
Эрэгтэй	4 703	13	3 028	801	1 214	9 781
Эмэгтэй	4 570	-	2 824	668	1 305	9 527
Өрхийн тооны тэнцүү 5 бүлгээр						
I	3 714	-	2 290	437	859	7 303
II	4 469	-	2 680	646	1 178	8 973
III	4 792	8	3 091	760	1 158	9 853
IV	5 292	11	3 354	965	1 543	11 210
V	6 025	27	4 117	1 279	2 162	14 259
Ядуурлын байдлаар						
Ядуу бус	5 067	11	3 266	918	1 440	10 850
Ядуу	3 998	-	2 425	464	987	7 876

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.23. Улсын сургуулийн бага ангийн нэг суралцагчид ногдох зардал, ядуурлын байдлаар (нэг сард, төгрөгөөр)

	Сурах бичиг, бичгийн хэрэгсэл	Анги, Дотуур байр	Дүрэмт хувцас	Тээвэр	Бусад	Нийт
Улсын дундаж	4 638	7	2 929	736	1 258	9 657
Ядуурлын байдал						
Ядуу бус	5 067	11	3 266	918	1 440	10 850
Ядуу	3 998	-	2 425	464	987	7 876
Байршил						
Хотын, ядуу бус	4 681	-	3 476	936	1 746	11 023
Хотын, ядуу	3 714	-	2 583	515	1 348	8 164
Хөдөөгийн, ядуу бус	5 930	36	2 797	878	756	10 462
Хөдөөгийн, ядуу	4 430	-	2 183	388	437	7 438
Улаанбаатар хотын, ядуу бус	4 297	-	3 693	1 002	2 058	11 321
Улаанбаатар хотын, ядуу	3 370	-	2 759	605	1 574	8 308
Аймгийн төвийн ядуу бус	5 408	-	3 065	811	1 156	10 461
Аймгийн төвийн ядуу	4 257	-	2 306	373	992	7 937
Сумын төвийн ядуу бус	6 156	29	2 979	318	691	10 288
Сумын төвийн ядуу	4 275	-	2 310	89	378	7 051
Хөдөө нутгийн ядуу бус	5 637	44	2 560	1 605	841	10 687
Хөдөө нутгийн ядуу	4 593	-	2 050	703	500	7 845
Баруун бүсийн ядуу бус	6 216	-	1 957	616	286	9 128
Баруун бүсийн ядуу	5 188	-	1 530	319	138	7 189
Хангайн бүсийн ядуу бус	5 060	-	2 754	980	1 028	9 821
Хангайн бүсийн ядуу	4 045	-	2 201	426	593	7 266
Төвийн бүсийн ядуу бус	6 134	62	3 450	1 102	1 320	12 111
Төвийн бүсийн ядуу	4 158	-	2 395	554	1 247	8 354
Зүүн бүсийн ядуу бус	5 357	-	3 815	196	833	10 378
Зүүн бүсийн ядуу	3 857	-	3 327	133	739	8 057
Хүйс						
Эрэгтэй ядуу бус	5 157	21	3 379	1 023	1 304	10 919
Эрэгтэй ядуу	4 013	-	2 495	463	1 078	8 053
Эмэгтэй ядуу бус	4 971	-	3 146	807	1 585	10 776
Эмэгтэй ядуу	3 983	-	2 352	466	893	7 694

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.24. Бүрэн бус дунд боловсролын улсын сургуульд суралцагч, нэг хүнд ногдох зардал (нэг сард, төгрөгөөр)

	Сурах бичиг, бичгийн хэрэгсэл	Анги, Дотуур байр	Дүрэмт хувцас	Тээвэр	Бусад	Нийт
Улсын дундаж	5 115	4	2 807	1 197	1 493	10 685
Байршил						
Хот	4 694	-	3 001	1 367	1 938	11 094
Хөдөө	5 875	11	2 458	892	691	9 947
Улаанбаатар						
Аймгийн төв	4 382	-	3 039	1 593	2 240	11 359
Сумын төв	5 226	-	2 935	981	1 421	10 642
Хөдөө нутаг	5 943	-	2 528	226	587	9 310
Хөдөө нутаг	5 794	25	2 375	1 677	813	10 698
Баруун						
Хангай	6 343	-	1 532	923	370	9 229
Төв	5 215	21	2 568	1 162	1 057	10 023
Зүүн	5 812	-	3 464	933	1 589	11 902
Зүүн	4 654	-	3 708	337	962	9 661
Хүйс						
Эрэгтэй	5 059	8	2 814	1 138	1 530	10 585
Эмэгтэй	5 174	-	2 800	1 260	1 454	10 791
Өрхийн тооны тэнцүү 5 бүлгээр						
I	4 131	-	2 109	754	1 133	8 126
II	4 886	-	2 575	1 194	1 159	9 824
III	5 497	20	2 816	1 490	1 524	11 378
IV	5 666	-	3 567	1 061	2 151	12 680
V	6 783	-	4 083	2 098	2 168	15 341
Ядуурлын байдлаар						
Ядуу бус	5 685	7	3 235	1 456	1 729	12 229
Ядуу	4 300	-	2 196	828	1 156	8 479

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.25. Бүрэн бус дунд боловсролын улсын сургуульд суралцагч, нэг хүнд ногдох зардал, ядуурлын байдлаар (нэг сард, төгрөгөөр)

	Сурах бичиг, бичгийн хэрэгсэл	Анги, Дотуур байр	Дүрэмт хувцас	Тээвэр	Бусад	Нийт
Улсын дундаж	5 115	4	2 807	1 197	1 493	10 685
Ядуурлын байдал						
Ядуу бус	5 685	7	3 235	1 456	1 729	12 229
Ядуу	4 300	-	2 196	828	1 156	8 479
Байршил						
Хотын, ядуу бус	5 212	-	3 420	1 614	2 195	12 598
Хотын, ядуу	3 894	-	2 353	985	1 540	8 773
Хөдөөгийн, ядуу бус	6 621	20	2 870	1 144	809	11 501
Хөдөөгийн, ядуу	4 946	-	1 945	578	543	8 012
Улаанбаатар хотын, ядуу бус	4 899	-	3 396	1 757	2 562	12 781
Улаанбаатар хотын, ядуу	3 489	-	2 424	1 309	1 685	8 907
Аймгийн төвийн ядуу бус	5 813	-	3 467	1 338	1 489	12 246
Аймгийн төвийн ядуу	4 473	-	2 252	521	1 334	8 581
Сумын төвийн ядуу бус	6 739	-	2 817	307	648	10 555
Сумын төвийн ядуу	4 844	-	2 129	115	503	7 590
Хөдөө нутгийн ядуу бус	6 467	47	2 938	2 236	1 020	12 735
Хөдөө нутгийн ядуу	5 052	-	1 753	1 060	586	8 451
Баруун бүсийн ядуу бус	7 088	-	2 068	1 328	491	11 087
Баруун бүсийн ядуу	5 448	-	888	435	224	6 995
Хангайн бүсийн ядуу бус	5 689	37	3 054	1 467	1 352	11 598
Хангайн бүсийн ядуу	4 617	-	1 954	778	684	8 033
Төвийн бүсийн ядуу бус	6 562	-	3 927	1 081	1 295	13 027
Төвийн бүсийн ядуу	4 476	-	2 640	669	2 113	9 899
Зүүн бүсийн ядуу бус	5 288	-	3 846	526	1 241	10 901
Зүүн бүсийн ядуу	4 191	-	3 608	199	758	8 756
Хүйс						
Эрэгтэй ядуу бус	5 605	13	3 263	1 325	1 780	12 047
Эрэгтэй ядуу	4 284	-	2 178	874	1 176	8 513
Эмэгтэй ядуу бус	5 769	-	3 206	1 594	1 676	12 422
Эмэгтэй ядуу	4 316	-	2 215	778	1 135	8 444

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.26. Улсын сургуулийн ахлах ангийн нэг сурагчид ногдох зардал
(нэг сард, төгрөгөөр)

	Сурах бичиг, бичгийн хэрэгсэл	Анги, Дотуур байр	Дүрэмт хувцас	Тээвэр	Бусад	Нийт
Улсын дундаж	6 146	176	3 096	1 599	1 718	13 640
Байршил						
Хот	5 470	6	3 258	1 854	2 230	14 083
Хөдөө	7 290	463	2 824	1 169	853	12 893
Улаанбаатар						
Аймгийн төв	5 024	-	3 263	2 360	2 707	15 283
Сумын төв	6 141	14	3 249	1 092	1 511	12 274
Хөдөө нутаг	7 058	593	3 060	696	1 016	12 953
Хөдөө нутаг						
Баруун	7 581	299	2 528	1 761	648	12 817
Хангай	8 067	288	2 453	1 139	678	12 870
Төв	6 176	354	2 431	1 240	1 447	11 648
Зүүн	6 958	311	3 512	1 246	1 289	14 133
Хүйс						
Эрэгтэй	5 110	-	4 867	605	971	11 553
Эмэгтэй	6 082	173	3 051	1 597	1 755	13 669
Өрхийн тооны тэнцүү 5 бүлгээр						
I	6 201	178	3 135	1 602	1 686	13 615
II	4 644	-	2 277	779	899	8 599
III	5 554	120	2 775	1 414	1 394	11 266
IV	6 413	27	3 236	1 590	1 631	13 055
V	6 953	504	3 235	2 033	1 800	15 758
Ядуурлын байдлаар						
Ядуу бус	7 761	280	4 410	2 488	3 453	22 777
Ядуу	6 741	226	3 430	1 867	2 031	15 630
	4 894	68	2 394	1 037	1 058	9 451

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.27. Улсын сургуулийн ахлах ангийн нэг сурагчид ногдох зардал, ядуурлын байдлаар (нэг сард, төгрөгөөр)

	Сурах бичиг, бичгийн хэрэгсэл	Анги, Дотуур байр	Дүрэмт хувцас	Тээвэр	Бусад	Нийт
Улсын дундаж	6 146	176	3 096	1 599	1 718	13 640
Ядуурлын байдал						
Ядуу бус	6 741	226	3 430	1 867	2 031	15 630
Ядуу	4 894	68	2 394	1 037	1 058	9 451
Байршил						
Хотын, ядуу бус	6 129	8	3 552	2 251	2 584	16 339
Хотын, ядуу	3 955	-	2 583	943	1 416	8 897
Хөдөөгийн, ядуу бус	7 857	624	3 209	1 166	1 024	14 337
Хөдөөгийн, ядуу	6 254	167	2 120	1 174	539	10 255
Улаанбаатар хотын, ядуу бус	5 585	-	3 609	2 810	3 118	17 784
Улаанбаатар хотын, ядуу	3 550	-	2 353	1 178	1 625	8 707
Аймгийн төвийн ядуу бус	7 036	22	3 455	1 320	1 694	13 931
Аймгийн төвийн ядуу	4 443	-	2 859	659	1 165	9 126
Сумын төвийн ядуу бус	7 546	857	3 458	678	1 125	14 429
Сумын төвийн ядуу	5 961	-	2 167	737	771	9 636
Хөдөө нутгийн ядуу бус	8 315	281	2 843	1 885	877	14 200
Хөдөө нутгийн ядуу	6 530	325	2 075	1 584	322	10 836
Баруун бүсийн ядуу бус	8 809	264	2 714	1 002	929	14 094
Баруун бүсийн ядуу	6 686	333	1 967	1 394	211	10 591
Хангайн бүсийн ядуу бус	6 725	552	2 761	1 487	1 811	13 336
Хангайн бүсийн ядуу	5 196	-	1 843	800	797	8 635
Төвийн бүсийн ядуу бус	7 569	430	3 920	1 323	1 131	15 501
Төвийн бүсийн ядуу	5 356	-	2 443	1 044	1 705	10 549
Зүүн бүсийн ядуу бус	5 887	-	5 331	772	1 228	13 218
Зүүн бүсийн ядуу	4 303	-	4 386	432	705	9 825
Хүйс						
Эрэгтэй ядуу бус	6 652	181	3 517	1 874	2 107	15 792
Эрэгтэй ядуу	4 803	155	2 003	973	964	8 898
Эмэгтэй ядуу бус	6 821	267	3 353	1 860	1 964	15 485
Эмэгтэй ядуу	4 966	-	2 702	1 087	1 133	9 888

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.28. Хүн амын өвчлөл ба гэмтэл (хувиар)

	Улсын дундаж	Хот	Хөдөө	Суурьшил				Бус			
				Улаан- баатар	Аймгийн төв	Сумын төв	Хөдөө нутаг	Баруун	Хангай	Төв	Зүүн
Өвдөлт, гэмтэлтийн тоо	6.4	7.0	5.1	7.8	5.5	5.5	4.6	5.5	5.1	5.7	4.3
Өвдөж гэмтсэн хүмүүсийн Өвчний төрөл а/											
Амьсгалын эрхтний тогтолцооны	42.3	46.8	29.3	50.3	36.6	29.8	28.5	27.3	31.3	36.1	37.9
Хоол боловсруулах эрхтний тогтолцооны	9.1	7.5	13.8	6.6	9.9	12.8	15.3	11.8	14.6	10.8	9.3
Шээс, бэлгийн эрхтний тогтолцооны	5.0	4.5	6.5	3.9	6.1	6.7	6.1	12.2	5.2	3.4	3.7
Зүрх судас, цусны эргэлтийн тогтолцооны	20.8	20.3	22.3	19.9	21.2	23.9	20.1	24.5	22.7	18.7	21.7
Бэртэл, хордлого, гадны шалтгаант өвчний нөлөөллийн	11.6	10.0	16.3	9.7	10.8	14.6	18.8	12.6	11.1	18.4	13.2
Бусад	19.0	18.3	20.8	17.0	22.1	21.6	19.6	25.8	18.7	20.7	20.1
Эмнэлэгт хандсан байдал	76.3	77.0	74.2	76.5	78.3	80.6	65.1	66.6	71.7	91.5	67.3
Үүнээс											
Нарийн мэргэжлийн төвүүд	23.4	26.6	13.9	31.3	13.5	14.8	12.3	8.3	11.3	18.5	15.7
Аймаг, дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг	29.3	31.0	24.0	19.9	62.0	21.3	28.8	43.3	42.5	39.6	35.4
Сумын төвийн эмнэлэг, өрхийн эмнэлэг	38.8	32.3	58.4	37.7	17.1	60.6	54.4	42.5	41.0	36.5	44.2
Хувийн	8.4	10.0	3.4	10.9	7.4	2.9	4.3	5.6	5.2	5.0	4.8
Гадаад	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
Бусад, хувийн эмнэлэг	0.1	0.0	0.2	0.0	0.0	0.3	0.2	0.2	0.0	0.3	0.0
Эмнэлэгт хандаагүй хүн ам	23.7	23.0	25.8	23.5	21.7	19.4	34.9	33.4	28.3	8.5	32.7
Эмнэлэгт хандаагүйн шалтгаан											
Онц хүнд өвчлөөгүй	65.6	66.8	62.4	66.1	69.0	63.2	61.7	49.6	79.7	52.4	73.4
Өөрөө эмчилсэн	23.3	26.1	16.0	26.6	24.8	24.5	9.3	26.8	10.3	30.9	16.7
Мөнгөгүй	2.4	2.4	2.2	2.6	2.0	2.4	2.0	3.5	0.4	3.7	1.8
Бусад	8.7	4.6	19.5	4.7	4.2	9.9	27.1	20.1	9.5	12.9	8.2

а/ Дээд тал нь 2 хариултыг авсан
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.29. Хүн амын өвчлөл ба гэмтэл, хот, хөдөөгөөр, ядуурлын байдлаар (хувиар)

	Улсын дундаж		Хот		Хөдөө	
	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу
Өвдөлт, гэмтэлтийн тоо	7.3	4.1	7.7	5.0	6.4	2.6
Өвдөж гэмтсэн хүмүүсийн Өвчний төрөл а/						
Амьсгалын эрхтний тогтолцооны	41.3	46.7	45.5	52.0	29.2	29.8
Хоол боловсруулах эрхтний тогтолцооны	9.4	7.8	7.8	6.4	14.2	12.1
Шээс, бэлгийн эрхтний тогтолцооны	5.0	4.9	4.6	4.3	6.4	6.7
Зүрх судас, цусны эргэлтийн тогтолцооны	22.1	15.0	22.0	13.0	22.5	21.5
Бэртэл, хордлого, гадны шалтгаант өвчний нөлөөллийн	11.2	13.5	9.1	13.7	17.1	12.9
Бусад	19.2	18.0	18.9	15.9	19.9	24.8
Эмнэлэгт хандсан байдал	77.1	72.7	77.7	73.9	75.4	68.8
Үүнээс						
Нарийн мэргэжлийн төвүүд	24.6	18.3	27.8	21.5	15.2	7.3
Аймаг, дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг	28.6	32.2	30.1	35.3	24.5	21.7
Сумын төвийн эмнэлэг, өрхийн эмнэлэг	36.9	47.1	30.3	40.6	56.2	69.2
Хувийн	9.7	2.4	11.7	2.6	3.8	1.8
Гадаад	0.1	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0
Бусад, хувийн эмнэлэг	0.1	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0
Эмнэлэгт хандаагүй хүн ам	22.9	27.3	22.3	26.1	24.6	31.2
Эмнэлэгт хандаагүйн шалтгаан						
Онц хүнд өвчлөөгүй	66.4	62.9	67.9	63.3	62.5	61.9
Өөрөө эмчилсэн	24.0	20.9	26.6	24.4	17.3	11.5
Мөнгөгүй	1.6	5.1	1.6	5.2	1.4	4.9
Бусад	8.0	11.2	3.9	7.1	18.8	21.8

а/ Дээд тал нь хоёр хариултыг авсан.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.30. Хүн амын өвчлөл ба гэмтэл, суурьшлаар, ядуурлын байдлаар (хувиар)

	Улсын дундаж		Улаанбаатар		Аймгийн төв		Сумын төв		Хөдөө	
	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу бус	Ядуу бус	Ядуу
Өвдөлт, гэмтэлтийн тоо	7.3	4.1	8.3	6.1	6.5	3.3	6.8	2.7	5.9	2.5
Өвдөж гэмтсэн хүмүүсийн Өвчний төрөл а/										
Амьсгалын эрхтний тогтолцооны	41.3	46.7	49.1	55.4	35.3	42.4	30.1	28.3	27.7	31.6
Хоол боловсруулах эрхтний тогтолцооны	9.4	7.8	6.6	6.7	11.0	5.6	13.0	11.8	16.0	12.5
Шээс, бэлгийн эрхтний тогтолцооны	5.0	4.9	4.0	3.6	6.1	6.3	6.7	6.9	6.0	6.5
Зүрх судас, цусны эргэлтийн тогтолцооны	22.1	15.0	21.9	11.8	22.3	16.5	23.9	23.7	20.3	19.2
Бэртэл, хордлого, гадны шалтгаант өвчний нөлөөллийн	11.2	13.5	8.6	13.9	10.3	13.2	15.2	11.4	19.9	14.6
Бусад	19.2	18.0	17.7	14.4	22.5	20.3	21.2	23.8	17.9	25.8
Эмнэлэгт хандсан байдал	77.1	72.7	76.3	77.5	81.7	63.6	81.5	75.9	66.2	61.0
Үүнээс										
Нарийн мэргэжлийн төвүүд	24.6	18.3	33.2	23.9	13.6	13.2	15.1	12.6	15.2	0.0
Аймаг, дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг	28.6	32.2	18.4	25.8	60.7	68.9	21.1	22.2	30.6	21.1
Сумын төвийн эмнэлэг, өрхийн эмнэлэг	36.9	47.1	35.3	47.7	17.4	15.4	60.0	64.1	49.2	76.1
Хувийн	9.7	2.4	13.0	2.6	8.4	2.4	3.2	1.1	4.7	2.8
Гадаад	0.1	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0
Бусад, хувийн эмнэлэг	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0	0.3	0.0
Эмнэлэгт хандаагүй хүн ам	22.9	27.3	23.7	22.5	18.3	36.4	18.5	24.1	33.8	39.0
Эмнэлэгт хандаагүйн шалтгаан										
Онц хүнд өвчлөөгүй	66.4	62.9	67.8	59.1	68.2	70.8	60.2	75.3	64.4	52.7
Өөрөө эмчилсэн	24.0	20.9	27.0	25.0	25.5	23.4	28.5	8.5	8.0	13.5
Мөнгөгүй	1.6	5.1	1.6	6.8	1.9	2.2	2.3	2.9	0.7	6.2
Бусад	8.0	11.2	3.7	9.1	4.5	3.6	9.0	13.3	26.9	27.6

а/ Дээд тал нь хоёр хариултыг авсан.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.31. Хүн амын өвчлөл ба гэмтэл, бүсээр, ядуурлын байдлаар (хувиар)

	Улсын дундаж		Баруун		Хангай		Төв		Зүүн		Улаанбаатар	
	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу бус	Ядуу
Өвдөлт, гэмтэлтийн тоо	7.3	4.1	6.5	3.7	6.6	2.0	6.6	3.1	5.4	3.0	8.3	6.1
Өвдөж гэмтсэн хүмүүсийн Өвчний төрөл а/												
Амьсгалын эрхтний тогтолцооны	41.3	46.7	25.4	33.1	31.7	29.0	34.7	44.6	38.8	35.7	49.1	55.4
Хоол боловсруулах эрхтний тогтолцооны	9.4	7.8	13.1	7.7	15.6	7.8	10.6	12.3	9.2	9.6	6.6	6.7
Шээс, бэлгийн эрхтний тогтолцооны	5.0	4.9	12.2	12.2	5.1	5.6	3.8	1.6	3.9	3.4	4.0	3.6
Зүрх судас, цусны эргэлтийн тогтолцооны	22.1	15.0	26.1	19.5	23.3	18.6	18.1	21.7	24.1	16.4	21.9	11.8
Бэртэл, хордлого, гадны шалтгаант өвчний нөлөөллийн	11.2	13.5	13.7	9.3	10.6	14.4	19.3	13.5	11.1	17.9	8.6	13.9
Бусад	19.2	18.0	24.6	29.6	17.8	24.6	21.6	15.6	21.5	17.1	17.7	14.4
Эмнэлэгт хандсан байдал	77.1	72.7	69.8	56.5	72.4	67.0	92.3	87.2	71.8	57.0	76.3	77.5
Үүнээс												
Нарийн мэргэжлийн төвүүд	24.6	18.3	9.4	4.2	11.7	7.8	18.9	16.3	17.6	10.2	33.2	23.9
Аймаг, дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг	28.6	32.2	43.3	43.2	42.3	44.3	38.8	44.3	37.0	30.6	18.4	25.8
Сумын төвийн эмнэлэг, өрхийн эмнэлэг	36.9	47.1	41.1	47.9	40.1	47.1	36.1	38.8	39.7	57.2	35.3	47.7
Хувийн	9.7	2.4	5.9	4.7	5.9	0.7	5.8	0.6	5.7	1.9	13.0	2.6
Гадаад	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0
Бусад, хувийн эмнэлэг	0.1	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Эмнэлэгт хандаагүй хүн ам	22.9	27.3	30.2	43.5	27.6	33.0	7.7	12.8	28.2	43.0	23.7	22.5
Эмнэлэгт хандаагүйн шалтгаан												
Онц хүнд өвчлөөгүй	66.4	62.9	45.2	58.9	81.0	72.4	45.2	77.9	76.0	69.5	67.8	59.1
Өөрөө эмчилсэн	24.0	20.9	32.0	15.6	8.1	22.5	37.0	9.7	15.6	18.3	27.0	25.0
Мөнгөгүй	1.6	5.1	3.7	3.1	0.5	0.0	1.2	12.4	0.0	4.5	1.6	6.8
Бусад	8.0	11.2	19.1	22.3	10.3	5.1	16.6	0.0	8.4	7.8	3.7	9.1

а/ Дээд тал нь 2 хариултыг авсан
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.32. Хүн амын өвчлөл ба гэмтэл, хүйсээр, ядуурлын байдлаар (хувиар)

	Улсын дундаж		Эр		Эм	
	Эр	Эм	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу
Өвдөлт, гэмтэлтийн тоо	5.4	7.3	6.1	3.8	8.5	4.4
Өвдөж гэмтсэн хүмүүсийн						
Өвчний төрөл а/						
Амьсгалын эрхтний тогтолцооны	48.5	38.0	47.5	52.4	37.1	42.1
Хоол боловсруулах эрхтний тогтолцооны	7.8	10.1	8.1	6.3	10.3	8.9
Шээс, бэлгийн эрхтний тогтолцооны	3.7	5.9	4.0	2.4	5.7	6.9
Зүрх судас, цусны эргэлтийн тогтолцооны	15.1	24.7	16.4	10.2	26.0	19.0
Бэртэл, хордлого, гадны шалтгаант өвчний нөлөөллийн	13.3	10.4	12.5	16.1	10.2	11.4
Бусад	17.7	19.9	17.1	19.6	20.5	16.7
Эмнэлэгт хандсан байдал	75.6	76.8	76.0	73.9	77.9	71.8
Үүнээс						
Нарийн мэргэжлийн төвүүд	22.9	23.8	24.2	17.9	24.8	18.6
Аймаг, дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг	27.9	30.3	26.8	31.8	29.8	32.5
Сумын төвийн эмнэлэг, өрхийн эмнэлэг	41.0	37.3	39.2	47.8	35.4	46.5
Хувийн	8.2	8.5	9.7	2.4	9.7	2.4
Гадаад	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.0
Бусад, хувийн эмнэлэг	0.0	0.1	0.0	0.0	0.1	0.0
Эмнэлэгт хандаагүй хүн ам	24.4	23.2	24.0	26.1	22.1	28.2
Эмнэлэгт хандаагүйн шалтгаан						
Онц хүнд өвчлөөгүй	67.5	64.2	68.8	62.9	64.6	62.9
Өөрөө эмчилсэн	23.4	23.3	23.5	22.9	24.4	19.3
Мөнгөгүй	1.0	3.3	0.5	2.8	2.4	6.8
Бусад	8.1	9.2	7.2	11.4	8.7	11.0

а/ Дээд тал нь хоёр хариултыг авсан.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.33. Хөгжлийн бэрхшээл (хувиар)

	Улсын дундаж	Суурьшил									
		Хот	Хөдөө	Улаанбаатар	Аймгийн төв	Сумын төв	Хөдөө нутаг	Баруун	Хангай	Төв	Зүүн
Хөгжлийн бэрхшээл	4.0	3.9	4.2	3.5	4.7	4.3	4.0	5.1	4.0	4.1	4.7
Үүнээс											
Харааны	9.5	9.1	10.5	7.6	11.2	9.9	11.2	10.6	11.7	9.2	12.3
Хэл ярианы	4.2	3.8	4.9	4.0	3.4	3.5	6.8	4.7	3.2	4.8	4.6
Сонсголын	8.4	8.6	8.0	10.1	6.5	7.8	8.2	4.8	10.7	5.4	8.7
Хөдөлгөөний	27.5	27.6	27.3	26.9	28.6	29.1	25.0	33.0	24.8	27.4	25.3
Сэтгэцийн	20.6	19.8	22.1	19.0	20.9	20.9	23.7	17.7	25.4	20.5	23.4
Бусад	29.8	31.2	27.1	32.4	29.3	28.8	25.1	29.3	24.2	32.6	25.7

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.34. Хөгжлийн бэрхшээл, хот, хөдөөгөөр, ядуурлын байдлаар (хувиар)

	Улсын дундаж		Хот		Хөдөө	
	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу
Хөгжлийн бэрхшээл	3.8	4.5	3.6	4.8	4.3	4.1
Үүнээс						
Харааны	9.7	9.1	8.7	9.7	11.7	8.1
Хэл ярианы	4.0	4.5	3.2	4.8	5.5	3.9
Сонсголын	7.6	10.0	7.1	11.8	8.7	6.6
Хөдөлгөөний	29.4	23.7	30.2	22.4	27.9	26.2
Сэтгэцийн	17.2	27.4	16.9	25.5	17.6	30.9
Бусад	32.1	25.2	33.9	25.7	28.6	24.3

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.35. Хөгжлийн бэрхшээл, суурьшлаар, ядуурлын байдлаар (хувиар)

	Улсын дундаж		Улаанбаатар		Аймгийн төв		Сумын төв		Хөдөө	
	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус
	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус
Хөгжлийн бэрхшээл	3.8	4.5	3.2	4.3	4.3	5.5	4.2	4.6	4.3	3.6
Үүнээс										
Харааны	9.7	9.1	7.4	8.1	11.0	11.6	11.9	6.3	11.6	10.4
Хэл ярианы	4.0	4.5	3.5	5.2	2.8	4.4	4.2	2.0	7.0	6.4
Сонголын	7.6	10.0	8.0	14.8	5.5	8.2	7.9	7.7	9.7	5.3
Хөдөлгөөний	29.4	23.7	29.8	20.0	30.7	25.2	30.9	25.7	24.1	26.9
Сэтгэцийн	17.2	27.4	17.0	23.7	16.8	27.7	16.4	29.5	19.2	32.7
Бусад	32.1	25.2	34.3	28.2	33.3	22.8	28.7	28.9	28.5	18.3

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.36. Хөгжлийн бэрхшээл, бүсээр, ядуурлын байдлаар (хувиар)

	Улсын дундаж		Баруун		Хангай		Төв		Зүүн		Улаанбаатар	
	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу бус	Ядуу
	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу бус	Ядуу
Хөгжлийн бэрхшээл	3.8	4.5	5.2	4.9	3.9	4.3	3.7	5.0	4.5	3.2	4.3	
Үүнээс												
Харааны	9.7	9.1	10.9	10.0	12.6	10.3	9.7	8.0	13.4	10.7	7.4	8.1
Хэл ярианы	4.0	4.5	4.5	5.1	2.4	4.6	5.6	3.3	5.8	2.8	3.5	5.2
Сонголын	7.6	10.0	5.5	3.4	10.3	11.3	5.4	5.6	8.3	9.3	8.0	14.8
Хөдөлгөөний	29.4	23.7	35.3	28.5	25.8	22.8	28.9	24.4	23.1	28.6	29.8	20.0
Сэтгэцийн	17.2	27.4	13.7	25.2	20.8	33.5	16.2	29.2	19.2	29.2	17.0	23.7
Бусад	32.1	25.2	30.1	27.9	28.0	17.5	34.2	29.5	30.3	19.3	34.3	28.2

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.37. Хөгжлийн бэрхшээлийн тохиолдол, хүйсээр, ядуурлын байдлаар (хувиар)

	Улсын дундаж		Эр		Эм	
	Эр	Эм	Ядуу бус	Ядуу	Ядуу бус	Ядуу
Хөгжлийн бэрхшээл	4.7	3.4	4.4	5.2	3.1	3.9
Үүнээс						
Харааны	10.9	7.7	10.3	12.2	9.0	5.3
Хэл ярианы	4.4	3.9	4.0	5.0	3.9	3.9
Сонсголын	8.9	7.7	8.8	9.2	6.0	11.1
Хөдөлгөөний	28.0	26.9	29.7	24.5	29.0	22.8
Сэтгэцийн	19.2	22.4	16.2	25.2	18.4	30.1
Бусад	28.6	31.3	30.9	24.0	33.7	26.8

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.38. Нэг хүнд сард ногдох эрүүл мэндийн зардал (төгрөгөөр)

	Гадуур эмчлүүлсэн			Хэвтэж эмчлүүлсэн						Нийт
	Үйлчилгээ, эм	Тээвэр, бэлэг, хоол	Өөрсдөө авсан эм	Улсын эмнэлэг		Хувийн эмнэлэг		Гадааын эмнэлэг		
				Үйлчилгээ	Тээвэр, бэлэг	Үйлчилгээ	Тээвэр, бэлэг	Үйлчилгээ	Тээвэр, бэлэг	
Улсын дундаж	4 969	866	3 133	1 083	279	615	59	333	47	11 383
Байршил										
Хот	5 428	793	3 471	979	200	651	58	440	38	12 057
Хөдөө	3 999	1 020	2 419	1 304	446	539	60	105	68	9 960
Улаанбаатар	5 665	504	3 424	952	112	725	47	547	32	12 008
Аймгийн төв	4 956	1 372	3 565	1 032	374	502	80	227	48	12 157
Сумын төв	4 587	1 081	2 933	1 500	484	406	58	182	74	11 306
Хөдөө нутаг	3 295	947	1 804	1 069	399	698	63	13	61	8 349
Баруун	3 826	1 217	3 429	1 710	605	429	91	32	4	11 344
Хангай	3 659	1 065	3 188	943	305	390	35	258	136	9 978
Төв	6 159	1 404	2 594	1 210	405	769	75	81	23	12 718
Зүүн	3 546	810	1 769	813	367	514	99	288	52	8 257
Хүйс										
Эрэгтэй	4 184	862	2 626	824	256	533	51	165	58	9 560
Эмэгтэй	5 701	870	3 605	1 325	300	691	66	489	37	13 084
Өрхийн тооны тэнцүү 5 бүлгээр										
I	633	124	718	319	95	43	5	-	-	1 937
II	1 042	181	1 452	503	135	198	29	-	-	3 539
III	1 838	326	1 878	706	236	194	27	-	-	5 206
IV	3 170	590	2 910	1 248	382	531	74	26	-	8 930
V	18 161	3 110	8 707	2 640	546	2 107	158	1 637	238	37 304
Ядуурлын байдлаар										
Ядуу бус	6 757	1 180	4 053	1 409	355	841	79	472	67	15 215
Ядуу	720	120	947	309	97	76	9	-	-	2 278

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.39. Нэг хүнд сард ногдох эрүүл мэндийн зардал, ядуурлын байдлаар (төгрөгөөр)

	Гадуур эмчлүүлсэн			Хэвтэж эмчлүүлсэн						Нийт
	Үйлчилгээ, эм	Тээвэр, бэлэг, хоол	Өөрсдөө авсан эм	Улсын эмнэлэг		Хувийн эмнэлэг		Гадаадын эмнэлэг		
				Үйлчилгээ	Тээвэр, бэлэг	Үйлчилгээ	Тээвэр, бэлэг	Үйлчилгээ	Тээвэр, бэлэг	
Улсын дундаж	4 969	866	3 133	1 083	279	615	59	333	47	11 383
Ядуурлын байдал										
Ядуу бус	6 757	1 180	4 053	1 409	355	841	79	472	67	15 215
Ядуу	720	120	947	309	97	76	9	-	-	2 278
Байршил										
Хотын, ядуу бус	7 110	1 045	4 365	1 250	248	863	77	604	52	15 614
Хотын, ядуу	911	118	1 070	249	70	81	6	-	-	2 505
Хөдөөгийн, ядуу бус	5 924	1 501	3 316	1 785	608	791	84	161	105	14 275
Хөдөөгийн, ядуу	407	122	744	406	142	68	16	-	-	1 906
Улаанбаатар хотын, ядуу бус	7 147	615	4 227	1 185	132	932	61	727	43	15 069
Улаанбаатар хотын, ядуу	1 164	166	987	244	51	98	4	-	-	2 714
Аймгийн төвийн ядуу бус	7 028	1 992	4 669	1 394	503	711	113	333	70	16 814
Аймгийн төвийн ядуу	517	44	1 200	257	99	54	9	-	-	2 180
Сумын төвийн ядуу бус	6 540	1 539	3 947	1 986	642	564	75	270	110	15 671
Сумын төвийн ядуу	494	121	808	482	154	74	21	-	-	2 155
Хөдөө нутгийн ядуу бус	5 118	1 452	2 492	1 522	564	1 088	96	20	99	12 452
Хөдөө нутгийн ядуу	319	123	679	329	130	62	11	-	-	1 653
Баруун бүсийн ядуу бус	5 643	1 827	4 619	2 364	885	609	128	51	6	16 133
Баруун бүсийн ядуу	601	136	1 316	550	108	110	24	-	-	2 845
Хангайн бүсийн ядуу бус	5 372	1 560	4 226	1 277	403	570	50	388	204	14 049
Хангайн бүсийн ядуу	265	85	1 132	281	112	35	4	-	-	1 915
Төвийн бүсийн ядуу бус	8 196	1 898	3 402	1 547	504	1 022	99	110	31	16 810
Төвийн бүсийн ядуу	595	54	386	289	134	77	8	-	-	1 543
Зүүн бүсийн ядуу бус	6 021	1 378	2 678	1 258	525	898	162	514	92	13 526
Зүүн бүсийн ядуу	387	86	609	244	165	24	19	-	-	1 534
Хүйс										
Эрэгтэй ядуу бус	5 631	1 176	3 458	1 069	329	738	68	235	83	12 785
Эрэгтэй ядуу	731	113	643	239	82	45	9	-	-	1 862
Эмэгтэй ядуу бус	7 810	1 185	4 610	1 727	380	939	90	695	53	17 488
Эмэгтэй ядуу	710	126	1 229	373	112	105	10	-	-	2 664

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.40. Хүн амын тархалт, ажиллах хүчний байдлаар

	Үзүүлэлтүүд, хувиар				Үзүүлэлтүүд, хувиар			
	Ажилтай	Ажилгүй	Ажиллах хүчнээс гадуур	Нийт	Ажилтай	Ажилгүй	Ажиллах хүчнээс гадуур	Нийт
Улсын дундаж	61.9	9.4	28.7	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Байршил								
Хот	59.2	9.4	31.4	100.0	64.8	68.3	73.9	67.7
Хөдөө	67.6	9.2	23.2	100.0	35.3	31.7	26.1	32.3
Улаанбаатар	59.2	8.3	32.4	100.0	43.2	40.2	51.0	45.1
Аймгийн төв	59.2	11.6	29.2	100.0	21.6	28.1	23.0	22.6
Сумын төв	59.0	14.0	27.0	100.0	16.7	26.3	16.5	17.5
Хөдөө нутаг	77.8	3.5	18.7	100.0	18.5	5.5	9.6	14.8
Баруун	61.3	11.4	27.3	100.0	13.4	16.5	12.8	13.5
Хангай	68.0	9.7	22.3	100.0	20.5	19.4	14.5	18.7
Төв	63.1	9.4	27.5	100.0	15.8	15.6	14.9	15.5
Зүүн	61.6	10.9	27.5	100.0	7.2	8.4	6.9	7.2
Өрхийн тооны тэнцүү 5 бүлгээр								
I	51.1	15.9	33.0	100.0	14.8	30.5	20.5	17.9
II	59.0	11.6	29.4	100.0	18.2	23.7	19.6	19.1
III	63.3	9.2	27.5	100.0	20.4	19.6	19.0	19.9
IV	64.3	7.2	28.5	100.0	21.6	16.0	20.6	20.8
V	69.6	4.3	26.1	100.0	25.1	10.2	20.3	22.3
Ядуурлын байдлаар								
Ядуу бус	65.0	7.4	27.6	100.0	76.7	57.7	70.2	73.1
Ядуу	53.5	14.7	31.8	100.0	23.3	42.3	29.9	27.0
Хүйс								
Эрэгтэй	67.6	10.7	21.8	100.0	54.2	56.7	37.6	49.6
Эмэгтэй	56.4	8.1	35.6	100.0	45.8	43.3	62.4	50.4
Нас								
16-24	25.4	12.0	62.6	100.0	9.6	29.9	50.9	23.4
25-34	71.7	9.1	19.2	100.0	33.8	28.5	19.4	29.2
35-44	78.1	7.4	14.5	100.0	31.0	19.5	12.4	24.6
45-54	71.4	8.7	19.9	100.0	22.6	18.3	13.6	19.6
55-59 а/	56.9	10.8	32.4	100.0	3.0	3.8	3.7	3.3
Боловсрол								
Боловсролгүй	58.6	8.7	32.8	100.0	2.5	2.4	3.0	2.6
Бага	74.0	8.7	17.4	100.0	4.7	3.6	2.4	3.9
Бүрэн бус дунд	50.9	7.7	41.4	100.0	14.1	14.1	24.6	17.1
Бүрэн дунд	49.1	10.9	40.0	100.0	24.6	36.2	43.2	31.0
Мэргэжлийн	73.8	9.7	16.6	100.0	15.5	13.5	7.5	13.0
Тусгай мэргэжлийн	71.5	9.1	19.4	100.0	6.0	5.1	3.5	5.2
Дипломын дээд	73.4	8.7	17.9	100.0	9.1	7.1	4.8	7.7
Бакалавр	73.9	9.2	16.9	100.0	21.2	17.4	10.5	17.8
Магистр	87.8	3.0	9.3	100.0	2.1	0.5	0.5	1.5
Доктор	94.4	1.7	3.9	100.0	0.2	0.0	0.0	0.2

а/ Зөвхөн эрэгтэйчүүдийг оруулав.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.41. Хүн амын тархалт, ажиллах хүчний байдлаар, ядуурлын байдлаар

	Үзүүлэлтүүд, хувиар				Үзүүлэлтүүд, хувиар			
	Ажилтай	Ажилгүй	Ажиллах хүчнээс гадуур	Нийт	Ажилтай	Ажилгүй	Ажиллах хүчнээс гадуур	Нийт
Улсын дундаж	61.9	9.4	28.7	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ядуурлын байдал								
Ядуу бус	65.0	7.4	27.6	100.0	76.7	57.7	70.2	73.1
Ядуу	53.5	14.7	31.8	100.0	23.3	42.3	29.9	27.0
Байршил								
Хотын, ядуу бус	63.2	7.4	29.4	100.0	52.1	40.5	52.3	51.1
Хотын, ядуу	47.1	15.6	37.3	100.0	12.6	27.7	21.6	16.6
Хөдөөгийн, ядуу бус	69.4	7.3	23.3	100.0	24.6	17.1	17.8	22.0
Хөдөөгийн, ядуу	63.8	13.2	23.0	100.0	10.7	14.6	8.3	10.3
Улаанбаатар хотын, ядуу бус	63.1	6.7	30.2	100.0	35.8	25.1	36.9	35.1
Улаанбаатар хотын, ядуу	45.8	14.0	40.2	100.0	7.4	15.1	14.0	10.0
Аймгийн төвийн ядуу бус	63.4	9.0	27.6	100.0	16.4	15.4	15.4	16.0
Аймгийн төвийн ядуу	49.0	18.0	33.0	100.0	5.2	12.7	7.6	6.6
Сумын төвийн ядуу бус	62.8	10.8	26.4	100.0	12.6	14.3	11.4	12.4
Сумын төвийн ядуу	50.0	21.7	28.4	100.0	4.2	12.0	5.1	5.2
Хөдөө нутгийн ядуу бус	77.9	2.8	19.4	100.0	12.0	2.8	6.5	9.6
Хөдөө нутгийн ядуу	77.7	4.8	17.6	100.0	6.5	2.6	3.2	5.2
Баруун бүсийн ядуу бус	62.0	9.3	28.7	100.0	9.2	9.1	9.1	9.2
Баруун бүсийн ядуу	60.0	15.8	24.2	100.0	4.3	7.4	3.7	4.4
Хангайн бүсийн ядуу бус	70.1	7.9	22.0	100.0	14.5	10.8	9.9	12.9
Хангайн бүсийн ядуу	63.2	13.8	23.0	100.0	5.9	8.6	4.7	5.8
Төвийн бүсийн ядуу бус	67.2	7.3	25.5	100.0	12.7	9.1	10.4	11.7
Төвийн бүсийн ядуу	50.4	15.9	33.7	100.0	3.1	6.5	4.5	3.8
Зүүн бүсийн ядуу бус	66.3	7.7	26.0	100.0	4.6	3.5	3.9	4.3
Зүүн бүсийн ядуу	54.8	15.6	29.7	100.0	2.6	4.9	3.0	2.9
Хүйс								
Эрэгтэй ядуу бус	69.5	8.8	21.8	100.0	41.1	34.3	27.8	36.7
Эрэгтэй ядуу	62.2	16.1	21.7	100.0	13.0	22.4	9.8	13.0
Эмэгтэй ядуу бус	60.5	6.0	33.5	100.0	35.6	23.4	42.4	36.4
Эмэгтэй ядуу	45.4	13.4	41.2	100.0	10.26	19.97	20.05	13.98

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.42. Ажиллах хүчний оролцооны түвшин
ба ажилгүйдлийн түвшин, ядуурлын байдлаар

	Ажиллах хүчний оролцооны түвшин			Ажилгүйдлийн түвшин		
	Ядуу бус	Ядуу	Нийт	Ядуу бус	Ядуу	Нийт
Улсын дундаж	72.4	68.2	71.3	10.2	21.6	13.1
Байршил						
Хот	70.6	62.7	68.6	10.5	24.9	13.7
Хөдөө	76.7	77.0	76.8	9.5	17.2	12.0
Улаанбаатар	69.8	59.8	67.6	9.6	23.5	12.3
Аймгийн төв	72.4	67.0	70.8	12.5	26.9	16.4
Сумын төв	73.6	71.6	73.0	14.7	30.3	19.2
Хөдөө нутаг	80.6	82.4	81.3	3.4	5.8	4.3
Баруун	71.3	75.8	72.8	13.1	20.8	15.7
Хангай	78.0	77.0	77.7	10.1	17.9	12.5
Төв	74.5	66.3	72.5	9.8	23.9	13.0
Зүүн	74.0	70.4	72.5	10.4	22.2	15.0
Хүйс						
Эрэгтэй	78.2	78.3	78.2	11.2	20.6	13.7
Эмэгтэй	66.6	58.8	64.4	9.0	22.7	12.5
Нас						
16-24	34.2	45.5	37.4	27.4	40.8	32.0
25-34	83.8	73.6	80.8	9.1	17.6	11.3
35-44	87.8	80.1	85.5	6.0	15.5	8.7
45-54	81.9	73.2	80.1	8.3	21.9	10.9
55-59 а/	68.6	63.0	67.6	14.1	25.7	15.9
Боловсрол						
Боловсролгүй	67.5	67.0	67.2	6.4	19.2	12.9
Бага	82.2	83.1	82.6	6.6	14.5	10.5
Бүрэн бус дунд	57.5	60.3	58.6	9.0	18.9	13.2
Бүрэн дунд	57.5	65.8	60.0	14.5	26.0	18.2
Мэргэжлийн	85.9	77.4	83.5	8.9	19.3	11.6
Тусгай мэргэжлийн	81.9	74.1	80.6	8.9	24.3	11.3
Дипломын дээд	83.2	71.9	82.1	9.6	20.6	10.6
Бакалавр	84.6	71.9	83.1	9.6	23.5	11.0
Магистр	91.1	73.8	90.7	3.3	-	3.3
Доктор	96.1	-	96.1	1.7	-	1.7

а/ Зөвхөн эрэгтэйчүүдийг оруулав.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.43. Ажиллах хүчний оролцооны түвшин ба ажилгүйдлийн түвшин, хүйсээр						
	Ажиллах хүчний оролцооны түвшин			Ажилгүйдлийн түвшин		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Нийт	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Нийт
Улсын дундаж	78.2	64.4	71.3	13.7	12.5	13.1
Байршил						
Хот	76.8	60.9	68.6	14.6	12.7	13.7
Хөдөө	81.0	72.2	76.8	11.9	12.1	12.0
Улаанбаатар	77.2	58.5	67.6	13.8	10.5	12.3
Аймгийн төв	76.0	65.8	70.8	16.2	16.6	16.4
Сумын төв	77.3	68.6	73.0	19.6	18.7	19.2
Хөдөө нутаг	85.2	76.7	81.3	3.9	4.7	4.3
Баруун	76.8	68.6	72.8	14.1	17.6	15.7
Хангай	82.4	72.8	77.7	12.6	12.4	12.5
Төв	77.3	67.6	72.5	13.1	12.7	13.0
Зүүн	78.3	66.5	72.5	16.0	13.9	15.0
Хүйс						
Эрэгтэй	78.2	66.6	72.4	11.2	9.0	10.2
Эмэгтэй	78.3	58.8	68.2	20.6	22.7	21.6
Нас						
16-24	44.3	30.8	37.4	31.3	33.1	32.0
25-34	92.2	70.3	80.8	11.2	11.5	11.3
35-44	91.7	79.7	85.5	9.6	7.7	8.7
45-54	85.4	75.7	80.1	11.3	10.5	10.9
55-59 а/	67.6	-	67.6	15.9	-	15.9
Боловсрол						
Боловсролгүй	74.7	55.9	67.2	11.9	15.0	12.9
Бага	87.4	74.1	82.6	9.5	12.5	10.5
Бүрэн бус дунд	65.6	50.5	58.6	12.8	13.8	13.2
Бүрэн дунд	68.1	52.2	60.0	19.2	17.0	18.2
Мэргэжлийн	88.9	74.4	83.5	10.7	13.5	11.6
Тусгай мэргэжлийн	85.6	77.0	80.6	13.6	9.5	11.3
Дипломын дээд	90.1	76.5	82.1	12.8	8.8	10.6
Бакалавр	93.1	76.5	83.1	11.9	10.3	11.0
Магистр	93.9	89.0	90.7	5.2	2.1	3.3
Доктор	100.0	90.1	96.1	2.7	-	1.7

а/ Зөвхөн эрэгтэйчүүдийг оруулав.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.44. Хүн амын ажил эрхлэлт, салбараар, мэргэжлээр, ядуурлын байдлаар (хувиар)

	Хот			Хөдөө			Улсын дундаж		
	Ядуу бус	Ядуу	Нийт	Ядуу бус	Ядуу	Нийт	Ядуу бус	Ядуу	Нийт
Нийт	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Салбараар									
Хөдөө аж ахуй	3.0	7.2	3.8	51.8	67.0	56.4	18.6	34.5	22.3
Аж үйлдвэр	28.1	38.8	30.2	10.3	11.9	10.8	22.4	26.5	23.4
Үйлчилгээ	68.9	54.1	66.0	37.8	21.1	32.8	59.0	39.0	54.3
Газар тариалан, мал аж ахуй	3.0	7.2	3.8	51.8	67.0	56.4	18.6	34.5	22.3
Уул уурхай, олборлох	5.5	5.5	5.5	4.2	3.6	4.0	5.0	4.6	4.9
Боловсруулах үйлдвэр	9.4	11.4	9.8	2.6	3.8	3.0	7.2	7.9	7.4
Цахилгаан, усан хангамж	3.0	2.9	3.0	1.1	0.8	1.0	2.4	1.9	2.3
Барилга	10.3	19.0	12.0	2.5	3.8	2.9	7.8	12.1	8.8
Худалдаа	17.2	16.5	17.0	5.6	2.6	4.7	13.5	10.1	12.7
Зочид буудал, ресторан, аялал жуулчлал	4.6	7.4	5.2	1.2	1.6	1.3	3.5	4.8	3.8
Тээвэр	7.6	6.5	7.4	2.8	1.3	2.3	6.0	4.1	5.6
Санхүү, даатгал, үл хөдлөх хөрөнгө	3.5	0.9	3.0	2.0	0.5	1.5	3.0	0.8	2.5
Төрийн удирдлага	9.9	6.2	9.2	7.5	3.5	6.3	9.1	4.9	8.2
Боловсрол	10.1	5.2	9.2	11.6	7.0	10.2	10.6	6.0	9.5
Эрүүл мэнд	4.8	3.0	4.5	4.1	1.9	3.5	4.6	2.5	4.1
Бусад	11.2	8.3	10.7	3.1	2.7	3.0	8.6	5.7	8.0
Өмчийн хэлбэрээр									
Хувийн	70.8	81.9	73.0	73.1	85.7	76.9	71.5	83.7	74.4
Улсын	24.6	15.3	22.8	24.7	13.0	21.1	24.6	14.2	22.2
Төрийн өмчит үйлдвэр	4.6	2.8	4.3	2.2	1.3	2.0	3.9	2.1	3.5
Мэргэжлээр									
Хууль тогтоогч, төрийн ба хувийн байгууллагын албан тушаалын ажилтан, менежер	9.4	0.9	7.8	4.5	0.7	3.4	7.9	0.8	6.2
Мэргэжилтэн	24.7	6.9	21.2	12.9	4.5	10.4	20.9	5.8	17.4
Техникийн болон холбогдох мэргэжилтэн	4.0	1.6	3.6	2.3	0.8	1.8	3.5	1.2	2.9
Клерк/туслах ажилтан	5.1	2.7	4.6	2.7	1.3	2.2	4.3	2.0	3.8
Үйлчилгээний ажилтан, дэлгүүр, зах дээр худалдаа эрхлэгч	20.6	21.7	20.8	8.0	5.2	7.2	16.6	14.2	16.0
ХАА ба загасны аж ахуйн мэргэшсэн ажилчин	2.6	6.7	3.4	50.8	66.3	55.5	18.0	34.0	21.7
Үйлдвэрийн ба холбогдох худалдааны ажилчин	12.2	22.2	14.2	4.4	6.4	5.0	9.7	15.0	11.0
Машин тоног төхөөрөмжийн операторч, угсрагч	11.6	11.8	11.6	5.6	2.6	4.7	9.7	7.6	9.2
Энгийн ажил мэргэжил	8.8	24.8	12.0	8.0	12.0	9.2	8.6	18.9	11.0
Бусад	0.9	0.7	0.9	0.9	0.2	0.7	0.9	0.5	0.8

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.45. Хүн амын ажил эрхлэлт, салбараар, мэргэжлээр, хүйсээр (хувиар)

	Хот			Хөдөө			Улсын дундаж		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Нийт	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Нийт	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Нийт
Нийт	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Салбараар									
Хөдөө аж ахуй	4.4	3.1	3.8	59.9	52.2	56.4	24.2	20.1	22.3
Аж үйлдвэр	39.6	19.3	30.2	15.0	5.7	10.8	30.8	14.6	23.4
Үйлчилгээ	56.1	77.6	66.0	25.1	42.1	32.8	45.0	65.3	54.3
Газар тариалан, мал аж ахуй	4.4	3.1	3.8	59.9	52.2	56.4	24.2	20.1	22.3
Уул уурхай, олборлох	8.3	2.2	5.5	5.9	1.6	4.0	7.4	2.0	4.9
Боловсруулах үйлдвэр	9.3	10.4	9.8	2.9	3.0	3.0	7.0	7.8	7.4
Цахилгаан, усан хангамж	3.7	2.1	3.0	1.5	0.4	1.0	2.9	1.5	2.3
Барилга	18.3	4.6	12.0	4.6	0.8	2.9	13.4	3.3	8.8
Худалдаа	14.2	20.3	17.0	3.6	6.0	4.7	10.4	15.4	12.7
Зочид буудал, ресторан, аялал жуулчлал	2.3	8.6	5.2	0.5	2.3	1.3	1.6	6.4	3.8
Тээвэр	11.4	2.7	7.4	3.3	1.1	2.3	8.5	2.1	5.6
Санхүү, даатгал, үл хөдлөх хөрөнгө	2.3	3.8	3.0	1.0	2.2	1.5	1.8	3.3	2.5
Төрийн удирдлага	10.1	8.1	9.2	6.9	5.6	6.3	8.9	7.3	8.2
Боловсрол	4.3	14.9	9.2	5.1	16.4	10.2	4.6	15.4	9.5
Эрүүл мэнд	1.5	7.9	4.5	1.5	5.8	3.5	1.5	7.2	4.1
Бусад	10.1	11.3	10.7	3.3	2.7	3.0	7.7	8.3	8.0
Өмчийн хэлбэрээр									
Хувийн	77.7	67.5	73.0	82.8	69.8	76.9	79.5	68.3	74.4
Улсын	17.3	29.1	22.8	14.9	28.7	21.1	16.5	29.0	22.2
Төрийн өмчит үйлдвэр	5.0	3.5	4.3	2.3	1.5	2.0	4.0	2.8	3.5
Мэргэжлээр									
Хууль тогтоогч, төрийн ба хувийн байгууллагын албан тушаалын ажилтан, менежер	8.3	7.2	7.8	3.4	3.3	3.4	6.5	5.8	6.2
Мэргэжилтэн	14.2	29.4	21.2	5.1	16.8	10.4	10.9	25.0	17.4
Техникийн болон холбогдох мэргэжилтэн	3.7	3.3	3.6	1.5	2.3	1.8	2.9	3.0	2.9
Клерк/туслах ажилтан	1.8	7.9	4.6	1.3	3.4	2.2	1.6	6.3	3.8
Үйлчилгээний ажилтан, дэлгүүр, зах дээр худалдаа эрхлэгч	14.5	28.3	20.8	3.6	11.6	7.2	10.6	22.5	16.0
ХАА ба загасны аж ахуйн мэргэшсэн ажилчин	3.8	2.9	3.4	58.8	51.5	55.5	23.4	19.8	21.7
Үйлдвэрийн ба холбогдох худалдааны ажилчин	19.9	7.5	14.2	6.8	2.7	5.0	15.3	5.9	11.0
Машин тоног төхөөрөмжийн операторч, угсрагч	20.3	1.6	11.6	8.0	0.7	4.7	15.9	1.3	9.2
Энгийн ажил мэргэжил	11.9	12.0	12.0	10.6	7.5	9.2	11.5	10.4	11.0
Бусад	1.6	0.1	0.9	1.0	0.3	0.7	1.4	0.2	0.8

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.46. Ядуурлын дүр төрх,
хадгаламж, зээлийн байдлаар, хот, хөдөөгөөр (хувиар)

	Ядуурлын хамралтын хүрээ			Хүн амд эзлэх хувь			Ядуучуудын эзлэх хувь		
	Хот	Хөдөө	Улсын дундаж	Хот	Хөдөө	Улсын дундаж	Хот	Хөдөө	Улсын дундаж
Нийт	27.1	34.9	29.6	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Хадгаламжийн байдлаар									
Хадгаламжгүй	32.0	38.5	34.1	73.4	73.1	73.3	86.5	80.6	84.3
Хадгаламжтай	13.7	25.1	17.4	26.6	26.9	26.7	13.5	19.4	15.7
Зээлийн байдлаар									
Зээлгүй	32.0	45.0	35.3	53.0	38.8	48.4	62.5	50.0	57.8
Зээлтэй	21.7	28.5	24.3	47.0	61.2	51.6	37.5	50.0	42.2
Зээлийн төрлөөр									
Цалингийн									
Зээлгүй	22.8	32.5	26.8	54.4	61.7	57.2	57.2	70.3	63.1
Зээлтэй	20.3	22.1	20.9	45.6	38.3	42.8	42.8	29.7	36.9
Тэтгэврийн									
Зээлгүй	19.9	29.3	23.6	80.0	84.2	81.6	73.6	86.6	79.4
Зээлтэй	28.6	24.3	27.2	20.0	15.8	18.4	26.4	13.4	20.6
Орон сууцны									
Зээлгүй	25.0	28.9	26.6	82.2	97.5	88.0	94.9	98.7	96.6
Зээлтэй	6.2	14.5	6.9	17.8	2.5	12.0	5.1	1.3	3.4
Өрхийн хэрэглээний									
Зээлгүй	20.9	28.1	23.8	90.6	96.4	92.8	87.7	94.9	91.0
Зээлтэй	28.4	40.4	30.7	9.4	3.6	7.2	12.3	5.1	9.0
Малчны									
Зээлгүй	21.6	25.7	22.7	98.4	61.1	84.2	98.1	55.0	78.7
Зээлтэй	26.9	33.0	32.6	1.6	38.9	15.8	1.9	45.0	21.3
Бизнесийн									
Зээлгүй	22.3	29.2	25.0	93.7	96.0	94.6	96.3	98.3	97.2
Зээлтэй	12.6	12.4	12.5	6.3	4.0	5.4	3.7	1.7	2.8
Бусад									
Зээлгүй	20.8	27.3	23.4	85.1	89.6	86.8	81.8	85.8	83.6
Зээлтэй	26.4	38.9	30.2	14.9	10.4	13.2	18.2	14.2	16.4

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.47. Ядуурлын дүр төрх,
хадгаламж, зээлийн байдлаар, суурьшлаар (хувиар)

	Ядуурлын хамралтын хүрээ				Хүн амд эзлэх хувь				Ядуучуудын эзлэх хувь			
	Улаан-баатар	Аймгийн төв	Сумын төв	Хөдөө нутаг	Улаан-баатар	Аймгийн төв	Сумын төв	Хөдөө нутаг	Улаан-баатар	Аймгийн төв	Сумын төв	Хөдөө нутаг
Нийт	24.8	31.8	32.3	38.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Хадгаламжийн байдлаар												
Хадгаламжгүй	29.8	36.2	36.5	40.8	72.6	74.9	73.7	72.3	87.4	85.3	83.4	77.7
Хадгаламжтай	11.4	18.7	20.4	30.5	27.4	25.1	26.3	27.7	12.6	14.7	16.6	22.3
Зээлийн байдлаар												
Зээлгүй	28.4	43.4	45.8	44.3	60.5	38.1	33.0	45.7	69.3	52.0	46.7	53.3
Зээлтэй	19.3	24.7	25.7	32.7	39.5	61.9	67.0	54.3	30.7	48.0	53.3	46.7
Зээлийн төрлөөр												
Цалингийн												
Зээлгүй	19.7	27.7	30.4	34.1	60.2	47.1	43.3	88.8	61.6	52.8	51.3	92.5
Зээлтэй	18.6	22.0	22.1	22.0	39.8	52.9	56.7	11.2	38.4	47.2	48.7	7.5
Тэтгэврийн												
Зээлгүй	16.8	23.8	26.3	33.4	79.6	80.5	81.2	88.7	69.4	77.7	83.3	90.5
Зээлтэй	28.9	28.3	22.9	27.6	20.4	19.5	18.8	11.3	30.6	22.3	16.7	9.5
Орон сууцны												
Зээлгүй	23.6	26.7	26.1	32.9	78.6	86.8	96.1	99.5	96.1	93.7	97.6	100.0
Зээлтэй	3.5	11.8	15.7	0.0	21.4	13.2	3.9	0.5	3.9	6.3	2.4	0.0
Өрхийн хэрэглээний												
Зээлгүй	19.0	23.4	25.0	32.5	90.4	90.9	95.0	98.6	89.1	86.3	92.4	97.9
Зээлтэй	22.0	37.1	38.7	49.3	9.6	9.1	5.0	1.4	10.9	13.7	7.6	2.1
Малчны												
Зээлгүй	19.2	24.7	25.0	29.2	99.8	96.7	85.5	25.1	99.4	96.8	83.2	22.4
Зээлтэй	66.7	24.2	29.8	33.9	0.2	3.3	14.5	74.9	0.6	3.2	16.8	77.6
Бизнесийн												
Зээлгүй	19.8	25.5	26.6	32.9	94.9	92.2	93.8	99.3	97.6	95.1	97.1	99.6
Зээлтэй	8.9	15.6	12.1	16.0	5.1	7.8	6.2	0.7	2.4	4.9	2.9	0.4
Бусад												
Зээлгүй	18.6	23.4	23.8	32.3	82.4	88.5	87.5	92.6	79.7	83.9	81.1	91.3
Зээлтэй	22.3	34.5	39.0	38.6	17.6	11.5	12.5	7.4	20.3	16.1	18.9	8.7

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.48. Ядуурлын дүр төрх, хадгаламж, зээлийн байдлаар, бүсээр (хувиар)

	Ядуурлын хамралтын хүрээ						Хүн амд эзлэх хувь						Ядуучуудын эзлэх хувь								
	Баруун		Хангай		Төв		Зүүн		Улаанбаатар		Баруун		Хангай		Төв		Зүүн		Улаанбаатар		
	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв	Хангай	Төв	
Нийт	36.0	33.6	26.8	43.9	24.8	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Хадгаламжийн байдлаар																					
Хадгаламжгүй	38.9	37.8	31.2	49.6	29.8	74.3	73.5	76.8	67.1	72.6	80.2	82.8	89.6	75.7	87.4						
Хадгаламжтай	27.9	21.8	12.1	32.4	11.4	25.7	26.5	23.2	32.9	27.4	19.8	17.2	10.4	24.3	12.6						
Зээлийн байдлаар																					
Зээлгүй	48.9	41.6	39.5	55.3	28.4	35.4	42.8	37.5	35.6	60.5	48.0	53.1	55.2	44.8	69.3						
Зээлтэй	29.0	27.5	19.2	37.7	19.3	64.6	57.2	62.5	64.4	39.5	52.0	46.9	44.8	55.2	30.7						
Зээлийн төрлөөр																					
Цалингийн																					
Зээлгүй	34.2	31.7	19.5	42.4	19.7	59.3	61.2	47.0	54.0	60.2	69.8	70.4	47.7	60.6	61.6						
Зээлтэй	21.5	21.0	19.0	32.4	18.6	40.7	38.8	53.0	46.0	39.8	30.2	29.6	52.3	39.4	38.4						
Тэтгэрийн																					
Зээлгүй	31.1	27.9	18.7	35.8	16.8	82.8	84.9	82.2	78.6	79.6	88.7	85.9	79.8	74.5	69.4						
Зээлтэй	19.1	25.7	21.7	45.0	28.9	17.2	15.1	17.8	21.4	20.4	11.3	14.1	20.2	25.5	30.6						
Орон сууцны																					
Зээлгүй	30.4	28.6	20.1	38.4	23.6	92.0	94.2	92.1	94.4	78.6	96.3	97.9	96.5	96.0	96.1						
Зээлтэй	13.4	9.8	8.6	26.6	3.5	8.0	5.8	7.9	5.6	21.4	3.7	2.1	3.5	4.0	3.9						
Өрхийн хэрэглээний																					
Зээлгүй	28.4	27.2	18.7	36.2	19.0	91.1	95.6	95.8	92.8	90.4	89.3	94.5	93.1	88.8	89.1						
Зээлтэй	35.1	34.4	32.0	58.3	22.0	8.9	4.4	4.2	7.2	9.6	10.7	5.5	6.9	11.2	10.9						
Малчны																					
Зээлгүй	25.0	24.2	20.2	38.8	19.2	75.3	69.5	83.3	76.1	99.8	64.9	61.1	87.5	78.2	99.4						
Зээлтэй	41.2	35.1	14.4	34.4	66.7	24.7	30.5	16.7	23.9	0.2	35.1	38.9	12.5	21.8	0.6						
Бизнесийн																					
Зээлгүй	29.8	28.0	20.1	38.5	19.8	92.9	95.6	93.7	96.1	94.9	95.4	97.4	98.0	97.9	97.6						
Зээлтэй	18.7	16.7	6.0	20.6	8.9	7.1	4.4	6.3	3.9	5.1	4.6	2.6	2.0	2.1	2.4						
Бусад																					
Зээлгүй	27.3	25.9	18.6	37.3	18.6	88.6	90.1	89.1	88.0	82.4	83.5	84.6	86.2	86.8	79.7						
Зээлтэй	42.0	42.7	24.2	41.3	22.3	11.4	9.9	10.9	12.0	17.6	16.5	15.4	13.8	13.2	20.3						

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.49. Сүүлийн 12 сард авсан зээлийн хэмжээ, төрлөөр (мян.төгрөгөөр)

	Улсын дундаж	Зээлтэй*						
		Цалингийн	Тэтгэврийн	Орон сууцны	Өрхийн хэрэглээний	Малчны	Бизнесийн	Бусад
Улсын дундаж	4 995.3	4 568.1	2 567.	36 549.8	3 759.6	3 168.1	10 917.2	4 067.3
Байршил								
Хот	5 861.4	4 711.2	2 630.6	40 471.7	3 990.	3 094.5	11 206.7	4 632.3
Хөдөө	4 057.8	4 386.5	2 466.2	22 238.2	3 062.3	3 172.8	10 268.9	3 008.3
Улаанбаатар								
Аймгийн төв	5 486.8	4 864.5	2 660.5	29 890.8	4 331.8	3 101.1	10 773.2	3 460.1
Сумын төв	4 511.8	4 375.1	2 588.9	20 565.3	3 274.5	3 283.5	10 464.3	2 804.5
Хөдөө нутаг	3 399.2	4 480.1	2 156.6	35 234.2	2 101.3	3 140.8	7 917.2	3 444.4
Баруун								
Хангай	4 028.4	4 614.7	2 293.4	31 942.4	3 363.7	2 785.2	8 630.8	3 390.7
Төв	5 052.4	4 529.1	2 718.4	29 418.	4 668.1	3 995.8	10 853.4	3 540.9
Зүүн	4 537.5	4 320.5	2 349.4	32 164.4	3 064.	4 065.	7 317.	2 213.4
Тэнцүү 5 бүлгээр								
I	2 267.7	2 444.9	1 948.	20 945.7	1 703.1	1 859.8	3 711.4	1 760.6
II	3 081.1	3 209.3	2 484.	22 272.9	2 623.9	2 406.6	5 477.6	2 251.8
III	3 795.6	3 970.6	2 680.5	31 425.7	3 074.7	2 926.9	5 660.5	2 344.3
IV	5 444.9	4 659.9	2 985.3	33 304.6	4 587.5	3 619.8	6 417.5	3 409.5
V	8 561.8	5 862.8	3 283.7	46 218.2	5 312.1	4 275.5	17 149.	7 600.7
Ядуурлын байдлаар								
Ядуу бус	5 520.5	4 801.9	2 682.2	37 092.7	4 131.5	3 502.2	11 610.7	4 883.7
Ядуу	2 754.6	3 146.1	1 937.4	28 873.	2 630.7	2 252.5	3 567.8	1 969.5

*- Тухайн төрлийн зээлтэй өрхүүдийн хувьд тооцов.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.50. Зээлийн зарцуулалт, зориулалтаар (хувиар)

	Өрхийн хэрэгцээнд	Машин худалдан авах	Хувийн бизнес эрхлэх	Газар худалдан авах	Удаан эдэлгээт бараа худалдан авах	Сууц барих болон худалдан авах	Өрхийн гишүүдээ гадаад явуулах	Бусад
Улсын дундаж	69.4	8.3	5.9	0.8	4.0	15.8	1.7	15.8
Байршил								
Хот	62.2	10.1	6.8	1.0	4.1	21.9	1.8	16.8
Хөдөө	80.7	5.6	4.5	0.4	4.0	6.1	1.4	14.3
Улаанбаатар								
Аймгийн төв	73.1	7.6	7.4	0.8	4.4	16.6	2.1	19.3
Сумын төв	78.9	5.5	6.6	0.2	4.4	8.0	1.6	13.5
Хөдөө нутаг	83.6	5.6	1.0	0.7	3.2	3.1	1.3	15.5
Баруун								
Хангай	78.3	4.8	4.8	0.5	1.6	9.4	0.8	18.7
Төв	74.7	9.1	6.0	0.7	3.4	12.0	1.2	15.8
Зүүн	83.3	6.2	4.3	0.3	13.3	8.4	1.3	20.9
Өрхийн тооны тэнцүү 5 бүлгээр								
I	86.5	1.3	1.9	0.7	2.3	3.9	1.6	15.3
II	80.2	4.4	4.7	0.3	3.9	8.1	1.5	14.9
III	72.7	8.8	5.0	0.9	3.7	13.1	1.5	13.4
IV	65.9	10.4	6.6	0.8	4.1	17.9	1.0	15.7
V	53.3	12.5	8.8	0.9	5.2	27.9	2.6	19.0
Ядуурлын байдлаар								
Ядуу бус	66.2	9.2	6.2	0.8	4.1	17.9	1.8	16.7
Ядуу	83.2	4.4	4.2	0.6	3.6	6.6	1.2	12.0

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.51. Зээлийн зарцуулалт, зориулалтаар, ядуурлын байдлаар (хувиар)

	Өрхийн хэрэгцээнд	Машин худалдан авах	Хувийн бизнес эрхлэх	Газар худалдан авах	Удаан эдэлгээт бараа худалдан авах	Сууц барих болон худалдан авах	Өрхийн гишүүдээ гадаад явуулах	Бусад
Улсын дундаж	69.4	8.3	5.9	0.8	4.0	15.8	1.7	15.8
Ядуурлын байдал								
Ядуу бус	66.2	9.2	6.2	0.8	4.1	17.9	1.8	16.7
Ядуу	83.2	4.4	4.2	0.6	3.6	6.6	1.2	12.0
Байршил								
Хотын, ядуу бус	59.0	10.9	6.9	1.0	4.2	24.4	1.9	17.6
Хотын, ядуу	78.7	5.7	5.9	0.8	3.6	9.2	1.7	12.6
Хөдөөгийн, ядуу бус	78.5	6.4	5.1	0.4	4.1	6.8	1.7	15.1
Хөдөөгийн, ядуу	88.5	2.8	2.3	0.3	3.6	3.5	0.7	11.2
Улаанбаатар хотын, ядуу бус	49.8	12.9	6.4	1.2	4.2	29.3	1.4	15.5
Улаанбаатар хотын, ядуу	73.4	7.3	5.2	1.0	1.6	9.4	2.6	10.4
Аймгийн төвийн ядуу бус	70.7	8.4	7.6	0.8	4.2	18.3	2.4	20.3
Аймгийн төвийн ядуу	83.6	4.2	6.5	0.5	5.6	9.0	0.8	14.7
Сумын төвийн ядуу бус	77.2	6.1	7.3	0.2	4.3	8.7	1.8	14.3
Сумын төвийн ядуу	85.9	3.1	4.0	0.3	5.0	5.1	0.5	10.4
Хөдөө нутгийн ядуу бус	80.8	6.7	1.2	0.8	3.6	3.5	1.4	16.7
Хөдөө нутгийн ядуу	91.6	2.6	0.3	0.3	2.0	1.7	0.8	12.1
Баруун бүсийн ядуу бус	73.8	6.0	8.1	0.7	3.2	13.2	4.6	11.9
Баруун бүсийн ядуу	85.9	2.2	4.8	0.2	3.0	4.5	2.2	8.6
Хангайн бүсийн ядуу бус	75.8	5.4	5.4	0.6	1.6	10.4	1.0	20.0
Хангайн бүсийн ядуу	87.8	2.7	2.9	0.5	1.6	5.7	0.0	13.8
Төвийн бүсийн ядуу бус	73.2	9.9	6.2	0.7	3.4	12.9	1.4	16.4
Төвийн бүсийн ядуу	83.4	4.9	4.6	0.5	3.5	6.6	0.2	12.3
Зүүн бүсийн ядуу бус	80.7	7.0	4.6	0.4	14.1	9.5	1.6	23.1
Зүүн бүсийн ядуу	89.3	4.3	3.4	0.3	11.5	5.7	0.6	15.6

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Г.52. Удаан эдэлгээт бараа

	Компьютер	Хөргөгч	Угаалгын машин	Цахилгаан үүсгүүр	Телевизор	Мотоцикл	Ачааны болон хүнд даацын машин	Суудлын машин	Гэр	Байр, орон сууц
Улсын дундаж	23.6	80.9	71.4	9.0	92.1	13.2	7.8	30.9	42.3	49.5
Байршил										
Хот	30.7	93.5	83.2	1.9	95.6	1.7	3.8	34.9	29.3	59.3
Хөдөө	9.3	55.3	47.3	23.4	84.8	36.6	15.9	22.7	68.7	29.5
Улаанбаатар	35.5	95.4	85.6	2.3	95.7	0.2	3.0	37.4	25.9	63.9
Аймгийн төв	21.5	90.0	78.5	1.1	95.5	4.6	5.3	30.1	35.6	50.6
Сумын төв	14.7	82.0	70.1	3.9	90.7	20.4	11.1	27.1	53.0	40.7
Хөдөө нутаг	2.7	22.1	19.1	47.6	77.5	56.8	21.8	17.3	88.2	15.7
Баруун	16.1	65.3	54.7	22.8	82.9	30.5	11.0	30.2	74.7	42.4
Хангай	12.7	62.6	53.3	14.5	90.3	29.3	11.7	23.0	58.2	39.8
Төв	17.9	79.6	71.2	9.1	92.7	14.8	11.6	27.3	41.2	35.6
Зүүн	7.9	71.8	61.8	11.6	88.8	16.6	11.9	22.2	47.1	33.2
Ядуурлын байдлаар										
Ядуу бус	28.7	84.0	74.9	8.3	93.3	12.0	8.4	35.9	37.0	55.2
Ядуу	5.7	69.9	58.9	11.5	87.8	17.6	5.5	13.2	61.2	29.2

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

ХАВСРАЛТ Д.

ЯДУУРЛЫН ТООЦООНУУДЫН СТАНДАРТ
АЛДАА БА ИТГЭМЖЛЭЛТ ИНТЕРВАЛУУД

Хүснэгт Д.1. Ядуурлын байдал, хот, хөдөөгөөр

				Үзүүлэлтүүд	16,451
				Бүлэг	3
			ТАШН		1,836
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]		Үзүүлэлтүүд
Ядуурлын хамралтын хүрээ					
Улсын дундаж	29.6	0.7	28.3	31.0	16 451
Хот	27.1	0.9	25.3	28.9	8 967
Хөдөө	34.9	0.9	33.0	36.7	7 484
Ядуурлын гүнзгийрэлт					
Улсын дундаж	7.7	0.2	7.3	8.2	16 451
Хот	7.2	0.3	6.6	7.9	8 967
Хөдөө	8.8	0.3	8.2	9.5	7 484
Ядуурлын мэдрэмж					
Улсын дундаж	2.9	0.1	2.7	3.1	16 451
Хот	2.8	0.2	2.5	3.1	8 967
Хөдөө	3.2	0.1	2.9	3.5	7 484

Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Д.2. Ядуурлын байдал, суурьшлаар

				Үзүүлэлтүүд	16,451
				Бүлэг	3
			ТАШН		1,836
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]		Үзүүлэлтүүд
Ядуурлын хамралтын хүрээ					
Улаанбаатар	24.8	1.3	22.3	27.2	3 573
Аймгийн төв	31.8	1.2	29.6	34.1	5 394
Сумын төв	32.3	1.1	30.1	34.5	4 297
Хөдөө нутаг	38.0	1.5	35.0	40.9	3 187
Ядуурлын гүнзгийрэлт					
Улаанбаатар	6.4	0.4	5.6	7.3	3 573
Аймгийн төв	8.8	0.4	8.0	9.6	5 394
Сумын төв	8.5	0.4	7.7	9.2	4 297
Хөдөө нутаг	9.2	0.5	8.2	10.2	3 187
Ядуурлын мэдрэмж					
Улаанбаатар	2.5	0.2	2.0	2.9	3 573
Аймгийн төв	3.4	0.2	3.0	3.8	5 394
Сумын төв	3.2	0.2	2.8	3.5	4 297
Хөдөө нутаг	3.2	0.2	2.8	3.7	3 187

Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Д.3. Ядуурлын байдал, бүсээр

					Үзүүлэлтүүд	16,451
					Бүлэг	3
				ТАШН		1,836
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]		Үзүүлэлтүүд	
Ядуурлын хамралтын хүрээ						
Баруун	36.0	1.4	33.3	38.8	3 119	
Хангай	33.6	1.3	31.0	36.1	3 907	
Төв	26.8	1.4	24.1	29.5	3 981	
Зүүн	43.9	1.7	40.6	47.3	1 871	
Улаанбаатар	24.8	1.3	22.3	27.2	3 573	
Ядуурлын гүнзгийрэлт						
Баруун	9.7	0.5	8.7	10.8	3 119	
Хангай	8.2	0.4	7.4	9.1	3 907	
Төв	7.0	0.5	6.0	7.9	3 981	
Зүүн	12.5	0.7	11.2	13.8	1 871	
Улаанбаатар	6.4	0.4	5.6	7.3	3 573	
Ядуурлын мэдрэмж						
Баруун	3.7	0.2	3.2	4.2	3 119	
Хангай	2.9	0.2	2.5	3.3	3 907	
Төв	2.7	0.2	2.2	3.1	3 981	
Зүүн	4.8	0.3	4.1	5.4	1 871	
Улаанбаатар	2.5	0.2	2.0	2.9	3 573	

*Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.*

Хүснэгт Д.4. Ядуурлын байдал, аймгаар

	Ядуурлын хамралтын хүрээ					Ядуурлын гүнзгийрэлт				
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]	Үзүүлэлтүүд		Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]	Үзүүлэлтүүд	
Улсын дундаж	29.6	0.7	28.3	31.0	16 451	7.7	0.2	7.3	8.2	16 451
Баруун бүс										
Баян-Өлгий	34.4	2.9	28.8	40.1	624	9.0	1.1	6.9	11.0	624
Говь-Алтай	43.3	3.1	37.2	49.4	623	12.2	1.2	9.9	14.6	623
Завхан	47.5	3.5	40.7	54.4	624	14.6	1.3	12.0	17.2	624
Увс	24.2	2.2	19.9	28.5	624	6.0	0.7	4.6	7.5	624
Ховд	36.8	3.1	30.7	42.8	624	9.3	1.2	7.0	11.6	624
Хангайн бүс										
Архангай	37.6	2.6	32.5	42.8	623	8.4	0.8	6.9	10.0	623
Баянхонгор	38.8	3.2	32.5	45.1	623	8.2	1.2	5.9	10.5	623
Булган	31.4	2.9	25.8	37.1	624	7.0	0.9	5.2	8.8	624
Орхон	23.5	2.8	18.0	28.9	600	6.6	1.0	4.7	8.5	600
Өвөрхангай	41.1	3.0	35.3	46.8	718	11.7	1.1	9.4	13.9	718
Хөвсгөл	29.1	3.4	22.5	35.7	719	6.9	1.0	4.9	8.9	719
Төвийн бүс										
Говьсүмбэр	52.4	4.5	43.6	61.3	312	17.5	2.3	13.0	21.9	312
Дархан-Уул	33.4	3.6	26.3	40.4	552	8.1	1.1	5.9	10.2	552
Дорноговь	23.2	2.7	18.0	28.5	622	6.3	1.0	4.3	8.4	622
Дундговь	22.9	2.2	18.5	27.3	623	5.4	0.7	4.1	6.8	623
Өмнөговь	15.4	2.2	11.2	19.7	624	2.6	0.5	1.6	3.5	624
Сэлэнгэ	36.4	4.0	28.5	44.4	624	11.0	1.5	8.2	13.9	624
Төв	17.3	2.0	13.3	21.4	624	3.7	0.6	2.7	4.8	624
Зүүн бүс										
Дорнод	41.5	3.6	34.5	48.5	623	12.3	1.4	9.5	15.1	623
Сүхбаатар	47.0	2.8	41.4	52.5	624	13.7	1.0	11.8	15.6	624
Хэнтий	43.8	2.3	39.3	48.4	624	11.7	0.9	10.0	13.5	624
Улаанбаатар	24.8	1.3	22.3	27.2	3 573	6.4	0.4	5.6	7.3	3 573

Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Д.4-ийн үргэлжлэл						
					Үзүүлэлтүүд	16,451
					Бүлэг	3
					ТАШН	1,836
Ядуурлын мэдрэмж						
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]		Үзүүлэлтүүд	
Улсын дундаж	2.9	0.1	2.7	3.1	16 451	
Баруун бүс						
Баян-Өлгий	3.4	0.5	2.4	4.4	624	
Говь-Алтай	4.7	0.6	3.5	5.8	623	
Завхан	5.7	0.7	4.4	7.1	624	
Увс	2.3	0.3	1.6	3.0	624	
Ховд	3.4	0.6	2.3	4.5	624	
Хангайн бүс						
Архангай	2.8	0.3	2.1	3.5	623	
Баянхонгор	2.8	0.6	1.6	4.1	623	
Булган	2.2	0.4	1.5	3.0	624	
Орхон	2.5	0.4	1.7	3.3	600	
Өвөрхангай	4.4	0.5	3.3	5.4	718	
Хөвсгөл	2.4	0.4	1.6	3.3	719	
Төвийн бүс						
Говьсүмбэр	7.9	1.3	5.4	10.4	312	
Дархан-Уул	2.9	0.5	1.8	3.9	552	
Дорноговь	2.6	0.5	1.5	3.6	622	
Дундговь	1.8	0.3	1.3	2.4	623	
Өмнөговь	0.8	0.2	0.4	1.1	624	
Сэлэнгэ	4.6	0.7	3.2	6.1	624	
Төв	1.3	0.3	0.8	1.8	624	
Зүүн бүс						
Дорнод	4.8	0.7	3.3	6.2	623	
Сүхбаатар	5.4	0.5	4.4	6.3	624	
Хэнтий	4.3	0.5	3.4	5.2	624	
Улаанбаатар	2.5	0.2	2.0	2.9	3 573	

Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Д.5. Ядуурлын байдал, судалгааны улирлаар

				Үзүүлэлтүүд	16,451
				Бүлэг	3
				ТАШН	1,836
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]	Үзүүлэлтүүд	
Ядуурлын хамралтын хүрээ					
1-3 сар	30.2	1.4	27.4	33.0	4 114
4-6 сар	28.9	1.3	26.3	31.5	4 107
7-9 сар	28.9	1.4	26.2	31.6	4 114
10-12 сар	30.5	1.5	27.7	33.4	4 116
Ядуурлын гүнзгийрэлт					
1-3 сар	7.8	0.5	6.8	8.7	4 114
4-6 сар	7.6	0.5	6.6	8.5	4 107
7-9 сар	7.4	0.5	6.4	8.3	4 114
10-12 сар	8.2	0.5	7.2	9.2	4 116
Ядуурлын мэдрэмж					
1-3 сар	2.9	0.2	2.5	3.4	4 114
4-6 сар	2.9	0.2	2.4	3.4	4 107
7-9 сар	2.7	0.2	2.3	3.2	4 114
10-12 сар	3.1	0.2	2.6	3.5	4 116

Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Д.6. Ядуурлын байдал, өрхийн тэргүүлэгчийн насаар

				Үзүүлэлтүүд	16,451
				Бүлэг	3
				ТАШН	1,836
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]	Үзүүлэлтүүд	
Ядуурлын хамралтын хүрээ					
<30	27.0	1.4	24.3	29.6	2 160
30-39	36.2	1.1	34.0	38.4	4 138
40-49	30.3	1.1	28.2	32.5	4 057
50-59	26.0	1.2	23.6	28.4	3 300
60+	20.7	1.3	18.1	23.3	2 796
Ядуурлын гүнзгийрэлт					
<30	6.4	0.4	5.6	7.3	2 160
30-39	9.6	0.4	8.8	10.4	4 138
40-49	8.1	0.4	7.3	8.9	4 057
50-59	7.0	0.5	6.1	7.9	3 300
60+	4.9	0.5	4.1	5.8	2 796
Ядуурлын мэдрэмж					
<30	2.2	0.2	1.8	2.6	2 160
30-39	3.6	0.2	3.3	4.0	4 138
40-49	3.1	0.2	2.7	3.5	4 057
50-59	2.7	0.2	2.3	3.2	3 300
60+	1.7	0.2	1.3	2.2	2 796

Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.

Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Д.7. Ядуурлын байдал, өрхийн тэргүүлэгчийн хүйсээр

					Үзүүлэлтүүд	16,451
					Бүлэг	3
				ТАШН		1,836
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]		Үзүүлэлтүүд	
Улсын дундаж						
Ядуурлын хамралтын хүрээ						
Эрэгтэй	29.5	0.7	28.0	30.9	12 577.0	
Эмэгтэй	30.3	1.2	27.9	32.8	3 874.0	
Ядуурлын гүнзгийрэлт						
Эрэгтэй	2.8	0.1	2.6	3.0	12 577.0	
Эмэгтэй	3.3	0.2	2.8	3.8	3 874.0	
Ядуурлын мэдрэмж						
Эрэгтэй	2.8	0.1	2.6	3.0	12 577.0	
Эмэгтэй	3.3	0.2	2.8	3.8	3 874.0	
Хот, хөдөө						
Ядуурлын хамралтын хүрээ						
Хотын, эрэгтэй	26.3	1.0	24.4	28.2	6 567.0	
Хөдөөгийн, эрэгтэй	35.4	1.0	33.4	37.4	6 010.0	
Хотын, эмэгтэй	30.0	1.5	27.0	33.0	2 400.0	
Хөдөөгийн, эмэгтэй	31.6	1.7	28.3	34.9	1 474.0	
Ядуурлын гүнзгийрэлт						
Хотын, эрэгтэй	6.9	0.3	6.2	7.5	6 567.0	
Хөдөөгийн, эрэгтэй	9.0	0.3	8.3	9.6	6 010.0	
Хотын, эмэгтэй	8.4	0.6	7.3	9.6	2 400.0	
Хөдөөгийн, эмэгтэй	7.8	0.6	6.7	9.0	1 474.0	
Ядуурлын мэдрэмж						
Хотын, эрэгтэй	2.6	0.2	2.3	2.9	6 567.0	
Хөдөөгийн, эрэгтэй	3.2	0.2	2.9	3.6	6 010.0	
Хотын, эмэгтэй	3.4	0.3	2.8	4.0	2 400.0	
Хөдөөгийн, эмэгтэй	2.9	0.3	2.3	3.5	1 474.0	

Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

**Хүснэгт Д.8. Ядуурлын байдал,
өрхийн тэргүүлэгчийн эзэмшсэн боловсролын дээд түвшингээр**

				Үзүүлэлтүүд	16,451
				Бүлэг	3
				ТАШН	1,836
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]	Үзүүлэлтүүд	
Ядуурлын хамралтын хүрээ					
Боловсролгүй	52.8	2.5	47.8	57.7	679
Бага	45.7	1.7	42.4	49.1	1 692
Бүрэн бус дунд	43.9	1.3	41.4	46.4	3 102
Бүрэн дунд	35.7	1.2	33.3	38.1	4 091
Техникийн болон мэргэжлийн	27.4	1.3	24.8	30.0	2 420
Тусгай мэргэжлийн дунд	19.2	1.8	15.7	22.7	1 186
Дипломын дээд	9.5	1.3	7.0	11.9	1 143
Бакалавр	10.6	1.0	8.7	12.6	1 935
Магистр	0.8	0.6	-0.4	2.1	176
Доктор	0.0	0.0	0.0	0.0	27
Ядуурлын гүнзгийрэлт					
Боловсролгүй	15.7	1.1	13.6	17.9	679
Бага	12.7	0.7	11.4	14.0	1 692
Бүрэн бус дунд	12.6	0.5	11.6	13.6	3 102
Бүрэн дунд	9.2	0.5	8.3	10.1	4 091
Техникийн болон мэргэжлийн	6.5	0.4	5.6	7.4	2 420
Тусгай мэргэжлийн дунд	5.0	0.6	3.7	6.2	1 186
Дипломын дээд	2.0	0.4	1.2	2.8	1 143
Бакалавр	2.1	0.2	1.6	2.5	1 935
Магистр	0.0	0.0	0.0	0.1	176
Доктор	0.0	0.0	0.0	0.0	27
Ядуурлын мэдрэмж					
Боловсролгүй	6.3	0.6	5.1	7.5	679
Бага	5.0	0.3	4.3	5.6	1 692
Бүрэн бус дунд	5.0	0.3	4.5	5.6	3 102
Бүрэн дунд	3.4	0.2	3.0	3.9	4 091
Техникийн болон мэргэжлийн	2.3	0.2	1.9	2.7	2 420
Тусгай мэргэжлийн дунд	1.8	0.3	1.2	2.4	1 186
Дипломын дээд	0.6	0.2	0.3	0.9	1 143
Бакалавр	0.6	0.1	0.4	0.8	1 935
Магистр	0.0	0.0	0.0	0.0	176
Доктор	0.0	0.0	0.0	0.0	27

Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Д.9. Ядуурал ба мал аж ахуй

				Үзүүлэлтүүд	16,451
				Бүлэг	3
				ТАШН	1,836
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]	Үзүүлэлтүүд	
Улсын дундаж					
Ядуурлын хамралтын хүрээ					
Малчин бус	28.8	0.8	27.2	30.5	11 107
Малчин	31.9	1.0	29.8	33.9	5 344
Ядуурлын гүнзгийрэлт					
Малчин бус	7.7	0.3	7.2	8.3	11 107
Малчин	7.7	0.3	7.0	8.4	5 344
Ядуурлын мэдрэмж					
Малчин бус	3.0	0.1	2.7	3.3	11 107
Малчин	2.7	0.2	2.4	3.0	5 344
Хот, хөдөөгөөр					
Ядуурлын хамралтын хүрээ					
Хотын, малчин бус	27.3	1.0	25.5	29.2	8 073
Хөдөөгийн, малчин бус	37.8	1.3	35.3	40.4	3 034
Хотын, малчин	24.3	2.0	20.4	28.2	894
Хөдөөгийн, малчин	33.4	1.2	31.1	35.8	4 450
Ядуурлын гүнзгийрэлт					
Хотын, малчин бус	7.3	0.3	6.6	7.9	8 073
Хөдөөгийн, малчин бус	10.5	0.5	9.5	11.4	3 034
Хотын, малчин	6.3	0.7	5.0	7.6	894
Хөдөөгийн, малчин	8.0	0.4	7.2	8.8	4 450
Ядуурлын мэдрэмж					
Хотын, малчин бус	2.8	0.2	2.5	3.1	8 073
Хөдөөгийн, малчин бус	4.1	0.3	3.6	4.6	3 034
Хотын, малчин	2.3	0.3	1.7	3.0	894
Хөдөөгийн, малчин	2.8	0.2	2.4	3.1	4 450

Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Д.10. Ядуурлын байдал, хадгаламжийн байдлаар

				Үзүүлэлтүүд	16,451
				Бүлэг	3
				ТАШН	1,836
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]	Үзүүлэлтүүд	
Улсын дундаж					
Ядуурлын хамралтын хүрээ					
Хадгаламжгүй	34.1	0.8	32.5	35.7	12 393
Хадгаламжтай	17.4	0.9	15.7	19.1	4 058
Ядуурлын гүнзгийрэлт					
Хадгаламжгүй	9.2	0.3	8.6	9.8	12 393
Хадгаламжтай	3.7	0.2	3.2	4.2	4 058
Ядуурлын мэдрэмж					
Хадгаламжгүй	3.5	0.1	3.3	3.8	12 393
Хадгаламжтай	1.2	0.1	1.0	1.4	4 058
Хот, хөдөөгөөр					
Ядуурлын хамралтын хүрээ					
Хот: Хадгаламжгүй	32.0	1.1	29.9	34.1	6 696
Хөдөө: Хадгаламжгүй	38.5	1.1	36.4	40.5	5 697
Хот: Хадгаламжтай	13.7	1.1	11.6	15.8	2 271
Хөдөө: Хадгаламжтай	25.1	1.5	22.3	28.0	1 787
Ядуурлын гүнзгийрэлт					
Хот: Хадгаламжгүй	8.8	0.4	8.0	9.5	6 696
Хөдөө: Хадгаламжгүй	10.1	0.4	9.4	10.9	5 697
Хот: Хадгаламжтай	3.0	0.3	2.4	3.6	2 271
Хөдөө: Хадгаламжтай	5.3	0.4	4.5	6.0	1 787
Ядуурлын мэдрэмж					
Хот: Хадгаламжгүй	3.4	0.2	3.1	3.8	6 696
Хөдөө: Хадгаламжгүй	3.8	0.2	3.4	4.1	5 697
Хот: Хадгаламжтай	0.9	0.1	0.7	1.2	2 271
Хөдөө: Хадгаламжтай	1.7	0.2	1.4	2.0	1 787

Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Д.11. Ядуурал ба зээл

				Үзүүлэлтүүд	16,451
				Бүлэг	3
			ТАШН	1,836	
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]	Үзүүлэлтүүд	
Улсын дундаж					
Ядуурлын хамралтын хүрээ					
Зээлгүй	35.3	1.0	33.4	37.3	7 655
Зээлтэй	24.3	0.7	22.9	25.7	8 796
Ядуурлын гүнзгийрэлт					
Зээлгүй	9.8	0.4	9.1	10.5	7 655
Зээлтэй	5.8	0.2	5.3	6.2	8 796
Ядуурлын мэдрэмж					
Зээлгүй	3.9	0.2	3.5	4.2	7 655
Зээлтэй	2.0	0.1	1.8	2.2	8 796
Хот, хөдөөгөөр					
Ядуурлын хамралтын хүрээ					
Хот: Зээлгүй	32.0	1.3	29.5	34.5	4 463
Хөдөө: Зээлгүй	45.0	1.3	42.4	47.6	3 192
Хот: Зээлтэй	21.7	1.0	19.8	23.5	4 504
Хөдөө: Зээлтэй	28.5	1.0	26.5	30.5	4 292
Ядуурлын гүнзгийрэлт					
Хот: Зээлгүй	9.0	0.4	8.2	9.9	4 463
Хөдөө: Зээлгүй	12.2	0.5	11.2	13.1	3 192
Хот: Зээлтэй	5.2	0.3	4.6	5.8	4 504
Хөдөө: Зээлтэй	6.7	0.3	6.1	7.3	4 292
Ядуурлын мэдрэмж					
Хот: Зээлгүй	3.6	0.2	3.2	4.0	4 463
Хөдөө: Зээлгүй	4.6	0.2	4.1	5.1	3 192
Хот: Зээлтэй	1.8	0.1	1.6	2.1	4 504
Хөдөө: Зээлтэй	2.3	0.1	2.0	2.6	4 292

Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Д.12. Ядуурлын байдал, сууцны төрлөөр

				Үзүүлэлтүүд	16,451
				Бүлэг	3
				ТАШН	1,836
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]	Үзүүлэлтүүд	
Улсын дундаж					
Ядуурлын хамралтын хүрээ					
Гэр	44.5	0.9	42.6	46.3	7 616
Тохилог сууц	7.2	0.7	5.8	8.7	3 018
Байшин	27.4	1.0	25.5	29.4	5 493
Бусад	36.3	4.0	28.6	44.1	324
Ядуурлын гүнзгийрэлт					
Гэр	12.3	0.4	11.6	13.1	7 616
Тохилог сууц	1.3	0.2	1.0	1.7	3 018
Байшин	6.8	0.3	6.1	7.5	5 493
Бусад	8.8	1.7	5.6	12.1	324
Ядуурлын мэдрэмж					
Гэр	4.8	0.2	4.4	5.2	7 616
Тохилог сууц	0.4	0.1	0.3	0.5	3 018
Байшин	2.5	0.2	2.1	2.8	5 493
Бусад	3.4	0.9	1.7	5.1	324
Хот, хөдөөгөөр					
Ядуурлын хамралтын хүрээ					
Хотын, гэр	48.9	1.4	46.1	51.7	2 946
Хөдөөгийн, гэр	40.2	1.2	37.9	42.5	4 670
Хотын, тохилог сууц	6.8	0.8	5.4	8.3	2 670
Хөдөөгийн, тохилог сууц	17.7	2.9	12.0	23.4	348
Хотын, байшин	27.7	1.3	25.2	30.2	3 175
Хөдөөгийн, байшин	26.8	1.5	23.9	29.7	2 318
Хотын, бусад	39.0	5.1	29.1	49.0	176
Хөдөөгийн, бусад	28.8	5.1	18.8	38.8	148
Ядуурлын гүнзгийрэлт					
Хотын, гэр	14.5	0.6	13.2	15.7	2 946
Хөдөөгийн, гэр	10.2	0.4	9.4	11.0	4 670
Хотын, тохилог сууц	1.2	0.2	0.9	1.6	2 670
Хөдөөгийн, тохилог сууц	3.9	0.9	2.3	5.6	348
Хотын, байшин	6.8	0.4	5.9	7.6	3 175
Хөдөөгийн, байшин	6.8	0.5	5.8	7.8	2 318
Хотын, бусад	9.8	2.2	5.5	14.1	176
Хөдөөгийн, бусад	6.1	1.4	3.4	8.8	148
Ядуурлын мэдрэмж					
Хотын, гэр	5.9	0.4	5.2	6.6	2 946
Хөдөөгийн, гэр	3.7	0.2	3.3	4.1	4 670
Хотын, тохилог сууц	0.4	0.1	0.2	0.5	2 670
Хөдөөгийн, тохилог сууц	1.4	0.4	0.6	2.2	348
Хотын, байшин	2.4	0.2	2.0	2.9	3 175
Хөдөөгийн, байшин	2.5	0.3	2.0	3.0	2 318
Хотын, бусад	3.9	1.2	1.6	6.2	176
Хөдөөгийн, бусад	1.9	0.6	0.8	3.0	148

Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Д.13. Ядуурал ба сайжруулсан усан хангамж

					Үзүүлэлтүүд	16,451
					Бүлэг	3
				ТАШН		1,836
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]		Үзүүлэлтүүд	
Улсын дундаж						
Ядуурлын хамралтын хүрээ						
Үгүй	38.7	1.2	36.2	41.1	4 430	
Тийм	27.1	0.8	25.6	28.7	12 021	
Ядуурлын гүнзгийрэлт						
Үгүй	9.9	0.5	9.0	10.8	4 430	
Тийм	7.1	0.3	6.6	7.7	12 021	
Ядуурлын мэдрэмж						
Үгүй	3.6	0.2	3.2	4.1	4 430	
Тийм	2.7	0.1	2.5	3.0	12 021	
Хот, хөдөөгөөр						
Ядуурлын хамралтын хүрээ						
Хот: Үгүй	42.9	2.4	38.2	47.5	1 172	
Хөдөө: Үгүй	36.7	1.4	33.9	39.4	3 258	
Хот: Тийм	25.3	1.0	23.4	27.2	7 795	
Хөдөө: Тийм	33.4	1.1	31.2	35.6	4 226	
Ядуурлын гүнзгийрэлт						
Хот: Үгүй	12.3	1.0	10.4	14.2	1 172	
Хөдөө: Үгүй	8.8	0.5	7.8	9.7	3 258	
Хот: Тийм	6.6	0.3	6.0	7.3	7 795	
Хөдөө: Тийм	8.9	0.4	8.1	9.6	4 226	
Ядуурлын мэдрэмж						
Хот: Үгүй	4.9	0.5	4.0	5.9	1 172	
Хөдөө: Үгүй	3.0	0.2	2.6	3.4	3 258	
Хот: Тийм	2.5	0.2	2.2	2.8	7 795	
Хөдөө: Тийм	3.3	0.2	3.0	3.7	4 226	

Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Д.14. Ядуурал ба сайжруулсан ариун цэврийн байгууламж					
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]	Үзүүлэлтүүд	Үзүүлэлтүүд
				Бүлэг	ТАШН
				16,451	3
				1,836	
Улсын дундаж					
Ядуурлын хамралтын хүрээ					
Үгүй	41.2	1.4	38.3	44.0	3 049
Тийм	27.7	0.8	26.2	29.2	13 402
Ядуурлын гүнзгийрэлт					
Үгүй	10.5	0.5	9.5	11.5	3 049
Тийм	7.3	0.3	6.8	7.8	13 402
Ядуурлын мэдрэмж					
Үгүй	3.8	0.2	3.3	4.3	3 049
Тийм	2.8	0.1	2.5	3.0	13 402
Хот, хөдөөгөөр					
Ядуурлын хамралтын хүрээ					
Хот: Үгүй	53.1	4.1	45.1	61.1	293
Хөдөө: Үгүй	39.6	1.5	36.6	42.6	2 756
Хот: Тийм	26.5	0.9	24.7	28.3	8 674
Хөдөө: Тийм	31.8	1.1	29.8	33.9	4 728
Ядуурлын гүнзгийрэлт					
Хот: Үгүй	17.8	2.0	13.8	21.8	293
Хөдөө: Үгүй	9.5	0.5	8.5	10.5	2 756
Хот: Тийм	7.0	0.3	6.3	7.6	8 674
Хөдөө: Тийм	8.4	0.4	7.6	9.1	4 728
Ядуурлын мэдрэмж					
Хот: Үгүй	7.7	1.2	5.4	10.1	293
Хөдөө: Үгүй	3.3	0.2	2.9	3.7	2 756
Хот: Тийм	2.6	0.2	2.3	2.9	8 674
Хөдөө: Тийм	3.1	0.2	2.8	3.5	4 728

Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Д.15. Ядуурал ба цахилгаан эрчим хүчний хангамж

					Үзүүлэлтүүд	16,451
					Бүлэг	3
				ТАШН	1,836	
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]	Үзүүлэлтүүд		
Улсын дундаж						
Ядуурлын хамралтын хүрээ						
Үгүй	38.9	1.5	35.9	41.8	2 943	
Тийм	28.2	0.8	26.7	29.7	13 508	
Ядуурлын гүнзгийрэлт						
Үгүй	9.4	0.5	8.4	10.4	2 943	
Тийм	7.5	0.3	7.0	8.0	13 508	
Ядуурлын мэдрэмж						
Үгүй	3.3	0.2	2.9	3.8	2 943	
Тийм	2.8	0.1	2.6	3.1	13 508	
Хот, хөдөөгөөр						
Ядуурлын хамралтын хүрээ						
Хот: Үгүй	42.8	5.9	31.3	54.3	124	
Хөдөө: Үгүй	38.7	1.6	35.7	41.8	2 819	
Хот: Тийм	27.0	0.9	25.2	28.8	8 843	
Хөдөө: Тийм	32.3	1.1	30.2	34.4	4 665	
Ядуурлын гүнзгийрэлт						
Хот: Үгүй	11.0	2.5	6.2	15.9	124	
Хөдөө: Үгүй	9.4	0.5	8.4	10.4	2 819	
Хот: Тийм	7.2	0.3	6.6	7.8	8 843	
Хөдөө: Тийм	8.4	0.4	7.7	9.2	4 665	
Ядуурлын мэдрэмж						
Хот: Үгүй	4.1	1.1	1.9	6.3	124	
Хөдөө: Үгүй	3.3	0.2	2.8	3.7	2 819	
Хот: Тийм	2.8	0.2	2.5	3.1	8 843	
Хөдөө: Тийм	3.1	0.2	2.8	3.5	4 665	

Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.

Хүснэгт Д.16. Ядуурал ба сайжруулсан усан хангамж,
сайжруулсан ариун цэврийн байгууламж

					Үзүүлэлтүүд	16,451
					Бүлэг	3
				ТАШН		1,836
	Тооцоолол	Стандарт алдаа	[95% итгэмжлэлт интервал]		Үзүүлэлтүүд	
Улсын дундаж						
Ядуурлын хамралтын хүрээ						
Үгүй	39.5	1.1	37.3	41.7	5 315	
Тийм	26.2	0.8	24.6	27.8	11 136	
Ядуурлын гүнзгийрэлт						
Үгүй	10.3	0.4	9.5	11.1	5 315	
Тийм	6.8	0.3	6.3	7.4	11 136	
Ядуурлын мэдрэмж						
Үгүй	3.8	0.2	3.4	4.2	5 315	
Тийм	2.6	0.1	2.3	2.8	11 136	
Хот, хөдөөгөөр						
Ядуурлын хамралтын хүрээ						
Хот: Үгүй	43.8	2.1	39.5	48.0	1 351	
Хөдөө: Үгүй	37.5	1.3	35.0	40.0	3 964	
Хот: Тийм	24.8	1.0	23.0	26.7	7 616	
Хөдөө: Тийм	31.7	1.2	29.3	34.0	3 520	
Ядуурлын гүнзгийрэлт						
Хот: Үгүй	12.9	0.9	11.2	14.7	1 351	
Хөдөө: Үгүй	9.1	0.4	8.3	10.0	3 964	
Хот: Тийм	6.4	0.3	5.8	7.1	7 616	
Хөдөө: Тийм	8.4	0.4	7.6	9.3	3 520	
Ядуурлын мэдрэмж						
Хот: Үгүй	5.2	0.5	4.3	6.1	1 351	
Хөдөө: Үгүй	3.2	0.2	2.8	3.6	3 964	
Хот: Тийм	2.4	0.2	2.1	2.7	7 616	
Хөдөө: Тийм	3.2	0.2	2.8	3.6	3 520	

Санамж: Ядуурлын хэмжигдэхүүнүүдийг судалгааны дизайн буюу бүлэглэлт, түүвэрлэлтийн анхан шатны нэгжүүд, хүн амын жинг авч үзэн тооцсон.
Эх сурвалж: ӨНЭЭС 2016.